

T.C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KARAMANLI SABÛHÎ DİVANI
(İnceleme, Tenkitli Metin ve Dil İçi Çeviri)

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Esra BAL

Danışman:
Prof. Dr. Orhan BİLGİN

İSTANBUL
2019

**T. C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**KARAMANLI SABÛHÎ DİVANI
(İnceleme, Tenkitli Metin ve Dil İçi Çeviri)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

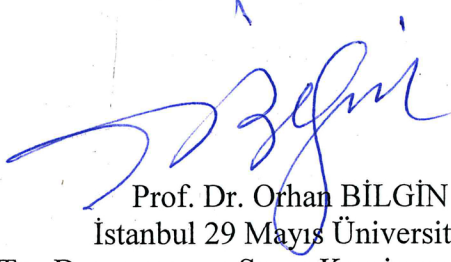
Esra BAL

**Danışman:
Prof. Dr. Orhan BİLGİN**

**İSTANBUL
2019**

T. C.
İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda 010116YL03 numaralı Esra BAL'ın hazırladığı “*Karamanlı Sabûhî Divanı (İnceleme, Tenkitli Metin ve Dil İçi Çeviri)*” konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 18/06/2019 günü 13.30-14.30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Orhan BİLGİN
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Doç. Dr. Arzu ATİK
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Doç. Dr. Ümrân AY
Marmara Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Esra BAL

18/06/2019

ÖZ

Bu tezin amacı, 16. yüzyıl şâirlerinden Karamanlı Sabûhî'nin *Divanı*'nın tenkitli metnini transkripsiyon harfleriyle ve dil içi çevirisiyle beraber şekil ve muhtevâ özellikleri açısından inceleyip, şâirin hayatı ve edebî şahsiyeti hakkında bilgi vermektir.

Bu doğrultuda, hazırlanan çalışmada tezkirelerden ve şâirin kendisi hakkında verdiği bilgilerden istifade ederek hayatı hakkında en güncel bilgi oluşturulmaya çalışılmıştır. Buna göre asıl adı Abdullah olan şâir Karamanlıdır ve Abdî-i Zarîf nâmıyla meşhurdur. Kaynaklardan edinilen bilgiye göre bilinen tek eseri Kanûnî Sultan Süleyman adına tertip ettiği divanıdır. Şâirin edebî şahsiyeti, kendi şiirleri hakkında yaptığı yorumlar göz önüne alınarak değerlendirilmiştir.

Divan, nazım şekli, vezin, kafiye, redif ve dil ve anlatım alt başlıklarıyla şekil ve üslup özellikleri yönünden değerlendirilmiştir. Muhtevâ özellikleri dinî unsurlar, tarihî, efsanevî ve mitolojik şahsiyetler, mekânlar, tabiat, sosyal hayat ve işlenen başlıca konular başlıkları altında ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Sonuç kısmında ise Sabûhî'nin hayatı, eserleri, edebî şahsiyeti ve divanı hakkında elde edilen çıkarımlar verilmiştir.

Son bölümde tenkitli metni hazırlarken kullanılan Medine ve Fransa nüshaları hakkında bilgi verilmiş, tenkitli metnin nasıl oluşturulduğu açıklanmıştır. Ardından, transkripsiyon alfabesi ile Latin harflerine aktarılan metin, dil içi çevirisiyle karşılıklı gelecek şekilde verilmiştir. Nüshaların tıpkıbasımı da çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sabûhî-i Karamânî, Divan, şiir, 16.yüzyıl

ABSTRACT

The aim of this thesis was to examine Divan of Sabûhî, a poet from 16th century, in terms of its form and content with transcription letters and linguistic translation and to give information about the life and literary personality of the poet.

In this direction, the most recent information about his life was aimed to be formed by utilizing the information given by the *Tezkires* and the poet himself. Accordingly, the poet whose real name is Abdullah is from Karaman and is famously known as Abdî-i Zarîf. According to the information obtained from sources, his only known work is *Divan*, which he created in the name of Sultan Süleyman the Magnificent. The literary personality of the poet was reviewed by considering his comments on his own poems.

The structural and content features of *Divan* were evaluated in terms of its structural and content features under the subtitles of verse, rhythm, rhyme, redif, and language and expression. The content features were examined in detail under the subtitles of religious elements, historical, mythical, and mythological figures, locations, nature, social life, and the subjects treated in his poems. In the conclusion part, the deductions were presented about the life, works, literary personality of Sabûhî, and his *Divan* were given.

The information about the copies of the writing from Medina and France used to prepare the critical text was given in the last section and it was explained how the critical text was formed from the copies. Finally, the writing was arranged and presented where the text written with Latin alphabet corresponds to the linguistic translation of the text. The reproductions of the copies were also attached to the end of the study.

Keywords: Sabûhî-i Karamânî, divan, poem, 16th century

ÖNSÖZ

Klasik Türk edebiyatı 13. yüzyılda Osmanlı coğrafyasında teşekkül etmiş ve 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar altı asırlık uzun bir geleneğe sahip olmuştur. 16. yüzyılda, Osmanlı Devleti'nin hem siyaset hem de dil, kültür ve sanat alanlarında en yüksek seviyeye ulaşmasıyla, edebiyatın kuralları ve kâideleri oturmuş, önemli şâirler yetişmiştir. Yüzyılın tanınmış şairlerinin yanında tezkirelerde ismi geçen ve eserleri ile ilgili çalışma yapılmamış olan şairler de bulunmaktadır. Kanunî Sultan Süleyman dönemi şâiri olan Karamanlı Sabûhî, tezkirelerde ismi geçen, Kanûnî adına bir divan tertip ettiği kaydedilen ancak kendisi ve divanı hakkında yeterli çalışma yapılmamış bir şâirdir.

Edebiyat ve kültür tarihimiz açısından mühim olan divanlarlar, bu edebiyatın en önemli ürünlerinden ve kaynaklarından biri olma özelliğini taşımaktadır. Divanda yer alan edebî ürünlerden yola çıkarak sanatkârın hayatı, eğitimi, edebî şahsiyeti hakkında bilgi edinilebilmekte; dönemin dil özelliklerine ve şâirin beslendiği kaynaklara dâir çıkarım yapılabilmektedir. Bunların yanı sıra, muhtevâ incelemesiyle, şâirin zikrettiği isimler, telmihte bulunduğu olaylar, şikâyet ettiği durumlardan yola çıkarak eserin meydana getirildiği dönem hakkında fikir sahibi olunabilir.

Bu tezin amacı, *Karamanlı Sabûhî Divanı*'nı transkripsiyon harfleriyle ve dil içi çevirisiyle beraber şekil ve muhtevâ özellikleri açısından inceleyip şâirin hayatı ve edebî şahsiyeti hakkında bilgi vermektir. Çalışma giriş ve iki ana bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümün ilk kısmında “Sabûhî'nin Hayatı, Eserleri, Edebî kişiliği”, ikinci kısımda ise “Divanın Şekil ve İçerik İncelemesi” yer almaktadır. İkinci bölümde “Tenkitli Metin ve Dil İçi Çevirisi”, ekte de nüshaların “Tıpkıbasımı” verilmiştir.

Giriş kısmında eserin meydana getirildiği 16. yüzyıl'daki siyasî ve kültürel durum anlatılmış kısaca aktarılmıştır. Birinci bölümün ilk kısmı “Sabûhî'nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Etkilendiği Şâirler” başlıklarından meydana gelmektedir. Tezkirelerden ve şâirin şiirlerinde kendi hakkında verdiği bilgilerden istifade ederek hayatı hakkında en güncel bilgi oluşturulmaya çalışılmıştır. “Eserleri” başlığı altında

kaynaklardan ediline bilgiye göre bilinen tek eseri olan divanı hakkında bilgi verilmiş, bu zamana kadar yapılan çalışmalar ve kapsamı aktarılmıştır. “Edebî Kişiliği” ise tezkirelerde şiirleri hakkında herhangi bir değerlendirme bulunmadığından kendi şiirleri hakkında yaptığı yorumlar göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Gazellerinin bir kısmı ve bir murabbai nazîre olan Sabûhî'nin “Etkilendiği Şâirler” başlığı altında *Pervâne Bey Mecmuası* ve *Mecmâu'n-Nezâir*'de tesadüf edilen nazîreleri incelenmiş, en çok hangi şâirlere nazîre yazdığı tespit edilmiştir.

İkinci kısımda “Divan’ın İncelenmesi” ana başlığı altında “Divan’ın Şekil ve Muhtevâ Özellikleri” üzerinde durulmuştur. Manzûmelerin hangi nazım şekilleriyle yazıldığı, kullanılan vezinler ile kafiye ve redif başlıklarıyla “Şekil Özellikleri” yönünden değerlendirilmiştir. “Muhtevâ Özellikleri” ise dinî unsurlar, tarihî, efsanevî ve mitolojik şahsiyetler, mekânlar, tabiat, sosyal hayat ve işlenen başlıca konular başlıkları altında alt başlıklarla ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. “Sonuç” kısmında ise Sabûhî'nin hayatı, eserleri, edebî şahsiyeti ve divanı hakkında elde edilen çıkarımlar verilmiştir.

İkinci bölümde tenkitli metni hazırlarken kullanılan Medine ve Fransa nüshaları hakkında bilgiler Divan “Nüshasının Tanıtımı” başlığı altında verilmiş; ardından bu nüshaları göre metnin nasıl oluşturulduğu “Çeviriyazılı Metnin Hazırlanmasında Takip Edilen Yol” başlığıyla açıklanmıştır. Sonra, metnin Latin harfleriyle ve dil içi çevirisiyle karşılıklı gelecek şekilde verilmiştir. Son kısımda ise Medine nüshasının tümü, Fransa nüshasının ise Medine nüshasından farklı şiirler ihtiva eden sayfaları “Tıpkıbasım” olarak eklenmiştir.

Lisansüstü eğitimim boyunca bilgi ve tecrübeleriyle yol gösteren ve tez çalışmamın her aşamasında zamanını ve sabrını esirgemeyen danışmanım, kıymetli hocam Prof. Dr. Orhan BİLGİN'e; bana Farsça'yı sevdiren, ilgisini ve yardımını her dâim yanımda hissettiğim Doç. Dr. Ümran AY'a; tez süreci boyunca bütün sorularıma sabırla cevap veren, tökezlediğim her konuda fikirlerine başvurduğum Doç. Dr. Arzu ATİK'e ve ihtiyaç duyduğum hiçbir konuda yardım ve desteğini esirgemeyen bölümümüz araştırma görevlisi Abdullah ESEN'e teşekkürü borç bilirim. Tez çalışmam boyunca karşılaştığım her türlü teknik aksaklıkta çekinmeden kapılarını çaldığım ve yardımlarını aldığım Coşkun YILDIRIMTÜRK ve Volkan KURU'ya; sundukları

kaynaklar, çalışma ortamı ve gülyüz için İSAM Kütüphanesi çalışanlarına ve son olarak; hayatım boyunca yanımda olan ve her zaman daha iyisini yapmam için desteklerini esirgemeyen aileme şükranlarımı sunarım.

Esra BAL

18.06.2019

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
BEYAN	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR.....	x
TABLO LİSTESİ.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
A. KARAMANLI SABÛHÎ: HAYATI, ESERLERİ, EDEBİ KİŞİLİĞİ, ETKİLENDİĞİ ŞAİRLER	
SABÛHÎ	4
1. Hayatı	4
2. Eserleri	8
2.1. Divan	8
3. Edebî Kişiliği	9
4. Etkilendiği Şairler	10
B. DİVANIN ŞEKİL VE MUHTEVA İNCELEMESİ	
DİVANIN İNCELENMESİ.....	22
1. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	22
1.1. Nazım Biçimi.....	22
1.2. Vezin	24
1.3. Kafiye ve Redif.....	26
1.4. Dil ve Anlatım Özellikleri	31
2. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	39
2.1. Dinî Unsurlar	39
2.2. Tarihi, Efsanevi ve Mitolojik Şahsiyetler	48
2.3. Mekân	54
2.4. Tabiat.....	55
2.5. Sosyal Hayat	68
2.6. İşlenen Başlıca Konular.....	84
SONUÇ	91
KAYNAKLAR	93
İKİNCİ BÖLÜM	
DİVAN NÜSHALARI, ÇEVİRİYAZILI METİN VE DİL İÇİ ÇEVİRİ.....	96
Divan Nüshalarının Tanıtımı.....	96
Çeviriyazılı Metnin Hazırlanmasında Takip Edilen Yol	99
Çeviriyazılı Metin ve Dil İçi Çeviri	101
EK1: KARAMANLI SABÛHÎ DİVANI MEDİNE NÜSHASI	333
EK2: KARAMANLI SABÛHÎ DİVANI FRANSA NÜSHASI	373
ÖZGEÇMİŞ	393

KISALTMALAR

AKM.	: Atatürk Kùltür Merkezi
bkz.	: Bakınız
c.	: cilt
DİA.	: Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
dr. tez.	: doktora tezi
F.	: Sabûhî Divanı Fransa Nûshası
G.	: Gazel
İSAM.	: İslâm Araştırmaları Merkezi
K.	: Kaside
Kt.	: Kıta
M.	: Sabûhî Divanı Medine Nûshası
Mü.	: Müfred
Mh.	: Muhammes
MN.	: Mecmâu'n-Nezâir
Mr.	: Murabba
Ms.	: Mesnevi
Ma.	: Matla
Mu.	: Muamma
N.	: Nazm
ND.	: Necati Bey Divanı
PBM.	: Pervâne Bey Mecmuası
R.	: Rubai
s.	: sayfa
Ta.	: Tahmis
TDV.	: Türkiye Diyânet Vakfı
vd.	: ve diğçerleri
vr.	: varak
Yay. Haz.	: Yayına hazırlayan
yy.	: yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo1: Sabûhî'nin *Pervâne Bey Mecmuâsı*'nda Bulunan Nazireleri

Tablo2: Sabûhî'nin *Mecma 'u'n-Nezâir*'de Bulunan Nazireleri

Tablo.3: Divanda Yer Alan Nazım Şekilleri ve Kullanım Sayısı

Tablo4: Bahirler ve Vezinler

Tablo5: Kaside ve Gazelerde Kullanılan Kafiye ve Redifler

ŞEKİL LİSTESİ

Grafik1: Rediflerde Türkçe Kelime Kullanım Oranı

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (ā)	a, e, ā	ش	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ذ	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	'
ث	s	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	h	ك	k
خ	h	ل	l
د	d	م	m
ذ	z, d	ن	n
ر	r	و	v, u, ū, ü, o, ö
ز	z	لا	la, lā
س	s	ی	y, ı, i, ī
ش	ş	ء	'

GİRİŞ

16. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin siyaset, dil, kültür ve sanat alanlarında en yüksek seviyeye ulaştığı dönem olmuştur. Bu yüzyılda II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim, Kanûnî Sultan Süleyman, II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed padişahlık yapmış ve Osmanlı Devleti, güçlü padişahların yönetimiyle büyüme ve gelişmesini sürdürerek büyük bir imparatorluk haline gelmiştir.¹ Özellikle, hükümdarlığı yarım yüzyıla yakın süren Kanûnî Sultan Süleyman dönemi hem siyaset hem de kültür seviyesi olarak Osmanlı'nın altın çağı kabul edilmekte ve “muhteşem” sıfatıyla anılmaktadır.

Bu çağda fikir ve sanat hayatı da devletin siyasî, askerî ve medenî gelişimine paralel olarak ilerlemiş, böylece klasik bir edebiyat meydana gelmiştir.² İlimden ve şiirden de anlayan hükümdarlar, âlimleri ve şâirleri çevrelerinde toplayıp himâye etmişlerdir. Matbaanın geniş kitlelere okuma imkânı verdiği ve böylece yazarların geçimi için gelir kaynağı sağladığı döneme gelinceye dek bilgin ve sanatkâr hükümdarın desteğine muhtaç olmuş, sundukları eserlerinin karşılığında aldıkları câize onların gelirlerinin bir kısmını oluşturmuştur.³

Bahsedilen yüzyılda hükümdarlar, yönetici vasıflarının yanı sıra kendileri de çeşitli sanat dallarında eserler vermiş edebî zevk ve duyuşlarıyla ilim ve sanatta pay sahibi olmuşlardır. Bu yönleriyle Yavuz Sultan Selim, Kanûnî Sultan Süleyman; II. Selim, III. Murad ve Osmanlı Devleti'ne bağlı Kırım hanlarından Gazi Giray⁴ yüzyılın şâir hükümdarlarıdır.

Bu yüzyılda Türk edebiyatının eser verdiği Çağatay, Azerî ve Osmanlı sahaları arasında en hareketli yörenin Osmanlı sahası olduğu görülmektedir. Divan edebiyatı iyiden iyiye gelişmiş, İran edebiyatıyla boy ölçüşecek duruma gelmiştir. “Türk şairleri kendi duyuş ve düşüncelerini, gelenekleri, toplumun yaşayışını, Türkçenin dil varlığı içerisinde yer alan atasözleri, deyimler vb. millî unsurları, sözü edilen ortak İslâmî malzemeyle yoğurmuşlar ve İran şiirinden ayrı bir Türk şiiri yaratmışlardır.”⁵ İslâmî

¹ Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2018. S.165.

² Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi 1971. C.1. S.557.

³ Halil İncelik, *Şâir ve Patron*, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016. S.7-8.

⁴ Banarlı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 564-572.

⁵ Mengi, *Eski Türk Edebiyatı*, s.149.

kültür çerçevesinde yetişen şairler bu kültürün bir parçası olarak Arapça ve Farsçayı şiirlerinde kullanmışlar ve bu dillerde yazmayı hüner saymışlardır.

Şairler şiirlerini eski Türk edebiyatının temel kaynaklarından biri mahiyetinde olan ve “divan” adı verilen mecmualarda toplamışlardır. Matbaa gibi kitap ve dergi basımını kolaylaştıracak imkânlar bulunmaması, şairlerin şiirlerini, bir birikime ulaştıktan sonra divan adı ile tek bir kitapta toplamalarına sebep olmuştur. Böylece ilhamın rüzgârına kapılıp bir hamlede şiir kitabı yayımlayamamış, ancak uzunca bekleyişler sonucunda müstakil eserlere sahip olabilmışlerdir.⁶

Tezkire ve bunun gibi eserlere, tarihlere çoğunlukla büyük merkezlerde yaşayan, dikkat çeken şairlerin isimleri girmişse de coğrafyanın büyüklüğü göz önüne alındığında önceki dönemlere göre nispeten daha fazla şair ve edip yetiştiği söylenebilir.⁷ Aynı zamanda yüzyılın tanınmış şairlerinin yanı sıra tezkirelerde ismi geçen ancak eserlerine henüz ulaşılmamış olan veya eserleri ile ilgili çalışma yapılmamış olan şairler de vardır. *Divan*'ı bu çalışmanın esasını teşkil eden Karamanlı Sabûhî, tezkirelerde ismi geçen ve Kanûnî Sultan Süleyman adına divan tertip ettiği kaydedilen ancak hakkında yeterli çalışma bulunmayan şairlerdendir.

Bu çalışmanın ilk bölümde Karamanlı Sabûhî'nin hayatına, edebî kişiliğine ve eserlerine dâir bilgiler verilmiş, ardından divan şekil ve içerik açısından incelenmiştir. Çalışmanın en önemli kısmını oluşturan ikinci bölümde divanın Medine Ârif Hikmet Bey Kütüphanesi'nde ve Biblioth que Nationale'de yer alan nüshaları ile *Perv ne Bey Mecmu sı* ve *Mecm u'n-Nez ir* adlı nazire mecmualarında yer alan şiirleri mukayeseli olarak okunmuş, farklılıkların dipnotta gösterilmesi suretiyle tenkitli bir metin hazırlanmış ve şiirlerin dil içi çevirileri de şiirler ile karşılıklı olarak verilmiştir. Son bölüme ise divan metninin iki nüshasının kopyası eklenmiştir.

16. yüzyıl şairlerinden Karamanlı Sab h 'nin hayatı ve edeb  kişiliğine d ir bilgileri de ihtiv  eden bu çalışma, şairin bilinen tek eseri olan ve Şimdiye kadar üzerine kapsamlı bir çalışma yapılmamış olan divanın tenkitli metnini ve dil içi çevirisini sunmaktadır. Divanlar eski Türk edebiyatının ana kaynaklarından olduğundan 16.

⁶  mer Faruk Ak n, *Divan Edebiyatı*, Ankara: İsam Yayınları, 2013. S.50.

⁷  mil  elebioğlu, *Kanuni Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1994. S.33.

yüzyıla ait bu divanın neşredilmesi edebiyat ve kültür tarihimiz açısından son derece önemlidir. Nâçizâne, bu çalışmayla eserin gün ışığına çıkarılması ve gelecek çalışmalara kaynaklık etmesi hedeflenmektedir.

SABÛHÎ⁸

Sabûhî Abdî-i Zarîf-i Karamânî

1. Hayatı

Kanûnî Sultan Süleyman devri şairlerinden olan Sabûhî'nin asıl adı Abdullah'tır. Karamanlıdır. Babası İran taraflarından Anadolu'ya gelen ailelerdendir. "Hecrî" mahlaslı Kara Çelebi'nin akrabası olduğu kaydedilmiştir. Abdî-i Zarîf namıyla tanınmıştır. Doğum ve ölüm tarihi tezkirelerde belirtilmeyen Sabûhî, medrese tahsilini tamamladıktan sonra, Kanûnî Sultan Süleyman'ın hocası Hayreddin Hoca'dan mülâzım olmuş, Kütahya ve Amasya'da müderrislik, çeşitli Arap beldelerinde kadılık yapmıştır.⁹

Şairin kendisine seçtiği ve kanatları altında şiiirler söylediği "Sabûhî" mahlası, "1. sabahları içilen şarap, 2. mahmurluk gidermek için içilen şarap" anlamlarını taşıyan "sabûh" kelimesinden gelmektedir. Divanda mahlasıyla ilişkili olarak içki, şarap ve işret meclislerine dair birçok kelime ve kavramdan istifade etmiştir. Âşık Çelebi *Meşâ'irü's-Şu'arâ*'da Sabûhî'yi "Adı 'Abdu'llâh, lakabı 'Abdî Zarîf idi, fi'l-hağîka haylice harîf idi." diye tanıtmış ve Sabûhî'nin mahlası hakkında söylediği şu beyti aktarmıştır:

Der-i meyhânede bulmuş fütûhı

Şadeh-peymâ kuluñ ya'nî Şabûhî¹⁰ (Ma.172)

İlimde çağdaşları içerisinde seçkin bir yere sahip olan Sabûhî'nin sesinin güzel olduğu ve tambur çaldığı da aktarılan bilgiler arasındadır. Karaman'dan İstanbul'a

⁸ Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ* (İnceleme-Metin). Haz. Prof. Dr. Filiz Kılıç, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010. C.3 S. 1283; Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şuarâ*, haz. İbrahim Kutluk. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1978. C.1.S.561-562; Mustafa bin Carullah Beyânî, *Tezkiretü's-Şuarâ*, haz. İbrahim Kutluk. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1997. S.54; Bekir Kayabaşı, *Kaf-zâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*, Malatya: İnönü Üniversitesi, 1997. S.375; Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, çev. Rüstü Balcı. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2007. C.2. S.655; Riyâzî, *Riyâzü's-Şu'arâ*, Nuruosmaniye Kütüphanesi. Nr. 3724. S. 95^{a-b}.

⁹ Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ*, s. 1283.

¹⁰ Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ*, s. 1283.

geldiği sıralarda şarkı söylemesi ve tanbur çalmasıyla ün salmıştır. Sabûhî'nin sohbet meclislerine ileri gelen zariflerin rağbet gösterdiği de aktarılmaktadır.¹¹

Âşık Çelebi, Sabûhî için nereye giderse gitsin dönüp geleceği yerin arkadaşı olan Seydî Ali Çelebi'nin yanı olduğu belirtmiştir.¹² *Meşâ'irü's-Şu'arâ*'da onların bu dostluğunu “Biri birine karındaşdırlar ve hâlet-i gamda hem-dem olup yaş dökmekte ve vakt-ı işrette yek-dil olup cur'a-pâş olmağda demü'l-ahaveyn gibi bir yirden cüş u hurüş iderlerdi.” şeklinde ifade etmiştir.¹³

Sabûhî'nin Abdî-i Zarîf namıyla meşhur olduğu konusunda kaynaklarda birlik vardır. Âşık Çelebi, Kınalızâde Hasan Çelebi, Beyânî, Kafzâde Fâizî, Kâtip Çelebi ve Riyâzî tezkirelerinde Sabûhî'nin Abdî-i Zarîf ismiyle meşhur olduğunu ifade etmiştir. Divanın Medine nüshasının başında da “Sabûhî Abdî-i Zarîf-i Karamanî” notu bulunmaktadır. Âşık Çelebi, Sabûhî'ye “Zarîf” lakabının takıldığı zaman İstanbul'da bu lakaba sahip dört kişi olduğunu ifade etmiştir. Biri İstanbullu Mahmûd Zarîf, biri Bursalı Osman Zarîf diğeri ise Yahudi'den müslüman olan bakkal Tenbel Zarîftir. Âşık Çelebi, Sabûhî'nin lakabı hakkında söylediği şu beyti nakletmiştir:

Güzel yigitlere kul oldı bâdeye bende

Şabûhî'ye bu sebebden dinildi 'Abd-i Zarîf'¹⁴ (G.81/6)

Öyle ki Hasan Çelebi tezkiresinde Sabûhî'nin şiir ile iştilal etmesinin sebebinin zarafet gereği olduğunu “*Muktezâ-yı zarâfetdür diyü şî're dahı sarf-ı himmet ve bezl-i evkât u sâ'at itmışdür*” şeklinde ifade etmiştir. Lakabının geçtiği beyit dışında Sabûhî'nin şiirlerinde zarafet sözcüğüne dikkate değer ölçüde temas etmiş olduğu görülmektedir.

Meyl itse Şabûhî ne'aceb bâdeye ol kim

Tab'ında letâfet ola zâtında zarâfet (G.28/5)

¹¹ Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ*, s. 1284.

¹² Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ*, s.1284; M. Fatih Köksal, “Sabûhî” maddesi. *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*. AKM Başkanlığı Yayınları, 2007. C.7 S.398.

¹³ Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ*, s.1284.

¹⁴ Sabûhî, *Dîvân-ı Sabûhî*, Medine Şeyhülislam Arif Hikmet Bey Kütüphanesi, nr. 811-157. S.19^a.; Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ*, s.1283.

Ey Şabûhî şî'ri ırgürdüm kemâle şöyle kim

Eylerem şimdi zârâfet içre Selmân ile bahş (G.33/5)

Bu Şabûhî kılmayınca hizmet-i pîr-i muğân

Şöhre-i halk-ı cihân olup zârâfet bulmadı (G.134/5)

Tezkirelerde yer alan bilgilere göre iyi bir eğitim aldığı anlaşılan Sabûhî müderrislik ve kadılık gibi görevlerde bulunmuştur. Amasya ve Kütahya, müderrislik görevinde bulunduğu yerler olarak belirtilmiştir. Ayrıca birçok Arap beldesinde kadılık yaptığı da yine bu kaynaklardan öğrenilmektedir. Bu bilgiler dışında tezkirelerde Sabûhî'nin şiirlerine dâir herhangi bir değerlendirme bulunmamaktadır.

Âşık Çelebi'nin "Monla Sabûhî" diyerek bahsettiği şair, ömrünü bekâr geçirmiş, sohbet meclislerine ve güzelleri işittiği yerlere gidip gelmiştir. Balbek kadısı olduğu sırada vefat ettiği kaydedilmiştir.¹⁵ Ölüm tarihi hakkında kesin bir bilgiye sahip olmamakla beraber, yakın arkadaşı olduğu bilinen Seydî Ali Çelebi'nin Kanûnî Sultan Süleyman'ın saltanatının ortalarında vefat ettiği bilgisi¹⁶, Sabûhî'nin de 1545-1550 yılları arasında vefat ettiğini düşündürmektedir.

Divan Edebiyatında Sabûhî Mahlaslı Diğer Şairler

Divan edebiyatında Karamanlı Sabûhî dışında Sabûhî mahlaslı iki farklı şair daha vardır.

- 1. Sabûhî:** Asıl adı İsmail'dir. Bursa'da doğmuş, Derviş Sabûhî adıyla tanınmıştır.¹⁷
- 2. Sabûhî:** Tokat'ta doğmuştur. Asıl adı Ahmet'tir. Mevlevî tarikatine girmiş, yükselip Yenikapı mevlevihanesine şeyh olmuştur. Türkçe ve Farsça divanları vardır.¹⁸

¹⁵ Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ*, s.1285.

¹⁶ Kınalızâde, *Tezkiretü's-Şuarâ*, c.1. s.492.

¹⁷ Haluk İpekten, vd, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988. S.401.

¹⁸ İpekten, *İsimler Sözlüğü*, s.401.

2. Eserleri

2.1. *Divan*

Kaynaklardan edinilen bilgiye göre Sabûhî'nin bilinen tek eseri, Kanûnî Sultan Süleyman adına tertip ettiği divanıdır. Divanın bu çalışmaya esas teşkil eden iki nüshası da manzum-mensur bir dibace bölümü ile başlamaktadır. Medine nüshasının dibace bölümünde eserin Kanûnî Sultan Süleyman adına tertip edildiği kaydedilmişse de Fransa nüshasında Şehzade Mustafa adına tertip edildiği ifade edilmiştir. Buradan hareketle, Sabûhî'nin daha sonra ilaveler yaparak divanı şehzadeye sunduğu söylenebilir. Riyâzî de Sabûhî'nin Kanûnî Sultan Süleyman adına tertip ettiği bir divanın olduğunu bildirmiştir.¹⁹

Bu çalışmaya esas teşkil eden divanın bir nüshası Medine Arif Hikmet Bey Kütüphanesi'nde 157-811, diğeri ise Bibliothèque Nationale'de 12148/cc92790d numarada tasnif edilmiştir. M. Fatih Köksal, *Sabûhî Divanı*'nın bir nüshasının da Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi'nde 15712 numarada kayıtlı olduğunu belirtmiştir.²⁰ Sermet Çifter Kütüphanesi'nde söz konusu numara ile kayıtlı bir divan bulunmadığı ve 0666/2 ve 0758/5 yer numarası ile kaydedilmiş divan nüshalarının ise 17. yüzyıl şairi, Sabûhî Şeyh Ahmet Dede Tokadî'ye ait olduğu tespit edilmiştir.

Karamanlı Sabûhî ve *Divan*'ı ile ilgili yalnızca bir çalışmaya tesadüf edilmiştir. Yasin Şen Ordu Üniversitesi I. Uluslararası Öğrenci Sempozyumunda "16. Yüzyıl Şfeairlerinden Karamanlı Sabûhî ve Dîvânçesi"²¹ başlıklı bir bildirisinde, divanın Medine nüshasını tanıtmış ve Sabûhî'nin hayatına ve sanatına dair araştırmalarını ortaya koymuştur. Yasin Şen bu bildiride Sabûhî'nin eserinin divançe olduğunu ifade edip, eserin iç sayfasında "Dîvânçe-i Sâbûhî 'Abdî-i Zarîfî Karâmânî" şeklinde bir kayıt olduğuna işaret etmişse de iç sayfadaki notta "Dîvân-ı Sabûhî 'Abdî-i Zarîfî Karâmânî" yazdığı görülmüştür.²²

¹⁹ *Riyâzû 'ş-Şu'arâ*, s. 95^{a-b}.

²⁰ Köksal, "Sabûhî", s.398.

²¹ Yasin Şen, "16. Yüzyıl Şairlerinden Karamanlı Sabûhî ve Dîvânçesi", I. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu, Ordu Üniversitesi, Ordu, 17-19 Mayıs, 2017.

²² Şen, "Karamanlı Sabûhî ve Dîvânçesi", s.337.

Şen, daha sonra bu bildiriye “16. Yüzyıl Şairlerinden Karamanlı Sabûhî ve Bazı Gazelleri” başlığıyla makale olarak yayınlamıştır.²³ Makalede bildiriden farklı olarak şâirin 38 şiiri verilmiş, bu şiirlerin Sabûhî'nin *Pervâne Bey Mecmuası* ve *Mecmau'n-Nezâir*'de yer alan şiirleriyle mukayeseli olarak okunduğu belirtilmiştir.

3. Edebî Kişiliği

Kaynaklarda Sabûhî'nin hayatı ve şiirle iştigali konusunda bilgi bulunmakta ancak şiirlerine dâir herhangi bir değerlendirme bulunmamaktadır. Buna karşın divanda kendi şiirine ve şiir anlayışına dair ifadeler bulunmaktadır. Manzum- mensur yazmış olduğu dibace bölümünde Kanûnî Sultan Süleyman'ın saadet dolu yönetimi sırasında ilim ehline tam bir teveccüh, şiir ve inşaya itibar ve iltifat gösterildiğini ve ilim ve zarafet sahiplerinin bu cihetten şiire rağbet ettiklerini ve kendisinin de onları takip edip şiir ile iştigal ettiğini “Kendümi bunlara pey-rev ve ‘akablarınca tekupu idüp tab‘um deñizinden çıkardüğüm lü‘lüler rişte-i nazm ile manzûm oldu.”²⁴ şeklinde ifade etmiştir.

Sabûhî'nin birkaç beytinde de şiir ile ilgili değerlendirmeye tesadüf edilmektedir. Seher redifli kasidesinin 22. beytinde “Ey ay gibi parıldayan hükümdar, seher vakti benim yaratılışım burcundan bu güzel şiir güneş gibi ortaya çıktı.” diyerek şiirini güneş gibi parlayıp etrafı aydınlatan bir şekilde vasıflandırmıştır:

Çıldı tülû‘ gün gibi bu maṭla‘-ı laṭif

Burc-ı ṭabī‘atundan eyā mehlikā seher (K.1/22)

Tuğra redifli kasidesinde, şiirinin gayb dilinden dem vurduğunu, şiirini “gösterişli” sıfatıyla nitelendirerek ifade etmiştir:

Lisān-ı gaybden dem urduğu-çün lâzım olmuşdur

Benüm bu şi‘r-i garrāma ki ola tercümān tuğra (K.2/27)

²³ Yasin Şen, “16. Yüzyıl Şairlerinden Karamanlı Sabûhî ve Bazı Gazelleri”, *Erdem Dergisi* 73 (2017): S. 149-174.

²⁴ Sabûhî, *Divân*, s. 2^b.

Sabûhî şiiirini tanımlamak için kullandığı ifadelerden bir diğeri de “selâset” ve “rengîn edâ”dır. Lugat anlamı “ifadedeki açıklık ve akıcılık” olan selaset kelimesi ve “parlak renkli; güzel, hoş latif” gibi manalara gelen rengin kelimesiyle şiiirin nasıl olması gerektiği ile ilgili ipucu vermektedir. Şiiirinin şarabın ve sevgilinin kırmızı dudağının vasıflarını anlatmak suretiyle açık, akıcı ve hoş edaya sahip olduğunu düşünür. Sabûhî’ye göre şiiir açık ve akıcı olmalı, kulağa da hoş gelmelidir:

Sözde Şabûhî vaşf-ı mey ü la‘l-i yâr kıl
Vir şî‘rûñe selâset ü rengîn edâlîğ it (G.30/5)

Sabûhî bir beyitte şiiirinin artık kemale erdiğini ifade etmiş ve meşhur şair Selmân-ı Sâvecî’ye telmih yaparak onunla zarafet konusunda bahse girebileceğini ifade etmiştir:

Ey Şabûhî şî‘ri irgürdüm kemâle şöyle kim
Eylerem şimdi zarâfet içre Selmân ile baḡs (G.33/5)

Sabûhî bir beyitte de gazelinin güzel olmasını ve kelamının övgüye değer olmasını sevgilinin inci dişlerini nazmetmesine bağlamıştır:

Dürr-i dendânını nazm eyle Şabûhî yâruñ
Tâ ola her ğazelüñ ḡüb u kelâmuñ memdüḡ (G.39/5)

Buradan hareketle Sabûhî’nin diğeri divan şairleri gibi Selmân-ı Sâvecî’yi şiiirde otorite kabul ettiği söylenebilir. Şiiir, ancak sevgilinin dudağını vasfetmek suretiyle açık, akıcı ve edalı olabilir. Zarafet gereği şiiire yönelmek gerektiğini düşünür. Sabûhî’nin şiiir anlayışını daha iyi kavramak için etkilendiği şairlere bakmak gerekmektedir.

4. Etkilendiği Şairler

Nazire mecmuaları, edebiyat tarihimizin kaynaklarından olmaları dolayısıyla son derece mühim eserlerdir. Rağbet gören şairler, şiiir anlayışları, eğilimleri, zevkleri, işledikleri konular, kafiye, redif ve vezin tercihleri gibi önemli bilgilerin çoğuna nazire mecmualarından ulaşılabilir. ²⁵

²⁵ M. Fatih Köksal, *Divan Şiiirinde Nazire*, Ankara: Akçağ Yayınları 2006. S.65.

Sabûhî'nin de nazire mecmualarında şairlerinin bulunması devrinden önce veya devrinde yaşayan ve beğendiği şairlere benzeme isteğinde olduğunu göstermektedir. Gazellerinin bir kısmı nazire olan Sabûhî'nin *Pervâne Bey Mecmuâsı*'nda²⁶ 24 ve *Mecma'u'n-Nezâir*'de²⁷ 19 naziresi bulunmaktadır. Sabûhî'nin hangi şairlerden etkilendiğini anlamak için ilk olarak *Pervâne Bey Mecmuâsı*'ndaki nazireleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo1: Sabûhî'nin *Pervâne Bey Mecmuâsı*'nda Bulunan Nazireleri

Şairin Adı	Nazire Sayısı
Ahmed Paşa	4
Cem Sultan	2
Mesîhî	2
Necâtî	4
Nizâmî	1
Resmî	2
Selman	1
Şem'i	1
Şevkî	1
Şeyhî	2
Tâli'î	1
Usûlî	1
Zâtî	2

Pervâne Bey Mecmuâsı incelendikten sonra oluşturulan bu tabloya göre bu mecmuada toplamda 24 naziresi olduğu tespit edilen Sabûhî'nin en fazla Necâtî'nin ve Ahmed Paşa'nın şairlerine nazire yazmış olduğu görülmektedir. Ayrıca mecmuada bulunan ancak divanda tesadüf edilmeyen üç tane gazel tespit edilmiş, bu gazeller kafiye harflerine göre divan metnine eklenmiş ve dipnotta belirtilmiştir.

²⁶ Pervâne b. Abdullah. *Pervâne Bey Mecmuası*. Haz. Kâmil Ali Gıynaş. Ankara: T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017.

²⁷ Edirneli Nazmî. *Mecma'u'n-Nezâ'ir*. Haz. M. Fatih Köksal. Ankara: T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017.

Sabûhî'nin nazirelerinin yer aldığı bir diğer mecmua, Edirneli Nazmî'nin *Mecma' u'n-Nezâir*'idir. Söz konusu mecmuada geçen nazire sayısı ve nazirelerin hangi şairlerin şiirlerine yazıldığı bilgisi tabloda verilmiştir:

Tablo2: Sabûhî'nin *Mecma' u'n-Nezâir*'de Bulunan Nazireleri

Şairin Adı	Nazire Sayısı
Ahmed Paşa	5
Ahmedî	2
Atâyî	1
Cafer Çelebi	1
Necâtî	1
Nizâmî	1
Resmî	2
Şâhidî	2
Şâmî	1
Ulvî	2

Mecma' u'n-Nezâir'de bulunun nazirelere göre oluşturulan yukarıdaki tabloya bakıldığında Sabûhî'nin bu mecmuada toplam 18 şiirinin bulunduğu görülür. En çok nazire yazdığı şair Ahmed Paşa'dır. Mecmuanın şairler listesi bölümünde Sabûhî'nin Nesîmî'ye de bir tane nazîre yazdığı belirtilmişse de şiire tesadüf edilmemiştir.

Nazireleri gösteren tablolar şiirlerdeki müştereklik sebebiyle ayrı ayrı hazırlanmıştır. Buna göre Sabûhî, elde bulunan bilgilere göre 27 şiirini nazire olarak yazmıştır. İki mecmuadaki nazire sayıları kıyaslandığında Sabûhî'nin en çok 15. yüzyılın üç büyük şairinden ikisine -Ahmed Paşa ve Necâtî'ye- nazire yazdığı anlaşılmaktadır. Buradan hareketle şairin Ahmed Paşa ve Necâtî'den etkilendiğini söylemek mümkündür. Sabûhî'nin nazire yazdığı şiirler ile nazirelerin matla beyitleri şöyledir:

1) Şeyhî:

Yā Rab ne hüsn olur bu nice behcet ü bahā

K’olmaz ayağı tozına cān ü cihān bahā

Sabûhî:²⁸

Var pādişāh-ı ‘ışk kâpusında ol gedā

İsterseñ olasıñ iki ‘ālemde pādişā

2) Mesihî:

Maḥbûb-durur dehre viren revnaḳ ü zīnet

Bütlerle bulur niteki deyrûñ içi şüret

Sabûhî:²⁹

Ey zülfi muṭarrā ruḥı zībā gözi āfet

Olduñ leb-i cān-baḥşuñ ile kān-ı melāḥat

3) Necâtî:

Terk eyle varı dōst yolında gedālīg it

‘Ālem içinde başı açuḳ pādşālīg it

Sabûhî:³⁰

Göster dehān u la‘lüñi şekker-nümālīg it

Çöz kākül-i müselselüñi dil-rübālīg it

4) Ahmed Paşa:

İtmesün ḥurşid-i raḥşān rüy-i cānān ile baḥş

Bendeye lāyık degüldür k’ide sulṭān ile baḥş

²⁸ Pervâne Bey Mecmuası, nr.281.

²⁹ Pervâne Bey Mecmuası, nr.980.

³⁰ Pervâne Bey Mecmuası, nr.1020.

Sabûhî:³¹

Vechi yoğdur kim kılırsa haññ-ı cānān ile bağş
Kimsenüñ ħaddi midür kim ide Qur'ān ile bağş

5) Selmān-ı Kādî:

'Ārızuñ pālūde-i ter leblerüñ ġarrā gülāc
Öksüz oğlan gibi dil karşıñda ser-gerdān ü aç

Sabûhî:³²

Furkatuñ bīmārına ey dost vaşluñdur 'ilāc
Ĥikmet-i Loğmān ile kılmaz tañbī'at imtizāc

6) Şeyhî:

'Işğdur āfet-i 'aql ü sücüdür rāhat-i rūḥ
Sākiyā vaqt-i şabāḥ oldı getür cām-i şabūḥ

Sabûhî:³³

Bu fenā dünyede ger ister iseñ rāhat-ı rūḥ
Şubḥ-dem yār-ı şafā-bağş ile nüş eyle şabūḥ

7) Resmî:

Ey kand-i leblerüñ ile şīrīn şerāb-i telḥ
Güş eyleyen sözüñi görür kand-i nāb telḥ

³¹ Pervāne Bey Mecmuası, nr.1144; Mecma'u'n-Nezâir, nr.631.

³² Pervāne Bey Mecmuası, nr.1218. Mecma'u'n-Nezâir, nr.641.

³³ Pervāne Bey Mecmuası, nr.1258.

Sabûhî:³⁴

Hecrûñle oldu 'işretüm ey âfitâb telḡ
Sākī ṣakīl ü meykede teng ü şarâb telḡ

8) Şâmî:

Ey kadûñ lutfinuñ efkendesidür serv -i bülend
V 'ey lebüñ lezzetinüñ hastesidür şerbet -i kand

Sabûhî:³⁵

'Älemde her kimüñ ki ola himmeti bülend
Bir serv-ḡadd nigāra şalar āh ile kemend

9) Ahmedî:

Meger zülfüñe irdi subh-dem bâd
Ki kıldı yir yüzini cennet-âbâd

Sabûhî:³⁶

Geelden bu cihāna olmadum şād
Dil-i vīrānumı görmadum ābād
Ne Mecnūn çekdi bu derdi ne Ferhād
Dil-i meyyāl elinden dād u feryād

10) Cem Sultan:

Bitürdi leblerüñ yine ḡurmā-yi ter lezīz
Devr-i lebüñde bize bu ḡurmā yiter lezīz

³⁴ Pervâne Bey Mecmuası, nr.1316; Mecma' u'n-Nezâir, nr.721.

³⁵ Mecma' u'n-Nezâir, nr.772.

³⁶ Mecma' u'n-Nezâir, nr.799.

Sabûhî:³⁷

Mihr-i ruḥuñla ölmek olur ey kamer lezîz

Zîrâ bahâr günleri olur sefer lezîz

11) Nizâmî Çelebi

Ḥaṭṭuñ ol pîrûzedür kim la‘l-i nâb üstindedür

Leblerüñ ol la‘l kim dürr-i hoş-âb üstindedür

Sabûhî:³⁸

‘Ârızüñ kim sünbül-i miskîn-nikâb üstindedür

Neyyir-i a‘zam durur gûyâ sehâb üstindedür

12) Tali‘î Çelebi:

Bize ş’ol deñlü cefâ itdi o sengîn-dilümüz

Daḥı dil-berler adın añmağa varmaz dilümüz

Sabûhî:³⁹

Nola âşufte vü şürîde olursa dilümüz

Çün ezel ‘ışk ile taḥmîr olınpdur gilümüz

13) Cem Sultan:

Zülfüñüñ bendine bend olmağa cân eyler heves

Ṭâli‘-i şürîdesin gör kim bulupdur dest-res

Sabûhî:⁴⁰

Her kişi dilber sevüp câm içmege kıldı heves

Vâ‘izâ güş eylemez kimse naşḥat sözi kes

³⁷ Pervâne Bey Mecmuası, nr.1471; Mecma’u’n-Nezâir, nr.852.

³⁸ Pervâne Bey Mecmuası, nr.1265; Mecma’u’n-Nezâir, nr.1237.

³⁹ Pervâne Bey Mecmuası, nr.3188.

⁴⁰ Pervâne Bey Mecmuası, nr.3327; Mecma’u’n-Nezâir, nr.2027.

14) Resmî-i Bursevî:

Görmemek cânân yüzün gâyetde müşkil kâr imiş

Aña biz bî-çâreler şabr eylemek nâ-çâr imiş

Sabûhî:⁴¹

Gül şüküfte goncaler handân u bülbül zâr imiş

Kûy-ı dilber bâğ-ı cennet gibi bir gülzâr imiş

15) Ahmed Paşa:

Görmedin cân terkin eyler bî-nizâ‘

Vaşf-i hüsnüni kim itse istimâ‘

Sabûhî:⁴²

Gün yüzünden aldı beñzer kim şu‘â‘

Añun için buldı böyle irtifâ‘

16) Ahmed Paşa:

Ĥâlûñ ey gül yüzlü komış lālenüñ bağrında dāğ

Ĥaddüñ uyarmış şeb-i ‘İd içre bir sîmîn çerāğ

Sabûhî:⁴³

Gülşen-i dehr içre isterseñ gönül gamdan ferāğ

Ėonca-leb bir serv-ķāmetle ķoma elden ayağ

Sabûhî:⁴⁴

Olımaz bir laķza gönülüm la‘l-i dilberden ırāğ

Ṭūṭi-i şîrîn kelām olur mı şekkerden ırāğ

⁴¹ Pervâne Bey Mecmuası, nr.3443; Mecma’u’n-Nezâir, nr.2075.

⁴² Pervâne Bey Mecmuası, nr.3781; Mecma’u’n-Nezâir, nr.2265.

⁴³ Pervâne Bey Mecmuası, nr.3849; Mecma’u’n-Nezâir, nr.2315.

⁴⁴ Mecma’u’n-Nezâir, nr.2314.

17) Necâtî Bey:

Muṭribā kavle muḥālîf gelme olma bî‘amel

Başla gün yüzlülerüñ vaşfinda bir rengin ğazel

Sabûhî:⁴⁵

Ger ‘ıyâdet eyler iseñ ḥasteñe rûz-ı ezel

El-‘acel ey cân-ı bîmâr-ı maḥabbet el-‘acel

18) Necâtî Bey:

Fîkr-i sevdâ-yi ser-i zülfüñ ucından güzelüm

Ḳışşa-i Leylâ vü Mecnûn’a dönüpdür meşelüm

Sabûhî:⁴⁶

Eşk elmâsı ile dîde sevâdın ezelüm

Derd ile ol şaneme ‘arz-ı maḥabbet yazalum

19) Ahmed Paşa:

Dün dehânuñ sırrını şordum mükerrer ğoncaden

Didi kim yoğdur bu râzı açmağā bizde dehen

Sabûhî:⁴⁷

Nâr-ı ‘ışkuñ çıkmaya hergiz derûn-ı sîneden

Şerḥa şerḥa rîze rîze çāk çāk olursa ten

⁴⁵ Pervâne Bey Mecmuası, nr.4756.

⁴⁶ Pervâne Bey Mecmuası, nr.5174; Mecma’u’n-Nezâir, nr.3185.

⁴⁷ Pervâne Bey Mecmuası, nr.5869; Mecma’u’n-Nezâir, nr.3344.

20) Necâfî Bey:

Qıbledür ‘uşşâka ol vech-i ĥasen

Ka‘be’dür her kande görindüñse sen

Sabûhî:⁴⁸

Tāze gül olalı gülzār içre sen

Bülbül iñler bir yaña bir yaña ben

21) Zâtî-i Balıkesrevî:

Qudümüñden ŝanursın ey ecel [sen] derdnâkem ben

Tabîbüm gelmedi ben ĥasteye aña helâkem ben

Sabûhî:⁴⁹

Egerçe pây-mâl-i ĥalk bir nâçiz ĥâkem ben

Velîkin ‘ayn-ı ‘ibretle bakarsañ kühl-i pâkem ben

22) Zâtî-i Balıkesrevî:

Âhum atar urduğınca ŝubĥ-dem ruĥsâra şu

Nâleler peydâ olur toqıñduğınca nâra şu

Sâbûhî:⁵⁰

Yüz yumazdı geldüğince dâ’imâ gülzâra şu

Öykünelden çok şafâ kesb itdi ĥadd-i yâra şu

23) Şevkî-i Selef:

Evvel kaŝuñ miŝâline itmiş müsevvede

Yazan hilâl şeklini tāk-i zebercede

⁴⁸ Pervâne Bey Mecmuası, nr.5749; Mecma’u’n-Nezâir, nr.3672.

⁴⁹ Pervâne Bey Mecmuası, nr.5769.

⁵⁰ Pervâne Bey Mecmuası, nr.5925.

Sabûhî:⁵¹

Nağş eyleyen bu şemseyi saķf-ı zebercede
Ruhsār u cebheñ eylemiş evvel müsevvede

24) Mesîhî Bey:

Yirden bir āh ideydüm ey meh bu ben fütāde
Kuşlar kebāb olaydı döne döne hevāda

Sabûhî:⁵²

Mecnūn gibi düşelden ‘ışkuña ben fütāde
Leylā saçuñ hevāsı ‘aqlumı virdi bāda

25) Usûlî:

Ey libās-i faķr ile faķr eyleyen ‘uryān dede
Tāc ü taķt-i ‘āleme baş egmeyen sultān dede

Sabûhî:⁵³

Ey çeküp taķl u ‘alem dehre olan sultān dede
V’ey ķudūmından cihān halkın ķılan ģandān dede

26) Şem’î Dede:

Aldanma ey göñül bu cihānuñ şafāsına
Degmez vefāsı ķünkü bilürsin cefāsına

⁵¹ Pervāne Bey Mecmuası, nr.6396; Mecma’u’n-Nezāir, nr.4661.

⁵² Pervāne Bey Mecmuası, nr.6964.

⁵³ Pervāne Bey Mecmuası, nr.7042.

Sabûhî:⁵⁴

Cevrini çekmeyince irilmez vefâsına

Bâl isteyen taḥammül ider çün belâsına

27) Ahmedî

Oldı yüzüñüñ ḥayâsından eriyüben gül âb

Nergisüñüñ ḥasretinden gözlerüm tıldı gül-âb

Sabûhî:⁵⁵

Lebüñ ḥayâli-ile içdüm ol kadar mey-i nâb

Ḥumâr gitdi başumdan gözüme geldi şarâb

Ayrıca Sabûhî'nin divanda 21 numarada yer alan manzumesi de Necati Bey'in "bana" redifli gazeline yazılmış bir tahmistir. Araştırmacılar tahmis, tesdis, tesbi, terbi gibi şekillerin yazılış amacının, bir başkasının eserini tamamlamak, onunla bütünleşmek, aynı ustalıkta hatta daha üstün, daha güzel yazılmış mısralarla eser, zenginleştirmek suretiyle kendi değerini göstermek ve o şiir ile de şairini takdir ettiğini ortaya koymak olduğunu ifade etmektedir. Bu ifadelerle göre bu nazım şekilleri de nazirelerle aynı amacı taşıdıkları dolayısıyla şair veya şiire öykünülerek, ayı vezin ve kafiyede yazıldığı söylenebilir. Divanda yer alan tek tahmis örneği Necati Bey'in bir gazelinesini tamamlamak suretiyle yazılmıştır. Sonuç olarak, nazire mecmualarından ve tahmis örneğinden hareketle Sabûhî'nin Necati Bey ve Ahmed Paşa'nın üslubunu örnek aldığı sonucuna ulaşmak mümkündür.⁵⁶

⁵⁴ *Pervâne Bey Mecmuası*, nr.7104.

⁵⁵ *Mecma'u'n-Nezâir*, nr.399.

⁵⁶ Daha detaylı bilgi için bkz. Halil Erdoğan Cengiz, "Dîvân Şiirinde Musammatlar", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II*, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları, 2017. S. 335; Köksal, *Nazire*, s.55.

DİVANIN İNCELENMESİ

1. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1.1. Nazım Biçimi

Eserin manzum-mensur olan dibace bölümü Allah'a hamd ve senâ ile başlamış, ardından Hz. Muhammed'e sonrasında ise Kanûnî Sultan Süleyman'a övgüyle devam etmiştir. Bu bölümde şair, Kanûnî Sultan Süleyman döneminde ilim ehline tam bir rağbet gösterildiğini, fazilet sahibi kişilere hürmet, şiir ve inşaya itibar edildiğini belirtmiş, bu cihetten kendisinin de şiir yazmaya istekli olduğunu beyan etmiştir.

Sabûhî *Divanı*'nda şu nazım şekillerini kullanmıştır: on iki kaside, yüz on sekiz gazel, iki nazım, bir tahmis, bir muhammes, yedi murabba, beş kıta, beş mesnevi, bir rubai, on bir matla, on bir müfred, ve on bir muamma.

Divandaki ilk on iki manzume kaside tarzında yazılmıştır. Bunlardan üçü (1,2,5) redifli yazılmıştır. Kasidelerden ilki, Seher Kasidesi, Kanûnî Sultan Süleyman için yazılmış otuz beş beyitten müteşekkil bir medhiyedir. İkinci kaside, Tuğra Kasidesi, Kanûnî dönemi şairlerinden olan ve Bağdat seferi sırasında nişancılığa getirilen Nişânî mahlaslı Celâlzâde Mustafa Çelebi'ye yazılmış otuz yedi beyitten müteşekkil bir medhiyedir. Latîfî, Nişânî Beg'in, iyi ahlaklı, cömert ve şairleri koruyan biri olduğunu ifade etmiştir. Bundan dolayı da kendisine birçok kasîde yazıldığı aktarılmıştır.⁵⁷ Dördüncü kaside üçüncü kasidenin devamı gibi yazılmış olduğundan dua bölümünden sonra ayrılıp, ayrı başlıkta numaralandırılmıştır. Böylece dört numaralı manzûmenin, nesib-teşbib bölümü eksik bir kaside olduğu tespit edilmiştir. Beşinci kaside "ilm" kelimesiyle rediflidir. Altı ve sekiz numaralı kasideler padişah vasfında yazılmıştır. Dokuz, on ve on bir numaralı kasideler de Şehzâde Mustafa nâmına yazılmış medhiyelerdir. Son olarak on iki numaralı kaside ise Sabûhî'nin müderrislik yaptığı sıralarda yaşadığı Amasya şehrine bir hicviyedir.

⁵⁷ Mustafa İsen, *Latîfî Tezkiresi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1999. S.346

Kasidelerden sonra genellikle âşıkâne tarzda yazılmış gazeller yer almaktadır. Gazellerin arasında kafiye harflerine göre nazım, murabba, muhammes, tahmis gibi nazım şekilleri bulunmaktadır. Divanda 19,31,43,87,93,97 ve 100 numarada bulunan murabba şeklindeki manzumelerde Hz. Muhammed'in medhi, aşk, gönül derdinden şikâyet gibi konular işlenmiştir. 70 numarada yer alan muhammeste ise zamandan şikâyet konusu işlenmiştir.

Bu bölümün ardından, beş kıt'a, beş mesnevi, on bir müfred, on bir matla' ve on bir tane de muammâ yer almaktadır. Böylece divandaki toplam manzume sayısı 185'dir.

Tablo.3: Divanda Yer Alan Nazım Şekilleri ve Kullanım Sayısı

Nazım Şekilleri	Manzume Numarası	Kullanım Sayısı
Kaside	1-12	12
Gazel	13-20, 22-30, 32-42, 44-69, 71-86, 88-92, 94-96, 98,99, 101-109, 111-140	118
Nazım	110, 141	2
Tahmis	21	1
Muhammes	70	1
Murabba	19, 31, 43, 87, 93, 97, 100	7
Kıta	142, 143, 144, 146, 147	5
Mesnevi	145	5
Rubai	148-152	1
Matla	157, 160, 161, 162, 164, 165, 168, 169, 170, 172, 174	11
Müfred	153, 154, 155, 156, 158, 159, 163, 166, 167, 171, 173	11
Muamma	175-185	11
Toplam	185	

1.2. Vezin

Divanın Medine nüshasında metin içerisinde çok fazla yazım problemi bulunmamaktadır. Bununla birlikte Fransa nüshasında kelimelerin yer yer noktasız olduğu, bazı kelimelerin yanlış ve eksik yazıldığı görülmektedir. Manzumelerde eksik yazılan ya da yazılmayan redifler tamamlanmış, bu tamamlama herhangi bir işaretle gösterilmemiştir. Kelime eksikliğinden kaynaklanan vezin aksamaları, eksik kelimenin köşeli parantez ile eklenmesiyle [...] düzeltilmiştir. Düzeltilemeyenler dipnotta belirtilmiştir. Manzumelerde çok fazla imâle yapıldığından ve yer yer kelime eksikleri olduğundan şairin vezni çok başarılı kullandığını söylemek güçtür.

Divanda toplam 8 bahir ve 19 vezin kullanıldığı tespit edilmiştir. Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere dört vezin diğerlerine oranla daha çok kullanılmıştır. Kullanım sıklığına göre sırayla, “Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün” vezni toplamda 96, “Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün” vezni 36, “Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün” vezni 25 ve “Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün” vezni 21 defa kullanılmıştır. Buna göre bu dört veznin toplam kullanım sayısı divandaki manzûmelerin 2/3’ünü oluşturmaktadır. Bu oran, Muhsin Mâcî’tin divan şiirinde en çok kullanılan aruz kalıpları sıralamasına uymaktadır.⁵⁸ Bu verilerin istatistikî bilgisi aşağıdaki tablodadır:

⁵⁸ Muhsin Mâcî, *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2005. S.75

Bahir	Vezin	Kullanım sıklığı	Kullanıldığı nazım biçimi ve numarası
	Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün	1	Nz:110
	Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün	39	K:11 G:14,15,17,18,20,29,33,34,38,47,49,51,67,69,78, 79,83,84,89,96,99,102,106, 109,112,113,115,119,121,125, 134,136,139 Mr:31,87,93,97 Mt:165
Remel	Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün	25	K:9,10 G:16,32,39,64,72,80,85,91,92,98,123,131,133,135, 138,140 Mh:70 Mf:154,166,171 Mt:161,168,174
	Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün	4	G:25,59,76,108
	Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün	4	G:37 Kt:143 Ms:149 Mu:178
Muzâri'	Mef'ûlü Fā'îlâtü Mef'ûlü Fā'îlün	36	K:1,5,12 G:13,30,36,40,41,42,46,53,58,61,62,65,73,75,82, 86,90,94,95,104,118,120,122,130,132,137 Th:21 Kt:142 Mt:157,170 Mf:158,163,167
Müctes	Meḫā'îlün Fe'îlâtün Meḫā'îlün Fe'îlün	21	K:3,4,8 G:23,24,27,50,54,68,71,77,81,107,116,126,127 Nz:141 Mt:164 Mu:175,179,180
	Mef'ûlü Fā'îlâtün Mef'ûlü Fā'îlâtün	1	G:129
Hafif	Fe'îlâtün Meḫā'îlün Fe'îlün	14	K:6,7 G:26,45,52,88,103,117,124 Kt:146,147 Ms:151 Mt:162 Mu:182
	Meḫā'îlün Meḫā'îlün Meḫā'îlün Meḫā'îlün	11	K:2 G:22,35,48,56,63,101,111,128 Mr:100 Mf:156
	Meḫā'îlün Meḫā'îlün Fe'îlün	9	Mr:43 G:44,55,57 Mt:160,169,172 Mf:173 Mu:181
Hezec	Mef'ûlü Meḫā'îlü Meḫā'îlü Fe'îlün	6	G:28,66,105,114 Mf:153,159
	Mef'ûlü Meḫā'îlün Fe'îlün	4	G:60 Ms:150 Mu:183
	Mef'ûlü Meḫā'îlü Fe'îlün	1	Mu:177
	Mef'ûlü Meḫā'îlün Mef'ûlü Meḫā'îlün	1	G:74
	Fe'îlün Fe'îlün Fe'îlün Fe'îlün	1	Mf:155
Mütেকârîb	Fe'îlün Fe'îlün Fe'îlün Fe'îl	2	Ms:148,152
Münserih	Müfte'îlün Fā'îlün Müfte'îlün Fā'îlün	1	Mu:176
Serî	Müfte'îlün Müfte'îlün Fā'îlün	2	Mr:19 Kt:144
R. Kallıbı	Ahreb	1	R:145

Tablo.4: Bahirler ve Vezinler

1.3. Kafiye ve Redif

Divanda yer alan kaside ve gazel şeklinde yazılmış olan manzumelerin kafiye ve redif bilgisi tablo ile verilmiş, musammatlar bu incelemeye dahil edilmemiştir.

Sabûhî'nin şiirlerinde daha çok tam kafiyeyi tercih ettiği görülmektedir. Kafiye olarak Arapça-Farsça kelimeleri kullandığı için bir uzun ünlü ve bir ünsüzle biten kafiyelere sıklıkla tesadüf edilmektedir.

Ey şeh-i şehriyâr-ı milk-i cihân

Râmdur emrüne zemîn ü zamân (K.6/1)

Kim ki terk-i tâc idüp bulmaz te'alluğdan hâlâş

Ol kâleder olımaz lâyıķ degil tecrîd aña (G.14/2)

Zülfüññ küfrine her kim 'arz-ı 'imân eylemez

Lâzım olur eylemek imânını tecdîd aña (G.14/3)

Sen olmayıcaķ milk-i dile hân gerekmez

Cânân var-iken cismümüze cân gerekmez (G.66/1)

Yarım kafiye ile yazılmış şiirler de mevcuttur.

Var pâdişâh-ı 'ışķ kâpusında ol gedâ

İsterseñ olasın iki 'âlemde pâdişâ (G.13/1)

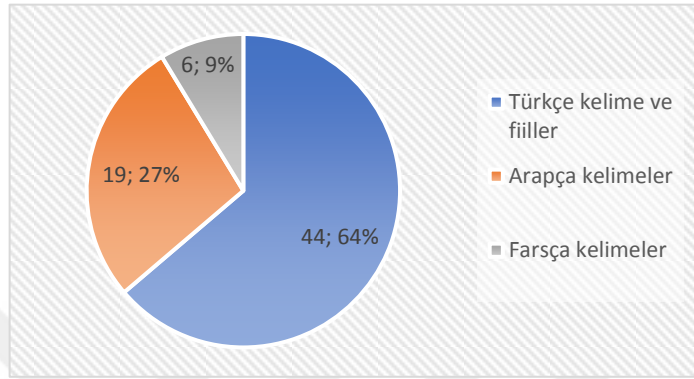
Dîvâneñ olursam nola ey yâr-ı perî-rû

Bir sihr idici ğamzeñ ü zülfün iki cādû (G.114/1)

Sabûhî'nin incelemeye dahil edilen şiirlerinin yarısında redif kullanmıştır. Buna göre 12'si kaside 118'i gazel olmak üzere toplam 130 şiirin 69'unda redif kullanıldığı tespit edilmiştir. Rediflerin 44'ü Türkçe kelime ve fiillerden, 19'u Arapça kelimelerden,

6'sı da Farsça kelimelerden oluşmaktadır. Rediflerde daha çok Türkçe kelime ve fiillerin tercih edilmiş olması dikkat çekmektedir. Redif kullanımının istatistiki bilgisi grafikte verilmiştir:

Grafik.1: Rediflerde Türkçe Kelime Kullanım Oranı

Sabûhî'nin üslubunda hangi şairlerin etkisinin olduğunu anlamak için "Etkilendiği Şairler" (bkz. 4) başlığı altında nazire mecmualarında yer alan şiirleri hangi şairlerin şiirlerine nazire olarak yazıldığı yönünden incelenmişti. Buna göre Sabûhî'nin daha çok Necati Bey ve Ahmet Paşa'nın şiirlerine nazire yazdığı tespit edilmişti. Necati Bey *Divanı*'nda 647 gazelinin 411'i %64 oranla, Ahmet Paşa *Divanı*'nda ise 350 gazelinin 255'i %73 oranla Türkçe kelime veya kelime grubu seviyesinde redifli olduğu nakledilmiştir.⁵⁹

Kafiye ve redif ile ilgili bilgiler tabloda kafiye harfleri ve redifler birlikte olacak şekilde tabloda verilmiştir:

⁵⁹ Mâcit, *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*, s.83.

Tablo.5: Kaside ve Gazelerde Kullanılan Kafiye ve Redifler

Şiir	Kafiye ve Redif	Şiir	Kafiye ve Redif
K:1	-ā seher	G:27	-ār-ile şöhet
K:2	-ān tuğra	G:28	-et
K:3	-ān	G:29	-ām mest
K:4	-ān	G:30	-ālīg it
K:5	-āb-ı ‘ilm	G:32	-ān bā’iş
K:6	-ān	G:34	-āc
K:7	-āc	G:35	-enden geç
K:8	-ül	G:36	-ābuñ aç
K:9	-ā	G:37	-āc
K:10	-āl	G:38	-em kadeh
K:11	-īn	G:39	-ūh
K:12	-āsıdur	G:40	-em şabāh
G:13	-ā	G:41	-āb telh
G:14	-īd aña	G:42	-end
G:15	-ā baña	G:44	-ād
G:16	-ā	G:45	-ād
G:17	-īb olduñ baña	G:46	-er lezīz
G:18	-ūn cüdā	G:47	-ā şatar
G:20	-ā’dur Muştafā	G:48	-enden şor
G:21	-en baña	G:49	-āb üstindedür
G:22	-ān peydā	G:50	-emdür
G:23	-āb	G:51	-āk üzredür
G:24	-eb	G:52	-er
G:25	-īb	G:53	-īldür
G:26	-āb	G:54	-ür

Şiir	Kafiye ve Redif	Şiir	Kafiye ve Redif
G:55	-ādur	G:81	-īf kākülūñ
G:56	-āğum var	G:82	-aķ
G:57	-āndur	G:83	-āsı yoķ
G:58	-ān olur	G:84	-ād ‘iřķ
G:59	-er	G:85	-ūnuñ
G:60	-er	G:86	-eñ
G:61	-ādedür	G:88	-et olsa gerek
G:62	-ağa şaldılar	G:89	-āb olmaķ gerek
G:63	-āhumuz vardur	G:90	-āra kākülūñ
G:64	-ilümüz	G:91	-ül
G:65	-āsıyuz	G:92	-ān ol
G:66	-ān gerekmez	G:94	-eri degil
G:67	-es	G:95	-eri degil
G:68	-āra heves	G:96	-el
G:69	-ār-imiş	G:98	-zelüm
G:71	-āř	G:99	-ārı añdum ağladum
G:72	-āna ‘ivaż	G:101	-am ben
G:73	-ār ĥať	G:102	-en
G:74	-āndan ĥaz	G:103	-ār řaķın
G:75	-ār şem‘	G:104	-ancasın
G:76	-ā	G:105	-āruñ elinden
G:77	-āle şama‘	G:106	-ān
G:78	-erden ırağ	G:107	-iķsın
G:79	-āđ	G:108	-en
G:80	-āra ĥarīf	G:109	-aķmasun

Şiir	Kafiye ve Redif	Şiir	Kafiye ve Redif
G:110	-în	G:126	-âh
G:111	-âkem ben	G:127	-er ise
G:112	-âra şu	G:128	-âr eglence
G:113	-âruñ eyler ârzû	G:129	-âde
G:114	-û	G:132	-âm ola
G:115	-âbuñ ‘aynına	G:131	-il ola
G:116	-este	G:132	-âsına
G:117	-et ile	G:133	-âr ehli
G:118	-ama	G:134	-et bulmadı
G:119	-ân olmasa	G:135	-eli
G:120	-ün-ile	G:136	-âmını
G:121	-er Ka‘be'ye	G:137	-em didükleri
G:122	-ede	G:138	-ânı
G:123	-ârsın a	G:139	-îr itmedi
G:124	-âz olaydı bize	G:140	-âr beni
G:125	-ân dede	G:141	-ende

1.4. Dil ve Anlatım Özellikleri

Divanın geneline bakıldığında Sabûhî'nin, atasözleri ve deyimlerle süslü, hayal ve düşünce zenginliğiyle işlenmiş bir anlatıma sahip olduğu görülmektedir. Şairin konuşma sadeliğine varan doğal söyleyişi, arkaik Türkçe kelimelerden istifade etmesi, teşbih, tevriye, tenasüp ve tezatlarla kurduğu anlam yoğunluğu üslubunun belli başlı özellikleridir.

Dibace bölümünde Arapça, Farsça terkip ve tamlamalarla süslü, ayet ve hadislerden iktibasla kurulmuş, ağır bir dil kullanıldığı görülmektedir.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا
ve elṭaf-ı maḥlukāt idüp 'ilm-i me'ānī-i bedī'a ve beyān-ı fehāvā-yı laṭīfe
erzānī görüp وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا فَصَلَّاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا
şafāsıyla muşaffā kıldı (2a/2-3-4-5)

Ey kim saña didi ḥazret-i pāk

Levlāke lemā ḥalaḫtu 'l-eflāk (2b)

Kaside tarzında yazılmış manzumelerin eserde yer alan diğer manzumelere nisbeten daha sanatlı bir dili vardır. Diğer manzumeler daha açık ve anlaşılır bir dil ve üslupla kaleme alınmıştır. Birkaç yerde Arapça atasözü ve kalıp ifadelerin kullanıldığı tespit edilmiştir; ancak bu ifadeler anlaşılmayı zorlaştıracak yoğunlukta değildir.

Cān u dilden sırr-ı la'lūñ şaḫlaram

Küllü sırrın cāveze'l-işneyn-i şā' (G.76/2)

Ben cüdā düşdüm maḥalleñde vaṭan ṭutdı ḥasūd

Göklere peyveste oldu na'ra-i **bi'se'l-bedel** (G.96/2)

Eksilüpdür dil ü cān miḥnetden

Bedel-i mā yetahallel idelüm (Kt.143/2)

Bu ifadelerin yanı sıra “dâru’l-emân, ale’s-sabah, fi’l-hâl, el-acel” gibi Arapça terkipler kullanılmışsa da bu terkiplerin de ifadenin anlaşılmasını zorlaştıracak boyutta olmadığı anlaşılmaktadır.

Ger ‘ıyâdet eyler iseñ hasteñe rûz-ı ezel

El-‘acel ey cân-ı bîmâr-ı maḥabbet **el-‘acel** (G.96/1)

Sabûhî, eserde yer alan sekiz adet muammanın yedisini (Mu.175-176-177-178-179-180-182), bir kıtayı (Kt.144), bir mesneviyi (Ms.148) ve bir matlai (Ma.162) Farsça yazdığından bu dile hâkim olduğunu söylemek mümkündür.

Dürüdî ki mânend-i baḥr -i ‘amîk

Dil-i ‘âşıkân geşte ancâ ğarîk (Ms.148/3)

Şad nâle vü âh ber-keşîdem

Âḥîr çe konem ki ne-şenûd yâr (Mu.176)

Türkçe arkaik kelimelerin kullanımı, 16. yüzyıl şiir anlayışı düşünüldüğünde dikkate değer ölçüdedir.

Geçdi Şabûhî meykede şadrına şâhvâr

Terk itdi câh u manşıbını oldı **oturağ** (G.82/5)

Ruḥsâr-ı yâra ṭâlibiken düşdi zülfine

İrmedi menziline gönül kaldı **âḥşama** (G.118/2)

Ḳaddüñi kııl kemân ‘ibâdet-ile

Ecel oқına olmadan **umaç** (K.7/7)

Minnet-ile **sögülme** yimekten

Kişi **yegdür** yimek **yavan ovmaç** (K.7/12)

Şiirlerde; ürki (7/20), oturak (82/5), sıklık (133/4), söğülme (7/12), ovmaç (7/12), umaç (7/7), igen (34/5-44/2-55/5), kande (2/1-38/3-51/2-54/3-65/6-91/5), tañ (2/13-5/3-18/5-28/3), kaçan (2/22-29/4-43/2), uş (7/16), berk (10/6), bek (45/5-65/3), esirgemek (13/5), kankı (33/3), irgürmek (33/5), bağılu (39/4), azırganmak (47/3), günilemek (52/3), çepçele (54/4), sögmek (60/6), koçamak (59/5), onmadıklık (68/3), beñdeş (86/4), kereñ (86/3), ebe-dede (86/7), okumak (98/5), egin (102/2), arka (118/6), tabanca (104/2), dikme (108/3), epsem (118/7), uğru (104/3), emsem (137/5) gibi konuşma diline yakın sözcükler ve arkaik kelimelerden istifade edilmiştir.

Bu kelimelerin yanı sıra Anadolu Türkçesine ait emir belirten -gıl, zarf fiil eki olan -uban, -üben gibi eklerin kullanımına da tesadüf edilmektedir.

Ser-i mü deñlü şaķın yoķ dime la‘l-i yāra

Ey Şabūhī şaķın ol olmağıl inkār ehli (G.133/5)

Ağyāra vefālar idüben ħandeler eyler

Nic‘ağlamıyam ben o sitemkāruñ elinden (G.105/4)

Şiirlerinde sade ve açık söyleyişlere yer veren Sabūhī'nin sık sık halk diline özgü ifadeler kullandığı görülmektedir.

Raķīb-i rü-siyehe yirde gökde yir yoķdur

Yuķarı ķorsam is olur aşığa ķorsam paş (G.71/3)

Ķāzī ‘askerlerüñ uş üsti ile

İt gibi nice bir gezersin aç (K.7/16)

Bu zāl-i çarħ u pir-i cihāndan kıll iħtirāz

Biri ebeñ olursa Şabūhī biri dedeñ (G.86/7)

Manzumelerde dikkat çeken bir diğerk özellik ikilemelerden ve cinaslı kafiye den istifade etmek suretiyle anlatıma ahenk katılmasıdır.

Bu sīnem üzre görüp **tāze tāze** dāğlarum

İder o serv-i revān seyr-i lālezāra heves (G.68/5)

‘İşkuñ risālesini oқurken **sebaқ sebaқ**

Āh eyledüm ki yandı risālem **varaқ varaқ** (G.82/1)

İster ziyāfet eyleye cānā seni bahār

Gülşende güller olduğı budur **ṭabaқ ṭabaқ** (G.82/3)

Ey gönül gāfleti қoyup gözün **aç**

Ḥırşı terk eyle olmasun gözün **aç** (K.7/1)

Gel gözüm yaşına raḥm eyle benüm ey yüzi **gül**

Sen de ‘ömrüm gibi bir nice zamān yüzüme **gül** (G.91/1)

Hacimli bir divana sahip olmamasına rağmen şairin sıklıkla tekrara düştüğü de gözlemlenmektedir (G.23/5-G.96/5), (K.1/26-G.89/5), (G.112/2-G.115/2), (K.8/16-K.9/19), (K.1/22-K.9/11).

Şabūḥī her sözüm olursa nola mestāne

Gidüp ḥumār başumdan gözüme geldi şarāb (G.23/5)

Bu Şabūḥī'nün nola mestāne olsa sözleri

La'lün evşāfında çün kim didi bir rengin gazel (G.96/5)

Görsem cemālũñi kıluram vuşlat ārzũ

Zīra ki müstecāb dimişler du‘ā seher (K.1/26)

Görse dīdāruñ Şabũhī vaşluñ eyler ārzũ

Şubh vaktinde du‘ālar müstecāb olmak gerek (G.89/5)

Aynı beytin birkaç manzumede geçtiği örneklerin yanı 9. kasidenin tegazzül bölümünde yer alan gazelin beş beytinin başka bir 16. gazelde aynı şekilde yer aldığı görülmektedir. Müstakil gazelde bulunan tek fark ayrıca bir mahlas beytinin var olmasıdır.

Lebini la‘l kılupdur tuṭağını billür

Gün yüzi mihr-i cihān-tāb mı anuñ āyā (K.9/15)

Sabũhī, seçtiği mahlasın altında en çok aşk konusunu işlemiş ve bu konuyu işlerken de şarap, sabuh, mey, meyhane, meykede, humar, tolu, kadeh, ayag, işret gibi kelimelerden ve bu kelimelerle kurulan terkiplerden istifade etmiştir.

Der-i **meyhānede** buldı fütũhı

Ḳadeh-peymā kuluñ ya‘nī Şabũhī (Ma.172)

Hecrũñle oldı ‘**işretüm** ey āfitāb telḡ

Sākī şakīl ü **meykede** teng ü **şarāb** telḡ (G.41/1)

Sabũhī’nin şiirlerinde vezin uygulamak konusunda titiz olmadığını söylemek mümkündür. Klasik şiirde hâkim unsur vezin olmasına rağmen birçok yerde veznin anlam uğruna feda edildiği görülmektedir.

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

Ümīdvārem ayaguña yüz sürem cānā

Düşer ki tēc-ı şeh eyler gubār-ile şoḡbet (G.27/4)

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Yoluma geldi dilā her **ne** ki kıldum mā-ḥaşal

Bī-vefā dilber sevüp **kanına** girdüm göñlümün (Mr.87/5)

1.4.1. Atasözleri, Deyimler ve Kalıp İfadeler

Atasözleri, atalarımızın uzun tecrübelerle dayanan yargılarını genel kural, düşünce veya öğüt olarak kaideleştiren, kalıplaşmış şekilleri ve olan herkes tarafından benimsenen sözlerdir.⁶⁰ Deyimler ise ifade gücünü artırmak için bir araya getirilen ve çoğunlukla gerçek anlamından farklı anlama sahip olan sözcük gruplarıdır.⁶¹ Eserde yer alan atasözü, deyim ve kalıp sözlere dikkat edildiğinde atasözlerinin yoğun olmadığı ancak deyim ve kalıp sözlerin yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Tesadüf edilen atasözlerine birkaç örnek:

Raḳīb-i rū-siyehē yirde gökde yir yokdur

Yuḳarı ḳorsam is olur aṣaḡa ḳorsam paṣ (G.71/3)

Ka‘be-i kūyuña ey mıṣr-ı melāḥat gitdi dil

Bu meṣeldür kim **degildür ‘āṣıḡa Baḡdād ıraḡ** (G.79/4)

Yāri gördükçe raḳīb-ile Şabūḫī yime ḡam

Ḥārsız ḡande bitüpdür bize göster bir gül (G.91/5)

Bunlar dışında Arapça atasözlerine de tesadüf edilmektedir.

Cān u dilden sırr-ı la‘lün ṣaḡlaram

Küllü sırrın cāveze’l-iṣneyn-i ṣā’ (G.76/2)

⁶⁰ Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü: Atasözleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1971. C.1. S.36.

⁶¹ Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, s.49.

*(İki dudaktan çıkan her sır yayılır)*⁶²

Görmedüm ağıyār gelmiş yanıma

Bes **izā'cā'e'l kazā 'amiye'l-başar** (G.59/3)

*(Kader tecelli edince göz kör olur)*⁶³

Divanda, yüz sürmek (K.6/12-Mr.31/4), ömür sürmek (K.3/8), iki yüzlü olmak (K.12/8-G.15/3), elinin kiri olmak (K.12/13), yüz karası (K.12/13), kan yutmak (G.15/4-G.25/4), bağıryanmak (G.18/3), başına bela almak (Ta.21/2), setr-i iman eylemek (G.25/4), kan ağlamak (Mr.31/4), başına çıkmak (G.26/5), yanıp yakılmak (G.33/4-G.41/2), kabâdan geçmek (G.35/1), dem urmak (G.40/1), yoluna can vermek (Mr.43/2), kul olmak (G.44/3), baştan ve candan geçmek (G.48/2), başından geçmek (G.48/2), gam yemek (G.50/5), sulh kılmak (G.58/3), gözü açık (G.63/6), bağırina basmak (G.71/5), tağ üstü bağ (G.79/3), canı için helvası olmamak (G.83/3), yanağı gül gül olmak (G.91/3) sözünün eri olmak (G.94/7), bazar etmek (G.99/3), tar u mar etmek (G.99/4), başlar üzre yer edinmek (G.98/4), yüzüne urmak (G.102/4) bir iki göz çeşme akıtmak (G.114/3), asker çekmek (G.114/2), baş ağrısı (G.111/5), ayağına gül saçmak (G.114/3), dâm-ı belaya düşmek (G.114/5), kıl yarmak (G.117/4), cefa çekmek (G.118/6), hâk ile yeksân olmak (G.119/3), intikam almak (G.120/2), gönlüne dokunmak (G.121/2), dik gelmek (G.124/2), ayağına sular inmek (Ma.160) gibi deyimlerin ve “Herkes e kadrince irişür naşîb” (G.25/2), “her bir işüñ var ehli” (G.133/1), gibi kalıp ifadelerin kullanımına da rastlanmaktadır.

Sonuç olarak, Türkçe ve Farsça'ya hâkim olan Sabûhî şiiirlerini kaleme alırken bu dillerin imkanlarından yararlanmanın yanı sıra Arapça atasözleri ve terkiplerden de istifade etmiştir. Gazellerde yer yer halk diline varan söyleyişlere ulaşan sade bir dil kullanmıştır. Türkçe arkaik kelimeleri yoğun bir şekilde kullandığı görülmektedir. Sabûhî, en çok, başarısı halk söyleyişlerine, deyim ve atasözü kullanmadaki ustalığına

⁶² Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*, İzmir: Sütun Yayınları, 2008. S. 490.

⁶³ Yılmaz, *Vecizeler Sözlüğü*, s.418.

bağlanan Necati Bey'e⁶⁴ ve Ahmed Paşa'ya nazire yazdığından bu şairlerin dil ve üslubunu örnek aldığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Zira, kendisi de atasözleri, deyimler ve kalıp ifadelerle süslü, sade ve açık bir üslup ile kalem oynatmış bir şairdir.

⁶⁴ Mengi, *Eski Türk Edebiyatı*, s.121.

2. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Divanda yer alan manzumeler işlenen konulara ve klasik edebiyatımızda şiirlerin anlam dairesine göre “Dinî Unsurlar”, “Tarihî, Efsanevî ve Mitolojik Şahsiyetler”, “Mekân”, “Tabiat”, “Sosyal Hayat” ve “İşlenen Başlıca Konular” olmak üzere altı başlık altında incelenecektir.

2.1. Dinî Unsurlar

Tarih boyunca Türklerin sosyal ve kültürel yaşamını değiştiren büyük olaylardan biri İslam dinini kabul etmeleri olmuştur. İslam dini, göçebe yaşayan Türklerin yerleşik hayata geçmesini sağlamış ve onlara cami ve medrese çevrelerinde oluşan kültür ve medeniyet merkezleri kurduştur. Sosyal hayat ile dil ve edebiyatları da değişmiş ve İslam medeniyeti etkisinde gelişen bir edebiyat meydana gelmiştir.⁶⁵ Bu başlık altında yüce yaratıcı Allah’ın hangi isim ve sıfatlarla anıldığından başlanıp, İslam dininin temel kaynağı olan Kur’an-ı Kerim, ayetler, peygamberler, dört halife, kutsal günler ve tasavvufî unsurlara dikkat edilecektir.

2.1.1. Allah

Divanda Allah’ın isim ve sıfatlarından en çok Hudâ zikredilmiştir. (K.2/36-K.4/14-K.8/18-Mr.19/1-G.20/1).

Hudâ'dan iste bu şâhib-i cüd[a] haşra degin

Señir-i ‘izzet ü ikbâl üzre tuta mekân (K.4/14)

Ey ki ruhuñ mazhar-ı nür-ı **Hudâ**

Ka‘be işigüñde bulur cân şafâ

Bu ne cemâl ü bu ne hüsn ü behâ

Şalli ‘alâ seyyidinâ Muştafâ (Mr.19/1)

⁶⁵ Mermer, vd. *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, s.29.

Dua niteliğinde ve nida mahiyetinde “İlâhî” (K.3/31-K.10/19), “Yâ Rabb” (7/20-140) ve “Hakk” (G.44/1-G.59/4-K.6/14) sözcüklerinden istifade edildiği görülmektedir.

Yâ İlâhî be-ḥaḳ-ı zümre-i aṣḥâb-ı şafâ

Yâ İlâhî be-ḥaḳ-ı cümle-i erbâb-ı kemâl (K.10/19)

İtme **yâ Rabb** Şabūhî mücrimūñi

Āsitānuñda ürkiye muḥtâc (K.7/20)

Şabr kıl cevri u cefâ-yı dilbere

Ki gönül **Hak**'dan durur çün ḥayr u şer (G.59/4)

Farsça Allah anlamına gelen Yezdân ismine ise bir yerde tesadüf edilmiştir. Şair, padişahı Allah'ın yeryüzündeki gölgesi olarak nitelendirirken bu isimden istifade etmiştir.

Zât-ı pākūñ gibi dūr-i şehvâr

Zıll-ı sübhân [u] sāye-i **Yezdân** (K.6/6)

2.1.2. Kutsal Kitap ve Ayetler

Kur'an, Eski Türk Edebiyatının şekle ait birtakım özelliklerinden, muhtevâsına ve bazı türlerin ortaya çıkışına kadar, hemen her anlamda temel kaynak olmuştur.⁶⁶ Divanda Kur'an-ı Kerim kutsal kitap olarak iki beyitte zikredilmiştir (K.6/9-G.34/1).

Vechi yoḳdur kim kılsa ḥaṭṭ-ı cānān-ile baḥş

Kimsenüñ ḥaddi midür kim ide **Ḳur'an** ile-baḥş

Neml, Şems, Duha ve Leyl sureleri olmak üzere toplamda dört sure ismi zikredilmiştir:

⁶⁶ Mermer, vd. *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 30.

‘Uşşāka gāh mu‘ciz-i Mūsā kıılır ‘ayān

Neml āyetini gāh yazar ber-kenār ḥaṭ (G.73/2)

‘Ārızuñ ve’ş-Şems okur nūr-ı cebīnūñ ve’đ-Đuḥā

Ey şaçuñ ve’l-Leyl ü ol leyle ‘izāruñdur sirāc (G.34/3)

2.1.3. Peygamberler

Divanda Muhammed, Âdem, Nuh, Yusuf, Musa, Süleyman ve İsa olmak üzere toplamda yedi peygamberin adı geçmektedir. Hz. Muhammed’in vafında bir murabba (Mr.19) ve bir de gazel (G.20) bulunmaktadır. Bu manzumelerde Hz. Muhammed, Allah’ın nurunun kendisinde tecelli bulması, güzelliği, âşıkların kılavuzu olması gibi yönlerden övülmüştür.

Ḳāmetūñ bir şem‘-i kāfūr u ruḥuñdur şu‘lesi

Rāsti ‘uşşāka nūr-ı reh-nümādur **Muştafa** (G.20/3)

Ḳanlar aḡlarsa Şabūḥī derdmendūñ nola kim

Nice demlerdür cemālūñden cudādur **Muştafa** (G.20/5)

Hz. Âdem ilk insan olması münasebetiyle kadir sahibi olduğu ve cennette ona talim edildiği yönlerinden zikredilmiştir. (G.39/3-G.118/1) Nūh’un ismi, ömrünün uzun olması ve gemisinden telmihle geçmektedir (G.39/3-G.94/2). Hz. Yusuf’un ismi, kardeşleri tarafından ağırlığınca misk karşılığında satılması (G.47/1-G.133/3), gül yüzü (G.92/4), Mısır’a Sultan olması (Mr.100/4) yönleriyle yer bulmuştur.

Dāmenūñ dest-i ecelden alımazsın ey dil

Ḳadr ile **Âdem** olup ‘ömr ile olursañ **Nuh** (G.39/3)

‘İşka dil tıflını derd ü ḡam ki bī-pervā şatar

Mālike kardeşleri şan **Yusuf**-ı zībā şatar (G.47/1)

Hz. Musa'nın adı, mucizesi (G.73/2), yed-i Musa (G.20/2), sevgilinin ayva tüyleri (G.13/2) yönleriyle zikredilmiştir. Hz. Süleyman, mühürlü y z g  ve cinleri kendine itaat ettirmesiyle yer bulmuştur (K.11/3). Hz. İsa bir beyitte İsa ismiyle dört beyitte ise Mesih adıyla anılmıştır. İsa ismiyle, can bağışlaması münasebetiyle dudağın ifade edilmesinde (G.122/3), Mesih ismiyle yine can bağışlayan nefes (K.2/17-G.63/2), can bağışlayan dudak (K.9/16-G.16/5), göge çıkması (G.95/4) yönlerinden yer bulmuştur. Bir muamma da "Mesih adına" yazılmıştır (Mu.175).

M s  durur  a u n iki c d  o  amzeler

Geh z lf ni 'aş  d zed rler geh ejdeh  (G.13/2)

Kendüye kıldı musa har ins   c nı  alib 

Leblerid r var ise mühr-i **S leym n**'a nig n (K.11/3)

Agy rı s r cen b-ı refi' nda  urmasun

Göge  ıkan **Mesih**'d r ey meh  arı degil (G.95/4)

2.1.4. Dört Halife

İsl m tarihinde Res l-i Ekrem'in vefatından sonra Hz. Eb  Bekir'e biat edilmesiyle başlayan, daha sonra Hz. Ömer ve Osman'ın hil fetleriyle sürüp Hz. Ali ile sona eren dönem dört halife dönemidir.⁶⁷ Klasik edebiyatımıza ait eserlerde dört halifenin ismi çeşitli yönlerden zikredilmiştir.

Divanda, Eb  Bekir, Ömer, Osman ve Ali isimleri, Eb  Bekr-his l,  mer-hulk ve  mer-adalet, Osman-sıfat ve Ali-sünnet tamlamalarıyla medhedilen şehz de Mustafa'nın vasıflarını anlatırken zikredilmiştir

ş h ibn ş h-ı sez v r-ı ser r-i 'izzet

Muşaf -n m u '**Ömer**-hulk u **Eb  Bekr**-hiş l (K.10/9)

⁶⁷ Mustafa Fayda, "Hulef -yi R şid n", D A, c.18, s.324-338.

Ḳubād-rütbet ü Cemşīd-fıkr ü Aşef-rāy

‘Ömer-‘adālet u ‘Osmān-şifāt u Ḥaydar-şān (K.3/21)

Ya‘nī sultān-ı selāṭīn-i ‘izām-ı ‘ālem

Muşafā-nām u ‘Alī-sünnet ü Rüstem-heycā (K.9/6)

Son olarak Hz. Ali’nin ismine bir beyitte tesadüf edilmiştir.

Her kim ki sen ‘Alī-şifatuñ Ḳanber’i degil

Yok gerdeninde tavḳ-ı rızā Ḥaydari degil (G.94/1)

2.1.5. Dînî Günler

Divanda toplamda on beyitte “īd” kelimesi ve bir beyitte de “bayram” kelimesi zikredilmektedir. Kullanımlarına bakılacak olursa “īd” kelimesi asıl anlamı göz önünde bulundurularak tevriyeli bir şekilde kullanılmıştır. Buna göre, sevgilisinden ayrı olan aşığın sevgilisine kavuşması bayram gibidir. (K.9/4-G.14/1-G.15/6-G.92/5-Mr.100/5-G.109/4-G.136/4) Bayram kelimesi ise millî anlam taşıyan kutsal bir gün olarak zikredilmiştir (G.136/1).

‘İd-i vaşlına irişmek diler-iseñ yāruñ

Ey gönül Ka‘be-i kūyına varup ḳurbān [ol] (G.92/5)

Çekmeye ‘ālemde hergiz rüz-ı hecr ālāmını

Seyr idenler Bursa şehrinüñ bugün **bayramını** (G.135/1)

Yine bir başka beyitte tesadüf edilen “rûze” kelimesi de asıl anlamı ile tevriyeli olarak kullanılmıştır. Sevgiliden ayrı geçilen günler tıpkı oruç tutmak gibidir ve kavuşma olarak ifade edilen bayram ise ayrılığın sona erdiğini göstermektedir (G.109/4).

Rūze-i hecrūñ çeküp ister vişālūñ ‘idini

Bu Şabūhī sen hilāl ebrūya nice bakmasun (G.109/4)

Bunların yanı sıra bir de gazel şeklinde yazılmış bir ramazaniye örneğine tesadüf edilmektedir. Aç, susuz olmak, güllaç tatlısı gibi ramazana dair doğrudan özellikler benzetme ilişkisi içinde işlenmiştir.

Şeb-i hecrūñde lebün aǵzuma vir

Tatlu olur **ramazān** olsa **gūlāc** (G.37/3)

Tīguñe teşne gōñül yine ki halk

Ramazānda şuya olur muhtāc (G.37/5)

2.1.6. Diğer Dînî Mefhumlar

Cennet, mahşer, kıyamet, Kabe, şehit ve dua divanda zikredilen diğer dini mefhumlardır. Cennet mefhumunun Sabūhī’deki ifadesi hurilerle dolu oluşu, sevgilinin semtine benzeyişi, bahçesi oluşu, zünnar ehlinin giremeyeceği yer oluşu ve zâhidin maksudu oluşudur. Divanda cennet yedi yerde (K.2/16-K.11/4-G.69/1,2-Mr.93/1-G.118/1,4-G.130/4-G.133/2) behişt iki yerde (K.2/16-G.81/4) ve huld kelimesi ise bir yerde (G.53/1) geçmektedir.

Biz **cennet-i maħalle-i yāra** müsāfirüz

Zāhid bizümle gelmez isen ha cehenneme (G.118/4)

Mahşer kavramı ise öldükten sonra dünyadaki amellerin hesabının verileceği yer olarak bir beyitte geçmektedir (G.115/4). Kıyamet sözcüğüne de aynı şekilde ahiret hayatının başladığı zaman olarak iki yerde tesadüf edilmiştir (G.117/3-Ma.170).

Ol kadar cürm işledüm kim **rūz-ı mahşer** şıǵmaya

Nāme-i a‘māl mīzān-ı hīsābuñ ‘aynına (G.115/4)

Ka’be mefhumunun geçtiği yerler doğrudan Ka’be ile ilgili olanlar ve Ka’be kavramı etrafındaki algılayışlar olarak ele alınabilir. Buna göre; klasik edebiyatımızın yaygın bir kavramı olarak Ka’be, sevgilinin semtinin benzeyişi (G.79/4-G.92/5),

sevgilinin yüzünün benzeyişi (G.121/1), Hz. Muhammed'in eşiğinin benzeyişi (Mr.19-G.20/1) yönlerinden zikredilmiştir. Bunun yanı sıra; "Kabe'ye" redifli bir gazelde Ka'be ile ilgili taş atılması, güvercin konmaması, eşiğinde gözyaşı dökülmesi, siyah örtüyle örtülü olması, gidenlerin hurmaya meyletmesi, kandil asılması gibi doğrudan özellikler zikredilmiştir (G.121).

Kūyuña vardukça gönüm t̄alib olur la'lüñe

Māyil-i hūrmā olur varanlar ekşer **Ka'be'**ye (G.121/6)

Şehid kavramı şehitlerin kefensiz gömülmesi ve ebedî hayata mazhar olmasıyla ifade edilmiştir. Aşk şehidi de kefensiz gömülür ve ebedî hayata erişir. (G.36/1-G.140/3)

Dilā rāh-ı maḥabbetde ḳabā vü p̄rehenden geç

Şehid-i 'ışk-ı 'ālīşān olup ḳayd-ı kefenden geç (G.35/1)

Dua kavramı ise sabah vakti edilen duaların kabul olacağı telakkisiyle zikredilmiştir (K.1/26-G.89/5).

Görse dīdāruñ Şabūhī vaşluñ eyler ārzū

Şubḫ vaktinde **du'**alar müstecāb olmak gerek (G.89/5)

2.1.7. Tasavvufî Unsurlar

Sabūhî mutasavvıf bir şair olmamakla birlikte eserde tasavvufî bazı tabirlere tesadüf edilmektedir. Ezel, abdal, sufi, sema', dede, mevlevi, kalenderi zikredilen tasavvufî tâbirlerdendir.

Ezel başlangıcı olmayan geçmiş zaman manasındadır. Eserde bezm-i ezel, dest-i üstâd-ı ezel tamlamalarıyla ve müstakil olarak yer almaktadır. Bezm-i ezel, İslâmî akideye göre Allah'ın ruhlara alemini yarattığı zaman bütün ruhlara hitaben "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" dediği ve "Evet, sen bizim Rabbimizsin" diye cevap aldığı meclisi ifade etmektedir (Araf 172).⁶⁸ Klasik şiirde, şairler sevgililerine bu mecliste âşık olduklarını ve aşklarının o zamandan beri devam ettiğini ifade ederler.⁶⁹ Âşıklar ezel

⁶⁸ Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Kabcacı Yayıncılık, 2012. S.130.

⁶⁹ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları 2018. S.72.

meclisinde sarhoş oldukları için sabah akşam sevgilinin saçlarının ve yanağının şevkiyle kendilerinden geçmiş haldedirler (G.29/1) ve âşıkların çamuru tâ ezelden aşk ile yoğrulduğundan, gönülleri aşktan perişan olursa bunda şaşılacak bir şey yoktur (G.64/1). Âşıklar ezelden beri keder denizinde kaptandır (G.65/5), aşk ezel üstadının elinden inşa edilmiştir (G.84/1) ve sevgilinin yüzü ezelden beri Kabe'ye benzemektedir (G.121/1).

Nola âşufte vü şūrīde olursa dilümüz

Çün **ezel** 'ışk-ile taḥmīr olınupdur gilümüz (G.64/1)

Dil bir re'īs-zādeye düşse 'aceb degil

Zirā **ezel**de baḥr-i ḡamuñ āşināsıyuz (G.65/5)

Çün **ezel** teşbīh olındı rû-yı dilber Ka'be'ye

Yüzi üstine varurlar ehl-i diller Ka'be'ye (G.121/1)

Abdal, sözlükte “birinin yerine geçmek, değiştirmek, karşılık” anlamlarına gelen “bedel” kelimesinin çoğuludur.⁷⁰ “Nefislerini ruhlarına bedel ettikleri, diledikleri zaman diledikleri yerde kendilerine bedel birer ceset görünebildikleri yahut erenlerden biri ölünce Allah tarafından bir başkasının onun yerine geçirilmesi dolayısıyla Hakk âşıklarının bir kısmına abdâl denilmiştir.”⁷¹ Abdâllar başları açık, yalın ayak dolaşır şekilde tasavvur edilmiştir. Tef, kudüm, boynuz gibi musiki aletleri taşıyan abdâllar Muharrem ayında Kerbelâ şehitleri için yas tutarlarmış. Abdalların Anadolu'daki en önemli yerleşim birimi Seyyid Gazi Tekkesi olmuştur.⁷² Eserde de bu yönlerle zikredilmiş, abdâl-ı pâ-bürehne şeklinde bir tamlamayla ve müstakil olarak abdâl kelimesiyle yer bulmuştur. Abdal, yalın ayaklı bir derviş olup tâcı ve tahtı terk etmeli ve âlemde başı açık padişâhlık etmelidir (Mr.31/2). Âşığın üzerinden kıyafeti, başından

⁷⁰ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.19

⁷¹ Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s.2.

⁷² Nurettin Albayrak, *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2010. S.2.; Tekke bugün, Eskişehir Seyitgazi ilçesi sınırlarındadır.

külâhı gitmiş abdâl gibi bağı üzerindeki yarasının pamuğu gömlek olmuştur (G.102/2) ve abdâl bütün sırlardan ferahtır (Mü.167).

Abdâl-ı pā-bürehne olup terk-i tâc kıl

‘Âlem içinde başı açık pâdişâlıg it (G.30/1)

Gitdi egnümden kabâ başdan külâh **abdâl**veş

Sînem üzre penbe-i dâgum olupdur pîrehen (G.102/2)

Divanda bir de “dede” redifli şiir yer almaktadır. “Mevlevîlikte “muhip, “dede”, “şeyh” ve “halife” şeklinde sıralanan tarikat mensupları arasındaki ikinci mertebe sahibi; çilesini doldurmuş her Mevlevî dervişi dede unvanını alır.”⁷³ Dede, davul ve kudüm çalar, bayrak açar; yalın ayaktır, sema eder. Yüreğinin yarasının pamuğu kendisine olan dede, Seyyid Gazi asitanında kapıcıdır (G.125).

Gird-bād-ı rāh-ı ‘ışk olup **semâ**’ vü **rağş** ider

Pā-bürehne Kerbelâ deştinde sergerdân **dede** (G.125/2)

Penbe-i dâğı kabâ vü pîrehen besdür aña

Şanmañuz kim tekye-i dehr içredür ‘üryân **dede** (G.125/3)

Divanda yer alan “kabâ vü pîrehenden geç”, “kayd-ı kefenden geç”, “bedenden geç”, “pîrezenden geç” ifadeleri de maddî varlıklardan geçip manevî olana ulaşma gayesini dile getirmektedir. Muhabbet yolunda giyim kuşamdan vazgeçmeli (G.35/1), rahatına düşkün olmayıp âlemde bilgi elde etmeli ve sağlam bir kule gibi olan bedenden vazgeçmelidir (G.36/2). Dünya bir kocakarıdır ve onun altın ve mücevherle süslü olmasına aldanmayıp bu maddî âlemden el etek çekmek gerekmektedir (G.35/5).

Mevlevî ve Kalender ifadeleri bir beyitte birlikte geçmektedir. Şair Mevlevî ya da Kalenderî olmadığını aşk diyarının şahı olup başka bir külaha sahip olduğunu ifade etmiştir:

⁷³ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.100.

Beni geh **Mevlevî** gâhî **Ķalender** ŧanma ey ŧüfi

Diyâr-ı ‘ıŧk ŧâhı baŧka bir ŧâhib-külâhem ben (G.101/2)

2.2.Tarihî, Efsanevî ve Mitolojik ŧahsiyetler

2.2.1. Tarihî ŧahıslar

Tarihî ŧahsiyetlerin baŧında dönem itibariyle pek tabii Kanûnî Sultan Süleyman gelmektedir. Bilindiği üzere, XVI. yüzyıl Osmanlı Devleti’nin hem siyaset hem de dil, kültür ve sanat alanlarında en yüksek seviyeye ulaŧtığı dönem olmuŧtur. Kanûnî Sultan Süleyman dönemi hem siyaset hem de kültür seviyesi olarak Osmanlı’nın altın çağı kabul edilir. *Divan*’ın Dîbâce bölümünde Zillullah sıfatıyla adı geöen Kanûnî’nin saadet dolu yönetimi sırasında ilim ehline teveccüh ve fazilet sahiplerine hüsnükabul gösterildiği, ŧiir ve inŧaya itibar ve iltifat edildiği ifade edilmiŧ ve Allah onun yüceliğini kıyamete kadar bâki kılsın diyerek dua edilmiŧtir. *Divan*’da yer alan ilk kaside Kanûnî Sultan Süleyman nâmına yazılmıŧ bir medhiyedir. Kasidede Sultan Süleyman “Sultân-ı berr ü baħr Süleymân-ı ŧarĶ u ğarb” ifadesiyle karanın, denizin, doğunun ve batının sultanı olarak zikredilmiŧtir.

Sultân-ı berr ü baħr **Süleymân-ı** ŧarĶ u ğarb

ĶulĶı nesîmi-ile olur Ķoŧ hevâ seħer (K.1/15)

Kanûnî Sultan Süleyman’ın oğlu ŧehzade Mustafa⁷⁴ adına da kaside (K.9-K.10-K.11) yazılmıŧtır. ŧehzâde Mustafa kahraman, Hz. Ali tavrına sahip, Hz. Ömer gibi adaletli, Hz. Ebubekir yaratılıŧlı, cömert, lütuf, mürüvvet ve fazilet kaynağı, inceliklerden anlayan bir ŧahsiyet olarak tasavvur edilmiŧ ve devlet tahtına layık olduğu ifade edilmiŧtir.

ŧâh ibn ŧâh-ı sezâvâr-ı serîr-i ‘izzet

Muŧfâfâ-nâm u ‘Ömer-ĶulĶ u Ebübekr-Ķiŧâl (K.10/9)

⁷⁴ ŧerafettin Turan, “Mustafa Ķelebi”, DİA, c.31, s. 290-292.

Menba‘-ı luṭf u mürüvvet ma‘den-i faẓl u kemāl

Ya‘nī sultān **Muṣṭafā** vü pāk-dehen u ḥurde-bīn (K.11/8)

Adı geçen bir diğeri tarihî şahsiyet de Nişânî Beydir (ö.1567). Asıl adı Mustafa Çelebi’dir. Divanda yer alan “tuğra” redifli kaside (K.2) onun vafında söylenmiştir. Reisülküttâb olarak Kanûnî Sultan Süleyman’ın Irakeyn Seferi’ne katılmış olan Celalzade Mustafa Çelebi, 1534’te yolda vefat eden Nişancı Seydi Bey’in yerine nişancılığa tayin edilmiştir.⁷⁵ Cömertliği ile anılan Nişânî Bey, “belagat fermanının münşisi ve fesahat nesrinin açıklayıcısıydı.”⁷⁶ Latîfi, “Öylesine şâni yüce ve ihsan sahibi biriydi ki cömertlik ve bağışta çağımızın Hatemi idi.” dediği Nişânî Bey için “Kısacası bu dönemde cömertlik onun iyiliksever vücuduyla kaimdir.” demiştir.⁷⁷ Sabûhî de kasidesinde Nişânî Bey’in cömertliğini, ilim ve söz erbâbı oluşunu ifade etmiştir.

Şeh-i milk-i ma‘ârif mîr-i iklîm-i sühândânî

Nişânî Beg ki nāmıyla olupdur tev-amân tuğra (K.2/18)

2.2.2. Efsanevî Şahıslar

Türk edebiyatında oldukça sık telmih yapılan edebî hikâye kahramanlarından Leylâ, Mecnûn, Ferhad, Şirin isimleri sıkça zikredilmiş, Vâmık ve Ferahşâd ismi birer kez yer bulmuştur.

2.2.2.1. Leylâ ile Mecnûn

Doğu edebiyatlarında ele alınmış bir aşk hikayesinin kahramanlarıdır. Eserde hikâyenin belli başlı bazı motiflerine işaret edilir. Mecnûn aşk derdine düşmesi, çölde gezmesi ve ahuyu hemdem edinmiş olması yönlerinden zikredilmiştir. (G.18/1,4-Mr.43/1-G.85/1-G.98/3-G.107/3-G.129/1) Bir beyitte ise şair aşkının büyüklüğünü ifade ederken Mecnûn, Ferhad, Vâmık gibi aşk hikayesi kahramanlarıyla kıyaslama yapmış ve “Ey gönül! Aşk yolunda Ferhad, Vâmık ve Mecnûn önünce seyisin olsa buna layıksın” demiştir.

⁷⁵ Celia Kerslake, “Celalzade Mustafa Çelebi” DİA, c.7, s.260-262.

⁷⁶ İsen, *Latîfi Tezkiresi*, s.345.

⁷⁷ İsen, *Latîfi Tezkiresi*, s.346.

Gözlerüñdür yine eglencesi ben maḥzūnuñ

Mūnis ü hem-demi āhū yaraşur **Mecnūn**'uñ (G.85/1)

Leylā ise kelime anlamıyla tevriyeli bir şekilde Mecnūn ile kullanılmıştır. Kelime anlamı gece demek olan leyl kelimesi sevgilinin saçlarının siyahlığının ifade edilmesinde tevriyeli olarak kullanılmıştır. (34/3-98/3-129/1)

Olalum ol saçı **Leylā** ser-i kūyına qarīb

Nice Mecnūn gibi şahrā-yı belāda gezelüm (G.98/3)

2.2.2.2. Ferhad ve Şirin

Ferhad ve Şirin hikayesinin bu iki kahramanı bazen birlikte bazen de Mecnūn ve Vâmık ile tenasüp halinde zikredilmiştir. Farklı varyantları olan bu hikâyenin belli başlı bazı motiflerine tesadüf edilmektedir. Ferhad metinde bisütun dağı, aşkının büyüklüğü gibi yönlerden yer bulurken, şair aşkının büyüklüğünü anlatırken onunla da kıyas yapmıştır. Aşkının büyüklüğünün kıyaslanması hususunda Mecnūn ve Vâmık ile tenasüp içinde kullanılmıştır. Şair aşkını anlatırken “ne Mecnân çekti bu derdi ne Ferhad” diyerek büyüklüğünü ifade etmiştir. (Mr.43/1) Sevgilinin tatlı dudakları için can verdiği için beri Ferhad’ın adının anılmaz olduğunu ifade etmiş (G.44/2) ve “Ey gönül! aşk yolunda Ferhad, Vâmık ve Mecnūn önünce atını güden olsalar buna layıksın” demiştir. (G.107/3)

Leb-i şîrîñüñe ben cān virelden

Anılmaz oldu igen daḥı **Ferhād** (G.44/2)

Hikâyenin diğer kahramanı Şirin ise Leylā gibi kelime anlamıyla tevriyeli olarak yer almaktadır. Şirin-dehen, şirin-leb, tuti-i şirin-kelam, lal-i şirin şeklinde tamlamalarla ve Ferhad ile anılmıştır.

Bî-sütūn-i ğam tenüm bu tāze dāğum lāledür

Oldı ben Ferhād'a ey **Şîrîn**-dehen tağ üsti bāğ (G.79/3)

Hikâyenin motiflerinden Bî-sütun, gülgün ve şebdiz de eserde yer almaktadır. Bî-sütun Ferhad’ın Şirin’in emriyle su çıkarmak için deldiği dağın adıdır. Eserde de bu cihetle yer bulmuştur. Hikâyenin diğer kahramanı Hüsrev’in atları olan Şebdiz ve

Gülgün da asıl anlamları göz önünde bulundurularak tevriyeli bir şekilde kullanılmıştır. Şebdiz kelime anlamı olan “gece rengi” manasıyla tevriyeli bir şekilde kullanılmıştır. Sevgilinin ayva tüyleri şebdiz sıfatıyla nitelendirilmiştir. Gülgün kelimesi de yine asıl anlamı göz önünde bulundurularak tevriyeli bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Yanak anlamındaki “ruh” ve “hadd” kelimeleriyle yan yana yer almaktadır. Sevgilinin yanağının gül renkli olması münasebetiyle tevriyeli olarak kullanılmıştır.

Nice ferzâneyi bu nağ‘-ı felekde ide mât

Şehsüvârum hağ-ı **şebdiz** u ruğ-ı **gülgünü** (G.85/4)

2.2.2.3. Vâmık, Feraşşâd

Edebî hikâye kahramanlarından olan Vâmık ismine ise bir yerde, Mecnûn ve Ferhad ile tenasüp içinde tedafûf edilmiştir. (G.107/3). Hurşîd ü Feraşşâd mesnevisinin erkek kahramanı olan Feraşşâd’ın ismine ise kelime anlamıyla tevriyeli olarak bir beyitte tesadûf edilmektedir (G.44/4).

Ṭarîk-i ‘ışkda **Ferhâd** u **Vâmık** u **Mecnûn**

Öñüñce gâşiyedâruñ olursa lâyıksın (G.107/3)

2.2.3. Mitolojik Şahsiyetler

Cemşid, İran’ın mitolojik tarihinde Pişdâdiyan sülalesinden dördüncü pâdişah’tır.⁷⁸ Divan şiirinde şarabın mucidi olması vesilesiyle ve ona nisbet edilen câm-ı cihân-nümâ ile sıklıkla anılmaktadır.⁷⁹ Âşık sevgilinin elinden öyle bir kadeh içer ki Cemşid ve kadehi onu kıskanır (G.14/5), Cem’in meclis içinde eline kadeh dahi almadığı zamanlar, şair aşk şarabıyla mest olmuş haldedir (G.38/2), dünyada olan biteni aksettiren kadehinin köşesine kimseden kimseye vefa gelmediği yazar (Mh.70/3) ve maşûk kırmızı dudaklarının safasına her bir kadeh içişinde âşığına Cem’in kadehinin hikâyesini anlatır (G.132/6).

Ben şarâb-ı ‘ışk-ı ‘âlem-süz ile ser-mest iken

Almamışdı destine bezm içre dahı **Cem** kadeh (G.38/2)

⁷⁸ Dursun Ali Tökel, *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2000. s.125.

⁷⁹ Nurettin Albayrak, “Cem”, *DİA*, c.7, s. 279-280.

Mecûsîlerin inanç sistemlerinde kötülük ve şer tanrısı olan Ehrimen divan şiirinde, bazen şeytan, bazen dev anlamlarında kötülüğün sembolü olarak kullanılır.⁸⁰ Eserde Ehrimen ile kastedilen rakiptir ve kötülüğün sembolü olarak bir beyitte geçmektedir:

Sür kapuñdan der-be-der olsun rakı̄b

Sen perī yanında neyler **Ehrimen** (G.108/4)

Nuşirevan'ın torunu, Hüsrev u Şirin mesnevisinin erkek kahramanı olan Hüsrev, kendi anlam dairesinin dışında bu şahsı ifade etmekten başka birkaç beyitte padişah manasında kullanılmıştır (G.92/1-G.102/3-G.112/3-G.113/3).

Murde cisme gele ey rûh-ı revānum cān ol

Hüsrev-iseñ nola dervîş evine mihmān ol (G.92/1)

Eski kültürde iki İskender'in adı vardır. Birincisi İskender-i Zülkarneyn, diğeri de İskender-i Yunanî'dir. Çokça karıştırılmış olsa da Kur'an-ı Kerim'de hakkında bilgi verilen Zülkarneyn ile hayatına dair bilgilerin Yunan kaynaklarından öğrenildiği İskender farklı kişilerdir.⁸¹ Divanda İskender-i Zülkarneyn'in adı edebiyatta âb-ı hayatı araması, Hızır ile olan yakınlığı, zulumâta girmesi, yolculukları, ordusunun çokluğu gibi yönlerden zikredilmiştir. Dünyada evreni süsleyen güneş gibi parlak sevgilisi olmayan İskender gibi karanlıkta mahrumiyet içerisinde kalmıştır (G.83/2), ölümsüzlük suyunu talep etmek İskender'i değil Hızır'ı zulmete düşürmüştür (G.95/2).

Bir bahr-i 'ışka fülk-i dil olmışdur âşinā

Keşti-i Nūh'ı ğark ider **İskender**'i degil (G.94/2)

Rivayetlere göre ölümsüzlük suyunu içerek ölümsüzlük sırrına erişen, peygamber veya veli olduğu hususlarında ihtilaf bulunan kutsal bir kişi olan Hızır da edebiyatta İskender gibi zulmet, âb-ı hayat ile anılır. Sevgilinin ayva tüyleri Hızır'a benzer ve Hızır-hat olarak da zikredilir. Ölümsüzlüğün sırrına erişince Allah'ın emri ile dünyada sıkıntıya düşenlerin yardımına koştuğu için "peyhuceste" sıfatıyla da zikredilmiştir. (G.30/4) Kıyamete dek hayattadır. (G.117/3) Hızır ve İlyas tuğraya şefa

⁸⁰ Tökel, *Mitolojik Unsurlar*, s.163.

⁸¹ Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s.236.

etmektedir (K.2/24), sevgilinin ağzı âb-ı hayat çeşmesine, saç karanlıklar ülkesine, ayva tüyleri Hızır'a ve can bağışlayan dudağı Mesih'e benzer (G.16/5), keder denizi içinde girdaba düşen gönül gemisini kurtaracak olan Hızır'dır (G.30/4).

Şol 'āşīkuñ ki **Hızır** haṭuñ rehberī degil

İskender ise zūlmet-i ğamdan beri degil (G.95/1)

Tākāt olmazdı şehā tīrūñde peykān olmasa

Hızır'a irmezdi beḳā ger āb-ı ḥayvān olmasa (G.119/1)

Sasani hükümdarlarından olan Nuşirevan edebiyatta adaletin timsali olarak yer bulmaktadır. Eserde de bir beyitte adaletli olmasıyla anılmıştır:

Kimesne cevr-i zūfüñ çekmesün diyü satırlardan

Çeker zencīr-i 'adlī ey pey-i **Nuşīrevān** tuğra (G.2/33)

2.2.4. Topluluk Adı

Divanda topluluk olarak Osmanlı, Acem, Türkmen isimleri birer kez, Tatar ismi ise iki kez zikredilmiştir. Tuğra Osmanlı ordusundan bir işaret gibidir (G.2/7). Hülāgü'nün Acem mülkünü alması gibi sevgilinin kederi de gönül ülkesini ele geçirmiştir (G.114/2). Tuğra, kuşağını kuşanmış ve hançer takınmış bir Türkmen dilâveri gibidir (K.2/9). Tatar ismi ise miski konusunda (G.90/2) ve sevgilinin gözlerinin tasvir edilmişinde zikredilmiştir (G.99/4).

Dil şehrinin 'asker çeküp aldı ğamuñ ey dost

Milk-i '**Acem**'i aldı şanasın ki Hülāgü (G.114/2)

'Aql u şabrum ḥānumānın tār-ı mār idüp giden

Zūlfī serkeş gözleri **Tatar**'ı añdum [ağladum] (G.99/4)

2.3. Mekân

2.3.1. Ülkeler, Bölgeler, Şehirler

Eserde Seba, Şam, Rum, İran, Horosan, Çin, Mısır, Bedahşan, Bağdad, Hıta, Kerbela, Bursa, Necef ve Kenan bölgeleri çeşitli özellikleriyle anılmaktadır.

Seba (K.1/4), Şam ve Rum bölge isimleri olarak (K.1/5), İran ve Horosan Osmanlı'nın o dönemde hükmünün geçerli olduğu yerleri ifade ederken (K.2/13), Mısır bazen Hz. Yusuf'un sultanı olduğu ülke olarak (G.92/4-G.138/5), bazen de ülke kelimesine karşılık olarak geçmektedir (G.79/4).

Çü hükmi milk-i **İrân** u **Horasân** içre cārīdür

Elinde zîr-dest idinse tañ mı nice han tuğra (K.2/13)

Bedahşan yakutu (G.72/4), Hıta/Huten miski (G.48/3-G.90/2), Necef ise incisi münasebetiyle (Mü.156) zikredilmiştir. Çin ismine, bazen sevgilinin misk kokulu saçını anılırken (G.58/1-Nz.110/4) bazen de lügat anlamıyla sevgilinin saçlarının kıvrımından söz edilirken (G.94/5-G.120/5) tesadüf edilmektedir.

Nigāruñ kākül-i miskîni ile hem-dem olunca

Ne kanlar yutduğın ey h'âce ahû-yı **Hoten**'den şor (G.48/3)

Sabûhî'nin müderrislik görevi münasebetiyle bulunduğu Amasya ismine bir hicviye örneğinde tesadüf edilmektedir. Şehir, kasvetli, kış günlerinde çok soğuk yazın ise cehennem gibi sıcak, bahar gelince bütün evlerin sel tarafından yıkıldığı bir yer olarak tasavvur edilmiştir.

Şehr-i **Amasya** ki kasâvet binâsıdur

Bād-ı semûm-ı miñnet anuñ bed-hevâsıdur (K.12/1)

Kış günlerinde vādî-yi Veyl gibi şovuk

Eyyâm-ı şayf olsa cehennem hevâsıdur (K.12/5)

Bağdad ismi “Aşığa Bağdad irak değildir” atasözü vesilesiyle (G.79/4), Kenan Hz. Yusuf'un memleketi olması münasebetiyle (G.133/3), Kerbela çölüyle (G.125/2),

Bursa şehri bayram vesilesiyle (G.136/1), Pınarbaşı sevgiliyle gönül rahatlığı bulunan yer (G.136/3) olmasıyla anılmıştır.

Ka‘be-i kūyuña ey mısr-ı melāhat gitdi dil

Bu meşeldür kim degildür ‘āşıka **Bağdād** ırağ (G.79/4)

2.3.2. Nehirler, Denizler

Bahr-i Kulzüm, Aden, Aras ve Ceyhun isimleri çeşitli özellikleriyle anılmaktadır. Bir inci Kulzüm’den de çıksa Aden’den de çıksa sevgilinin inci dişleri gibi olamaz (G.36/3). Âşığın sevgili uğruna akıttığı gözyaşları öyle bir nehir olmuştur ki Aras ve Ceyhun ırmakları bu büyüklük karşısında ne yapacaklarını şaşırmıştır (G.85/5).

Nigāruñ dürr-i dendānı gibi olmazsın ey lü‘lü

Gerekse **Bahr-i Kulzüm**'den güzer kıl ger ‘**Aden**'den [geç] (G.16/3)

2.4. Tabiat

2.4.1. Kozmik Unsurlar

2.4.1.1. Gökyüzü

Eserde gökyüzü, çarh, felek, asuman, sipihr, gerdun kelimeleriyle yer bulmuştur. Çarh-ı sitemkâr, zâl-i çarh, çarh-ı pîrezen, çarh-ı zümürüdin, çarh-ı zâlim tamlamalarına tesadüf edilmektedir. İnsan felek karşısında zerre misalidir (G.19/3), âşık feleğin dönüşünden etkilenmez, onun değirmenini ancak şarap nehri döndürür (G.65/2), feleğin hareketleri ekseriya tersinedir (G.74/4), felek zâlimdir ve hayat varlığını bir tavla ustası misali parmağında oynatmaktadır (G.80/2), felek kendisinden kaçınılması gereken bir ihtiyar gibidir (G.86/7) kocakarıya benzer (G.108/5), cefâ çektirir (G.123/2) ve zümrüt renklidir (G.130/2).

Bu bağı katı **çarhuñ** çekdüm nice kez derdin

Olmadı naşîb almak bir kaşı kemāndan haz (G.74/2)

Bu zāl-i **çarh** u pir-i cihāndan kıl ihtirāz

Biri ebeñ olursa Şabūhī biri dedeñ (G.86/7)

Felek gök, gökyüzü, semâ; tâlih, baht, kader; her gezegene mahsus gök tabakasıdır. Çoğulu eflâktır.

Atlas feleği yirmi dört saatte bir devrini tamamlar. Bu devir, doğudan batıya olup diğer felekleri de döndürür. Diğer feleklerin iki türlü hareketi vardır. Biri atlas feleğiyle birlikte doğudan batıya, diğeri de bunun aksi olarak batıdan doğuyadır. Atlas feleği dönerken diğerlerini de kendi istikametinde dönmeye zorlar. Bu dönüş büyük bir özellik taşır. Kendi istikameti dışında dönüşe zorlanan sekiz felek insanların talihleri, refah ve mutlulukları üzerinde değişken ve aksi durumlar ortaya koyar. İşte felekler üzerine şikâyet etmenin nedeni budur.⁸²

Felek-i abgîne-reng, nerrâd-ı felek, na't-ı felek, çeşm-i felek, kuştigir-i felek, muamele-i felek, çetr-i eflâk tamlamalarıyla geçmektedir. Edebiyatta daha çok şikâyet yerine kullanılan felek su rengindedir (K.1/33), feleğin hadiseleri sel misalidir (G.65/3), felek hayat varlığını parmağında oynatan bir tavla ustasına benzer (G.80/2), bir şemsiyeye benzeyen felek, sevgilinin ayrılığıyla küçük dar bir çadır olur (G.92/3), feleğin muamelesi âşığın bağrını kanla doldurmaktır (G.120/1), âşığın âhının ateşiyle güreş tutacak bir pehlivandır (G.127/1).

Seyl-i havâdis-i **felek** ile yıkılmazuz

Biz kaçır-ı 'işretüñ bek urulmuş binâsıyuz (G.65/3)

Gördi egerçi çeşm-i **felek** nice mâh-rû

Ey âfîtâb görmedi ammâ ki sencesin (G.102/4)

Gökyüzü yerine kullanılan kelimelerden biri de asumandır. Divanda yer alan ikinci kasidede memduhun yüceliğini anlatırken (K.2/19) ve gün doğumunu tasvir ederken asuman kelimesi kullanılmıştır (G.76/4-G.82/4).

⁸² Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s.164-165.

Gökyüzünü ifade etmede kullanılan diğer terimler sipihr ve gerdündür. Sipihr sözcüğü bir kasidede memduhun yüceliğini (K.3/20), sipihr-i kibriya tamlamasıyla (G.63/1) ve sipihr-i saadet tamlamasıyla (Nz.141/1) gökyüzünü ifade etmede kullanılmıştır. Gerdun sözcüğü de gökyüzü (K.3/25-G.30) ve felek manasında (K.4/11-G.18/2-G.56/2) kullanılmıştır.

Eyā **sipihr**-i sa‘ādetde mihr-i rahşende

Veyā menāzil-i devletde mäh-ı tábende (G.138/1)

Kevkeb-i bahtum gözüm yaşı gibi düşdi yire

Sen güneşden ideli ben zerre-i **gerdün** cüdā (G.17/2)

Serīr-i ‘ışkda ol şāh-ı **gerdün**-iqtidārem kim

Ĥabāb-ı eşk-i çeşmden kurulmuş bir otağum var (G.55/2)

2.4.1.2. Yıldızlar

Eserde encüm, nücüm, kevkeb, ahter gibi eş anlamlılarıyla yıldızlara tesadüf edilmektedir. Yıldızlar parlaklığı ve tane tane oluşu dolayısıyla daha çok göz ve gözyaşı benzetmeleriyle ve baht yıldızı, talih yıldızı gibi tamlamalarla bir Anka, seher vakti yıldız tanelerini gıda edinip âlemi kanatları altına alır (K.1/6), gözüne uyku girmeyen âşık ayrılık gecesinde tıpkı yıldızlar gibi gözlerini seher vaktine kadar yummaz (K.1/28). Yıldızlar sabaha dek parıldadıkça, sabiteler gözlerini yumamaz (K.1/34). Seher vakti hükümdarın yüce katına sığınanın bahtının yıldızının açılır (K.1/31), talih yıldızı tıpkı gözyaşları gibi yere düşer (G.18/2-Mr.31/5). Kevkeb kelimesi gözyaşı yerine istiareli olarak kullanılır (G.24/2). Âşığın talih yıldızının saadet burcuna ulaşması sevgilinin aşkı için gözyaşı dökmesiyle mümkündür (G.134/3).

Furkat şebinde dīde-i **encüm** gibi şehā

Yummaz gözünü ‘âşık-ı bīdār tā seher (K.1/34)

O mihr-i tal'ata kılmadı zerrece te'sîr

Şu deñlü dökdi işiginde gözlerüm **kevkeb** (G.24/2)

“Büyükayı yıldız kümesinin en küçük yıldızı”⁸³ olan Sühâ'ya bir beyitte tesadüf edilmektedir. Küçüklüğü dolayısıyla söz konusu edilen Sühâ yıldızı padişahın dergahının tozunu gözüne sürme edinen kişiye Güneş gibi görünsün ifadesinde kullanılmıştır (K.1/16).

2.4.1.3. Ay

Ay bir ışık kaynağıdır. Işığı güneş gibi ateş değil, nurdur. Ay ile sevgili ilişkisi göz önüne alındığında ayın hem benzeyen hem de benzetilen konumda olduğu görülmektedir. Mâh ve hilâl kelimeleriyle oluşturulmuş, mâh-ı bedr, husûf-ı mâh-ı nev, mâh-çihre, meh-cebîn, meh-rû, meh-i nâ-mihribân, mâh-ı tâbende hilâl-ebrû, hilâl-i ıyd tamlamaları kelimenin hangi yönlerden benzeyen ve benzetilen olarak kullanıldığı hususunda ipucu vermektedir.

Sevgilinin kaşları dolunay altındaki hilale benzer (G.49/6), ay sevgilinin yanağına karşı parlar (G.75/5), sevgilinin letafetini görünce naksa uğrar (Mr.87/3), sevgili ay yüzlüdür (G.56/5), ayın tutulması sevgilinin hasretiyle feleğin gözlerine kara su inmesindedir (G.112/2-G.115/2), sevgilinin saçları gece, yanağı da aydır (G.124/1), yeni ay tutulmasıyla sevgilinin hilal kaşları siyah olur (G.126/2), sevgilinin yüzü (Mü.163), alnı aya benzer, (K.1/23), sevgiliye meh diye hitâb edilir (K.2/29), ay yanan bir meşâle gibidir (G.56/3), âşık sevgilinin eşiğinin toprağına yüz sürünce ay haset eder (G.52/3), sevgilinin kaşları bayram vaktinin geldiğini gösteren (G.14/1) ve şeklen ikiye ayrılmış gibi olan hilaldir (G.82/2).

Mihr ile **mâhı** tutulmuş şanmañuz inmiş durur

Hasret-i yâr ile çarhuñ gözlerine kıra şu (G.112/2)

Cân virürse tañ mıdur miskin Şabûhî kaşuña

Ey **hilâl**-ebrû degil cândan bilürsin nün cüdâ (G.18/5)

⁸³ Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s.447.

Mihr-i ruḥuñla ölmek olur ey **kamer** lezīz

Zīrā bahār günleri olur sefer lezīz (G.46/1)

2.4.1.4. Güneş

Dünyaya en yakın yıldız olan Güneş⁸⁴, eserde mihr, güneş, âfitâb, hurşid ve şems kelimeleriyle kullanılmıştır. Kullanım sıklıklarına bakıldığında, Farsça mihr kelimesi yirmi altı, âfitâb kelimesi yedi, hurşid kelimesi iki defa kullanılmıştır. Türkçe güneş kelimesi sekiz, ve Arapça şems kelimesi iki defa kullanılmıştır. Daha çok mihr kelimesiyle oluşturulmuş; mihr-i cemal, kâse-i mihr, mihr-i burc-ı ihsan, mihr-i asuman, mihr-i cihan-tab, mihr-i tal'at, mihr-i ruh, mihr-i ruhsar, mihr-i cihan-ara, tohm-ı mihr, mihr-i rahşende, evc-i mihr, ve 'ş-Şems tamlamaları yer almaktadır.

Kullanım yönleriyle bakıldığında güneşin hem benzetilen hem de benzeyen konumda olduğu görülmektedir. Her yere ışığını saçtığı için cömertl bir kimsenin benzetileni olarak kullanılmıştır. Divan şiirinde yaygın bir mazmun olarak parlaklığı ve şekli dolayısıyla sevgilinin yüzüne benzetilmiştir. Şair bir beyitte güneşe seslenerek kaşının gözünün olmadığını sevgiliye neresinin benzediğini sorarken başka bir beyitte de bir ışık ile sevgilinin yüzüne öykünmek olmayacağını ifade etmiştir:

Ebrū vü çeşm ü ḥāl ü ḥaṭuñ yoḫdur ey **güneş**

Ruḥsār-ı dil-rübāya 'aceb beñzeyen nereñ (G.86/7)

Yüzine bir nūr ile öykünmek olmaz ey **güneş**

Gül-beden gonca-dehen müşkīn-niḳāb olmaḫ gerek (G.89/2)

Gündüz ve gece sevgilinin saçı ve yanağı gibi zıt olunca güneş ortaya girip olgunluk kazandırır (K.1/7), sevgilinin yüzü güneşe benzer (K.1/8), kendisine nimet ihsanı isteyen bir kölenin elinde tuttuğu kaseye benzer (K.1/19) güneş cömertliğin sembolüdür (K.2/19), lal taşının kırmızı rengini almasında etkilidir (G.15/4), peygamberin cemali güneşe benzer (G.19/3), güneş cihanı süsler (G.83/2), sevgilinin

⁸⁴ Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s.194.

güzelliği karşısında zeval bulur (G.88/3), yârin hasretiyle feleğin gözlerine kara su inmesi güneş ve ayın tutulması gibidir (G.115/2). Şahın eşiğine her sabah güneşin yüz sürmesine şaşmamalı çünkü önce yüce dağlara doğar (K.1/17), yeryüzünü aydınlatır (K.1/35), güneş yüzüne değdikçe sevgilinin saçları halka halka olur (G.90/5), güneş her yere ışığını iletmesiyle kapıcı gibidir (K.1/18).

2.4.2. Bitkiler

2.4.2.1. Bağ, Ağaçlar

Divanda bağ ve bağı ifade eden çok sayıda sözcük yer almaktadır. Sevgiliye ait birçok özellik bağda bulunmaktadır. Tasavvur edilen bağ çoğunlukla, içinde akarsuyun türlü türlü ağaç ve çiçeklerin olduğu bir bezm meclisidir. Bağ-ı huld, bağ-ı cennet, bağ-ı behişt, bağ-ı ruhsâr gibi tamlamaların cennet kelimesiyle yapıldığı göz önüne alındığında tasavvur edilen bağın cennet bahçesi gibi bir yer olduğu anlaşılmaktadır. Bahçe bazen dünya bahçesi, bazen cennet bahçesi çoğunlukla da sevgilinin kendisi ve semtidir. Sevgilinin yüzü bir bağ olduğunda yanakları gül ve akarsu, dudakları gonca, saçları sümbül, ayva tüyleri çimendir olur. Âşığın gözyaşları da çiğ taneleridir. Ağaçlar, çiçekler, hayvanların, lezzetli taze meyvelerin bulunduğu bağ bahar mevsimindedir. Eğlence ve bezm düzenlenen bir yerdir.

Öyküdi hattıña **çemen** ayağa şaldılar

Reyhân saçuña beñzeyicek **bâğa** şaldılar (G.62/1)

Gül şüküfte goncaler handân u bülbül zâr-imiş

Küy-1 dilber bâğ-1 cennet gibi bir **gülzâr**-imiş (G.69/1)

Çâmetüñsüz serv ü tûbâ gerekmez bitmesün

‘Ârızuñ olmasa **bâğ** içre şu aķup gitmesün (Mr.93/3)

Bostan, gülistan, çemen ve gül-zar da bağ ile yaklaşık aynı özelliklerde tasavvur edilmiştir. Her kime sevgilinin semtini vatan edinmek müyesser olsa gül bahçesinden

bıkar ve ona bağ bahçe artık lüzumsuz olur (G.66/3). Ne gül bahçesinde sevgilinin kırmızı dudağı gibi bir gonca açılmıştır ne de boyu gibi servi bostan meydana getirmiştir (G.22/2).

Her kime ki kûyuñda vañan ola müyesser

Gülşenden uşanur aña **bostân** gerekmez (G.66/3)

Bağ bahçe anlamında kullanılan emen sevgilinin ayva tüylerini vasfetmek için de kullanılmıştır. emen sevgilinin ayva tüyelerine özenince ayağa salınmıştır (G.62/1). Bülbül içten gelen nağmeleriyle seher vakti bağda meclis ehline hoş vakit geçirtir (K.1/11). Sebze sözcüğü de emen gibi sevgilinin ayva tüyelerinin ifade ederken kullanılmıştır. Sevgilinin yüzü ve yanağı gül-zara benzer. Sevgilinin boyu o gül-zarda salınan nazlı bir servidir. (K.11/9-Mr.93-4)

Elhân-ı cân-güdâz-ile murğ-ı ğazel-serâ

Bezm ehline **emende** kılup hoş edâ seher (K.1/11)

Lâlezar, lâlenin ortasındaki siyahlığın âşığın yüreğindeki yaraya benzetilmesi dolayısıyla yer almıştır (G.68/5). Sahra ise içinde lalenin olduğu bir ova (G.56/1) ve sahra-yı belâ tamlamasıyla da Mecnûn'un bulunduğu çölü ifade etmede kullanılmıştır (G.98/3).

Bu sînem üzre görüp tâze tâze dâğlarum

İder o serv-i revân seyr-i **lâlezâra** heves (G.68/5)

Olalum ol şacı Leylâ ser-i kûyına karîb

Nice Mecnûn gibi **şahrâ**-yı belâda gezelüm (G.98/3)

Eserde serv, bîd, ınar, şimşir, sanavber ve ar'ar ağaçlarının isimlerine tesadüf edilmektedir. Adından en çok söz ettiren sevgilinin boyu ile özdeşleşmiş olan servi ağacıdır. Serv-i ser-firâz, serv-kadd, serv-i revân, serv-i âzâd, müntehâ, serv-i hırâmân, sâye-i serv, serv-i hoş-refîâr, serv-i emen, serv-i naz, serv-i hoş-hıram gibi tamlamalarla zikredilmiştir. Serv sevgilinin boyu için hem benzeyen hem benzetilendir. Sevgili servi gibi uzun boyludur, hafif rüzgarla salınışı sevgilinin yürüyüşünü andırır.

Daha çok bâlâ, kadd, kâmet, boy gibi uzunluk belirten kelimelerle anılmakla birlikte tek başına da boy manasında kullanılmıştır. Dâimâ yapraklarla süslüdür.

Berg-i şîve-ile bezenmiş **serve** beñzer rāstî

Bu kabā-yı sebz kim ol kıadd-i çālāk üzredür (G.51/4)

Eserde adı geçen diğer ağaçlardan bîd (söğüt) berg-i bîd ve bîd-i gülzar tamlamalarıyla zikredilmiştir. Söğüt yaprağına şekli itibariyle kılıç ve hançer benzetmeleriyle rastlanmaktadır. (G.14/4) Çınar ağacı su kenarında bulunması hususiyetiyle anılmıştır (Ma.160). Şimşir, ar'ar ve sanavber ağaçları da sevgilinin boyu söz konusu olduğunda serviyle beraber kullanılmıştır (Mü.153-G.130/1-Mr.93/1).

2.4.2.2. Çiçekler

Eserde başta gül olmak üzere sünbül, gül-i rana, gonca, semen, benefşe, lâle, ney-şeker gibi birçok çiçek ismi zikredilmiştir.

Divan şiirinin en çok sözü edilen çiçeği gül bu eserde de en çok adı geçen çiçektir. Gül-i handan, gül-i nesrin, gül-i rana, mey-i gül-reng, gül-i ter, gül-i gülistan-ı bezm, berg-i gül gibi tamlamalarla kullanılmıştır. Sevgilinin yüzü ve yanağı söz konusu olduğunda gül bazen benzeyen bazen de benzetilen konumundadır. Gül rengi ve şekli dolayısıyla da zikredilmiştir. Mey-i gül-reng tamlamasıyla şarap (G.39/2), “neden oldu ruh-ı aluñ gül gül” (G.91/3) ifadesiyle sevgilinin yanaklarının kızarması anlatılmıştır. Gül bahçesinde güllerin şeklinin tabak tabak olmasının sevgiliye ziyafet çekmek istemesiyle ifade edilmiştir (G.82/3). Gül sevgilinin semtinin tasvir edilmesinde de rol oynamaktadır. Buna göre sevgilinin semti güllerin açıldığı, goncaların gülere kendisini gösterdiği bülbülün ağladığı bir gül bahçesi olarak tasavvur edilmiştir. Gülün dikenini âşığın rakibidir. Dikensiz gül olmadığı gibi rakipsiz aşk da yoktur. (G.27/2-G.91/5). Gülün bir başka kullanım yönü de bülbül ile aşkıdır. Bülbülün ağlamasının ve inlemesinin sebebi güldür. Gülden ayrılan bülbülün işi feryat figan etmektir (G.32/1-5-G.58/5). Gül ile bülbül arasında naz niyaz ilişkisi vardır. Bu yolla âşıkla maşûk anlatılmıştır.

Na'ra vü āhuma oldu ruh-ı cānān bā'ış

Nāle-i **būlbūle** gūyā **gūl**-i ḥandān bā'is (G.32/1)

Yāri gördükçe raḳīb-ile Şabūhī yime ḡam

Ḥārsız ḳande bitüpdür bize göster bir **gūl** (G.91/5)

Açmamış gül olan gonca, şekil itibariyle küçük yuvarlak ve sivri uçludur. Sevgilinin dudağı ve ağzı ile benzerlik ilişkisi kurulmuştur. Sık sık gonca-leb, gonca-dehen tamlamalarıyla kullanılmıştır. Gonca sözcüğü sevgili söylenmeden, sevgili yerine de kullanılmıştır (G.27/2). Gonca-i ebkem (G.137/3) tamlaması konuşmayan, gülmeyen sevgilinin istiaresidir. Goncanın açılması “sîne-çâk” ifadesiyle de zikredilmiştir (Mu.178). Gonca ile ok arasında da benzerlik ilişkisi kurulmuştur. Gönül sevgilinin olmadığı gül bahçesinde şarap içerse goncalar ona ok olur (G.14/4).

Raḳīb ile nola 'işret iderse ol **ḡonca**

Hemīşe şāhid-i gül kıldı ḥār-ile şoḥbet (G.27/2)

Sen lāle ḥaddi gülşene seyr eyledi diyu

Güldi açıldı **ḡonca**-i ebkem didükleri (G.137/3)

İçi sarı dışı kırmızı renkte bir çeşit çiçek olan gül-i rana iki yerde iki yüzlü sıfatıyla kullanılmıştır. İki yüzlü rakip sürekli bozgunculuk çıkarsa da sevgili âşığa yine bir yüzden güzel görünür (G.15/3). İki yüzlü dünyanın renginden ve kokusundan sakınmalı, bu bahçıvanı gül-i rana satar zannetmemelidir (G.47/4).

Çok nifāk eyler egerçi kim iki yüzlü raḳīb

Yine bir yüzden görünür ol **gūl-i ra'nā** baña (G.15/3)

Şekli ve kokusu itibariyle sevgilinin saçlarına benzetilen sümbül çoğunlukla gül ile zikredilmiştir. Sevgilinin yanakları gül, saçları da sümbüldür. Saçlarının yanağının üzerine düşmesinden dolayı birlikte anılmıştır. Sümbül kelimesi saçın yerine de kullanılmıştır.

Zülfüñi 'ārīzuñ üstinde görenler didiler

Gül-i ter üzre ne zîbâ yaraşupdur **sünbül** (G.91/4)

Lale dışı kırmızı olduğundan sevgilinin yanağına içi siyah olduğundan da âşığın yüreğinin yarasına benzetilmiştir. Sevgilinin yanağından ayrılan kanlı gözler bağı yanmış lale gibi bağı yanmış haldedir (G.18/3). Mey-i lâle-gün tamlamasında rengi dolayısıyla şarabı da nitelediği görülmektedir (G.120/2).

Bî-sütün-i ğam tenüm bu tâze dâğum **lâledür**

Oldı ben Ferhâd'a ey Şîrîn-dehen tağ üsti bâğ (G.79/3)

Nergis ile sevgilinin gözü arasında münasebet vardır. Sevgilinin gözü nergistir. Sevgili baygın ve şehla bakışlara sahiptir. Nergis, çeşm, göz, gamze, mest ve şehlâ sözcükleriyle tenasüp içinde kullanılmıştır (K.1/24-G.18/3)

Nergisi mest ü güli handân u güyâ goncası

Çankı gülşendür iden ruhsâr-ı cânân-ile bahş (G.33/3)

Semen bir yerde semen-sîmâ tamlamasıyla sevgilinin yüzünü nitelemiştir. Sevgili yasemin gibi güzel yüzlüdür (G.136/3). Menekşe de bir beyitte boynunu eğmiş ve kederli bir vaziyette tasavvur edilmiş (K.4/13), bir beyitte de menekşe şarabı ifadesiyle kullanılmıştır (G.73/4). Ney-şeker denilen şeker kamışı da sevgilinin boyuna öykünmesi hususuyla zikredilmiştir (G.59/1).

2.4.3. Hayvanlar

Eserde başta bülbül olmak üzere âhû, kaplan, it, meges (sinek), akrep, gurâb, zâğ (karga), bâz (doğan), ukâb (kartal), tûtî (papağan) ve şâhbâz, semmur ve vaşak isimleri zikredilmiştir. Bunların yanı sıra klasik şiirde yaygın olarak istifade edilen ankâ, hüma, ejderha gibi efsanevî mahiyetteki hayvanlara da tesadüf edilmiştir.

Bülbül klasik edebiyatın vazgeçilmez unsuru olarak genellikle gül ile zikredilmiştir. İki beyitte andelîb kelimesiyle anılmıştır. Gül naz makamında bülbül de niyâz makamında maşûk ile âşık gibidir. Bülbül daima inler, feryat eder. Gül de ona nazlanır. Bülbül gülden ayrı tasavvur edilemez. Gül bahçesinde bülbül ağladığında gülün açıldığı gibi, âşık ağladığında da sevgilinin yüzü güler (G.25/3). Bülbülün inlemesine açılmış gül, âşığın inlemesine de sevgilinin yanağı sebep olur (G.32/1).

Bülbülün inlemesi güle kavuşmasına vesile olur (G.32/5). Gülден ayrılan bülbülün işi figandır (G.58/5). Bülbülün inlemesi aşığın şiiRIDIR (G.58/5). Aşık bülbül gibi feryat eder (G.99/2), sevgilinin güle benzeyen yanağını arzulayan deli gönül gül bahçesini arzulayan perişan bir bülbül gibidir (G.113/1), âşık bin bir dertle feryat edince bülbülün nefesi kesilir (G.116/4), Sabûhî'nin inleyişleri bülbülün şakırdamasını dindirmiş, şairler onu görünce sesleri solukları kesilmiştir (G.133/4).

Ağlar Şabûhî yâr yüzinden cüdâ düşüp

Bülbül ki gülден ayrıla işi figân olur (G.58/5)

Tâze gül olalı gülzâr içre sen

Bülbül inler bir yaña bir yaña ben (G.108/1)

Kuş sözcüğünün Farsça karşılığı olan murg üç yerde herhangi bir kuşu ifade etmeden gönül kuşu tamlamasıyla yer almış (G.124/3-G.128/4-G.132/5), üç yerde de murg-ı gazel-serâ, murg-ı terennüm-serâ ve murg-ı seher tamlamalarıyla bülbül ifade edilmiştir (K.1/9-11-K.3/12).

Pervâz uralı sâye-i lutfuñda **murğ**-ı dil

Yok ihtiyâcumuz bu cihânuñ hümâsına (G.132/5)

Eserde zikredilen ve klasik şiiRde büyük önemi hâiz hayvanlardan biri de ceylandır. Ceylanı ifade ederken âhû ve gazal kelimelerinden istifade edilmiştir. Ceylan güzel gözlü, güzel kokulu ve ürkek olduğu için sevgiliye benzetilir.⁸⁵ *Divan*'da Mecnûn'un ahuyla dostluk kurmasını telmihle, misk hâsıl etmesiyle ve sevgilinin gözlerine benzetilmesi münasebetiyle zikredilmiştir. Âhû-yı miskîn, âhû-yı Hutentamlamalarıyla ifade edilmiştir. Mecnûn misk kokulu ceylandan ayrı olmaz (G.18/1) ve Mecnûn'un dostu ve yakın arkadaşı olmaya ahu yaraşır (G.85/1), sevgilinin gözleri ahunun gözlerine benzer (Mr.31/1), ahu sevgilinin misk kokulu saçlarıyla dost olunca kanlar yutar (G.48/3), söz ormanında anlam ceylandır (Ms.152/2).

Bî-terahhumsın velî ey gözleri **âhû** yigit

⁸⁵ Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s.35.

Dād elüñden a yigit zālim yigit bed-ḥū yigit (Mr.31/1)

Nigāruñ kākül-i miskīni ile hem-dem olunca

Ne kanlar yutduḡın ey ḥāce **āhū**-yı Ḥoten'den şor (G.48/3)

İt ve seg kelimeleriyle anılan köpek genellikle rakibi ve aḡyarı ifade etmek için kullanılmıştır. Sevgilinin katında rakibin işi yoktur, sevgili o köpeḡi yanından ayırmalıdır (G.52/4), fedakâr âşık sevgilinin muhitinde köpeklerine baş aḡrısı vermemek için feryat etmeye korkar (G.59/2).

Bir köy **iti** ‘add ider imiş kendüsin aḡyār

Ol **seg** bu cihetden mi kıılır bize ‘adāvet (G.28/4)

Sinek anlamındaki meges kelimesi bir beyitte zikredilmiştir. İzzet ve nimet hüması gölgesini saldıḡında âşıḡın himmetinin uçup kanatlandığı gökte anka, sinek dahi olmaz (G.67/3).

Sāye şalsañ ey hümā-yı ‘izz ü devlet üstüme

Himmetüm pervāzına olmazdı ‘anḡā bir **meges** (G.67/3)

Akrep, rengi ve şekliyle sevgilinin kıvrımlı saçını ifade ederken aynı zamanda can yakıcı, zararlı hayvan anlamını da taşır. Bir yerde akrep bir yerde kejdüm olarak geçmektedir. Âşıḡın kafasının içinde akrepler vatan tutsa da sevgilinin kākülünün arzusu başından gitmez (G.108/2). Tuḡra düşmanlarını helak etmeye hazır bir akrep gibidir (K.2/11).

Gitmeye başdan hevā-yı kākülün

Kellem içre tutsa ‘**akrepler** vaṡan (G.108/2)

Bir beyitte zikredilen gurâb, zâḡ (karga) ve bâz (doğan) rakiple birlikte anılmıştır. Kötü söz söyleyen rakipler sevgilinin eşiḡini izler zira kargaya uzaḡı görmek lazım gelir (G.115/6). İyi kişiler kara yüzlü rakibe baksalar doğanları kartallara salan şahlar görürler (G.62/3). Semmur ve vaşak da kürkleri münasebetiyle zikredilmiştir. Hoş kokulu şarap samur ve vaşak kürkünden iyidir (G.114/4).

Şalsa nazar rakīb-i siyeh-rūya ḡublar

Şehler durur ki **bāz**ların **zāğ**a şaldılar (G.62/3)

Şahbaz ile sevgilinin beni ve saçı arasında ilişki kurulmuştur. Sevgilinin siyah saçlarının yanında beni yuvasına yem götüren bir şahbazdır (G.86/1). Âşığa gönül kuşunu avlayan saç şahbaz bir sevgili gereklidir (G.124/3). Kartal manasındaki ukab da bir yerde gökyüzünde uçmasıyla (K.3/15) bir yerde de ukab-ı ilm tamlamasıyla geçmektedir (K.5/16).

Bir gönül murgını şikâr idici

Bir saç **şāhbāz** olaydı [bize] (G.124/3)

Son olarak Farsçada papağan manasına gelen ve şekerle beslenmesi ve konuşabilmesiyle bilinen tûfî, bir beyitte tûfî-i şîrîn-kelâm tamlamasıyla geçmektedir. Şair kendisini papağan gibi tatlı sözler söylemekle nitelendirmiştir. Tatlı sözler söyleyen papağanın şekerden uzak olamaması gibi âşğın gönlü de bir an dahi sevgilinin kırmızı dudaklarından uzak olamaz (G.78/1).

Olıma bir lahza gönülüm la'1-i dilberden ırağ

Tûfî-i şîrîn kelâm olur mı şekkerden ırağ (G.78/1)

2.4.3.1. Efsânevî Olanlar

Divanda, efsanevi hayvanların ifadesinde, başta anka olmak üzere, hüma, ejderha, semender, şebdiz ve gülgûn isimleri geçmektedir. Klasik şiirde çok defa zikredilen ankâ eserde, yıldız tanelerini gıda edinip alemleri kanatları altına alması (K.1/6), tuğraya benzetilmesi (K.2/3), hüma ile kıyaslanması (G.67/3) ve Kaf dağında yaşaması (G.134/4) hususlarıyla zikredilmiştir. Diğer efsânevî kuş olan hüma daha çok devlet kuşu olması münasebetiyle esere konu olmuştur. Sâye-i hüma, perr-i hüma-yı izz ü câh, hüma-yı izz ü devlet, hüma-yı evc-i şeref, hüma-sâye, sayd-ı hüma-yı izz ü şeref tamlamalarıyla zikredilmiştir. Hüma kuşunun gölgesinin düştüğü yer uğurludur (G.13/3), sevgilinin misk kokulu saçlarının gölgesi de hümanın kanadı gibi devlet gölgesi olarak yeterlidir (G.15/2), izzet ve nimet hüması gölgesini salsa, himmetinin uçup kanatlandığı gökte anka bir sinek dahi olmaz (G.67/3), şeref burcunda uçar (G.68/2), sevgilinin misk kokulu saçının gölgesi hümanın gölgesine benzer (Mr.93/4),

hüma yere inmez (G.121/3) ve tıpkı hakikat kavramı gibi adı olan ama kendisi olmayan bir varlıktır (Mü.155).

Çıkmayan ‘**anķā** gibi ĥalk-ı cihāndan iftirāk

Mesken-içün kulle-i Kāf-ı kanā‘at bu[lmadı] (G.134/4)

Ĥaķīkat budur kim cihānda ĥaķīkat

Hümā gibidür ki adı var kendü yok (Mü.155)

Sevgilinin saçları kıvrımlı olması münasebetiyle büyük bir yılana benzer (G.13/2-G.20/2-G.49/5), sevgilinin kakülünün hayali gönül denen vıran şehri vatan edinmiş bu yılana gibidir (G.102/5). Semender ateşte yanmayan bir çeşit efsanevi hayvandır.⁸⁶ Gönül de aşk ateşi söz konusu olduğunda tıpkı semender gibi yanmaz (G.60/1). Hüsrev ve Şirin⁸⁷ hikayesinin kahramanı Hüsrev’in atları olan Şebdiz ve Gülgün (G.85/4) da kelime anlamları üzerinden yapılan tevriyeli olarak söz konusu olmuştur.

Halka halka zülf-i miskīnün ruĥuñ üzre şehā

Günde yatmış **ejdehāveş** pīç ü tāb üstinde[dür] (G.49/5)

Dil āteş-i ‘ışkadur **semender**

Deryā-yı ğam u belāya lenger (G.60/1)

2.5. Sosyal Hayat

2.5.1. Saltanat Alâmetleri

Eserde saltanat alâmetlerinden tabl, alem ve tuĝranın söz konusu edildiği görölmektedir. Divandaki kasidelerden birinin redifi de “tuĝra”dır (K.2). Tabl, “Arapçada davul demektir. Mehter-hâne denen Türk askerî musikisinin başlıca musiki aletidir ve bayrak

⁸⁶ Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s. 435.

⁸⁷ Mustafa Erkan, “Hüsrev ve Şirin”, *DİA*, c.19, s.53-55.

gibi kutsaldır.”⁸⁸ Tabl ile “Devleti, hanedanı, padişahı, milletin hükümdarlığını temsil eden ve kesin şekilde kutsal olan” alem, tasavvufî mahiyetteki manzumede birlikte zikredilmiştir. Buna göre dede, davul çalarak ve bayrak açarak zamaneye sultan olmuştur.

Ey çeküp **tabl** u ‘**alem** dehre olan sultân dede

V’ey kudûmından cihân halkın kılan handân dede (G.125/1)

“Arapça olarak tevki’ de denen tuğra, padişahın girift ve çok sanatlı bir şekilde istif ve tezyin edilmiş imzasıdır.”⁸⁹ Padişahın yaptırdığı veya devlete ait olan her yapıya ve her fermana tuğra konurdu. Kasidede tuğra olmazsa yazıya itibar edilmeyeceği söylenerek tuğranın önemi ifade edilmiştir:

Hâtuñ üstinden ey meh zülf-i pür-çînüñ nihân itme

Ki hâтта i‘tibâr olmaz kaçan olsa nihân **tuğra** (K.2/29)

2.5.2. Savaş ve Savaş Aletleri

Eserde savaş cenk, rezm, yağma, nizâ kelimeleri ile ifade edilmiştir. Sevgilinin gözleri ve kaşları elinde daima ok ve yay bulundurarak cenk halindedir (G.57/2). Meydan-ı rezm ve belâ rezmi ifadelerine iki yerde tesadüf edilmiştir. Düşmanın gözüne bazen sipergah gibi görünen tuğra savaş meydanının yücesidir (K.2/8). Âşık bela rezminde başından ve canından vazgeçmiştir (G.48/2). Sevgilinin yan bakışları gönül mülkünü yağmalamıştır (G.104/3). Âşığın gönlü ve gözü sevgilinin ağzı için nizâ’ kılmıştır (G.58/3).

Kimüñle ceng ider bu çeşm u ebrü

Elinde dâ’imâ **tîr** u **kemândur** (G.57/2)

Savaş aletlerinden olan kılıç, hançer, ok ve yay sevgilinin gözü, kaşı, kirpiği ve yan bakışına benzetilir ve tenasüp sanatıyla birlikte verilir. Kılıç; şimsir ve tığ kelimeleriyle ifade edilmiştir. Sevgilinin kirpiği, gamzesi cevri ü cefası âşıkta kılıç yarısı açması yönünden zikredilmiştir. Kullanıldığı örneklere göre; kılıç çelikten yapılır

⁸⁸ Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Devleti Tarihi 2*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1998. S.15

⁸⁹ Öztuna, *Osmanlı Devleti Tarihi 2*, s.15.

(K.2/3), gönül sevgilinin olmadığı bir gül bahçesinde şarap içerse, goncalar gözüne ok temreni, söğüt yaprağı da kılıç gibi görünür (G.14/4), sevgilinin yan bakışları kılıç gibidir (G.57/1-4), âşık için sevgilinin kılıcı gibi yanında salınmak güzel olur (Ma.165).

Teşne-dildür bu Şabūhī haste **tūğ**-i dilbere

Bilür-iken sūd-mend olmaduğın bīmāra [şu] (G.112/7)

Sivri uçlu, iki yanı keskin bir bıçak olan hançer de kılıç gibi sevgilinin gözü, kaşı, kirpiği ve yan bakışlarına benzetilir. Hançer de kılıç gibi bel bölgesinde bedenın yan tarafında duracak şekilde takılır. Bu durum ifade edilirken “Türkmen misal” ifadesi kullanılmıştır. Buna göre; tuğra, Türkmen gibi yanına hançer takınmış bir yiğittir (K.2/9), sevgilinin yan bakışları ve saçları gönlün hayalinden uzak değildir, zira cambaz ya hançer ya da ip üzerindedir (G.49/4), gönül sevgilinin hançer etkisi yaratan yan bakışlarını diler (G.57/4), sevgilinin kırmızı dudakları hayata müddet verirken, yan bakışları âdeta elinde hançer tutmaktadır (G.60/2), âşık sevgili olmadan gül bahçesinde dolaşsa gözlerine diken hançer gibi görünür (G.102/4), sevgilinin kan döken hançer gibi yan bakışları yaraladığı vakit, âşığın vücudu huzura kavuşur (G.140/2), âşık, rakibin hançere benzeyen dilini uzatmasından korkmasa kılıç gibi sevgilinin yanında salınır (Ma.165).

La‘lūñ çü virür hayāta va‘de

Ġamzeñ ne tutar elinde **hançer** (G.60/2)

Belli başlı savaş aletlerinden olan ok ve yay da çeşitli yönlerden sevgilinin güzellik unsurlarıyla benzerlik içerisinde kullanılmıştır. Daha çok tır ve bir yerde de hadeng kelimeleri ile ifade edilen ok sözcüğüne peykan kelimesiyle de tesadüf edilmektedir. Peykan okun uç kısmını yani temrenini ifade etmektedir ve üçgen gibi nisbeten geniş başlayıp sivri bitmesi münasebetiyle sevgilinin goncaya benzeyen dudağıyla ilişkili zikredilmiştir. Ok, genel itibarıyla sevgilinin âşığı yaralayan yan bakışlarına ve kirpiklerine benzetilmiştir. Nişancı Bey’e medhiye olarak yazılan “tuğra” redifli kasidede nişancımanın altına tuğra çektiği berat, ferman vb. metnin satırları ok, altına çektiği tuğra da yay olarak nitelendirilmiştir. Buna göre; nişancı ilim dünyası içinde öyle bir pehlivandır ki elinde her satır bir ok, tuğra da yay olmuştur (K.2/20). Bu örneğin dışında sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilişkili zikredilmiştir. Gönül gül

bahçesinde sevgili olmadan şarap içse goncalar gözüne ok temreni gibi görünür (G.14/4), elinde ok ve yay olan göz ve kaş daima cenk halindedir (G.57/2), âşık gül bahçesinde sevgilisi olmadan dolaşsa goncalar gözüne ok temreni gibi görünür (G.102/4), sevgilinin yan bakışları ok gibi tesir eder (G.119/1).

Sensüzün seyr eylesem gülşende ey tûbâ-ı hırâm

Gözlerüme gonca **peykân** görünür **hancer** tiken (G.102/4)

Bazen ok ile bazen de tek başına kullanılan yay genellikle sevgilinin kaşı yerine kullanılmıştır. Yukarıda bahsedildiği üzere pehlivan benzetmesiyle anlatılan nişancının çektiği tuğra yay olmuştur (K.2/20). “Eğer bir kişi okunu bin defa hedefe isabet ettirir yahut bin kere aynı yay ile av avlarsa artık yayını kullanmaz, duvara asarmış.”⁹⁰ Bir beyitte bu geleneğe işaret bulunmaktadır. Buna göre sevgilinin kaşlarını görenler güzellik kalesinin kapısına yay asılmıştır, demişlerdir (G.106/4).

Ey hilâl-ebürü görenler kaşlarını didi kim

Kal'e-i hüsnün kapısında aşılmışdur **kemân** (G.106/4)

2.5.3. Eğlence Unsurları

2.5.3.1. Bezm

Divan şiirinde başlıca eğlence unsuru içkili, eğlenceli meclis olan bezmdir. Bezm meclisi yenilip içilen, sohbet edilen, mûsikî dinlenen, rakedilen bir ortam olarak tasavvur edilmiştir. Bezm-i uşşâk, bezm-i mey, bezm-i mahabbet, bezm-i ezel tamlamaları kullanılmıştır. Bezm meclisinde sâkî, mutrib, gazel-hân, rakkas ve tanbur, erganûn, ûd, ney gibi mûsikî aletleri ile şarap, kadeh, meze, surahi, mum başlıca unsurlardır. Bezm tasavvurunda ele alınan unsurlardan mûsikî bezm unsuru olmak dışında müstakil olarak dikkate değer ölçüde zikredildiğinden ayrı başlıkta tekrar işlenecektir.

Gazel okuyan kuş (bûlbül) can yakan nağmeleriyle bezm ehline hoş vakit geçirir (K.1/11), baharda ayş u safaya rağbet edilir (K.1/13), sâkî meclis içinde âşığa meze olarak yanağını sunar (G.46/6), âşıkların dostu olan tanbur hüznü gönüllere

⁹⁰ Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s. 415.

sevinç getirir (G.54/1), Hicaz ve Irak makamlarını takip eden kişi gönül eğlencesini bulur (G.54/3), sevgili varken meclise gece mumu gerekmez zira saçları ve yanağı gece ve gündüz için yeterlidir (G.66/4), söz ve sazla âşıkların gönlünden keder gider (G.124/4), âşık meyhaneciyle dert ortağı olursa onu ayıplamamak gerekir zira insana dünyada kederini azaltan bir dost gerekir (G.128/5).

Şevk-i ‘izâr-ı yâr-ile zevk u şafâ sürüñ

Mergüb olur bahârda ‘ıyş u şafâ seher (K.1/13)

Bezm içre sâkî ‘âşıkâ şeftâlüler şunar

Olur Şabûhî **meclis-i meyde** semer lezîz (G.46/6)

2.5.4. Giyim-Kuşam, Süslenme, Kokular

Giyim-kuşam ile alakalı kullanılan ifadeler geymek, siyeh-pûş, la’lin kabâ, benek dîbâ, câme-i zer-baft, vâlâ, anber tamga, pîrehen, kefen, dâmen, kabâ-yı sebz, libâs-ı sebz, kemer ve külahtır. Giyim kuşam unsurları sevgilinin güzellik unsurlarını, âşığın ise âşıklık durumunu tasvir etmede kullanılmıştır.

Divanda giyim kuşam ile alakalı kırmızılar giymek (K.1/15), benekli ipek elbise (G.15/5), sırmalı kumaş (Mr.19/5), şehitlerin kefensiz gömülmesi (G.35/1), gömlek (G.102/2), etek (G.105/5) gibi ifadeler yer almaktadır. Osmanlı’da kumaşların damgalanmasıyla değerleri artar, damgalı kumaşlar daha pahalıya satılmıştır.⁹¹ Bir beyitte Osmanlı’da kumaşların damgalandığına dair işaret bulunmaktadır.

Gül-‘izârında gören hâl-i siyahın dir kim

Al **vâlâ** ki olupdur aña ‘anber **tamğa** (G.16/2)

Berg-i şîve-ile bezenmiş serve beñzer rāstî

Bu **ķabâ**-yı sebz kim ol ķadd-i ķālāk üzredür (G.51/4)

⁹¹ Cemal Kurnaz, *Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1990. S.364.

Süslenme unsurları olarak altın, lacivet mil, sürme, altın sürme kabı ve mücevher adları geçmektedir. Tuğra, fetih ve nusret gelini olmak için yüzünü bazen de erimiş altın ile süsler (K.2/15), ilim kaynağının (Nişânî Beg) lütfuyla elifler lacivert renkte mil, tuğra da altın sürme kabı olmuştur (K.2/26). Dünya altın ve mücevherle süslü yaşlı bir kadındır (G.35/5-G.77/5), sevgilinin yolundaki toprağın tozu âşığın gözlerinin sürmesidir (G.50/1-G.106/2) ve bağa süs veren sevgilinin güzel yüzüdür (G.108/3).

Zer ü ziverle pür-ziynet görüp dünyāya meyl itme

Şabūhī merd iseñ ‘ālemde gel bu pīre-zenden [geç] (G.35/5)

Klasik şiirde en çok sözü edilen koku olan misk kokusu, eserdeki koku unsurlarının başında gelmektedir. Siyah renkli ve güzel kokulu olan misk ile çoğunlukla sevgilinin saçları arasında ilişki kurulmuştur (G.83/1-Mr.93/2,4-G.109/3-G.121/5-G.122/3 vs.). Miskin âhudan hasıl olması (G.18/1), pahada da oldukça kıymeti hâiz olduğundan Yusuf peygamberin miskle tartılıp satılması (G.133/3), misk âhûlalarının çokluğu sebebiyle Hutem bölgesi (G.48/3) zikredilen diğer konulardır. Koku anlamına gelen bû/bûy kelimesi de çeşitli özelliklerle söz konusu edilmiştir. Sabah rüzgarının muhabbetinin kokusuyla ruhun genzi dolar (K.1/4), iki yüzlü dünyanın renginden ve kokusundan sakınmak gerekir (G.47/4), kış günü şaraba müptela olan âşık ayıplanmamalıdır zira hoş kokulu şarap samur ve vaşak kürkünden iyidir (G.114/4).

Zülf-i **miskīn**üñ ki gülzār-ı ‘izāruñ üzredür

Ol siyāh örtüye beñzer kim aşarlar Ka‘be'ye (G.121/5)

Reng ü **būy**ından iki yüzlü cihānuñ kıl hāzer

Şanmağıl bu bāğubānı kim gül-i ra‘nā şatar (G.47/4)

2.5.5. Yiyecekler ve İçecekler

Eserde yeme içme unsurları dikkat çekici ölçüde değildir. Yiyecek olarak kebab, zād-ı sefer (yolluk), semer (yemiş), nukl (meze), helva, şehd (bal), elma ve ayva isimleri

zikredilmiştir. Daha çok âşîğın ve sevgilinin vasıflarının anlatılmasında bu unsurlardan istifade edilmiştir.

Kebap âşîğın perişan halini görüp döne döne yanıp yakılmış ve yenmez olmuştur (G.41/2), âşîğın gözyaşları sevgilinin ayrılığının ateşiyle yanan gönlünde kebab üstündeki kanlı su damlasına benzer (G.49/2), gitme vakti geldiğinde sevgilinin kederinin sofrası âşîğın ruhuna gıda olur, zira yolcuya yolluk vermek hoş olur (G.46/2), kadeh sonuna taze çerez lezzetli olur (46/5), sâkî meclis içinde âşîğa yemiş olarak yanağını sunar (G.46/6), bu dünya pazarı bahçivana böyle görünmüştür, kimisi elma sever kimi de ayva satar (G.47/2), sevgilinin kırmızı dudağının yanında can balı çekmez zira o ne kadar helva gibi olsa da şeker ihtiva etmez (G.94/6).

Öpseñ dehân-ı sâkîyi la‘l-i lebin şunar

Zîrâ kadeh şoñına olur **nuql-i ter** lezîz (G.46/5)

La‘lûñ katında **şehdi** nice çeksün iştihâ

Helvâdur ol egerçi velî **sükkeri** degil (G.94/6)

İçecek olarak ise şerbet, mey-i nâb, şarap, gülâb, hoşâb isimleri geçmektedir. Divan şiirinde adı en çok geçen içecek olan şarap, mey, nâb, bâde kelimelerinden istifade ile söz konusu edilmiştir. Sevgilinin dudağı hasret ıstırabını dindiren bir şerbet gibidir (G.17/3), âşîk sevgilinin hayaliyle şarap içer (G.23/1), dost yüzünden uzak kalınca gül kendisini ateşe atmış ve gül suyu acılaştırmıştır (G.41/3), bir kişide kalp huzuru yoksa ona her işret eziyet gibi gelir ve her hoşaf acı olur (G.41/5).

Şerbet-i la‘lûñle def‘ itdüñ şudâ‘-i ħasreti

Ĥaste-i hicrânıdum cānâ tabîb olduñ baña (G.17/3)

Lebüñ ħayâli ile içdüm ol kadar **mey-i nâb**

Ĥumâr gitdi başumdan gözüme geldi **şarâb** (G.23/1)

2.5.6. Mimarî

Eserde adı geçen mimarî unsurları hâne, ev, bünyâd, otağ, tekye, binâ, kasr, hankâh, büngâh ve kaledir. Âşık bela köyünde bir ev inşa etmiştir (G.44/1), kâfirin yaptığı yapı sağlam olur (G.45/5), âşığın gözyaşı tanelerinden çadır kurulmuştur (G.56/2), âşık, aşk tekkesinin dilencisidir (G.65/1), âşık, feleğin olaylarının seliyle yıkılmaz zira işret köşkünün sağlam yapılmış binasıdır (G.65/3), kâinat binası gönül denen çocukların talebe, aşkın ise üstad olduğu bir öğretmen okuludur (G.84/2), kişi padişah olsa da derviş evine misafir olsa bunda şaşılacak bir şey yoktur (G.92/1), âh topunun ateşinden gönül kalesinde yıkılmayan beden kalmamıştır (G.102/3), Seyyid Gazi eşiğinde kapıcı olan dede âlemin padişahına asla baş eğmez (G.125/7).

Belâ köyünde kıldum **hâne bünyâd**

Görenler didiler Hâk kılsun âbâd (G.44/1)

Serîr-i ‘ışkda ol şâh-ı gerdün-iktidârem kim

Habâb-ı eşk-i çeşmeden kurulmuş bir **otağum** [var] (G.56/2)

2.5.7. Yazı ile ilgili hususlar

Yazı ile ilgili olarak safha, hat, hâme, kâtib, yazmak, nâme, müsevvede, varak, celî, müsennâ gibi kelimeler yer almaktadır. Hat kelimesi tevriye ve ihâm-ı tenâsüp yoluyla sevgilinin ayva tüyelerine benzetilmiştir.

Sevgili ayva tüyelerinin üzerinden kıvrımlı saçlarını gizlememelidir. Zira tuğra olmazsa yazıya itibar olmaz (K.2/29), kudret kâtibi iki cihanda devletin beratına ebediyet yazsın (K.2/36), nişancının elinden devlet kalemi eksik olmasın (K.2/37), sevgilinin ayva tüyleri bitmemişken âşık aşk ayetini ezberden okurmuş (G.60/5), Cem dünyada olan biteni aksettiren kasenin köşesine “Dünyada kimseden kimseye vefa gelmezmiş” yazmış (G.70/3), günahlar amel defterine yazılır (G.115/4), şemseyi zebercedin üzerine resmeden sevgilinin yüzünü ve alnını müsvedde eylemiştir (G.122/1), okuma yazma bilmeyip cahil olan kişi sevgilinin yüz çizgilerini görse aşk mektubunu okur (G.131/2).

Ruhsāruña **ḥaṭ** yazılmamışken

‘İşk āyetini okurdum ezber (G.60/5)

Kūşe-i cām-ı cihān-bīnene yazmış bunu Cem

Kimseden kimseye ‘ālemde vefā gelmezmiş (Mh.70/3)

“Hüsnühatta düz, istifli veya girift olarak çift ve karşılıklı şekilde yazılmış yazı, aynalı yazı” şeklinde tanımlanan müsenna, sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri ile gül yaprağının çift taraflı çizgileri arasında ilişki kurulmasıyla zikredilmiştir (G.73/3). Sevgilinin yüzüne belirgin hatlar (celî) yazıldığı gün yorgun aşığın eceli gelir (G.135/1).

Berg-i gül üzre **ḥaṭṭ-ı müsennā** şanur gören

Ruhsār diler bāde kılaldan qarār **ḥaṭ** (G.73/3)

2.5.8. Süsleme Sanatı

Tezhip ve süsleme sanatının ana motiflerinden olan Hatayî ve Türk süsleme sanatında hayvansal kaynaklı olduğu ileri sürülen, kullanım alanı çok geniş bir motif çeşidi olan Rumî birlikte zikredilmiştir. Tuğranın yüzeyi Hatâyî ve Rûmî motiflerle süslenmiş cennet onu kıskanır, huriler de ona gıpta eder.

Ḥaṭayî Rûmî yapraklarla zeyn oldukça ruhsârı

Olur reşk-i behişt ü ğıbṭa-ı hūr-ı cinān tuğra (K.2/16)

2.5.9. Âdet ve Gelenekler

Diğer bölümlerde yeri geldikçe belirtilmiş olan âdet ve gelenekleri ayrı başlık altında zikretmek yararlı olacaktır. Eserde âdet ve gelenek unsurları çeşitlilik göstermektedir. Bülbül dinlemek, tebdîl-i kıyafet, tımar sistemi, gelinlerle ilgili adetler, şarap içme, papağana şeker yedirme, ölünün arkasından helva yapmak, aynayı bağrında taşımak zikredilen bazı âdet ve geleneklerdendir.

Eski İstanbul'da halk bahar zamanlarında bülbül dinlermiş. Bülbüllerin yaşadıkları yerlere yakın ikâmet edenler, yakınlarını bülbül dinlemek için evlerine davet edermiş.

Sabah olunca hane sahibi selamlığa çıkarak yalının ya kara tarafındaki, yani arkadaki bahçe ve ormana nazır odaya oturur, misafirler teklifsiz iseler gecelikleriyle bu odaya gelirler, bahçedeki bülbülleri dinlerlerdi. Kahvealtı edilirken bülbül dinlenir ve sonra kahve ve çubuklar gelirdi. Bazen bülbül dinlemek için sabah erkenden kahvealtı yapılır, hane sahibi misafirlerini arka bahçenin ormanlık kısmına yakın yapılmış kameriyeye götürür, burada oturulur, biraz sohbetten sonra bülbül dinlenirdi.⁹²

Seher redifli kasidenin on birinci beytinde bu geleneğe dâir işâret bulunmaktadır. Bülbül can yakan nağmeleriyle seher vakti bağda meclis ehlinin hoş vakit geçirmesine vesile olur.

Elhân-ı cân-güdâz-ile murğ-ı gazel-serâ

Bezm ehline çemende kılup hoş edâ seher (K.11/1)

Osmanlı Devleti'nde belirli bir hizmet karşılığında şahıslara tahsis edilen toprak parçasını ifade eden tımar sistemi de zikredilmiştir. Âşık, aşk ile keder toprağına sipahi olduğundan beri âhi karşılıksızdır ve mahsûlü dert ve beladır.

Biz sipâhi olalı 'ışk-ile **tımâr**-ı gama

Âhumız bād-ı hevâ derd ü belâ hâşlumuz (G.64/2)

Gelinlerin süslenmesine ve üzerlerine gölgelik konulduğuna dair emareler de mevcuttur. Tuğra, fetih ve nusret gelini üzerine tutulmuş bir gölgeliktir (K.2/4). Tuğra, fetih ve nusret gelini olmak için yüzünü bazen de erimiş altın ile süsler (K.2/15).

Zafer üzre kurulmuş laciverdî çetrdür yâhüd

'Arus-ı feth ü nuşret üzre tutmuş sâye bân tuğra (K.2/4)

Kuşak kuşanmak ve beline hançer takmak Türkmen ismi ile anılmıştır. Tuğra, Türkmen gibi yanına hançer takınmış ve kuşağını iki yerden kuşanmış bir yiğittir (K.2/9). Rintlerin şarap içiş tarzına gönderme vardır. Sabûhî rintlere yaraşır bir şekilde şarabı maşrapadan içmeye başladığından kimse ona meşrepsiz diyemez (G.24/5).

⁹² Abdülaziz Bey, *Osmanlı Âdet, Merâsim ve Tabirleri*, yay. haz. Kâzım Arısan ve Duygu Arısan Günay. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1995. C.1 S.288.

Ölülerin arkasından helva yapılması da anılan adetlerdendir. Sevgilinin dudakları için canını feda etmeyen kişi ruhu için helvası olmayan ölüye benzer (G.83/3). Son olarak âşğın sevgiliyi bağına basması ifade edilirken kullanılan “ayna gibi” ifadesi göğüste ayna taşındığını düşündürmektedir (G.71/5).

Şarābı maşrabadan içer oldu rindāne

Şabūhī'ye diyebilmez kimesne bī-meşreb (G.24/5)

Leblerūñ-ün cān-ı şīrīnin Őu kim kılmaz fedā

Meyyite beñzer kim anuñ cān-içün helvāsı yok (G.83/3)

2.5.10. Telakkī ve İnanışlar

Sabūhī *Divan*'ında çeşitli telākki ve inanışlara yer verilmiştir. Sabah vakti duaların kabul olduğu (K.1/26-G.89/5), bazı yıldızların uğurlu olduğu (K.1/31), tuğrasız fermana itibar edilmeyeceği (K.2/29), seher vakti içilen içkinin Őıfa olduğu (G.16/6), sufi ile içki ienin sohbet edemeyeceği (G.27/3), bilgisiz bir çocukla sohbet etmenin yaşı bir bilgine dūşmeyeceđi (G.33/2), Őarap ile kederin ortadan kaldırılacağı (G.28/2-G.49/7), viran bir Őehirden haraç alınmayacağı (G.34/2), kapalı işlerin meyhanede açıklığa kavuşıtuğu (G.39/4), aşk ve sevgi yolunda neden nasıl gibi soruların sorulmayacağı (G.42/2), bahar günleri seyahatin zevkli olduğu (G.46/1), Ka'be yolunda seher uykusunun hoşı olduğu (G.46/3), yeşillik ve akarsunun can sıkıntısını giderdiği (G.50/2), hayır ve Őerrin Hak'dan olduğu (G.59/4), âşıkların hamurunun tâ ezelden aşk ile yoğrulduğu (G.64/1), günahların affolması için gözyaşı dökülmesi gerektiği (G.92/2) gibi çeşitli telākki ve inanışlara dair ifadeler mevcuttur.

Ĥadūñde ĥaţtuñı görsem ĥamum olur efzūn

Egere sebze vū aarşı dāfi'-i ĥamdur (G.50/2)

Şabr kııl cevr u cefā-yı dilbere

Ki gönül Hâk'dan durur çün hayr u şer (G.59/4)

Görse dîdârûñ Şabûhî vaşluñ eyler ârzû

Şubh vaktinde du'âlar müstecâb olmağ gerek (G.89/5)

2.5.11. Oyunlar

Divanda gûy u çevgan, tavla, satranç ve güreş oyunlarının adı zikredilmiştir. Gûy u çevgân “Bir meydanda at binerek eldeki sopa (çevgân) ile topa (gûy) vurma sûretiyle oynanan bir oyundur.”⁹³ Bu oyunla alakalı kelimeler sözlük manaları kastedilerek kullanılmıştır. Tuğra omzuna çevgânını (sopa) almış halini açıklayan bir dilenci gidir (K.2/24) ve tuğra nişancının elinde ilim topunu vurmaya savlecan (sopa) olmuştur.

Elüñde ey fezâ' il 'arşasnuñ merd-i çâlâkı

Ma'ârif topun urmağa olupdur şavlecân tuğra (K.2/25)

Tavla oyunu nerrâd, şeşder, satranç oyunu ise ferzâne-ferzîn (vezir), şah, mât, piyâde (piyon) terimleriyle zikredilmiştir. Felek tavla ustası gibi hayat varlığını parmağında oynatır (G.80/2) ve âşık keder âleminde (şeşder-i gam) eşsiz geçinir (G.80/3). Güzellerin şâhı olan sevgilinin siyah ayva tüyleri ve kırmızı yanağı kâinata birçok veziri mat etmiştir (G.85/4), vezir olmak isteyen şah kapısına yüz sürmelidir zira piyon da ilerleyerek vezir olur (G.129/3).

Oynadur nağd-i hayâtını bu **nerrâd**-ı felek

Kimseler olmadı bu çarh-ı sitemkâra harîf (G.80/2)

Ferzânelik dilerseñ **şeh** kapısına ruğ sür

Ferzîn olur bilürsin süre süre **piyâde** (G.129/3)

Adı geçen diğer oyun da güreştir. Felek denen pehlivan eğer yürekliyse ortaya gelip âşığın âhının ateşiyle güreş tutmalıdır (G.127/1).

⁹³ Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, 155.

Bu **kuştigir**-i felek gelsün ortaya er ise

Tutışsun âteş-i âhumla ger dilâver ise (G.127/1)

2.5.12. Tıp ile ilgili unsurlar

Tıp ile ilgili dâr-ı şifâ, devâ, tabîp, bîmâr, alîl, sayru, haste, cünûn, ilaç, sağ vs. gibi kelimeler zikredilmiştir. Lokman hekim ve İbni Sîna'nın kitapları olan Kanun ve Şifâ da söz konusu edilmiştir. Kanun ve Şifâ meselesini sevgilinin kırmızı dudağına sormak gerekir. Zira âşığın derdi Lokman'ın hikmetiyle çözüme kavuşmamıştır (G.64/4) Hasta olma durumu âşığın sevgiliden ayrı kalması olarak tasvir edilmiştir. Aşk hastası olan âşığın hastalığının devası sevgiliye kavuşmaktır. Sevgilinin gözleri mahmur baktığı için hasta addedilmiştir. Gamzeleri de aynı şekilde hastalık olarak ele alınmıştır. Sabah içkisi ve sevgilinin dudakları şifa verici özelliğe sahiptir. Yara su sevmez ve hastaya su faydalı değildir şeklinde telakkiler de bulunmaktadır.

Şoralum la'lüñe **Ķānūn [u] Şifā** mes'elesin

Olmadı hikmet-i **LoĶmān**-ile ħall müşkilümüz (G.64/4)

SāĶiyā mecrūħdur göñlüm gider mey şunmağıl

Bilme misin anı ey meh-rū ki sevmez yara [şu] (G.112/5)

Seher vakti içilen içki hastaya şifa olur (G.16/6), sevgili dudağının şerbetiyle ayrılık hastası olan âşığın tabîbi olur (G.17/3), sevgiliden ayrı olduğu için hasta olan âşığa şifa vuslattır (G.34/1-164), yara su sevmez (G.112/5) ve hastaya su faydalı değildir (G.112/7). Sevgilinin gözü hastadır (G.79/5-G.116/1-G.140/5) ve âşık sevgilinin gözü gibi hastadır (G.116/1), hasta insan geceleyin mumu kendisine meşgale edinir (G.128/2), Son olarak âşık sevgilinin siyah saçlarının kıvrımına müptela olduğundan beri delilikle meşhur olmuştur (G.120/5).

Gözi gibi o mehüñ nice olmıyam ħaste

Beni görüp ider ebrūlarını peyveste (G.116/1)

‘İyādetüme gelür didüler ḥabīb benüm

Diñiz ilācuma sa‘y itmesün ṭabīb benüm (Ma.164)

2.5.13. Denizcilik

Eserde deniz ve denizcilik ile alakalı müstakil olarak biri Farsça olmak üzere üç tane mesnevi şeklinde manzûme bulunmaktadır. Bu manzûmelerde deniz, denizcilik kavramları ve deniz ile ilgili telâkkilere dair ifadeler yer almaktadır. Bâdbân, keştî, bahr-i amîk, deryâ-yı mihr ü muhabbet, zevrak, tufan ve kapudan gibi kelimeler zikredilmiştir.

Murat yelkeni, selamıyla pek çok zamana güzellik getirmiş (Ms.148/1), can gemisi sevgi ve muhabbet denizine açılmış (Ms.148/2), derin bir deniz gibi olan selam âşıkların gönlünün battığı yer olmuş (Ms.148/3) ve inleyen gönüllerin kayığı gibi olan dua dünya denizlerini dolaşanı şaşırtmıştır (Ms.148/4).

Selāmī ki çün **bâdbân**-ı murād

Pür ez rûzigār-ı muvâfık nihād (Ms.148/1)

Deniz yolcuğunu bilmeyen kimse tufan haberini de başkasından işitir (Ms.149/1), deniz yolculuğu yapmamış kişi karanın kurtuluş semti olduğunu bilmez (Ms.149/2), denizde sefere niyet etmemek gerekir (Ms.149/3), denizde birçok fayda olsa da sıhhat dileyen kenarı bırakmamalıdır (Ms.149/4), kişi denizde kaptan olunca her kapıdan ekmeğini istese yeridir (Ms.149/5).

Gerçi **deryâda** menâfi‘ bisyār

Lîk şıḥḥat dileseñ koma kenār (Ms.149/4)

Mihnet gemisinin aydınlığı, felaket kayığının kaptanı ve bela girdabına ayağı bağlı olan Sabûhî kendisini mağlup olarak nitelendirmiştir (Ms.150).

Bahr-i âlem, bahr-i gam, bahr-i eşk, derya-yı gam tabirleriyle yer alan deniz kelimesinden hem gerçek manasıyla hem de büyüklüğü yönünden âşığın kederini ifade etmede istifade edilmiştir. Gönül gemisi keder denizi içinde girdaba düşmüştür (G.30/4), âşık ezelden beri keder denizinde kaptanlık yapmaktadır (G.65/5), rakibin deniz gibi gözyaşına aldanmamak gerekir (G.104/4) ve bu günler bir daha ele

geçmeyeceğinden kadeh gemisini sürmelidir (G.104/5). Aden ve Kulzüm (Kızıldeniz) denizlerinin isimleri ise oralardan inci çıkarılması yönünden zikredilmiştir. İnci Aden'den de geçse Kulzüm'den de geçse sevgilinin dişleri gibi olamaz (G.35/2).

Girdāba düşdi baħr-i ğam içinde fülk-i dil

Ey Hızr-ı peyhuceste yitiş āşinālıĝ [it] (G.31/4)

2.5.14. Bazı Meslekler

Eserde derbān (kapıcı), ases (gece bekçisi), muhtesib (zabıta), hāce (tüccar), kaptan, gavvas (dalgıç), baĝban (bahçıvan) gibi mesleklerin erbapları çeşitli yönlerden zikredilmiştir.

Derbān kapıcı manasına gelmektedir ve elinde asâ ile tasavvur edilmektedir. Güneş bir kapıcıdır ve güneşin doğarken ortaya çıkardığı ışık hüzmeleri de kapıcının elindeki asaya benzer (K.1/18), sevgilinin eşiğinde kapıcı olmayı dileyen gönül o şanı yüce için kapıcı olmalıdır (G.89/4), Seyyid Gazi eşiğinde kapıcı olan dede âlemin padişahına baş eğmez (G.125/7), şahın kapıcısı hükümdarlık tahtına geçip mücevherli taç takanı köle yerine koymaz (G.138/3).

Āsitān-ı yārda **derbān** olam dirseñ dilā

Bir refi'ü'l-ğadrim-içün āfītāb olmağ [gerek] (89/4)

“Geceleyin devriye gezip güvenliği sağlama görevinde olan”⁹⁴ asesin aşk şarabıyla sarhoş olana müdahale etmeyeceği ifade edilmiştir (G.67/2). Muhtesiplik görevi “İslām hukûkunda bir kasaba veya şehir halkının şer'î emir ve yasaklara uymasını sağlamakla görevli olarak çarşı ve pazarı kontrol eden, belediye zâbita memuru” şeklinde tanımlanmaktadır. Eserde bir beyitte, şarap dolu kadehi içecek günler olduğunda zabıta memurunun münasebetsizliğine bakılmazmış (Mü.154) ifadesiyle zikredilmiştir.

Cām-ı 'ışkı nüş idüp 'ālemde bî-bāk ol yüri

Bāde-i şevk-ile mest olana daħl itmez '**ases** (G.67/2)

⁹⁴ Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s.38.

Muhtesib kimsenüñ eksikliğine almazmış

adehi olu olu iecek eyyām oldu (Mü.154)

Tabîp kelimesinin âşık-sevgili, hasta-doktor ilişkisi üzerinden kullanıldığına tesadüf edilmektedir. Âşık ayrılık hastasıdır sevgili de onu tedavi edebilecek doktordur (G.17/3-G.32/3-G.42/4). Sevgili geldiğinde tedaviye gerek yoktur (Ma.164) ya da sevgili âşığı dertli istediği iin tedavi bırakılmalıdır (G.25/1).

Dermend ister beni ün-kim abîb

Eydüñüz terk-i devā kılsun **abîb** (G.25/1)

Hâce kelimesi efendi, zengin ve tüccar manalarında kullanılmıştır. Âşığın bu fani âlemde alıp satacağı bir şey yoktur. Dünya pazarının bütün malları tüccarındır (G.56/4).

Saňa ey **h**âce bāzār-ı cihānuñ cümle esbābı

Benüm milk-i fenāda ne alup ne şatacağum [var] (G.56/4)

Kaptanlık mesleğine reis, âřinā, kapudan kelimeleriyle tesadüf edilmektedir. Keder denizinin kaptanı (G.65/5), gönül kayığının kaptanı (G.94/2), felaket kayığının kaptanı (Ms.150) ve denizde kaptan olmak (Ms.149/5) ifadeleriyle geçmektedir.

Bir bahr-i ‘ışa fülk-i dil olmuşdur āřinā

Keşti-i Nüh'ı ğar ider İskender'i degil (G.94/2)

Bahıvan anlamındaki bağbana üç yerde tesadüf edilmektedir. Tuğra, şairin hayallerinin gül bahesine bahıvan olmuştur (K.2/34). Dünya, bahıvana kiminin elma sevdiği kiminin ayva sattığı bir pazar olarak görünür (G.47/2), ve iki yüzlüdür (G.47/4).

Redîf itdüñ şabühî şi‘rüne tuğra-yı ğarrāyı

Gülistān-ı ayālātuña kılduñ **bāđubān** tuğra (K.2/34)

Gavvas (dalgı) denizden inci ıkarması münasebetiyle bir yerde geçmektedir (G.71/1).

Sirişk bağrine göz merdümi olup **ğavvāř**

Getürdi nazma dişüñ gibi nice gevher-i hâş (G.71/1)

2.6. İşlenen Başlıca Konular

2.6.1. Aşk

Klasik Türk şiirinde en çok işlenen konulardan biri olan aşk, mecazî ve hakîkî aşk olarak iki şekilde kendini göstermektedir.⁹⁵ Âşıklıklarını ifade eden şairlerin bir bölümü ilâhi bir aşkı anlatırken bir bölümü de beşerî ve ten zevkini öne çıkaran bir aşkı terennüm için şiir söylemektedir.

Klasik edebiyatta aşk, âşık ile sevgili arasında daha çok âşığı ilgilendiren bir durumdur. Âşığın maşuk için hissettiği aşk sınırsızdır ancak bu aşk maşuk için yok mesabesindedir. Aşk, âşığın yüreğinde saklı bir yaradır. Âşıklık kendinden vazgeçmeyi, sevilen uğruna canı feda edebilmeyi gerektiren bir haldir. Keder ve dertle hemhâl olan âşık, sevgiliyi sevmekten asla usanmaz zira âşık olmak beraberinde dert, keder, ızdırap, getiren bir durumdur. Sevgili cefasını ve eziyetini artırsa da azaltsa da âşık hesapsız ve ölçüsüz bir sevgiyle ona bağlıdır.

Eserde aşk konusunun daha çok mecazî bir boyutta işlendiğine tesadüf edilmektedir. Bu mecazî aşkın karakterleri âşık, sevgili ve rakiptir. Âşık, sevgili uğrunda her şeyi göze alır. Onun cefasına ve eziyetine dayanır ve bundan zevk alır. Sevgili daima naz âşık ise niyaz makamındadır. Âşığın nazarında kötü olan rakip ise daima âşıkla yarışan ve ona ortak olan kimsedir.

Furkat şebinde dīde-i encüm gibi şehā

Yummaz gözini ‘**âşık**-ı bīdār tā seher (K.1/28)

Dehānı sırrını şordukça mey şunar sākī

Cevāb-ı telh virür ‘**âşık**a o şīrīn-leb (G.24/3)

Şabr kıl cevr u cefā-yı **dilbere**

⁹⁵ Pala, *Divan Şiiri Sözlüğü*, s.38.

Ki gönül Hâk'dan durur çün hayr u şer (G.59/4)

Cefâ-yı **dilbere** şabr eylemek gerek **'âşık**

Vefâ gerek güzele her ne deñlü dilber ise (G.127/3)

Divanda "ışk" redifli bir gazel yer almaktadır (G.84). Aşk ezel üstadının elinden inşa edilmiş, kâinatta gönül çocuklarının üstadı olmuştur. Aşk kime yol gösterse o hakikat yolunun yolcusu olup maksadına ulaşır ve kimi dert ve eziyetle mutsuz etse neticede vuslat şarabını içirip sevindirir.

Dest-i üstâd-ı ezelden oldı çün bünyâd **'ışk**

Evvelâ vîrâne gönülüm eyledi âbâd **'ışk** (G.84/1)

Sâlik-i râh-ı hakîkat olup irer maşşada

Kimi kılsa hankâh-ı dehrde irşâd **'ışk** (G.84/3)

Sevgiliden ayrı olmaktan şikâyet eden âşık, tedavi olmak istemeyen bir hasta olarak tasavvur edilir. Çünkü sevgili onu dertli istemektedir. Aşk hastasının devası ancak kavuşma iksiri olabilmektedir.

Dermend ister beni çün-kim **habîb**

Eydüñüz terk-i devâ kılsun tabîb (G.25/1)

'İyâdetüme gelür didüler **habîb** benüm

Diñiz ilâcuma sa'y itmesün tabîb benüm (Ma.164)

Ve aşkın derdi de dermanı da kendindedir.

Cefâsı dilberüñ 'ayn-ı vefâdur

Belâ vü derdi 'uşşâka devâdur (G.55/1)

2.6.2. Şarap

Divan şiirinde adı en çok geçen içecek olan şarap bezm meclislerinin de vazgeçilmez unsurudur. Şairin "sabâh vakti içilen şarap ve mahmurluk gidermek için içilen şarap."

manalarına gelen sabûh kelimesinden aldığı mahlasın kanatları altında söylediği şiirlerde bâde, mey, surahi, sâgar, meyhâne, harabat, meykede, mest, mestâne, ayık, pîr-i mugan, mug-beçe, tolu, humar, ayag, kadeh, bâde-i nâb, la‘l, mül, sabûh, sakî, işret, peymâne gibi terimlere ve şarabı bulmasıyla bilinen Cem ismine sıklıkla tesadüf edilmektedir. Şarap çoğunlukla aşk, lal, gönül, leb, yanak kelimelerinin benzetilene olmuştur.

Lebüñ hayâli ile içdüm ol kadar **mey-i nâb**

Humâr gitdi başumdan gözüme geldi **şarâb** (G.23/1)

Ben **şarâb**-ı ‘ışk-ı ‘âlem-süz-ile ser-**mest** iken

Almamışdı destine bezm içre dahı **Cem kadeh** (G.38/2)

Sâkiyâ şun **mey-i gül-reng** olalum **mestâne**

Tevbenüñ aña adın olmasa mânend-i Naşûh (G.39/2)

2.6.3. Ayrılık

Divan şiirinde âşık dâima sevgilisinden ayrır. Bu ayrılıktan duyduğu ızdırabı terennüm eder haldedir. Sevgilinin başkasıyla ilgilenmesiyle bu ayrılık acısı daha da artar. Ayrılık hecr, hicrân, firkat, firak kelimeleriyle ifade edilmiştir. Âşığın derdi, hastalığı sevgilisinden ayrı olmaktır. Bir de rakip sevgiliye yakın olunca bu derdin verdiği ızdırap katlanır. Ayrılık acısından her vakit ah edip ağlamakta, kanlı gözyaşları dökmektedir. Sevgiliden ay geçirilen günler oruç, vuslat ise bayramdır. Şair böyle birçok yönden ayrılığı söz konusu etmiştir.

Furkat şebinde dîde-i encüm gibi şehâ

Yummaz gözini ‘âşık-ı bîdâr tâ seher (K.1/28)

Şerbet-i la‘lünle def` itdüñ şudâ‘-i hasreti

Ḥaste-i **hicrân**-idüm cānā ṭabīb olduñ baña (G.17/3)

Revān olursa ‘aceb midür eşk-i ḥūnīnem

Ki pāy-ı servūñe yüz sürmedi nice demdür (G.50/3)

Ayrılık kederinden hasta düşen âşığa derman vuslattır. Âşık ayrılık çölünde gezerken rakibin sevgilinin semtinde vuslata ermesinden yakınır.

Bu revā mıdur ki ben şahrā-yı **furkat**de gezem

Vuşlata ire maḥalleñde ḥasūd-ı nā-maḥal (G.96/4)

Ayrılık acısıyla âşığın zaman algısı farklılaşmaktadır. Sevgiliden ayrı kalınan bir an âşık için bin yıl gibidir.

Gönlümde mesken idineli gam didükleri

Biñ yıl görindi gözüme bir dem didükleri (G.137/1)

2.6.4. Kavuşma

Visal ve vuslat kelimeleriyle ifade edilen kavuşma sevgiliden ayrı kalmanın kederiyle yanan âşığın yegâne arzusudur. Bu sebeple daima ah edip ağlamaktadır. Aşk kimi dertle ve mihnetle mutsuz etse neticede vuslat şarabıyla sevindirir. Ancak bu vuslatın sonu yine hicrân olmaktadır. Âşık ayrılık derdiyle âh ederken başkalarının vuslata ermesi onu kahreder.

Cümle cihān **vişāl**-ile mesrūr u baḥtiyār

Miskīn Şabūḥī miḥnet ü derd ü belādudur (G.61/5)

Sevgiliye kavuşma durumu bayram olarak telakki edilmiştir. Âşık için bayram sevgiliye kavuşmakla başlamaktadır.

Rūze-i hecrūñ çeküp ister **vişālūñ** ‘īdini

Bu Şabūḥī sen hilāl ebrūya nice bakmasun (G.109/4)

Sevgiliyle kavuşmak gerçek olma ihtimaline inanılmayan bir durumdur. Âşık sevgilisine ancak rüyasında kavuşmaktadır.

Dün gece **vuşlata** irişmiş idüm

Ne ‘aceb ‘âlem idi ‘âlem-i h‘âb (G.26/3)

2.6.5. Mûsikî

Mûsikî bezm meclislerinin vazgeçilmez unsuru olması yönünden anılmasının yanı sıra, kendisi de tanbûrî⁹⁶ olan Sabûhî’nin mûsikî ıstılahlarıyla yazılmış bir manzumesi bulunmaktadır. Divanda yer alan elli dört numaralı manzûmede Klasik Türk Mûsikîsi makamlarından Hicaz, Irak ve Ferah-fezâ, mûsikî aletlerinden tambur ve mûsikîye dair birçok ıstılah söz konusu edilmiştir:

Âşıkların dostu tambur, hüznü gönüllere neşe verir. Kederli gönüllere huzur Ferah-fezâ makamının nağmelerinden gelir. Hicaz ve Irak makamlarını takip eden kimse bunun gibi gönül eğlencesini başka bir yerde bulamaz.

İrişdürürse ‘aceb mi dil-i hâzîne sürür

Enîs ü munis-i ‘uşşâk ya‘nî kim **tanbûr** (G.54/1)

Ferah-fizâ na‘gamât u terah-zedâ âheng

Dil-i hâzînüme andan irer irerse huzûr (G.54/2)

Kişi **Hicâz** u ‘**Irâkı** ger ide seyr ü sülûk

Anuñ gibi gönül eğlencesini kânde bulur (G.54/3)

Divanda adı geçen diğer mûsikî aletleri ney, ud, erganûn, kanun, tabl ve kudümdür. Ferahnâk makamı bir beyitte kelime anlamıyla tevriyeli olarak kullanılmıştır (G.44/4). Âşık, Usta Kasım’ın neyi ve Hasan Can’ın uduyla bahse girse inleyip yanıp yakılmak ona yakışır (G.33/4). Buradan hareketle Usta Kasım⁹⁷ ve Hasan Can’ın⁹⁸ dönemin meşhur mûsikîşinaslarından olduğu söylenebilir. Sevgili âşığın iniltisine, feryadına ve âhına bir an kulak verse ney gibi bağrını delip ağladığını fark eder

⁹⁶ Âşık Çelebi, *Meşâ‘irü’ş-Şu‘arâ*. s.1284.

⁹⁷ Yılmaz Öztuna, *Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1990. S. 433.

⁹⁸ Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi*, s.332-333.

(G.67/4). Cana ferahlık veren kadehi olmayan kişi ney gibi inleyip ud gibi yanıp yakılmalıdır (G.83/5). Sevgilinin kanunu âşıkları ud gibi ayrılık ateşine yakıp ney gibi inletmektir (G.85/2). Fâni dünyada ömrün ebediyeti olmadığından şarap ve org eşliğinde yeme içmeyle meşgul olunmalıdır (G.120/3). Tabl ve kudüm ise mûsikî aleti olmakla beraber saltanat alâmeti olarak zikredilmiştir (G.125/1).

İñleyüp yanup yakılmağ da revâdur eylesem

Nây-i Ustâ Kâsım u ‘**ud**-ı Hasan Cân-ile bağş (G.33/4)

Fehm iderdüñ **ney** gibi bağrum delüp zâr olduğum

Güş ideydüñ nâle vü feryâd u âhum bir nefes (G.67/4)

2.6.6. Mevsimler

Divan şiirinde en çok sözü edilen mevsim pek tabii bahardır. Baharla beraber tabiat da canlanmakta, her biri sevgilinin güzelliğinden iz bulunduran çiçekler bu mevsimde açılıp tabiatı güzelleştirmektedir. Bahar mevsimi bezm meclislerinin olduğu zevk ve safaya rağbet edilen bir dönemdir.

Şevk-i ‘izâr-ı yâr-ile zevk u şafâ sürüñ

Mergüb olur **bahârda** ‘ıyş u şafâ seher (K.1/13)

Ey Şabühî rüz-ı ‘îd oldı vü eyyâm-ı **bahâr**

Kâse-i pür-mey durur câm-ı cihân-ârâ baña (G.15/6)

İster ziyâfet eyleye cânâ seni **bahâr**

Gülşende güller olduğu budur tabağ tabağ (G.82/3)

Hazan kelimesiyle ifade edilen sonbahar ise bahar kadar geniş bir ifade alanına sahip değildir. Yalnızca bir beyitte yaprakların sararıp solduğu bir dönem olarak

zikredilmiştir. Baharda hayat ve tabiat nasıl canlanıyorsa, sonbaharda da yavaş yavaş sessizlik haline bürünmektedir.

‘Aceb midür **hazān** bergi gibi zār u nizār olsam

Fenā bāğında gözyaşın revān idici tākem ben (G.111/2)

Sonbahara nispetle daha geniş yer tutan kış mevsiminin ifadesine şitâ, dey ve kış kelimeleriyle tesadüf edilmektedir. Sevgiliden ayrı kalınan günler âşığa kış mevsimini yaşatır. Nasıl ki kış günlerinde ateşe meylediliyorsa, ayrılık günlerinde âşığın gönlü sevgilisinin yüzüne meyleder. Kış günlerinde şarap, âşığı samur ve vaşak kürkünden daha iyi ısıtır.

Rüz-ı hicrānda gönül ruhlarıña meyl eyler

İRse **kış** günleri divāne olur nāra harīf (G.80/4)

‘Ayb eylemeñüz **kış** günü düşdümse şarāba

Semmūr u vaşakdan dağı yegdür mey-i hoş-bū (G.114/4)

Divan’da 110 numarada yer alan manzumede kış mevsiminin özellikleri tasavvur edilmiştir. Kış gelince dünyanın içini soğuk kaplamakta ve akarsular donmaktadır.

Çün şitā irdi bürüdet tutdu dünyānuñ için

Belürdi ol şaşa kim tola derūnı kibr u kīn (Nz.110/1)

Mā’-ı cārī seng-i saht olduğımı gören didi

Bārekallāh ey kemāl-i şun’-ı Rabbü’l-‘ālemīn (Nz.110/2)

SONUÇ

Bu çalışmada 16. yüzyıl şairlerinden olan Sabûhî'nin *Divan*'ı incelenmiş, eserin tenkitli metni oluşturulmuş ve dil içi çevirisi yapılmıştır.

Hayatı ile ilgili sınırlı bilgiye tezkirelerden ulaşılan Sabûhî, Karamanlıdır ve asıl adı Abdullah'tır. Abdî-i Zarîf ismiyle meşhur olduğu kaydedilen bilgiler arasındadır. Doğum ve ölüm tarihi tezkirelerde belirtilmeyen şair, medrese tahsilini tamamladıktan sonra, Kanûnî Sultan Süleyman'ın hocası Hayreddin Hoca'dan mülâzım olmuş, Kütahya ve Amasya'da müderrislik, çeşitli Arap beldelerinde kadılık yapmıştır.

Kaynaklardan edinilen bilgiye göre bilinen tek eseri Kanûnî Sultan Süleyman adına tertip ettiği *Divan*'ıdır. Biri Medine'den diğeri Fransa'dan olmak üzere iki nüshası bulunan *Divan* mukayeseli olarak okunmuş ve tenkitli metni oluşturulmaya çalışılmıştır. En çok gazel nazım şekliyle şiir yazdığı tespit edilen Sabûhî'yi gazel şairi olarak nitelenmek mümkündür. Manzum-mensur dibace ile başlayan *Divan*'da 118 gazel, 12 kaside, 2 nazm, 1 tahmis, bir muhammes, 7 murabba, 5 kıt'a, 5 mesnevi, 1 rubai, 11 matla, 11 müfred ve 11 muamma olmak üzere toplamda 185 manzûme bulunmaktadır.

Sabûhî genellikle sade ve açık bir üsluba sahiptir. Eserin geneline bakıldığında Sabûhî'nin, atasözleri ve deyimlerle süslü, hayal zenginliğiyle işlenmiş bir anlatıma sahip olduğu görülmektedir. Şairin yer yer konuşma sadeliğine varan doğal söyleyişi, arkaik Türkçe kelimelerden istifade etmesi, teşbih, tevriye, tenasüp ve tezatlarla kurduğu anlam yoğunluğu üslubunun belli başlı özellikleridir. Ayrıca nazire mecmualarında yer alan şiirlerinden hareketle üslubunun oluşmasında şiirlerine en çok nazire yazdığı Necati Bey ve Ahmed Paşa'nın etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

Klasik edebiyatın en önemli kaynaklarından olan divanlarda yer alan edebî ürünlerden yola çıkarak sanatkârın hayatı, edebî şahsiyeti, eğitimi, sosyal çevre gibi birçok konu hakkında bilgi edinilebilir. Bunların yanı sıra, muhtevâ incelemesiyle, şâirin zikrettiği isimler, olaylar, şikâyet ettiği durumlardan yola çıkarak eserin meydana getirildiği dönem hakkında fikir sahibi olunabilir. Bu doğrultuda Sabûhî'nin *Divanı* biçim ve içerik açısından incelenmiş; biçimsel incelemede, şiirlerin hangi nazım

şekilleriyle yazıldığı listelenmiş ve en çok gazel nazım şekliyle şiir yazıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca şiirlerde kullanılan vezin, kafiye ve redifler listelenmiş ve istatistikî bilgileri sunulmuştur. Buna göre en çok Remel bahri vezinlerinin kullanıldığı, kafiyede en çok Arapça-Farsça kelimeleri kullandığı için bir uzun ünlü ve bir ünsüzle biten kafiyelere sıklıkla tesadüf edildiği ve redif kelimelerinin büyük oranla Türkçe olduğu tespit edilmiştir.

Divan'ın içerik incelemesinde ise dinî unsurlar, tarihî, efsânevî ve mitolojik şahsiyetler, mekânlar, tabiat, sosyal hayat ve işlenen başlıca konular ayrıntılı olarak incelenmiştir. Konuların işlenişine bakıldığında klasik şiir geleneğine uyduğu, şairin ortak motifleri kendine has hayallerle süslediği görülmektedir.

Sonuç olarak iyi bir eğitim aldığı anlaşılan Sabûhî, müderrislik, kadılık gibi vazifelerin yanı sıra şiir meclislerinde de bulunmuş ve Karaman'dan İstanbul'a geldiği sıralarda şarkı söylemesi ve tambur çalmasıyla ün salmıştır. Abdî-i Zarîf ismiyle bilinen Sabûhî ismine yakışır şekilde, zarafet gereği şiirle iştigal etmiştir. Birinci sınıf bir şair olmasa da dikkate değer şiirler yazmış olan Sabûhî, Balbek kadısı olduğu sırada vefat etmiştir.

KAYNAKLAR

- Abdülaziz Bey. *Osmanlı Âdet, Merâsim ve Tabirleri*. Yay. Haz. Kâzım Arısan ve Duygu Arısan Günay. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1995. C.1.
- Aksoy, Ömer Âsım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü: Atasözleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1971. C.1.
- Akün, Ömer Faruk. *Divan Edebiyatı*. Ankara: İsam Yayınları, 2013.
- Albayrak, Nurettin. “Cem”. DİA. C.7.
- Albayrak, Nurettin. *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2010.
- Âşık Çelebi. *Meşâ'irü's-Şu'arâ* (İnceleme-Metin). Haz. Prof. Dr. Filiz Kılıç. İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010. C. 3.
- Banarlı, Nihad Sami. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971. C.1-2.
- Beyânî, Mustafa bin Carullah. *Tezkiretü's-Şuarâ*. Haz. İbrahim Kutluk. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1997. S.54.
- Çelebioğlu, Âmil. *Kanûnî Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1994.
- Dilçin, Cem. *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi-Ölçüler-Uyak-Nazım Biçimleri Söz Sanatları*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1983.
- Dilçin, Cem. *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1983.
- Edirneli Nazmî. *Mecma'u'n-Nezâ'ir*. Haz. M. Fatih Köksal. Ankara: T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017.
- Erkan, Mustafa. “Hüsrev ve Şirin”. DİA. C.19.
- Fayda, Mustafa. “Hulefâ-yi Râşidîn”. DİA. C.18.
- İnalcık, Halil. *Şâir ve Patron*. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- İsen, Mustafa. *Latîfî Tezkiresi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1999.

- Kâtip Çelebi. *Keşfü'z-Zünûn*. Çev. Rüştü Balcı. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2007. C.2.
- Kayabaşı, Bekir. *Kaf-zâde Fâ'izi'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*. Malatya: İnönü
- Kerslake, Celia. "Celalzade Mustafa Çelebi". DİA. C.7.
- Kınalızâde Hasan Çelebi. *Tezkiretü's-Şuarâ*. Haz. İbrahim Kutluk. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1978. C.1.
- Köksal, M. Fatih. "Sabûhî". *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*. AKM Başkanlığı Yayınları, 2007. C.7.
- Köksal, M. Fatih. *Divan Şiirinde Nazire*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.
- Kurnaz, Cemal. *Halk ve Divan Şiirinin Müştarekleri Üzerine Denemeler*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1990.
- Mâcî, Muhsin. *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2005.
- Mengi, Mine. *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2018.
- Mermer, Ahmet, Yavuz Bayram, Lütfi Alıcı, Muvaffak Eflatun ve Neslihan Koç Keskin. *Eski Türk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2012.
- Öztuna, Yılmaz. *Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 1990.
- Öztuna, Yılmaz. *Osmanlı Devleti Tarihi 2*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1998.
- Pala, İskender. *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları 2018.
- Pervâne b. Abdullah. *Pervâne Bey Mecmuası*. Haz. Kâmil Ali Gıynaş. Ankara: T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017.
- Riyâzî. *Riyâzü's-Şu'arâ*, Nuruosmaniye Kütüphanesi. Nr. 3724. S. 95a-95b.
- Sabûhî. *Dîvân-ı Sabûhî*. Bibliothèque Nationale. Turc 270. S. 296b-319a.
- Sabûhî. *Dîvân-ı Sabûhî*. Medine Şeyhülislam Arif Hikmet Bey Kütüphanesi. Nr. 811-157.
- Şen, Yasin "16. Yüzyıl Şairlerinden Karamanlı Sabûhî ve Divançesi". I. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu. Ordu Üniversitesi, Ordu, 17-19 Mayıs, 2017.
- Şen, Yasin. "16. Yüzyıl Şairlerinden Karamanlı Sabûhî ve Bazı Gazelleri", Erdem Dergisi 73 (2017): S. 149-174.

Tarlan, Ali Nihat. *Necati Beg Divanı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1963.

Tökel, Dursun Ali. *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2000.

Turan, Şerafettin. “Mustafa Çelebi”. DİA. C.31.

Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık 2012.
Üniversitesi, 1997.

Ünver, İsmail. “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Turkish Studies: International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 3/6 (Fall 2008): S.1-46.

Yılmaz, Mehmet. *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*. İzmir: Sütun Yayınları, 2008.

DİVAN NÜSHALARI, ÇEVİRİYAZILI METİN VE DİL İÇİ ÇEVİRİ

Divan Nüshalarının Tanıtımı

Tenkitli metin oluşturulurken divanın biri Medine’de diğeri Fransa’da bulunan iki nüshasından istifade edilmiştir.

1. Medine Ârif Hikmet Bey Kütüphanesi Nüshası

Kütüphanede 157-811 numarada kayıtlıdır. Nüshanın boyu 20, eni 13 cm’dir. Talik hat ile yazılmıştır. Her sayfa 15 satırdan oluşmaktadır. Müstensihî belli değildir. Eserin iç sayfasında kırmızı mürekkeple “ديوان صبحی عبدی ظریف قرمانی” (Dîvân-ı Sabûhî Abdî-i Zarîf-i Karamanî) yazmaktadır. Sonraki sayfanın üst kısmında “33 varak” olduğu yazılmış, orta kısmında ise kütüphanenin mührü bulunmaktadır.

Divanın 2^a sayfasının üzerine “1” yazılmış ancak metin 1^b ile başlatılmıştır. Divan siyah mürekkeple yazılmıştır. 1^b nin başında altın renk “ديوان صبحی” (Dîvân-ı Sabûhî) yazılmıştır. Sayfalar altın çerçvelidir. Eser, “Dîvân-ı Sabûhî” başlığı altında manzum-mensur bir dîbâce ile başlamaktadır. Dîbâce kısmından sonra 4^b de “Kaside” başlığı altında birincisi “seher”, ikincisi “tuğra” redifli iki kaside bulunmaktadır. Sonrasında ise herhangi bir başlık olmadan gazeller ve musammatlar kafiye harflerine göre verilmiştir. Alfabenin her harfinden gazel bulunmaktadır. Gazeller ve musammatlar 32^a sayfasında bitmiş, ardından kıt’a, mesnevi, müfred, matla ve muammalar gelmiştir. Nüshada toplam 149 manzume bulunmaktadır.

Divan 3^b de

Beñzer getürdi nekheth-i zülfüñ şabâ seher

Gülşende kıldı sünbül ile merhabâ seher

beytiyle başlamış ve 34^b de

Nâ-murâdem ki nâ-murâd me-bâd

Zi leb-i la‘l-i kâm-bahşet kes

beytiyle sona ermiştir.

Nüshanın imlasına bakıldığında müstensihin genellikle çok dikkatli olduğu görülmektedir.

- 1 Okunuşunda tereddüt yaşanabilecek kelimelerin harekelendirildiği görülmektedir.
- 2 Türkçe “ler”, “dur”, “durur” gibi eklerin kelimelerden ayrı yazıldığı tespit edilmiştir.
- 3 Türkçe kelimelerde vezin zaruretinden dolayı uzun okunması gereken yerlere med işareti konulmuştur.
- 4 Farsça asıllı kelimelerde vokalden sonra gelen د harfinin ذ olarak yazıldığı örnekler bulunmaktadır. Bu duruma شهادات kelimesinin شهادات şeklinde yazılması örnek verilebilir. (2/22)
- 5 Vezin zaruretinden dolayı yaşanan ünlü düşmeleri hecenin üzerine konulan küçük yuvarlak bir işaretle gösterilmiştir. (131/4)
- 6 Müstensih, nadiren akuzatif eki ile atıf vavını atlamışsa da nüshanın genel itibariyle dikkatli bir şekilde istinsah edildiği görülmektedir.

2. Bibliothèque Nationale Nüshası

Kütüphanede Turc 270 numarada kayıtlıdır. 17. yüzyılda istinsah edildiği kaydedilmiştir. Nüshanın boyu 21, eni 13,5 cm'dir. Nestalik hat ile yazılmıştır. Toplam 322 varaktan oluşmaktadır. Müstensihi belli değildir. Kahverengi kabartmalı ciltle ciltlenmiş olan nüshanın cilt kısmının tahrip olduğu görülmektedir. Siyah renk mürekkeple yazılmış olup, şiirlerin başlıklarının yazımında kırmızı renk mürekkepten istifade edilmiştir. Sayfalarda çerçeve bulunmamaktadır.

Nüsha, toplam 25 şairin divanını ihtiva eden bir mecmuadır. Sabûhî *Divanı* 296^bde başlayıp 319^ada son bulmaktadır. Toplamda 24 varaktan müteşekkildir. *Divan*, 296^bde kırmızı mürekkeple yazılmış “ديوان صبحی دامه فضائله” (Dîvân-ı Sabûhî Dâme Fezâilehu) başlığı altında manzum-mensur bir dibace ile başlamaktadır. Sayfanın ortasında, yanlarında yer almaktadır. 307^bye kadar der-kenarda *Hayâlî Bey Divanı*'ı yer almakta, bu sayfanın der-kenarında kırmızı mürekkeple “ديوان فضلى سياه رحمت الله” (Dîvân-ı Fazlî-i Siyâh Rahmetullahu) notuyla *Kara Fazlî Divanı* başlamaktadır.

308^b'den 318^b'ye kadar sayfaların yan ve der-kenar bölümünde Fazlî Divanı'na ait şiirler bulunmaktadır. 318^b ve 319^a'da ise orta, yan, der-kenar bölümlerinde tamamen Sabûhî'nin şiirleri yer almaktadır.

Nüshada bulunan şiirlerin düzenine bakılacak olursa; 298^a'da başlayan kasideler 303^a'da son bulmaktadır. Bu sayfadan sonra gazeller kafiye harfine göre verilmişse de musammat, kıt'a, mesnevi, matla, müfred ve muammalar karışık bir şekilde yer almaktadır. Bu nüsha da yer alıp da Medine nüshasında yer almayan şiirler metne eklenmiş ve dipnotta belirtilmiştir. İki nüshada müşterek olan şiirler ise mukayeseli olarak okunmuş, farklılıklar yine dipnotta gösterilmiştir.

Divan 298^a'da

Beñzer getürdi nekhet-i zülfüñ şabâ seher

Gülşende kıldı sünbül ile merhabâ seher

beytiyle başlamış ve 319^a'da

Yüzüñden dâmen-i zülfüñi ref' it

Bu hicrân derdine tiryâk irüşdür

beytiyle sona ermiştir.

Nüshanın imlâ özelliklerine bakıldığında müstensih'in genellikle dikkatsiz olduğu görülmektedir.

1. Bazı manzumelerin ikişer defa yazıldığı tespit edilmiştir. Metin bölümünde mükerrer olan manzumeler dipnotta belirtilmiştir.
2. Mükerrer manzumelerin yanı sıra bazı kelimelerin de gereği olmadığı halde tekrar yazıldığı görülmektedir.
3. Sık sık noktasız yazılmış kelimelere tesadüf edilmektedir.
4. Ayrıca müstensih, sıklıkla akuzatif eki ile atıf vavını atlamıştır. İmlâyâ dikkat edilmediği görülmektedir.

Çeviriyazılı Metnin Hazırlanmasında Takip Edilen Yol

1. Manzum-mensur dibace bölümünde tenkitli okumayı kolaylaştırmak için her bir satır parantez içinde “()” numaralandırılmıştır.
2. Varak numarası yalnızca dibace bölümünde köşeli parantez içinde “[]” verilmiş olup, bu bölümden sonra manzumelerin bulunduğu sayfa dipnotta belirtilmiştir.
3. Şiirler Medine nüshasındaki sıralama esas alınarak numaralandırılmıştır. Fransa nüshasında bulunup, Medine nüshasında bulunmayan şiirler kafiye harflerine göre sıralamaya dahil edilmiştir.
4. Tenkitli metin kurulurken farklılıkları göstermek amacıyla, Medine nüshası “M”, Fransa nüshası “F”, *Pervâne Bey Mecmuası* “PBM” ve *Mecma’u’n-Nezâir* ise “MN” şeklinde kısaltılmıştır.
5. Şiirler mukayese edilirken dipnotta sırasıyla şiir numarası, nazım şeklinin rumuzu, Divanda yer aldığı sayfa numarası ve nüshanın kısaltması verilmiş, nüshalar noktalı virgöl “;” ile ayrılmıştır. (Örnek: 1/K. 4^b-5^b M; 298^a-299^b F.)
6. Mısraları göstermek için beyit numarasının yanına birinci mısra için “a”, ikinci mısra için “b” harfi eklenmiştir. Musammatlarda üçüncü mısra “c”, dördüncü mısra “d” ve beşinci mısra “e” harfi ile gösterilmiştir.
7. Aynı mısrada birden fazla varyant bulunan ibareler birbirinden virgöl ile ayrılmış, farklı bir mısra ya da beyite geçildiğinde varyantlar noktalı virgöl ile ayrılmıştır. (Örnek: 4^a ‘add ider M: ‘add eyler PBM, bir M: -F)
8. Metne esas alınan varyant her zaman ilk sırada gösterilmiştir. (Örnek: 4^b rāh M: māh F)
9. Karşılaştırılan nüshaya göre eksik beyit veya kelimeler hangi nüshada yoksa nüsha rumuzundan önce “-” işareti verilmek suretiyle gösterilmiştir. (Örnek: bir M: -F)
10. Metne yapılan her türlü müdahale köşeli parantez ile gösterilmiştir.
11. Metinde hareke konulan kelimelerde harekeye göre okuma yapılmış, hareke konulmayan kelimelerde genel söyleyişe uyulmuştur.
12. Okunamayan kelimeler ya da bölümler resim olarak eklenmiştir.

13. Metnin günümüz Türkçesi ile ifade edildiği bölümde anlaşılmayan beyitleri ifade etmek için “(?)” işaretinden istifade edilmiştir.
14. Metinde yer alan özel isimler büyük harfle yazılmış ve aldıkları ekler kesme işareti ile ayrılmıştır.
15. Ünlü düşmesinin yaşandığı “nola, neyler” gibi ifadeler kesme işaretiyle ayrılmıştır. (Örnek: nola, neyler, k’ol)
16. “İle”, “-miş”, “-di” gibi ifadeler vezne göre bitişik veya ayrı okunmuştur.
17. Metinde zarf fiil eki “İp”, “b” harfiyle gösterilmişse de “p” ile okunmuştur.
18. Arapça ve Farsça ekler ve kelimelerin yazımı konusunda İsmail Ünver’in “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”⁹⁹ adlı makalesindeki önerilere uyulmuştur.
19. Buna göre, Arapça terkipler Arapça dilbilgisi kuralına uygun olarak gösterilmiştir. (Örnek: izācāe’l kazā ‘amiye’l-başar)
20. Farsça ve Arapça önekler ve edatlar kelime kökünden kısa çizgiyle ayrılmıştır. (Örnek: nā-murād, hem-dem)
21. Kelime sonlarına gelen Farsça ekler ve edatlar, kelime ile bitişik yazılmıştır. (Örn: ğamnāk, sāyeveş)
22. Çün, hoş, hod gibi Farsça kelimelerin vokalleri uzun gösterilmemiştir.
23. Aynı iki kelime arasına giren edatlar (-) işaretiyle birleştirilmiştir. (Örn: ser-tā-ser)
24. Farsça sözcük eklendiği kelimeyle birleşik bir kelime oluşturuyorsa arasına kısa çizgi konulmuştur. (Örn: perī-rū)
25. Son olarak, makaleden ayrı, uzun ünlü taşıyan ve med yapılması beklenen kelimeler araya ünlü konularak okunmuştur. (Örn: āsumān, pādişāh)

⁹⁹ İsmail Ünver, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Turkish Studies: International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 3/6 (Fall 2008): S.1-46.

Çeviriyazılı Metin ve Dil İçi Çeviri

[1b]

DĪVĀN-I ŞABŪĪ

(1) Ḥamd ü sipās ol ḥālīk-ı zü'l-celālī ve'l-ceberŭta ki nāṭıka-i ūmem taḫrīr ü beyān-ı (2) ulŭhiyyetinde 'āciz ve 'uḫalā-yı 'ālem taḫrīr-i şanāyī'-i şun'ında ḳāşırlardur celle celālŭhü (3)

Mef'ılŭn Mef'ılŭn Fe'ŭlŭn

Dilā 'āciz durur vaşfında idrāk

Ḳaçan vaşf ider anı bir avuḫ ḥāk

(4) Ve şŭkr-i bī-ḳıyās ol ḥālīk-ı milk ü melekŭta zihni-fuzalā-yı benī-ādem tefekkŭr-i (5) 'acāyib-i bedāyī'inde ḫayrān ve ṭab'-ı 'ulemā-yı 'ālem te'emmŭl-i serā-perde-i 'azametinde (6) ser-gerdāndur 'azze şānŭhü **beyt**

Mef'ŭlŭ Mef'ılŭn Fe'ŭlŭn

Ey zāt-ı to ez şıfāt-ı mā pāk

(7) Kŭnh-i to burŭn zi ḫadd-i idrāk

Ve kerrŭbiyān mecāmi'-i ūns ü muṭī'ān (8) ḫazā'ir-i ḳuds-i me'āric-envār rif'atine fursat-ı taḫarrŭb taḫşīl ḳılmamışlardur **beyt** (9)

Fe'ŭlŭn Fe'ŭlŭn Fe'ŭlŭn Fe'ŭl

Ez-īn rāz cān-ı to āgāh nīst

Bedīn perde ender to rā rāh nīst

1^b/1 ḥālīk F: -M; 2 şun'ında M: şan'atında F; 4 milk ü melekŭta M: milk-i melekŭta F; 5 ṭab'-ı 'ulemā M: 'aḳl-nŭmā F; 9 cān M: rāh F; 10 ḫazret M: -F.

SABÛHÎ DÎVÂNÎ

Milletlerin dilinin O'nun ululuğunu anlatmada ve âlemin âlimlerinin de O'nun meydana getirdiklerini yazmada yetersiz olduğu celâl ve kudret sahibi yüce Allah'a hamd ve şükürler olsun.

Ey gönül! O'nun vasıflarını tarif etmede idrak âcizdir. Bir avuç toprak onu nasıl anlatabilsin?

Âlemleri yaratan yüce Allah'a sonsuz şükürler olsun ki fazilet sahipleri, O'nun yarattığı güzel ve hayranlık uyandıran şeyleri tefekkür etmede şaşkın, âlemin âlimleri ise O'nun yüceliğinin sır perdesinin arkasında olup biteni anlamakta âciz ve hayrettedir.

Beyit

Ey Allah'ım! Senin zâtın bizim sıfatlarımızdan münezzehtir ve varlığının yüceliği ve derinliği idrâk sınırlarımızın dışındadır.

Allah'ın melekleri, ünsiyet sahibi toplulukları ve kutsal hazirelerin itaatkârları, nurlarla dolu yüceliğine yaklaşma fırsatı elde edememişlerdir.

Beyit

Bu sırdan senin ruhun haberdâr değildir ve bu perdenin içinde sana yol yoktur.

(10) Ve şenā-yı nā-ma‘dūd ol hāzret-i vācibū’l-vücūd lāzımü’s-sücūda ki (11) mübdi‘-i ecsām u a‘zā ve muḥterī‘-i şuret u heyülādur ‘amme nevālühü ve ‘azume bürhānühü (12)

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Bir avuç ḥāk-ile bir kaçre mādan
Getürdi çünki insānı vücūda [2a]

(1)

2. Müşerref kıldı ‘ilm ü ḥikmet-ile
Pes andan kıldı erzānī sücūda

(2) وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا ¹ zehī ḥālīk ki zümre-i insānı (3) eşref-i mevcūdāt ve elṭaf-ı maḥlūkāt idüp ‘ilm-i me‘ānī-i bedī‘a (4) ve beyān-ı feḥāvā-yı laṭīfe erzānī görüp وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ ² وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا (5) ḥilyesi-ile muḥallā وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ ³ şafāsı-ile muşaffā kıldı (6) rubā‘ī

Ahreb

Sübḥāne hüve’l-‘aliyyü’l-müte‘āl
Kim eyledi ‘ışık baḥrini māl-ā-māl

(7) İnsānı çü anda kıldı ğavvāş-mişāl
Hem gevher-i ḥāl virdi hem dürr-i maḳāl

(8) Zehī ḳādir ki belāġāt kırtāşınıñ muḥarrirlerine sevād-ı ezhāndan dūde-i müşk-(9) eḫşān rüzī kılup Gülsitān-ı nazm u inşā ve Naḥlistān-ı neşr-i muḳaffā (10) nakş u nigār eyledi. Ve feşāḫat būsitānınıñ bülbül-i hezār-destān (11) larını büy-ı gül ḥayālātı-ile güyā ve revāyīḥ-i ezhār-ı kemālāt birle terennüm-serā (12) eyledi **kıṭ‘a**

¹ Taha 20/116.

² Bakara 2/31.

³ İsra 17/70.

Var olması için başka bir varlığa ihtiyaç duymayan ve kendisine secde edilmesi gereken; bedenlerin, azâların, cevher ve sûretin yaratıcısı olan ve varlığının yüce kanıtı ve lütfu herkesi ve her şeyi kapsayan yüce Allah'a sayısız övgüler olsun.

Kıta

Bir avuç toprak ile bir damla sudan insanı vücûda getirip ilim ve hikmetle şereflendirdi ve sonra da secde etmeye değer kıldı.

*Ve meleklerle: Âdem (A.S)'a secde edin demiştik. Hemen secde ettiler.*⁴ İnsan topluluğunu varlıkların en şerefli ve yaratılmışların en latifi kılıp güzel mana ilmi ve hoş anlamların açıklanmasını değerli görüp *ve Adem'e isimlerin hepsini öğretti*⁵ hilyesiyle süsleyen *ve onları yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık*⁶ safasıyla arındıran ne güzel bir yaratıcıdır.

Rubai

Aşk denizini dopdolu edip insanı onda dalgıç kılan hem hal cevheri hem de söz incisi veren, yüce ve aşkın olan Allah'ı tesbih ederim.

O ne güzel kudret sahibidir ki Güzel sözü kâğıda yazanlara, misk saçan mürekkebi nasip edip, *Gülistan*'ın nazm ve inşasını ve *Nahlistan*'ın kafiyeli nesrini ortaya çıkardı. Ve fesahat bostanının bin destan söyleyen bülbüllerini gül kokusunun hayaliyle öttürüp, onlara çiçeklerin kokularıyla şarkı söyletmiştir.

⁴Taha 20/116.

⁵Bakara 2/31.

⁶İsra 17/70.

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

1. Zehī Nāṭık ki lāl olur katında
Kelām-ı mu'cizin gūş itse Ḥassān

(13)

2. Kelāmınuñ katında nuṭqa gelmek
Ne maḳdūr-ı beşer ne ḥadd-i insān

(14) Zehī 'Alīm ki mu'allim-ḥāne-i çarḥ-ı bükalemūnda üstād-ı zū-fünūn aḳl-ı tıfl-i (15) ebced-ḥ'ān idüp beydā-yı 'ilm ü ḥikmetinde pūyān ve şahrā-yı ḥilm ü ma'rifetinde [2b] (1) sergerdān eyledi **beyt**

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

Sübḥāne men taḥayyere fī zātihi sıfāh

- (2) Fehm-i ḥıred be-künhi kemāleş ne-bord rāh

Zehī Raḥīm ki esīrān-ı zencīr-i dālālet (3) ve giriftārān-ı pāy-bend-i cehālet olan üftādeler ḥalāşı-içün çābük-süvārān (4) meydān-ı risālete irsāl idüp ta'yīn-i fevz u sünnet ve tebeyyün-i ḥill (5) ü ḥürmet eyledi. Ḥuşūşān ḥ'āce-i her dü serā ve muḳtedā-yı evlād-ı Ādem ü Ḥavvā (6) bülbül-i gülistān-ı ⁷ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ve tezerv-i naḥlistān-ı ⁸ إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ (7) ḥulāşa-i mevcūdāt zübde-i mükevvenāt u ser-cerīde-i maḥlūḳāt ve şāh-(8) beyt-i ḳaşīde-i kā'ināt **beyt**

^{2b/1} sıfāh M: sıvāh F; 2 ne-bord M: ne-borde F, zencīr M: baḥr F; risālete M: risālet F; 5 Be-nūr-ı meş'ale-i āfitāb-ı şer'i mübīn/Keşid ez ruḥ-ı gīfī ḥicāb-ı zulmānī F: -M; 5 ḥazret-i F: -M; 7 tūfī-i şekeristān-ı *Küntü nebiyyen ve Ādeme beyne'l-mā'i ve't-ḥın* F: -M; 10 mādāmeti'l-arzı ve's-semā M: -F;

11'Ālem *صَدْرُهُ مَالِكٌ* sin sen/Ol ṭā'ir-i lā-mekānsın sen F: -M; 15 ki M:-F.

⁷ Necm 53/3.

⁸ Necm 53/4.

Kıta

Öyle bir nâlık ki Hasan b. Sâbit O'nun mucizevî kelâmına kulak verse lâl olur. Zira kelâmının yanında konuşmak beşerin kudreti ve haddi değildir.

Bu renkten renge giren feleğin muallim mektebinde âlimlerin üstâdını okumaya yeni başlayan çocuk gibi kılıp, ilim ve hikmet sahrasında çabalayan ve hilm ve marifet sahrasında ne yapacağını bilmez hale getiren o ne güzel âlimdir.

Beyit

Bilge kişinin idrakının yüceliğini anlamakta âciz kaldığı, kendini eksiklik ve hatalardan arındırmış olanı tesbih ederim.

Sapkınlık zincirinin esirlerinin ve cehalet bağına dolanmış düşkünlerin kurtulması için, ata iyi binenleri risâlet meydanına ulaştırıp (peygamber kılıp), zaferi ve gidilen yolu tayin ettiren ve helali ve haramı açıklamalarını sağlayan o ne merhametli Allah'tır. Özellikle her iki âlemin efendisi ve Âdem ve Havva'nın evlatlarının örneği, *o nefis arzusu ile konuşmaz*⁹ gül bahçesinin bülbülü ve *(Size okuduğu) Kur'an ancak kendisine bildirilen bir vahiydir*¹⁰. Hurma bahçesinin sülünü, mevcudâtın özü, kâinatın hülasası ve yaratılanların başı ve kainat kasidesinin şâh beytidir.

⁹ Necm 53/3.

¹⁰ Necm 53/4.

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

Çerāğ-efrüz-ı çeşm-i ehl-i bīniş

(9) T̄arāz-ı kārğāh-ı āferīniş

A‘nī Muḥammed Muştafā şalavātullāhı ‘aleyh ve ‘alā (10) ālihi ve aşḥābihi
mādāmeti’l-arzu ve’s-semā **meşnevī**

Mef‘ülü Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Ey kim saña didi ḥazret-i pāk

(11) *Levlāke lemā ḥalaḳtu’l eflāk*

2. Ḥaḳḳuñda yiter bu şāhid-i Ḥaḳḳ

(12) Bir barmağūñ itdi māh’iki şaḳḳ

3. Oldı çün irişdi luḫ u cūduñ

(13) Raḥmet iki ‘āleme vücūduñ

4. Var devr-i teselsüle nihāyet

(14) Evşāfuña yoḳ velik ḡāyet

5. Ey kân-ı kerem şefi‘-i ümmet

(15) Bu mücrime daḡı kııl şefā‘at

Beyit

İleri görüşlü insanların gözünün nuru, kâinatın süsüdür.

O kişi dünya dönmeye devam ettikçe salatların ve duaların onun ahabının ve ailesinin üzerine olduğu Muhammed Mustafa'dır.

Mesnevi

1. Ey her şeyden münezzeh olanın "Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım." dediği kimse!
2. Senin hakkında bu Hak sözü yeter. Bir parmağın ayı ikiye bölmüştür.
3. Lütfun ve cömertliğin iki âleme rahmet olmuştur.
4. Devam eden zamanın bir sonu var da senin vasıflarının sonu yoktur.
5. Ey cömertlik kaynağı ve ümmetin şefâatçisi! Bu günahkâra da şefâat et.

Zehī müdebbir-i umūr ki tenfīz-i aḥkām-ı [3a] (1) şerī‘at-i nebeviyye ve icrā-yı kavānīn-i tarīkat-i Muştafaviyye def‘-i mezālīm-i ehl-i bida‘ (2) ve ref‘-i gezend-i ḥiyel ü ḥıda‘ için pādişāhān-ı ma‘delet-penāh ve sa‘ādet- (3) destgāhı iklīl-i iftīhār es-sultān-ı zıllullāh ile ser-efrāz ve ḥil‘at-ı (4) i‘tibār u ulū‘l-emri minkūm birle müşerref ü mümtāz idüp ḥalk-ı ‘ālem (5) sāye-i hümā-pāyelerinde āsüde-ḥāl ve zıll-i ḥimāyetlerinde müreffehü‘l-aḥvāl (6) olmuştur **beyt**

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Şalmasa şāh hümā gibi eger sāyesini

(7) Ḥalk-ı ‘ālem tutamaz elde şafā şebbāzın

Sıyyemā sultānū‘l-a‘zām (8) mālīk-i rikābü‘l-ümem melāz-ı selāṭīnū‘l-‘Arab ve‘l-‘Acem ḥāfızū‘l-bilād (9) nāşıru‘l-‘ibād rāfī‘-i menār-ı şerī‘at-i nebeviyye ve nāşıb-ı rāyāti‘l-‘ulūmi‘d-(10) dīniyye kehfū‘l-enām melāzu‘l-ḥalk zıllullāhi celālū‘l-Ḥaḳ (11) es-Sultān bin es-Sultān bin es-Sultān es-Sultān **Süleymān** ḥan ibn (12) es-Sultān Selīm ḥan ibn es-Sultān Bāyezid ḥan ḥalledallāhu sürādıka (13) ‘azametihı ilā gāyeti‘d-dühūr ve nihāyeti‘l-‘ezmān ki eyyām-ı sa‘ādet ve (14) hengām-ı devletlerinde ehl-i ‘ilme rağbet-i tāmm ve şāḥib-i fazla (15) ‘izzet-i tamām olup şı‘r ü inşā vü nazm-ı dil-küşāya i‘tibār [3b] (1) ve iltifat gösterildi bu cihetden erbāb-ı zarāfet ve aşḥāb-ı leṭāfet (2) baḥr-i fikre ğarīḳ olup ‘ummān-ı ezhāndan dürr-i şāhvār ve lü‘lü-i ābdār (3) çıkarmağa tālib ü rāğib oldılar .

3a/2 gezend-i ḥiyel M: gezend-i şāḥib-i ḥiyel F; 3 es-sultān-ı zıllullāh M: es-selāṭīn-i zıllullāh F; 5 müreffehü‘l-aḥvāl M: müreffehü‘l-bāl F; 6 olmuştur M: olmuştardur F; 8 bircīs-i burc-ı ‘azamet u iḥtışām-ı nahīd-i evc-i azamet iḥrām şems-i felek-i cihān-penāhı kutb-ı dā‘ire melik ü şāhı F: -M; 10 celālū‘l-Ḥaḳ M: celālū‘l-Ḥaḳ’dur F; 11 deryā-yı salṭanat lülü-yi ‘ummān-ı mekremet sezāvār-ı taht-ı Süleymānı ve lāyık-ı serir-i cihān-bānı maḥbūb-ı kulübü‘l-enām maṭlūbu‘l-ḥavāşu‘l-‘avām maḥall-i tāc-ı pādişāhı ve maḳarr-ı iklīl-i şāhı a‘nī sultān ibn sultān es-sultān Muştafā ibn sultān Süleymān Ḥan ibn Selīm Ḥan ibn Bāyezid Ḥan ibn Meḥmed Ḥan ibn Murād Ḥan F: -M; 12 sürādıka M: sürādıkātī F; 13 gāyeti‘d-dühūr M: gāyeti‘l-umūr F.

3b/4 faḳīr-i bī-istiṭā‘a M: ḥaḳīr-i bī-istiṭā‘a F; 4 leṭāfet iḥtivā F: -M; 9 Hemīşe gül gibi kıl anı ḥandān M: -F; 12 M: -F; 14 ḳadr u i‘tibār M: -F; 14 āmīn yā Mu‘īn F: -M; 15 şafā M: kemāl F.

O ne güzel işleri ayarlayandır ki nebevi şeriat hükümlerinin uygulanması ve Hz. Peygamber'in yolunun kanunlarının icrasıyla, bidat ehlinin zulmünü bertaraf etmek, hile ve aldatma belasını ortadan kaldırmak için dünya halkını, adaleti gözeten, iftihar süsünün mutluluk aracı ve Allah'ın yeryüzündeki gölgesi olan seçkin bir yöneticiyle şereflendirip, onun yüce gölgesinde huzurlu ve himayesinde refaha erdirmiştir.

Beyit

Şâh hüma kuşu gibi gölgesini salmasa âlem halkı huzur bulamazdı.

Özellikle, yüce sultan, ümmetin maliki, Arap ve Acem sultanlarının sığınağı, beldelerin koruyucusu, kulların destekçisi, nebevi şeriatın minarelerini yükselten ve din sancağını diken, halkların sığınağı, yüce Hakk'ın gölgesi, Sultan Bayezid'in oğlu, Sultan Selim Han'ın oğlu **Sultan Süleyman Han**- Allah onun yüceliğini kıyamete kadar bâki kılsın-. Onun saadet dolu yönetimi sırasında ilim ehline tam bir teveccüh ve fazilet sahiplerine hüsnükabul gösterilip şiire, inşâya ve gönle ferahlık veren nazma itibar ve iltifat edildi. Bu nedenle zarafet erbabı ve letafet sahipleri fikir denizine gark olup zihin okyanusundan şahlara yaraşır parlak inciler çıkarmaya talip oldular.

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

İltifāt-ı şāh-ile bulur hūner ehli kemāl

(4) Bu haķır-i kem-bizā‘a ve faķır-i bī-istiṭā‘a daķı ber-muķtezā-yı feḥvāy **beyt**

Fā‘ilātün Mefā‘ilün Fa‘lün

(5) Seg-i aşḥāb-ı Kehf rüzī çend

Pey-i nīkān girift ü merdüm şod

(6) Kendümi bunlara pey-rev ve ‘aķablarınca tek u dü idüp ṭab‘um (7)
deñizinden çıķarduđum lü’lü’ler rişte-i nazm ile manzüm oldu (8)

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. İlahī bu gül-i bāğ-ı leṭāfet

Hemīşe bula lüṭfuñla ṭarāvet (9)

2. Hemīşe gül gibi kıl anı ḥandān

Temāşāsında olsun ḥalk ḥayrān (10)

3. Me‘ānīsini eyle ḥikmet-āmīz

Ḳıl anuñ şüretini ‘işret-engīz (11)

4. Olup ‘aşıķlaruñ yār-ı kadīmi

Güzeller bezminüñ olsun nedīmi (12)

Mercüdür ki bu kaṭarāt-ı kilik-i gevher-feşān ve reşehāt-ı ḥāme-i siḥr-nişān (13)
nesīm-i sīne-küşā ve hevā-yı rüh-efzā gibi ferah-fezā ve terah-zedā olmağ-ile
(14) kāffe-i enām-ı ḥavāş u ‘avām kaṭlarında kaṭr u i‘tibār bula **beyt** (15)

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

Görem ki ‘izz ü şeref bula tā kıyāmete dek

Muşāḥib idine meclisler içre ehl-i şafā

Hüner ehli şâha iltifât etmekle kemâle erişir.

Bu az mal sahibi hakir ve güçsüz fakire dahi manası gerektiği üzeredir.

Beyit

Ashab-ı Kehf'in köpeği birkaç gün Allah dostlarının peşinden giderek insan oldu.

Kendimi bunlara takipçi kılıp peşleri sıra gitmemle tabiatımın denizinden çıkardığım inciler nazım ipliğine dizildi.

Mesnevi

1. Ey benim Allah'ım! Bu letâfet bağının gülü her zaman senin lütfunla tazelik bulsun.
2. Onu, halkın temaşa edince hayran kaldığı bir gül gibi her zaman mutluluk veren haline getir.
3. Manasını hikmetle dolu, suretini de ülfetli kıl.
4. Âşıkların kadim sevgilisi olup güzeller meclisinin sohbet arkadaşı olsun.

Ümit edilir ki bu cevher saçan büyüleyici mürekkep damlaları, yürek ferahlatan rüzgâr ve ruhu açan hava gibi ferahlık ve keder artırarak yaratılmışların tümünün nezdinde kıymet ve itibar bulsun.

Beyit

Meclisler içinde safa ehlinin sohbet arkadaşı edindiği kişinin kıyamete kadar izzet ve şeref bulduğunu göreyim.

[4a] (1) Mes'uldür ki erbâb-1 kemâl ve aşhâb-1 kı̄l ü kı̄l bu maħbûb-1 (2) şâhib-cemâle gûşe-i çeşm ile nâzır olıcağ ħaġaların dâmen-i 'aff ola (3) sâtir olalar.

Ķıġ'a

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Fe'ülün

1. Dilâ rencide olma sözlerüñden
- (4) Bilür güftâr ehli çün bu ħâli
2. Cihânda ħiç olur mı kı̄l ħaġasız
- (5) Mehüñ var naġşı mihrüñ var zevâli

Ķıġ'a

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Fe'ülün

1. 'Aceb dîvânesin kim eyledüñ cem'
- (6) Şabûĥî bir bölük kı̄z ü dürüġi
2. Hemânâ kendüñi bed-nâm idersin
- (7) Ki olmaz şem'-i telbîsüñ fûrûġi

Ķıġ'a

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Fe'ülün

1. İlâhî bu za'îf-i bâr-1 'işyân
- (8) Uyup nefsi ħabîse oldı güm-râh
2. Çü zeyl-i raĥmete kı̄ldum teşebbüs
- (9) Döküp gözyaşlarını her seĥergâh
3. Nişâb-1 raĥmete oldum sezâvâr
- (10) Ĥaġâ çoġ eyledüm estagfirullâh

Kemal erbabı kişilerden ve okur yazarlardan talep edilen, bu güzelliğe sahip sevilene göz ucuyla bakınca hatalarını affederek örtmeleridir.

Kıta

1. Ey gönül! Söylediği sözlerden incinme. Çünkü söz ehli bu hali bilir.
2. Ayın ve güneşin bile noksanı ve batma vakti varken dünyada hiçbir kul hatasız olmaz.

Kıta

1. Ey Sabûhî! Bir kısım yalan yanlış şeyleri toplayan acayip bir divânesin.
2. Örtülü mumun ışığı olmadığı gibi sen de kendini kötü adlandırırsın.

Kıta

1. Ey benim Allah'ım! isyan yükünün altında ezilmiş bu zavallı, alçak nefse uyup yolunu kaybetti.
2. Merhamet eteğine tutunmak istediğimden her sabah seher vakti gözyaşı döktüm.
3. Merhametine layık olmaya çalıştım. Çok günah işledim, af ve mağfiret dilerim.

KAŞİDE

1

Mef'ülü Fā'ilatü Mefa'ilü Fā'ilün

1. Beñzer getürdi nekhet-i zülfüñ şabā seher
Gülşende kıldı sünbül ile merhabā seher
2. Ta'zīm idüp çemende aña serv-i ser-firāz
Hoş geldüñ ey şabā diyüp oldu dü-tā seher
3. Gösterdi yine mu'ciz-i 'İsā nesīm-i şubh
Kıldı revān mürde-i hāka 'atā seher
4. Būy-ı maḥabbet-ile pür oldu meşāmm-ı cān
Tutdı meger şabā yeli rāh-ı Sebā seher
5. Terk itdi Şām'ı milket-i Rūm itdi ārzū
Zülf ü ruḥuña oldu meger mübtelā seher
6. 'Ankā durur per altına almış bu 'ālemi
Her şubh idünüp erzen-i encüm gıdā seher
7. Zıdd olmuş-idi zülf ü ruḥuñ gibi rüz u şeb
Virdi kemāl mihr girüp ortaya seher
8. Şanmañ 'ale's-şabāh görinen şafaḫ durur
Mihr-i cemālūñi görüp itdi ḥayā seher
9. Şebnem degil durur görünen gülsitānda
Gözyaşı dökdi murğ-ı terennüm-serā seher
10. Zülfüñe baş koşan irer āḫir cemālūñe
Zirā ki her giceye olur müntehā seher
11. Elḥān-ı cān-güdāz-ile murğ-ı ğazel-serā
Bezm ehline çemende kıluḫ hoş edā seher

1/K. 4^b-5b M: 298^a-299^b F.

2^b diyüp M: diyü F; 4^b rāh M: māh F; 7^b mihr M: mihri F; 11^b edā M: nevā F; 16^a kıla M: ide F;
17-18 M: takdīm-tehirli F; 17^a her M: bir F; 19^b gedā M: nevā F; 20 M: -F; 21^a turre M: kākül F;
27 M: -F; 34^b Niçe ki şābitāt gözini yuma seher M: Baḫtuñ çerāğı her gice olunca tā seher F.

KASİDE

1

1. Sabah rüzgârı, seher vakti saçlarının güzel kokusunu getirip gül bahçesinde sümbül ile merhabalaşmış gibi görünüyor.
2. Ulu servi, seher vakti çemende sabah rüzgarına karşı iki büklüm olup saygı göstererek, “Hoş geldin ey sabah rüzgârı!” dedi.
3. Sabah rüzgârı, seher vakti yine Hz. İsa’nın mucizesini gösterip ölü toprağı ihsanıyla canlandırdı.
4. Sabah rüzgârı herhalde seher vakti Seba’nın yoluna koyuldu ki, muhabbet kokusuyla ruhun genzi doldu.
5. Herhalde sabah rüzgârı seher vaktinde Anadolu’nun saçına ve yanağına vurulduğu için Suriye’yi terk ederek Anadolu’ya gitmeyi arzuladı.
6. Her sabah, seher vakti yıldız tanelerini gıda edinip bu âlemi kanatları altına alan ankadır.
7. Gece ve gündüz, saçın ve yanağın gibi zıt olmuştu. Güneş, seher vakti araya girip olgunluk kazandırdı.
8. Sabaha doğru görüneni şafak zannetmeyin. Seher vakti, sevgilinin güneş gibi parlak yüzünü görünce utancından yüzü kızarmıştır.
9. Gül bahçesinde görünen çiğ tanesi değil, seher vakti terennüm eden bülbülün döktüğü gözyaşındır.
10. Her gecenin sonunun seher olması gibi saçlarına ulaşmak için çabalayan da sonunda güzelliğine erişir.
11. Gazel okuyan bülbül içten gelen nağmeleriyle, seher vakti bağda meclis ehline hoş vakit geçirtir.

12. Tenbîh ider ki faşl-ı bahâr u dem-i hürüş
Şubh oldu rûh-perver ü miñnet-zedâ seher
13. Şevk-i ‘izâr-ı yâr-ile zevk u şafâ sürûñ
Mergüb olur bahârda ‘ıyş u şafâ seher
14. Her kim dilerse ‘âlem-i fânîden ala kâm
Kılsun işigini o şehüñ müttekâ seher
15. Sultân-ı berr ü baħr Süleymân-ı şark u ğarb
Hulķı nesîmi-ile olur hoş hevâ seher
16. Her kim ğubâr-ı dergehüñi kıla tütüyâ
Gözine mihr gibi görine sühâ seher
17. Her şubh işigüñe n’ola yüz sürse âfitâb
Evvel toĝar güneş çü yüce taĝlara seher
18. Vakt-i şabâh şa‘şa‘a şanmañ ki âfitâb
Derbânı olmaĝa ele almış ‘aşâ seher
19. Turmuş kapuñda kâse-i mihri alup ele
İster nevâl-i ni‘metüñi çün gedâ seher
20. Bir toĝrı ħarf çekmeye şâhâ debîr-i çarħ
Alsañ elüñe ħâme-i mu‘ciz-nümâ seher
21. Bir şeb ħayâl-i turre-i ‘anber-feşân-ile
Baħt-ı siyâhum aĝladum olunca tâ seher
22. Kıldı tulû‘ gün gibi bu maţla‘-ı laţîf
Burc-ı tabî‘atumdan eyâ meh-liķâ seher
23. Ol meh-cebîn ki gün gibi nâ-geh toĝa seher
Andan kıılır cihân yüzi kesb-i zıyâ seher
24. Nergis çemende ĝamzelerüñden olup ‘alîl
Bir laħza mümkin olmadı kim göz yuma seher
25. Zülfüñ hevâsı-ile siyeh-püşdur gice
Geydi ruħuñ şafâsına la‘lîn kabâ seher

12. Bülbül, ‘‘Sabah vakti, bahar mevsiminde ruha gıda oldu ve coşma zamanında da seher vakti mihnet çekici oldu, diye tembih eder;
13. Sevgilinin yanağının Şevkiyle zevk ve safa sürün, zira, baharda seher vakti zevk ve safaya rağbet edilir.
14. Kim bu fâni dünyada arzusuna erişmek isterse, seher vakti o hükümdarın eşiğine baş koysun.’’ der.
15. Karaların, denizlerin, doğunun ve batının sultanı Süleyman’ın sabah yelinin letafetini andıran yaradılışıyla seher vakti hava çok hoş olur.
16. Her kim senin dergahının tozunu gözüne sürme kılrsa, seher vakti, Süha yıldızı onun gözüne güneş gibi görünsün.
17. Güneş seher vakti önce yüce dağlara doğduğundan dolayı bir sabah senin eşiğine yüz sürse buna Şaşılmaz.
18. Sabah vakti güneşin işiğini gösteriş zannetmeyin. Güneş seher vakti onun kapıcısı olmak için eline asa almıştır.
19. Güneş seher vakti bir köle gibi sevgi kasesini eline alıp onun kapısında durmuş, nimetinden kendisine ihsan istemektedir.
20. Ey Şah! Seher vakti eline mucizeler gösteren kalemi aldığın zaman feleğın kâtibini (Utarit) bir tek harfi bile doğru yazamaz.
21. Bir gece amber kokan saçlarının hayaliyle sabah oluncaya dek kara bahtım için ağlayıp durdum.
22. Ey ay gibi parıldayan hükümdar! Bu güzel Şiir, güneş gibi seher vakti, benim yaratılışım burcundan doğdu.
23. O ay gibi parlak alınlı, seher vakti güneş gibi ansızın doğsa, yeryüzü onun işiğıyla aydınlanır.
24. Ey sevgili! Nergis, seher vakti çemende senin yan bakışlarının etkisiyle kendinden geçmiş ve gözlerini yumması bir an bile mümkün olmamıştır.
25. Gece, saçlarının arzusuyla siyahlara bürünmüş, seher vakti ise yanaklarının safasına kırmızı elbise giymiştir.

26. Görsem cemālūñi kıluram vuşlat ārzū
Zīra ki müstecāb dimişler du‘ā seher
27. Cānā ‘ale’s-şabāh cemālūñi eyle ‘arz
‘Ālem münevver olur eger gün toğa seher
28. Furkat şebinde dīde-i encüm gibi şehā
Yummaz gözini ‘āşık-ı bīdār tā seher
29. Zūlf ü ‘izār-ı yār-ile eglencem oldılar
Feryād u āh u gice vü hūzn ü bükā seher
30. Eyyām-ı şehr yār ‘atā-başdur bugün
Nūş it Şabūhī bāde-i ‘işret-fizā seher
31. Şāhā ‘aceb mi kevkeb-i bahtum ola sa‘īd
Kıldum cenāb-ı rif‘atūñe ilticā seher
32. Kıl hem-‘inān luţfuñi baht-ı siyāhuma
Şebden degil durur çün igende cūdā seher
33. Devr eyledükçe bu felek-i ābgīne reng
Seyr-i bürüc eyledigince zükā seher
34. Çeşm-i nücüm şubha dek olduğça rüşenā
Nice ki şābitāt gözini yuma seher
35. Kılısun cemāl-i ‘ālemi rüşen güneş gibi
Bahtuñ çerāğı her gice olunca tā seher

2

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Nola hükmin revān eylerse ser-tā-ser cihān tuğra
Muzaffer dā’imā her kande kim olsa revān tuğra
2. Muḥālif rüzgār esmez olupdur baḥr-i ‘ālemde
Olaldan fetḥ ü nuşret keştisine bādıbān tuğra

26. Senin güzel yüzünü görsem sana kavuşmayı arzularım. Zira, “Seher vakti edilen dualar kabul olur.” demişledir.
27. Ey sevgili! Sabaha doğru güzel yüzünü arz eyle. Zira, seher vakti güneş doğduğunda yeryüzü aydınlanır.
28. Ey hükümdar! Gözlerine uyku girmeyen âşık, ayrılık gecesinde gözlerini tıpkı yıldızlar gibi seher vaktine kadar yummaz.
29. Feryad, ah, gece, hüznün ve ağlayış seher vakti, sevgilinin saç ve yanağıyla meşgalem oldular.
30. Ey Sabûhî! Seher vakti işreti artıran şarabı iç! Nasıl olsa bugün padişahın devri ihsan vericidir.
31. Ey hükümdar! Seher vakti senin yüce katına sığındığım için bahtımın yıldızı açılrsa buna şaşılmaz.
32. Seher vakti gecedden çok uzak olmadığından dolayı, sen de lütfunu kara bahtımdan esirgeme.
33. Su rengindeki bu felek döndükçe, seher vaktinde de güneş burçları dolaştıkça;
34. Yıldızlar sabaha dek parıldadıkça, seher vakti sabiteler nasıl gözlerini yumsun?
35. Bahtının mumu, her gece sabah oluncaya dek yeryüzünü güneş gibi aydınlatsın.

2

1. Hükümün baştan başa bütün cihanda yürüse buna şaşılmaz? Zira, tuğra nerede revan olursa olsun daima muzafferdir.
2. Tuğra, fetih ve yardım gemisine yelken olduğundan beri dünya denizinde muhalif rüzgâr esmez olmuştur.

3. Mişāl-i beyza-i pūlād tīg-i feth ü nuşretdür
Nola diñse aña ‘ankā-yı nuşret-āşiyān tuğra
4. Zāfer üzre kurulmuş laciverdī çetrdür yāhūd
‘Arūs-ı feth ü nuşret üzre tutmuş sāyebān tuğra
5. Gehī zerrīn ü gāhī lāciverdī şekle girdükçe
Felek içre olur kavı-ı kuzahdan bir nişān tuğra
6. Geçer tır-i kazā mānend-i hükmi-i milk-i ‘ālemde
Müsellemler her ne menzilde idinürse mekān tuğra
7. Şufūf öñünce eflāka ber-ā-ber evc-i ‘ālem birle
Hemānā ceş-i Oşmānī’den olmuş bir nişān tuğra
8. Bugün meydān-ı rezmūñ nice olmasun ser-efrāzı
Görinür çeşm-i haşma geh sipergāh-ı sinān tuğra
9. Kuşagımı iki yirden kuşanmış bir dilāverdür
Taķınmış yanına hancer mişāl-i Türkmān tuğra
10. ‘Adūnuñ gerdenine halka-i zecr ü belā-i için
Sütür olmuşdur ejderler düm-i şır-i jeyān tuğra
11. Ya bir kejdüm durur kim kahr-ı a‘dā kaşdına tırmuş
Diler kim virmeye çengālden bir dem amān tuğra
12. Diler kim olmya a‘dā memālik devrine dā’ir
Anuñ-çün oldı ‘ālem halkına dārü’l-amān tuğra
13. Çü hükmi milk-i Īrān u Ĥorāsān içre cārīdür
Elinde zīr-dest idinse tañ mı nice han tuğra
14. Ĥarāc-ı Rūmī bir barmaķ varak gönderse cem‘ eyler
Nola otursa taht-ı sīme olsa zer-feşān tuğra
15. Yüzini gāh altun hall-ile naķş u nigār eyler
‘Arūs-ı feth ü nuşret olmağ-i için bī-gümān tuğra
16. Ĥıṭāyī Rūmī yapraklarla zeyn olduķça ruḥsārı
Olur reşk-i behişt ü gıbta-ı hūr-ı cinān tuğra
17. Sütürüñ her biri bir kālīb-i bī-rūḥ kalmışdı
İrişüp bir Mesīḥā-dem elinden virdi cān tuğra

3. Çelik kılıcın yumurtası gibi fetih ve zafere benzeyen tuğraya, zafer yuvasının ankası denilse yeridir.
4. Tuğra, galibiyet üzerine kurulmuş lacivert bir şemsiye ya da fetih ve zafer gelini üzerine tutmuş bir gölgeliktir.
5. Tuğra, bazen altın bazen lacivert renk oldukça, âlem içinde gök kuşağından bir işaret olur.
6. Kaza oku, dünya ülkesinde hüküm gibi şüphe götürmeden geçer. Tuğra da kaza ve kader oku gibi her yerde hükmünü icra eder.
7. Tuğra, saflar önünde, feleklere karşı çıkmış gibi üç sancakla beraber sanki, Osmanlı ordusundan bir işaret olmuştur.
8. Düşmanın gözüne bazen sipergâh gibi görünen tuğra, bugün nasıl savaş meydanının yücesi olmasın?
9. Tuğra, Türkmen gibi yanına hançer takınmış ve kuşağını iki yerden kuşanmış bir yiğittir.
10. Düşmanın boynuna eziyet ve bela halkasını takmak için yılanlar sıralanmış, tuğra ise kükreyen aslanın kuyruğu olmuştur.
11. Tuğra düşmanları helak etmeye hazır ve kısıkcından bir an dahi aman vermeyen bir akreptir.
12. Tuğra, düşmanın İslam ülkeleri etrafında dolaşmamasını dilediğinden, İslam âlemine sığınacak yer olmuştur.
13. Tuğranın hükmü İran ve Horasan coğrafyası içinde geçerli olduğundan nice hanı elinin altında tutsa buna şaşılır mı?
14. Tuğra, gümüş tahta oturup altın saçsa ne çıkar? Zira, Anadolu'nun haracı olarak bir miktar madeni para gönderilse biriktirir.
15. Şüphesiz tuğra, fetih ve nusret gelini olmak için yüzünü bazen de erimiş altın ile süsler.
16. Tuğranın yüzü Hatayi ve Rumi motiflerle süslenmiş, cennet onu kıskanır, huriler de ona gıpta eder.
17. (Fermanın) her bir satırı cansız bir kalıp gibi kalmıştı. Tuğra, erişip bir İsa nefesli elinden ona can verdi.

18. Şeh-i milk-i ma‘ārif mīr-i iklīm-i sühandānī
Nişānī Beg ki nāmıyla olupdur tev-amān tuğra
19. O mihr-i burc-ı ihsānuñ olupdur sāye-i destī
Şerefde anuñ-içündür çü mihr-i āsumān tuğra
20. Ma‘ārif ‘arşası içinde ol bir pehlivāndur kim
Elinde her satır bir tīr olmuşdur kemān tuğra
21. Zülāl-i emrine her bir satır bir cūya dönmişdür
O olupdur seyl-i luṭf-ı vücūd-içün nāv-dān tuğra
22. Şehādāt-ı şerīfūñden şu deñlü kesb-i fazl itmiş
Kimesne nuṭka gelmez her kaçan açsa zebān tuğra
23. Başına ādemī tāk urmuş u kılmış ‘alem ber-düş
İdinmiş luṭf u ihsānın temennā her zamān tuğra
24. Ya bir sâ’il durur kim Hızır u İlyās’ı şefi’ itmiş
Alup düşine çevgānın kılar hālın ‘ayān tuğra
25. Elüñde ey fezā’il ‘arşasınñ merd-i çālākı
Ma‘ārif topın urmağa olupdur şavlecān tuğra
26. ‘Arūs-ı luṭfuña olmuş durur ey ma‘rifet kânı
Elifler lāciverdī mīl ü zerrīn sürmedān tuğra
27. Lisān-ı gaybden dem urduğı-çün lāzım olmuşdur
Benüm bu şi‘r-i ğarrāma ki ola tercemān tuğra
28. Nigāruñ turre-i zülfine olmuş hem-‘inān tuğra
Anuñ-çün başlar üzere olupdur kāmurān tuğra
29. Haṭuñ üstinden ey meh zülf-i pür-çīnūñ nihān itme
Ki haṭta i‘tibār olmaz kaçan olsa nihān tuğra
30. Nigārā zülfüñüñ baht-ı siyeh āşuftesi olmuş
Göricek pīç ü tābın çehreñ üzre nā-gehān tuğra
31. Görelden ḥadd-i gülgünüñla cānā zülf-i pür-çīnūñ
Gül ü sünbül gibi olur geh āteş geh duḡān tuğra

18. Tuğra, ilim mülkünün şahı ve söz ülkesinin reisi olan Nişancı Bey'in adıyla yan yana olmuştur.
19. Cömertlik burcunun güneşi olan Nişancı Bey'in elinin gölgesi, tuğranın şerefte gökyüzündeki güneşine denktir.
20. Nişancı, ilim dünyası içinde elinde her satırın bir ok ve tuğranın yay olduğu bir pehlivan gibidir.
21. Fermandaki her bir satır, içilmesi güzel su emrine riayet etmek için bir akarsuya dönmüştür. Tuğra ise, onun mevcudiyetinin sel gibi taşan lütfu için oluk şeklini almıştır.
22. Tuğra, nişancının şerefli vasıflarından öyle fazilet sahibi olmuştur ki, her ne zaman ağzını açsa kimse konuşamaz.
23. Tuğra, başına insanlık tâcını koymuş ve sancağı omzuna almış, her zaman lütuf ve cömertlik arzu etmiştir.
24. Hızır ve İlyas'ı şefâatçi kılan tuğra, omzuna değneğini almış halini açıklayan bir dilenci gibidir.
25. Ey faziletler dünyasının cesur adamı olan nişancı! Tuğra, senin elinde ilim topunu vurmaya sopa olmuştur.
26. Ey ilim kaynağı! Senin geline benzer lütfun için elifler, lacivert renkte mil tuğra da altın sürme kabı olmuştur.
27. Benim bu gösterişli şiirim gayb dilinden konuştuğu için tuğranın ona tercüman olması lazım olmuştur.
28. Tuğra sevgilinin alnına düşen saçlarına dost olduğu için başlar üzerinde tutmaktadır.
29. Ey ay yüzlü sevgili! Ayva tüylerinin üzerinden kıvrımlı saçlarını gizleme. Zira tuğra ne zaman gizlense yazıya itibar olmaz.
30. Ey sevgili! Tuğra, yüzün üzerinde çektiğin ızdırap ve sıkıntını âniden görünce, saçlarının kara bahtlı meftunu olmuştur.
31. Ey sevgili! Tuğra, gül renkli yanağınla kıvrım kıvrım saçlarını gördüğünden beri gül ve sümbül gibi bazen ateş bazen de duman olmuştur.

32. Ğubār-ālūd idüp ħaddini vü ħaddini dāl itmiş
Nigārā ħaṭṭ u zülfüñden diler dā'im amān tuġra
33. Kimesne cevr-i zülfüñ çekmesün diyü satırlardan
Çeker zencir-i 'adli ey pey-i Nüşirevān tuġra
34. Redif itdüñ Şabühî ŧi'rüne tuġra-yı ğarrāyı
Gülistān-ı ħayālātuña kılduñ bāġubān tuġra
35. Gel imdi al ele bir ħāme-i sihr-āferin tā kim
Du'ā-yı devlet-içün yazasın bir kāmuran tuġra
36. Ğudā'dan iste kim iki cihānda kätib-i ħudret
Berāt-ı devletine yazsun anuñ cāvidān tuġra
37. Elinden ħāme-i devlet anuñ eksilmesün dā'im
Nice kim yaza ħükminde ŧeh-i ŧāhib-ķırān tuġra

3

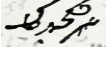
Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Seher ki ṭā'ir-i zeyn-cenāh idüp ṭayerān
Ķodı ħaḍiḍi vü evc-i felekde ṭutdı mekān
2. Bu dem ki beste idüp bāb-ı ħüsni ħalk-ı cihān
Ħayāl-i 'ālemin eylerdi her kiŧi seyrān
3. Kimisi āhū-yı 'aynı ŧikār [ide]r sā'ī
Kimisi esb-i ħayāl-ile fāris-i meydān
4. Kimi nigār-ile zevķ u şafā vü 'işretde
Kimisi mesken idinmiş erā'ik-i bostān
5. Benüm ki ṭāli'-i ŧüridem idi ber-geŧte
Yoġ idi ħ'āb-ı şafā eylemege baña imkān

32. Ey sevgili! Yanağını toza bulayıp boyunu iki büklüm eden tuğra, senin ayva tüylerinden ve saçlarından daima imdat dilemektedir.
33. Nuşirevan'ın takipçisi tuğra, kimse satırlardan senin zülfünün eziyetini çekmesin diye adalet zincirini çeker.
34. Ey Sabûhî! Gösterişli tuğrayı şiirine redif yapmakla, hayallerinin gül bahçesine onu bahçıvan kıldın.
35. Gel şimdi eline sihirli bir kalem al da devlete dua için bir saadetli bir tuğra çek.
36. Tuğra, Allah'tan kudret kâtibinin iki cihanda devletinin beratına ebediyet yazmasını istesin.
37. Elinden devlet kalemi hiç eksik olmasın ve tuğra onun hükmünde kıran sahibi şah yazsın.

3

1. Kanadı süslü kuş seher vakti zemini bıraktı ve uçarak gökyüzüne yükseldi.
2. Dünya halkı güzellik kapısını kapatınca herkes hayal âlemini seyrederdi.
3. Kimisi ahu gözlüyü avlamaya çalışır kimisi de hayal atını meydana sürerdi.
4. Kimisi sevgili ile zevk, safa ve eğlencedeyken kimisi de bağda bahçede dinlenme yerlerini mesken edinmişti.
5. Bahtsız bir kimse olan benim talihim tersine dönmüştü ve sefa uykusu sürmeye imkânım yoktu.

6. Elini çekmiş idi devlet ü şafâ benden
Ayağa şalmış idi ben fütâdeyi devrân
7. Ne la‘l-i yâr naşîb-idi ne mey-i hamrâ
Ne zülf-i yâr müyesser ne sünbül ü reyḥân
8. Benüm bu ḥâlüme mâtem iderdi her gice şeb
Nücüm-i olurdu ḥâlüme nigerân
9. Ğam-ile ḥasret eline yüz urup ağlar iken
İrişdi peyk-i şabâ gibi rahmet-i Raḥmân
10. Göñül kulağına hâtifden irdi bir âvâz
Ki ey güzîde-i a‘yân u zübde-i erkân
11. Neden bu vādî-i ḥasretde böyle ğam-zedesin
Neden bu kûçe-i miḥnetde böyle ser-gerdân
12. İrişdi şubḥ-ı şafâ tur oturma ğafleti қо
Mişâl-i murğ-ı seḥer cüz-i bülbül-i nālân
13. Bedî‘ u ḥüsn-ile eyle beyân seḥer vaşfin
Bu maṭla‘ı getürüp mihr gibi eyle ‘ayân
14. Eger ki açmasa ‘anḳâ-yı leyl kaşdına per
Bu ḥavfdan niçün eylerdi şeb özin pinhân
15. ‘Uḳâb gibi felek üzre kıldı çün pervâz
(...)
16. Kanat açup gelicek şaydgâha şâhînvâr
Nücüm-i ḥaylin ‘uşfürveş tağıtdı hemân
17. Olurdu evc-i felekde yatup cihâna kanat
Nite ki tuta şeh-i kâmurân elinde toğan
18. Taşarrufında ola ‘izzet-ile heft-iḳlîm
Hemîşe zeyn ola şehzâdelerle [bâğ-ı cihân]

6. Devlet ve safa elini benim üzerimden çekmişti ve felek ben düşkünü ayağa salmıştı.
7. Ne sevgilinin kırmızı dudakları ne kırmızı şarap ne yârin saçları ne de sümbül ve reyhan bana nasipti.
8. Her gece, karanlık benim bu halime yas tutardı.
9. Keder ile hasret eline yüz sürüp ağlarken Rahman'ın rahmeti sabâ rüzgârının habercisi gibi yetişti.
10. Gönül kulağına, "Ey ileri gelenlerin seçkini ve ey makam sahiplerinin gıpta ettiği kimse!" diye gaypten bir ses geldi.
11. "Bu hasret vadisinde neden böyle kederlisin ve bu mihnet köşesinde neden böyle perişansın?"
12. "Safa sabahı erişti, seher kuşu ve inleyen bülbül gibi oturma kendine gel."
13. "Güzellikle seher vaktinin vasıflarını ortaya koyarak bu matlaı güneş gibi parlak bir hale getir."
14. Eğer gece ankası gecenin kaskına uçmasaydı, gece kendini niçin gizlerdi?
15. Kartal gibi kanat çırparak göğe yükselince, ...
16. Şahin gibi kanat açıp av yerine geldiğinde hemen yıldızlar zümresini serçe gibi dağıttı.
17. Talihli hükümdarın elinde doğan tutması gibi gökyüzünde yatarak bütün kâinata kanat gererdi.
18. Yedi iklim izzet ile onun tasarrufunda olsun ve dünya bahçesi her zaman şehzadelerle süslü olsun

19. Cem-iḳtidār u Sikender-vaḳār u Ḳayser-ḳaşr
Ḳader-tüvān u felek-ḳuvvet [u] fezā-ḫirmān
20. Şihāb-nīze vü ḫurşīd-tīĝ u Rüstem-ceyş
Sipīhr-rif‘at u meh-ra’yet u hilāl-kemān
21. Ḳubād-rütbet ü Cemşīd-fīkr ü Āşaf-rāy
‘Ömer-‘adālet u ‘Osmān-şīfāt u Ḥaydar-şān
22. Penāh-ı devlet ü dīn ü zahīr-i şer‘-i mübīn
Kerīm ü ‘ālim u ‘ādil medār-ı emn ü amān
23. Biḫār-ı luṭfını gūş itse keff geḳer deryā
Görüp seḫāsını şūrīde dil olur ‘ummān
24. ‘Adūya lerze düşüp ḳarşu gönderir cāmı
Ḳaçan [ki] rezm güninde [eline] alsa sinān
25. Pür itdi şīt u ‘adāletle gūş-ı gerdūnı
Şadā-yı luṭfi ile ṭoldı zemīn u zamān
26. Neden bulurdu güneş bunca ḳadr-i menzileti
(...)
27. Umūr-ı cümle cihān emrūne müfevvezdur
Cemī‘-i ‘āleme olduñ bugün ḳazā-fermān
28. Dilerseñ irişesin ‘izz ü devlete sa’y it
Du‘ā-yı devletin eyle Şabūḫī vird-i cān
29. Du‘ā-yı devleti her ferde lāzım olmışdur
Ki rāy-ile olupdur bu ‘ālem ābādān
30. Nite kim ola zemīn u ‘anāşır-ı gerdūn
Nite kim ola nebāt u me‘ādin u ḫayvān
31. İllāhī ‘izzetüñ iḳün bu şāh-ı keyvān-baḫt
Serīr ü ‘izzet ü iḳbāl üzre ṭuta mekān

19. Cem iktidar, İskender vakar ve Kayser kasr; kader güç, felek kuvvet ve feza mahrumiyettir.
20. Şahap temrenli, güneş kılıçlı ve Rüstem orduludur. Gökyüzü gibi yüce, ay gibi yüksek bayraklı ve hilal gibi eğri yaylıdır.
21. Kubat gibi yüce rütbeli, Cemşit gibi ileri fikirli, Asef gibi ileriye gören, Ömer gibi âdil, Osman sıfatlı ve Haydar şanlıdır.
22. Devletin ve dinin sığınağı ve İslam şeriatının yardımcısı, kerim, âlim ve âdildir; güvenlik ve huzur sebebidir.
23. Deniz, onun denizler gibi olan lütfunu duysa, köpüklerinden vazgeçer. Perişan gönül ise onun cömertliğini görünce denizler gibi olur.
24. Ne zaman savaş gününde eline ok temrenini alsın, düşmana titreme gelir ve düşman kadehini yere düşürür.
25. Bütün kâinata iyilik ve adaleti yayıldı, lütfunun sesi ile zemin ve zaman doluverdi.
26. Güneş bunca kadir kıymeti nasıl bulurdu?
27. Bütün dünyanın işleri emrine verilmiştir. Bugün bütün âlemde senin hükmün geçerlidir.
28. Ey Sabûhî! İzzet ve devlete erişmeyi dilersen onun devletinin uzun ömürlü olması için dua et.
29. Devletinin selameti için dua etmek herkese farzdır. Çünkü dünya, ileri görüşlülükle bayındır hale gelmiştir.
30. Zemin ve feleğin unsurları, bitki, madenler ve hayvanlar var olduğu müddetçe;
31. Ey Allah'ım! İzzetin için bu yüce talihli şahın izzet ve ikbal tahtı üzerinde mekân tutmasını sağla.

4

Mefā'ilün Fe'ilätün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Laṭīf zātuña qonmuş durur seḫā vü kerem
Şerīf ismüñe lâzım mürüvvet ü ihsân
2. Kaḫuñ ki cümle cihân ḫalkınuñ penâhıdur
Bu âsitânededen ehl-i cihâna dârü'l-amân
3. Şikâyetüm var eyâ menba'-ı zülâl-i kerem
Cihân-ı bûkalemündan cenâbuña bir ân
4. Cihâni himmet-i luṭfuñla imtilâ kılduñ
Gurisne qaldı **اِسْكِر** bu faḫîr hemân
5. Ğazel ü **مَقْتَدِر** cuyş aldı genc-i Fârûķī
Ki oldı Hâtem-i Tâ'î bu taḫsîne ḫayrân
6. Şerīf nâmına sultân-ı memleket-baḫşuñ
Didüm qaşîd u dîbâcesin zülâl-i revân
7. Ümîd toḫmını eküp ḫabbe olmadı ḫâşıl
Faḫîr dir idüm egerçi tamâm bir dîvân
8. Küşâdedür der-i ihsânı kişver-gîr[üñ]
Ki behremend durur şeyḫ u benât u pîr ü cüvân
9. Beni bu ṭâli'-i şüm[um]dur kılan maḫrûm
Beni bu kevkeb-i naḫsum durur iden giryân
10. Şikâyeti ço göñül **مُحَمَّد** oldı saña
Cenâb-ı ḫâzret-i aĝa-yı pâdişâh-ı cihân
11. Ğam-ı zamânededen vü dest-i cevri-gerdündan
Melâz u melcâ vü me'vâ vü mekân-ı emn ü amân
12. Cihânda ĝonca gibi nice teng-dil olalum
Ĝül-i şüküfte gibi ol Şabūḫiyâ ḫandân

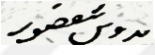
4

1. Latif şahsiyetine cömertlik ve iyilik vasfı verildiği için senin yüce ismine mürüvvet ve ihsan gereklidir.
2. Senin kapın bütün dünya halkının sığınağıdır. Bu eşik dünya halkı için güvenli bir yerdir.
3. Ey cömertlik suyunun kaynağı! Bu renkten renge giren dünyadan sana bir an şikâyetim var.
4. Dünyayı lütfunun himmeti ile doldurdun da sadece bu fakir aç kaldı.
5. ... Hâtem-i Tâî bu övgü karşısında şaşkın kaldı.
6. Memleket bahşeden sultanın mübarek adı için hoş içimli latif suyun akışı gibi kaside ve dibace söyledim.
7. Ben fakir her ne kadar bir divan tamamlayacak kadar şiir söylediysem de ümit tohumunu ekip tek tane karşılık alamadım.
8. Ülkeler ele geçiren hükümdarın iyilik kapısı her zaman açıktır ve şeyh, kadın, yaşlı ve genç herkes ondan nasibini almıştır.
9. Beni mahrum kılan uğursuz talihim ve ağlatan da uğursuz yıldızımdır.
10. Cihan padişahının saray görevlilerinden ağasının huzuru,...
11. Zamanın kederinden ve feleğin zulüm elinden başvurulacak güvenli bir yer olmuştur.
12. Ey Sabûhî! Hayatta gonca gibi neden sıkıntılı olalım? Açılmış gül gibi daima gülelim.

13. Benefşe gibi ser-fürü vü gam-zedesin
Çemende serv gibi serkeş ol [bu ân] bu zamân
14. Hüdâ'dan iste bu şâhib-i cüd[a] haşra degin
Serîr-i 'izzet ü iqbâl üzre tuta mekân

5

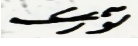
Mef'ülü Fâ'ilätü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Ey mâh-1 burc-1 dâniş u ey âfitâb-1 'ilm
Şân-1 refî'-ile melîk-i nüh kıbâb-1 'ilm
2. Hâllâl-i müşkilâtsın ey kân-1 mekremet
Meftûhdur kilîd-i kemâlünle bâb-1 'ilm
3. Bârân-1 fazl yağsa cenâbuñda tañ midur
Destüñde çünki bâbuñ ucıdur sehâ-yı ['ilm]
4. Kâdirsin ideyin yine
[Te]rfî'-i âsumâna cihândan kitâb-1 'ilm
5. Başduñ kadem sa'âdet-ile evc-i 'izzete
Pây-1 şerîfüñe vireliden rikâb-1 'ilm
6. Manzûruñ olmağ-ile eyâ ma'den-i kemâl
Taşşîl-i surh-rüy ider fazl-yâb-1 'ilm
7. Burc-1 tabî'atuñdan ider gün gibi tülû'
Nola refî'-i menzilet olsa cenâb-1 'ilm
8. Halkuñ kemâl ü luğf-ile sensin güzîdesi
Mergüb olur miñen kim ola intiḥâb-1 'ilm
9. 'Älemden [itdi] def' ḍalâlet-i şudâ'ını
Câm-1 tabî'atuñdan irişüp gülâb-1 'ilm

13. Menekşe gibi boynunu eğmiş ve kederlisin. Bu zamanda çemende servi gibi başını dik tut!
14. Bu cömertlik sahibinin mahşere kadar izzet ve ikbal tahtı üzerinde oturması için Allah'a dua et.

5

1. Ey ilim burcunun ayı ve ey ilmin güneşi! Yüce şan ile ilmin dokuz kubbesinin meliki!
2. Ey cömertlik kaynağı! Sen bütün zorluklara çare bulursun. İlmin kapısı senin kemalinin kilidiyle daima açık haldedir.
3. Senin mekânında fazilet yağmuru yağsa buna şaşılmaz. Çünkü elinin altında olan kapın cömertliğin sebebidir.
4. ...
5. Şerefli adımına ilim üzengisi verildiğinden beri saadet ile izzet göğüne ayak bastın.
6. Ey olgunluk madeni! Senin bakmanla fazilet bulan ilim bolca altın tahsil eder.
7. Yaradılışının burcundan güneş gibi doğduğu için ilmin makamı yükselse buna şaşılmaz.
8. Halkın kemal ve lütuf ile seçkini sensin. Zira ilim seçildiğinde mihnetlere rağbet edilir.
9. İlmin gül suyu, tabiatının kadehinden erişip âlemden dalâlet sıkıntısını giderdi.

10. Cem‘ oldı sende ‘āleme taqsīm olan ‘ulūm
Mizān-ı ‘aql-ile bulalı bī-hisāb-ı ‘ilm
11. ‘İlm ehl[i] cümle şānuña nisbet faķırdür
Ey h̄‘āce zātuña virilüpdür nişāb-ı ‘ilm
12. Sensin bugün haķā’iķ-i eşyāya muṭṭali‘
Gerçi ki itdiler niceler iktisāb-ı ‘ilm
13. Bir kaṭre āb-ı ‘ilmüñe nisbet olursa baħr
Baħr-i fazīletüñde [nola] bir ḥabāb ‘ilm
14. Güş eylese meşāliḥuñi irse ‘ahdüñe
Ḥassāna aḥsen olmaz idi irtikāb-ı ‘ilm
15. Sen şāh olalı devlet-ile çetr-i ‘izzete
Eṭrāf-ı kā’ināta çekildi ṭınāb-ı ‘ilm
16. Şehsār-ı ğarb olursa şikāruñ ‘aceb mi kim
Sāyeñ hümā-yı devlet ü zātuñ ‘uķāb-ı ‘ilm
17. Sen menba‘-ı sa‘ādet olalıdan kemāl-ile
Sürer cenābuña yüzini pīç ü tāb-ı ‘ilm
18. Ey pādişāh-ı milk-i ma‘ārif kuluñ daḥı
Oldum cenāb-ı ma‘deletüñde pür-āb-ı ‘ilm
19. Gerçi ki yoķ liyāķatüm ammā ki çoķ zamān
Var āsitān-ı devletüñe intisāb-ı ‘ilm
20. Ḥaddüm degil ki bende-i dīrīneñem diyem
Nessāc-ı luṭfuñ olmuşam ey kāmyāb-ı ‘ilm
21. İhsānuñ-ile göñlümi aç çünki her zamān
Açıldı dest-i himmetüñ-ile niķāb-ı ‘ilm
22. Çoķdur cerā’imi bu Şabūḥī haķīrinüñ
 eyleseñ yüzi ķarasın āb-ı ‘ilm
23. Mestāne sözleri nola maķdūr olursa kim
Devr içre meclisüñden içüpdür şarāb-ı ‘ilm

10. İlim akıl ölçüsüyle sayısız bilgi bulalı, âleme pay edilen ilimler sende toplandı.
11. Ey efendi! İlim ölçüsü senin zatına verildiğinden dolayı, bütün ilimle ulaşanlar senin elde ettiğin bilgi karşısında fakirdir.
12. Pek çokları ilim kazandıysa da bugün varlıkların hakikatlerine vakıf olan gerçek ilim adamı sensin.
13. Bir damla ilminin suyu ile deniz kıyaslanacak olsa, senin faziletinin denizinde onun bir su kabarcığı kadar kalmasına şaşılmaz.
14. Hassan b. Sabit zamanına ulaşip da senin yaptıklarını duysaydı ilim sahibi olmak onun için süs unsuru olmazdı.
15. Sen devlet ve izzet çadırının şahı olduğundan beri kâinatın etrafına ilim ipi çekilmiştir.
16. Gölgen devletin hüması ve zatın ilmin kartalı olduğundan dolayı, garbın önemli yerleri senin hükmünün geçtiği yerler olsa buna şaşılmaz.
17. Sen kemal ile saadet kaynağı olduğundan beri ilim ızdırap ve sıkıntıyla senin makamına yüzünü sürer.
18. Ey ilim mülkünün padişahı! Ben de senin adaletinin hâkim olduğu sarayında ilimle doldum.
19. Çok zaman liyakatim olmasa da devletinin eşiğine gidip ilme intisap ettim.
20. Ey ilmin arzusuna ulaşan kişi! Lütfunun dokumacısı olmuşken senin eski kölenim demek haddime değildir.
21. İlim peçesi her zaman senin himmetinin eliyle açıldığından dolayı sen de benim gönlümü ihsanın ile aç.
22. Her ne kadar ilim suyuyla yüzü karasını temizlese de bu Sabûhî kulunun günahı çoktur.
23. Meclisinde ilim şarabını içtiği için mestane sözleri değerli olsa buna şaşılmaz.

24. Vaşında çünki nâṭıka lâl oldı ey göñül
Eydüp du‘ā-yı devletini bul şevāb-ı ‘ilm
25. Ol dā’imā serīr-i sa‘ādetde ber-ķarār
Nite ki ola baḡş-ı su‘āl u cevāb-ı ‘ilm

6

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Ey şeh-i şehriyār-ı milk-i cihān
Rāmdur emrüne zemīn ü zamān
2. İşıgūñ bendesinüñ ednāsı
Mışr sultānı vü şeh-i Tūrān
3. Maṭbaḡuñ kā[se]-līsi olmışdur
Şeh-i Fağfūr nice ḡan ibn ḡān
4. Geçmemişdür serīr-i saltānata
Ķurulaldan bu sāyebān-ı cihān
5. Bir şeh-i dād-baḡş u deryā-cūd
Cūd-ı fazl-ile baḡr-ile bārān
6. Zāt-ı pākūñ gibi dūr-i şehvār
Zıll-ı Sübhān [u] sāye-i Yezdān
7. Hāl-i rāzımı gül gibi gūş it
Bülbül-i medḡūñ ide nā-geh beyān
8. Bir ġarībem diyāruña geleli
Farķ beş yıldır ey şeh-i devrān
9. Tıfl iken ayrılup eb ü cedden
Oķudum bunda ebced ü Ķur’ān
10. Hāşıl itdüm nice ‘ulüm u hüner
Ders ü şi‘r-i ter ü ḡaṭ-ı reyḡān

24. Ey gönül! Onun vasfında konuşanın dili lal olduğu için sadece devletin için dua edip sevap bul.
25. İlmın sorusu ve cevabı devam ettiği müddetçe sen hep saadet tahtında daim ol.

6

1. Ey cihan mülkünün şahının şahı! Zemin ve zaman senin emrine itaat etmektedir.
2. Mısır sultanı ve Turan şahı senin eşiğinin kölesinden daha aşağıdadır.
3. Çin hükümdarı ve nice hanlar senin çanağını yalayanlardan olmuştur.
4. Bu dünya çadırı kurulduğundan beri,
5. Adalet bahşeden ve deniz gibi cömert, faziletinin çokluğu deniz ve yağmur gibi olan kimse saltanat tahtına geçmemiştir.
6. Çok değerli inci gibi olan temiz şahsiyetin Allah'ın yer yüzündeki gölgesidir.
7. Övgünü dile getiren bülbül aniden beyan etsin de sırlı halini gül gibi dikkatlice dinle.
8. Ey devrin şahı! Diyarına geldiğimden beri beş yıl zaman olmuşsa da hala bir garibim.
9. Babadan ve atadan çocukken ayrılıp burada ebced ve Kur'an okudum.
10. Ders, şiirin yenilikleri, yazı çeşitleri gibi birçok ilim ve sanat meydana getirdim.

11. Bir nice ŧi'rümi ulaŧdurdı
Dergehüñe haı-ı 'Alı sultān
12. 'Ākıbet dehr kıldı dāniŧmend
Yüz süreydüm mevālīye ħandān
13. Tā irüp āsitān-ı merħūma
Ya'nı kim ħ'āce-i ŧeh-i devrān
14. Emr-i Ĥakk-ile 'ākıbet merħūm
Kıldı mesken özine bāğ-ı cinān
15. Kimi oldı müderris ü kızı
Kimisi āħiretde tutdı mekān
16. Bu ħarīb u belā-keŧ-i bī-kes
Beŧ yıldır olalı sergerdān
17. Fazl-ile ger zahīr ola ādem
Ger zahīr olmaya ħalur ħayrān
18. 'İlmle olsa kiŧi Sa'āde'd-dīn
Ya kemāl-ile olsa ger Selmān
19. Çünkü yokdur mu'ini vay aña
Ki olur ħālī dā'imā ħüsrān
20. Pādiŧāhā yüz urmuŧam tapuña
Ağlayup ħāl-i rāzı çün bārān
21. Luıf idüp bu ħarībe raħm eyle
Koma maħrem baña kııl iħsān
22. Bu ŧabūħı ħuluña iħsān it
Ki oldı faqr u fenā ile bī-cān

11. Ali sultan hattı ile yazılan birçok şiirimi senin dergahına ulaştırdı.
- 12-13. Merhumun yani devrin şahının hocasının eşiğine varıp zamanla danışmend oldum ve ileri gelenlere gülümseyerek yüz sürdüm.
14. Sonunda merhum Allah'ın emriyle cennet bahçelerini kendine mesken kılmıştır.
15. Kimi müderris ve kadı oldu kimisi de ahirette mekân tuttu.
- 16-17. Bu kimsesiz garip ve bela çeken beş yıldır perişan olduğundan beri, insan fazilet ile yardımcı olursa, yardımcı olmaması durumunda da ne yapacağını şaşırır.
- 18-19. İlim ile bir kişi Saadettin gibi olursa ya da olgunluk ile de Selman'a benzerse yardım edeni olmadığı için hali daima hüsrân olur.
20. Ey padişah! Sırrımın durumunu yağmur gibi yere saçıp ağlayarak senin katına yüz sürdüm.
21. Lutf edip bu garibe merhamet et. Mahrem bırakma bana da ihsan et.
22. Fakr u fena ile cansız kalan bu Sabûhî kuluna ihsan et.

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Ey gönül ğafleti koyup gözüñ aç
Hırşı terk eyle olmasun gözüñ aç
2. Faqr-ile fahr idüp ‘ayāllerüñi
Neñe yarar bedī‘ u dībāc
3. Künc-i faqr-ile gūşe-i şabrı
Kıl kabül olma kimseye muhtāc
4. Başuña қо külāh-ı meskeneti
Derd-i serdür saña muraşşa‘ tāc
5. Nef‘i yokdur bu qurı ‘unvānuñ
Saña ey ser-berāt iki kulaç
6. Qatı hazz itme k’artıcağ dereceñ
Bilmeyesin ki oldur istidrāc
7. Qaddüñi kıl kemān ‘ibādet-ile
Ecel oqına olmadan umaç
8. Rūzigār ile ber-kenār şalar
Baħr-i ‘ıřkuñ olursa ger mevvāc
9. Pür-günāh olduñ iç mey-i tevbe
Nūş-dārū diler mübtelāya ‘ilāc
10. Kıl kanā‘at ticāretin ile
Ehl-i faqra ne bāc var ne ħarāc
11. Aç gezme nu‘ās ola diyü
Giricek mā-ħazar ele tutmaç
12. Minnet-ile söğülme yimekten
Kişi yegdür yimek yavan ovmaç

7

1. Ey gönül! Gafleti bir kenara bırakıp gözünü aç. Hırsı terk et aç gözlü olma.
2. Çoluk çocuğunu fakirlikle övündürünce güzellik neyine yarar?
3. Fakirlik köşesiyle sabır köşesini kabul edip kimseye muhtaç olma.
4. Meskenet külahını başına koy. Değerli taşlarla süslü olan taç senin için daima baş ağrısıdır.
5. İki kulaç uzunluğunda berat bile olsa bu kuru unvânın hiçbir faydası yoktur
6. Makamın mevkiin artacak diye fazla sevinme. Ne gibi şeylerin zuhura geleceğini bilemezsin.
7. Ecel okunun hedefi olmadan evvel boyunu ibadet ile eğri kıl
8. Eğer aşkının denizi dalgalanırsa seni rüzgâr ile bir kenara atar.
9. Günahkâr oldun samimiyetle tövbe et. İlaç müptelaya panzehir olmayı diler.
10. Ticaretin ile kanaat et. Zira fakir kimseye vergi de haraç da yoktur.
11. Uyku basıyor diye aç gezme, neyin varsa eline geçtiğinde onu kullan.
12. Kişinin minnet ile kebab yemesindense yavan omaç yemesi daha iyidir.

13. H̄ande-rū zehr virse nūş eyle
Turşī şuratlılardan alma gülāc
14. Mañşıba meyl kıılma mañşabadur
Māt ider dehr ger ola Leclāc
15. Fıkr-i tūmār-ile olup bīmār
Olma dirlik ğamıyla burma mizāc
16. K̄āzī ‘askerlerūñ uş üsti ile
İt gibi nice bir gezersin aç
17. T̄alīb-i mañşıb olana dirler
Varuñı gözyaşı gibi dök saç
18. Ümerā-yı zamāna h̄od şimdi
K̄atı ‘ādil olup durur H̄accāc
19. Mezhebi egri i‘tikādı h̄arāb
Pīşesi zulm ü ‘ādeti tārāc
20. İtme yā Rabb Şabūhī mücrimūñı
Āsitānuñda ürkiye muhtāc

8

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Dilā ger ister-iseñ her işüñ ola maqbūl
Var āsitān-ı şerīfnde ‘abd-i muqbil ol
2. Anuñ ki ‘izz ü şeref burcınıñ odur māhı
İşigi bendesi olmağ nihāyet me’mül
3. Muhtī-i ‘ilm-i şerīfi cemī‘-i eşyāya
Zehī kemāl-i şeref yok katında bir mechül
4. Güzīde cümle-i fi‘li hamīde ahlākı
Cemī‘-i vaşfi pesendīde her işi ma‘kūl

8/K. 301^{a-b} F:-M.

16^a kelām-ı F.

13. Güler yüzlü bir kimse zehir verse ye, ekşi suratlılardan güllaç dahi alma.
14. Makam mevki sahibi olmaya heveslenme, başını ağrıtır. Zaman eğer satranç mucidi olsa seni mat eder.
15. Tımar fikriyle hasta olup zenginlik endişesiyle kötü mizaçlı olma.
16. Kazaskerlerin bağışladığı kılık kıyafetle karnın aç köpek gibi niye geziyorsun.
17. Makam talep edene, “Varını yoğunu gözyaşı gibi dök saç.” derler.
18. Zamanın emirlerine Haccac şimdi kendisi nasıl âdil olmuştur?
19. Mezhebi eğri, itikadı bozuktur. Ameli zulüm ve adeti yağmadır.
20. Ey Allah’ım! Sabûhî günahkârını eşîğinde korkuya muhtaç etme.

8

1. Ey gönül! Eğer her işinin güzel olmasını istersen git yüce Allah’ın mübarek eşîğinde sevilen bir kul olmaya gayret et.
2. İzzet ve şeref burcunun ayı olan odur ve sonunda onun eşîğinde köle olmak umulur.
3. Mübarek ilmi bütün varlıkları çepeçevre kuşatmıştır ve ne güzel bir yücelik ki onun katında meçhul yoktur.
4. Bütün işleri seçkin ve ahlakî güzeldir, bütün vasıfları beğenilmiş ve her işi akla uygundur.

5. ‘Adīli ola anuñ yođ cihānda bir mađdūm
Zehī kemāl-i fūrūđ u zehī huçeste-uşūl
6. Kemāl-i luţfuña ĥadd yođ dirsem it taşdığ
Ki ‘acz gösterir anuñ taşavvurında ‘uđūl
7. Güneş gün-ile tutulmuş derinde derbānı
Ya āsitānesine alnı tuğlu bir ıara ıul
8. Cenābına irişüp ‘arz-ı ĥāle kādır olan
Dilinde ġam ıomasun buldı maţlabına vuşūl
9. Eğer şafāya irüp cām-ı ‘işret isterseñ
Var eşiginde anuñ ol gedā-yı ser-maıbūl
10. Edā-yı şükkrini ıılmaııda lāl olur cümle
Eđer ola ni‘amından cihāniyān mes’ūl
11. Faıır ıalmadı devründe ey kerem kānı
Meger bu tālī‘-i ber-geşte derdimend ola ol
12. Cihānda her ıişi luţfuña şādumān iken
Revā mıdur ki şehā ben faıırūñ ola melūl
13. Siper idinmese dest-i sehā vü luţfuñdan
Şehā ider dil-i mecrūhı tıđ-i ġam maııtūl
14. Dilā şikāyeti terk it var āsitānesine
Ki her an luţfi anuñ cümle ‘āleme mebzūl
15. Murād ĥāşıl olur her ki vara dergehine
ıatında ĥāçeti her ıişinūñ ıarīn-i kabūl
16. Kelām[1] muıtaşar it iĥtişārdur maılıb
Du‘ā-yı devletine ol Şabūĥiyā meşġul
17. Nice ki seyr ide burc-ı felekde seyyāre
Nite ki devr ide devrān içinde çār füşūl
18. Serīr-i ‘izz ü sa‘ādetde ber-ıarār oluban
ıudā'nuñ emn ü emānında ol be-ıaııı-ı resūl

5. Ne hoş bir parlak ışık ve uğurlu yolu vardır ki cihanda onun dengi olmaya bir efendi yoktur.
6. Cömertliğinin bir sınır yok dersem tasdik et. Zira onu anlamada akıllar acziyet gösterir.
7. Güneş kapısında kapıcı gibi ya da alnı tuğlu bir kara kul gibi tutulmuştur.
8. Makamına erişip halini arz etmeyi başaran, istediklerine ulaştığı için gönlünde keder bırakmasın.
9. Eğer safaya erişip işret kadehini istersen onun eşiğinde en makbul köle ol.
10. Eğer dünya halkı onun nimetlerinden istifade etmiş olsa, hepsi bir araya gelse bile onun iyiliklerinin şükrünü eda etmeleri mümkün olmaz.
11. Ey cömertlik kaynağı! Bu talihi dönmüş dertli dışında senin devrinde fakir kalmamıştır.
12. Ey şah! Cihanda herkes lütfunla mutluyken ben fakirin mahzun olması reva mıdır?
13. Ey şah! Yaralı gönül senin cömertliğine ve lütfuna sığınmasa, keder oku onu katleder.
14. Ey gönül! Şikâyeti terk edip lütfu herkes için daima çok olan o şahın eşiğine var.
15. Her kim senin huzuruna varsa muradı hasıl olur. Senin katında her kişinin haceti makbuldür.
16. Ey Sabûhî! Arzu edilen sözü kısa tutup devletin uzun ömürlü olması için dua eylemektir.
17. Felek burcunda gezegenler hareket ettikçe ve zaman içinde dört mevsim devrettikçe;
18. Daima izzet ve saadet tahtında olup, peygamberin hakkı için Allah'ın güvenliğinde ol.

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Buldı çün dil harem-i Ka‘be-i ‘ışk içre Şafā
Zemzem oldu gözümüñ yaşı vü şebnem Baḥḥā
2. Hacerü’l-Esved’i dil ḥāl-i ruḥ-ı yār bilüp
Zemzeme-ile ṭaraf-ı zemzeme kıldı tek ü tā
3. İhtiyār eyledi dil ḥār-ı muğaylān elemin
Bādiye bād-ı semūmına göñül virdi rızā
4. Tā ola ‘īd-i vişāline ḥabībün kurbān
Eyleye kendüyi biñ cān-ile yolında fedā
5. Harem-i Ka‘be meyānında ṭavāfa ide sa‘y
Kıble-i zümre-i ḥacāt olana ide şenā
6. Ya‘nī sultān-ı selāṭin-i ‘izām-ı ‘ālem
Muştafā-nām u ‘Alī-sünnet ü Rüstem-heycā
7. Eşigi kıble-i erbāb-ı münacāt durur
Āsitānı ‘arafāt-ı dil-i aşḥāb-ı şafā
8. Nazarı kime kırān eyler ise ‘ömr sürüp
Devleti ola hümāyün bula bī-sa‘y u şafā
9. Kāse-līsüñ ger ola maṭbaḥ-ı ma‘mūruñda
Ne ‘aceb ḥan-ı Ḥorāsān-ile fağfūr-ı Hıṭā
10. Şubḥ-ı şādık gibi dünyāyı tıttırdı tīgüñ
Baḥrdür ḥün-ı ‘adū anda o bir dil gūyā
11. Sen şehūñ bir seherī medḥine müstağrak iken
Gün gibi şevk-ile bu maṭla‘ı kıldum peydā
12. Ol elif kad ki dil ü cānum olupdur aña cā
Āh kim sīne-i pür-derdümi kılmaz me’vā

9

1. Gönül aşk kâbesinin haremi içinde Safa bulunduğundan gözümün yaşı zemzem, şebnem ise Batha oldu.
2. Gönül, Hacerü'l-Esved'i sevgilinin yanağındaki ben bilip, nağmelerle zemzem tarafına koştu.
3. Gönül, deve dikeninin elemi tercih edip çölün zehirli rüzgarına rıza verdi.
4. Sevgilin sana kavuşma bayramına kurban olup, kendini bin can ile senin yolunda feda etsin.
5. Kabe haremi meydanında tavaf edip, ihtiyaç sahiplerinin yöneldiği kibleye övgüler eylesin.
6. Âlemin büyüğü, sultanların sultanı olan Mustafa, Hz. Ali tavırlı, Rüstem gibi kahramanlığı bilien biridir.
7. Eşiği yakaran kulların kiblesi ve asitanı safâ sahiplerinin gönüllerinin Arafatı'dır.
8. Kime gözü değerse, huzur içinde ömür sürsün ve hiçbir gayret sarf etmeden devleti saadet bulsun.
9. Horosan hanı ile Hutun fağfuru senin zengin mutfağında çanak yalayanın olsa buna şaşılır mı?
10. Ey sevgili! Kılıcın tesiri sabah güneşi gibi dünyayı tutmuştur. Düşmanın kanı onun üzerinde bir deniz o da konuşan bir gönül gibidir.
11. Bir seher vakti sen şahın medhine dalmışken güneş gibi şevkle bu matlaı meydana getirdim.
12. Gönüm ve canım o elif boylu sevgili için sığınacak yer olmuştur ama ne yazık ki o benim dertli yüreğimi mesken edinmez.

13. Mīve-i mihr ü vefā bitmedi mi bāguñda
Ey çeken serv gibi gülşen[-i cān]da bālā
14. Gül-‘izārında gören hāl-i siyāhı dir kim
Al vālā ki olupdur aña ‘anber tamğa
15. Lebini la‘l kılpudur tuțağımı billür
Gün yüzi mihr-i cihān-tāb mı anuñ āyā
16. Deheni çeşme-i hayvān u saçı zulmetdür
Haṭı Hızr u leb-i cān-baḥşı Mesīhā gūyā
17. Felek-i kīnever-i bī-ser ü sāmān ne için
Her zamān bu dil-i miḥnet-zedeye ide hayfā
18. Şāhumız ‘adl-ile ārāstedür bilmez mi
Kişinüñ zulmüne mümkinini budur vire rızā
19. Muḥtaşar eyle Şabūhī sözi odur maṭlūb
Devlet-i şāh-ı cihāndāra du‘ā eyle du‘ā
20. Nice kim Ka‘be yolunda çekilür kâfileler
Nice kim vire şadā rāhile yolunda ridā
21. Eşigüñ kıble-i hācāt ola tā ḥaşra degin
‘Ālem içinde ne maḫşūduñ ele vire Ḥudā

10

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Gösterüp gūşe-i ebrūsı bir gice hilāl
‘İddür aña ne diyü kıldı işāret Şevvāl
2. Açdı miftāḥ-ı hilāl-ile tena‘‘um bābın
‘Ālemi ni‘mete ğarḫ itdi Ḥudā-yı müte‘āl

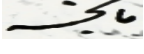
10/K. 300^b-301^b F:-M.

11b güneşi çün F.

13. Ey gül bahçesinde servi gibi salınarak yürüyen sevgili! Senin bahçende sevgi ve vefa meyvesi yetişmedi mi?
14. Gül renkli yanağında siyah benini gören, “Kırmızı renkli örtüye siyah damga vurulmuştur.” der.
15. Onun güneş gibi parlayan yüzü cihanı aydınlatan güneş midir ki lebini yakuta dudağını da billura dönüştürmüştür.
16. Ağzı ölümsüzlük suyuna saçı da karanlıklar ülkesine benzer. Sanki ayva tüyleri Hızır’a ve can bağışlayan dudağı da Hz. İsa’ya benzemektedir.
17. Kindar ve intizamsız olan felek niçin her zaman mihnet çeken bu gönle acısın.
18. Adalet ile hüküm veren şahımız kişinin zulme uğramasına rıza vermenin mümkünü olmayacağını bilmez mi?
19. Ey Sabûhî! Makbul olan sözü kısa tutup cihan şahının devletinin bekâsı için dua eylemektir.
20. Kabe yolunda kabileler çekildikçe ve kervanlar çölde hareket ettiği müddetçe;
21. Eşiğin mahşere kadar ihtiyaç sahiplerinin kıblesi olsun ve âlem içinde Allah dilediğini eline versin.

10

1. Sevgilinin bir gece hilal kaşlarını göstermesiyle bayram olur. Şevval ayının işaret kılmasına gerek yoktur.
2. Yüce Allah hilal anahtarıyla bolluk bereket kapısını açarak âlemi nimete gark etti.

3. almadı a cihān ire meger dāde-i hır
Oldı envā'-ı ni'am unki cihān māl-ā-māl
4. Behremend oldı Şu hadd-ile cemī'-i sā'il
Aniyā oldı amu almadı bir ehl-i su'al
5. Ramazān ŐımıŐ idi her kiŐinūn hulkūmın
Hancerin ekdi hilāl aldı eline fi'l-hāl
6. 'Iyş u 'işret apusu beste idi Şimdi [de] berk
Her biri gūŐe-i meyhānenūn oldı baāl
7. Aılmaz olmıŐ idi 'ūd u rebāb u anbūr
GūŐ olmazdı ne 'UŐŐāk u [ne] nev nūh azāl
8. Himmet-i Őāh-ı cihān-baŐ-ile irdi ūn 'ıd
Eyledi zev u Őafā-ile cihānı hoş-hāl
9. Őāh ibn Őāh-ı sezāvār-ı serīr-i 'izzet
MuŐafā-nām u 'Ömer-hulk u Ebū Bekr-iŐāl
10. Sensin ol Őāh-ı cihān-baŐ-ı 'adālet-güster
Emrūne 'ālemi rām itdi Hudā celle celāl
11. Seyr idinmese ger eflākı
Tīr-i bürrānuñ ider ūn güneŐi [bir] ırbāl
12. Gūni toar kiŐinūn olsa apuñda derbān
Göge ire baŐı meh olsa semendūne ni'al
13. Mümkin olmaz ki senūn rāy-ı Őavābuña ire
ar-ı a'zām ne adar eyler ise isti'cāl
14. Āsitānuña baup mihr dūŐürdi külehin
Bu görinen felek üzre meh-i nev Şanma hayāl
15. Mihr ü meh iki uluñdur yūzi a alnı au
İsteseñ maribe gönder dileseñ maŐrıa Çal
16. İledüp nāmuñı abār-ı cihānı getür söze
Gök kebūter bu felek māh-ı nev aña halāl

3. Dünya çeşit çeşit nimetlerle doluğu için içinde tamahkar insanlar dışında aç kalmadı.
4. Bütün dilenciler bundan nasiplendi, herkes zengin oldu ve dilenen kimse kalmadı.
5. Razaman her kişinin boğazını sıkmıştı, hilal hançerini çekip hemen eline aldı.
6. Zevk ve safa kapısı sımsıkı kapanmıştı ve meyhanenin her bir köşesi terk edilmişti.
7. Ud, rebâb ve tamburun adı anılmaz olmuştu. Ne Uşşak makamının icrasına ne de yeni bir gazele kulak verildi.
8. Bayram cihan bağışlayan şahın himmetiyle geldiği için zevk ve safa ile dünyayı hoş hal eyledi.
9. Ömer gibi adaletli ve Ebubekir yaradılışlı olan Mustafa adındaki şah oğlu şah izzet tahtına layıktır.
10. Adalet yayan, cihan bağışlayan şah sensin! Yüce Allah, senin emrine bütün âlemi itaat ettirmiştir.
11. Keskin kılıcın güneşi bir kalbura çevirir...
12. Senin kapında kapıcı olan kişinin güneşi doğar ve ay, atına nal olsa başı göğeler.
13. Bu büyük felek ne kadar acele etse de senin isabetli görüşüne erişemez.
14. Güneş senin eşiğine bakıp külâhını düşürdü. Bu görüneni yeni ay sanma, felek üzerinde bir hayaldir.
15. Güneş ve ay yüzü ak alını açık iki kulundur. İstersen batıya, istersen doğuya gönder.
16. İsmi iletip dünyanın olaylarını söze getir. Gök güvercin, feleğin bu yeni ayı da ona halhaldır.

17. Ey Şabūhī o şehūñ zātına lāyık evşāf
Sen degil ger nice vaşşāf ola emr-i muḥāl
18. Gel hemān şıdk u şenālarla du‘ālar eyle
Ki vire saltanat emrinde Hudā istiklāl
19. Yā İllāhī be-ḥaḳ-ı zümre-i aşḫāb-ı şafā
Yā İllāhī be-ḥaḳ-ı cümle-i erbāb-ı kemāl
20. Umaruz himmet-i merdān idine luṭfuñdan
Zāt-ı pākine müyesser ola taḫt-ı iclāl

11

Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilün

1. Burc-ı ṭab‘ından ṭulū‘ itdi bu maṭla‘ ansuzın
Eyleyüp ol gönca-leb sünbüllerini çīn çīn
2. (...)
Eyledi gülzār-ı çīni reşk-i firdevs-i berīn
3. Kendüye kıldı musaḫḫar ins ü cānı gālībā
Lebleridür var ise mühr-i Süleymān'a nigīn
4. Kūyuña varduḳda dilden gitdi hicrān ḳorḳusı
Anı bilür cennete girilür oldur ḫālidīn
5. Bī-‘amel olma gönül dehrūñ belāsın nice bir
Derd-i ‘ışkı iltizām it olmaḡ isterseñ emīn
6. Gel teber çek miḫnet-i hicrān-ile devrān ḡamın
Ger dilerseñ çarḫ elinden olmaya āh u enīn
7. Var cenāb-ı Ka‘be-i kūyuña muḫkem eyle sa‘y
K’āsītān-ı ḳible-i maḳşüddur anuñ [...]
8. Menba‘-ı luṭf u mürüvvet ma‘den-i fażl u kemāl
Ya‘nī sulṭān Muşṭafā vü pāk-dehen u ḫurde-bīn

17. Ey Sabûhî! O şahın zatına layık vasıfları sen değil nice vassaf saysa da yersiz bir iştir.
18. Gel hemen sadakat ve övgülerle dualar eyle de Allah ona saltanat nasip etsin.
19. Ey Allah'ım! Safa sahiplerinin ve kemal erbabının hakkı için,
20. İnsanlar onun lütfundan himmet edinsin ve pak zatına kudret tahtı nasip olsun.

11

1. O gonca dudaklı sevgili sümbül saçlarını kıvrım kıvrım yapınca bu matla tabiatın burcundan ansızın doğdu.
2. Gül bahçesine yüce cenneti kıskandırdı.
3. İnsan ve cini kendine itaat edenlerden eyledi. Eğer dudakları varsa Hz. Süleyman'ın mührünün yüzük kaşını andırır.
4. Sevgilinin semtine varınca gönülden ayrılık korkusu gitti. Bilinir ki ebedî cennet budur.
5. Ey gönül! Eğer emin olmak istersen gereğini yap, aşk derdini tercih et. Zamannın dertlerini nereye kadar taşıyacaksın?
6. Eğer feleğin elinden âhın ve inlemen olmasın istersen, ayrılık ızdırabıyla devrin kederini çekmeyi bırak.
7. Git, sevgilinin Kâbe'ye benzeyen semtine ulaşmak için gayret et;
8. Lütuf ve mürüvvet menbaı ve fazilet ve kemal kaynağı olan Mustafa, ağzından kötü laf çıkmayan ve inceliklerden anlayan bir kişidir.

9. Salṭanat gūlzārınuñ bir serv-i hoş-reftāridur
Bāğ-ı ‘adlūñ bir nihāl-i nāzıdur ol nāzenīn
10. ‘Adl-ile ārāste vü ihsān-ile pīrāste[dür]
Hüsn-i hulk-ile müzeyyen luṭf-ile oldur güzīn
11. Zāt-ı pāk-veş ‘anāşırdan mürekkeb oldı [çün]
(...)
12. Bende-i dergāh olanlar [bu] cihāndan ğam yimez
(...)
13. Geldügince faşl-ı dey gitdükçe eyyām-ı bahār
Çār faşluñ her biri seyrine olduĝda qarīn
14. Devlet ü ‘ömr ü kemāl u fazlımı kılsun ziyād
Çār ‘unşur halk iden feyyāz-ı Rabbü’l-‘ālemīn

12

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Şehr-i Amasya ki kaşāvet bināsıdur
Bād-ı semūm-ı miḥnet anuñ bed-hevāsıdur
2. Āmāsī cümle halkınuñ a‘zā vü çehresi
Ol būmuñ adı ğālib anuñ-çün āmāsıdur
3. Eṭrāfi seng-i hārā kuşatmışdur eyle kim
Medd-i başar hemān felekūñ āsiyāsıdur
4. Vādīsınūñ çağıldısı ğavgā vü ‘arbede
Ṭolabınuñ inūldisi mātem şadāsıdur
5. Kış günlerinde vādī-i Veyl gibi şovuk
Eyyām-ı şayf olsa cehennem hevāsıdur
6. Kendi cahīm vādīlerinūñ birisidür
‘Ayn-ı cahīm kaḫrınıñ içinde māsıdur

12/K. 306^b-307^a F:-M.

Vezin aksıyor 8^a.

9. O, saltanat bahçesinin hoş salınışlı servisi ve adalet bağının nazlı bir fidanıdır.
10. Adalet ve ihsan ile süslenmiştir. Hoş yaratılışı ile müzeyyen lütfu ile seçkindir.
11. Onun güzel yaradılışı gibi unsurlardan meydana geldiği için;
12. Dergâhın kölesi olan bu dünyadan gam yemez.
13. Kış mevsimi geldikçe ve bahar günleri gittikçe dört mevsimin her biri birbirinin peşi sıra takip ettikçe;
14. Dört mevsimi yaratan alemlerin Rabbi, onun devletini, ömrünü, kemalini ve faziletini artırsın.

12

1. Amasya kasvetli bir şehirdir ve onun kötü havası mihnetin zehirli rüzgârı gibidir.
2. Bütün halkının aza ve çehresi yumru yumru olduğu için bu ad verilmiştir.
3. Etrafı kayalarla çevrili olduğu için en uzağı gören gözler bile değirmenin oluğundan bakar gibi dar bir yeri görür.
4. Vadisinin çağlaması kavga ve arbede dolabının iniltisi ise matem sesidir.
5. Kış günlerinde Veyl vadisi gibi soğuk, yaz günlerinde ise cehennem gibi sıcaktır.
6. Kendi cehennem vadilerinin birisidir. Cehennemin gözü onun kahrının içinde suyudur.

7. Olsa bahār seyl yıkar cümle evlerin
Halkı müdām bu elemüñ mübtelāsıdur
8. Hep iki yüzlü gülleri zilletüñ goncası
Nā-sāz cümle bülbül-i nağme-serāsıdur
9. Halkı içinde lāle gibi surh-ser kamu
Şahuñ nedīmi der ü eşigi gedāsıdur
10. Cāmi‘lerinde iniler eşvāt[1] bir yülük
Bir yire müctemi‘ nefesi tütulasıdur
11. Bir āsitānda h̄āceleri müflis eyle kim
Kim görse şanur anları şehrüñ gedāsıdur
12. Dükkānları kirāya vü sermāye ışşıya
Şandıklar ya boz beresi ya boğasıdur
13. Hayyātı anuñ eli kiridür cümle h̄aşılı
Haddādınuñ ferenci hemān yüz karasıdur
14. Maḥbūbuñ[1] gören zulumātı vü منن
Şanur қaturcı zümresinüñ rü-siyāhıdur
15. Bal ü yağını yağı almış vücūd مرفی
Sā’ir cüvān-baḥtde hemān od kefāsıdur
16. Қuzı didükleri ne luğatdür toқ nedür
Bilmez kimesne buncalayın yıkılasıdur
17. Қaşşāb-ı hūn-feşānları çengāle müsteḥaқ
(...)
18. Vaşf itdügüm fenā baḥtumuñ biñde biridür
Şanmañ şad مرد sözüñ birisidür

7. Bahar gelince sel bütün evleri yıkar. Halkı daima bu eleme müpteladır.
8. Öten bülbülün sesi halkının kötü tavrına benzemektedir.
9. Halkı içinde lale gibi herkesin yüzü kırmızıdır. Şahın dostu ve kapısında kölesidir.
10. Çocukların sesleri camilerinde inler. Bir yere toplanıp nefesi tutulasıdır. (?)
11. Bir eşikte efendileri öyle züğürttür ki gören onları şehrin dilencisi zanneder.
12. Dükkanları kiradır ve sermaye sahipleridirler. Sandıkları da ya boz beresi ya da boğasıdır.
13. Terzisinin elde ettiği el kiridir ve demircisinin kazancı da yüz karasıdır.
14. Katırcı zümresinin yüz karasıdır zanneder...
15. (?)
16. Kuzu ve tok dedikleri nedir? Kimse yıkılıp gidesi olduğunu bilmez.
17. Kan saçan kasapları çengele müstehaktır.
18. Anlattığım fena kaderimin yalnızca binde biridir.

13

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Var pādişāh-ı 'ışk ıapusunda ol gedā
İsterseñ olasin iki 'ālemde pādişā
2. Mūsā durur haıuñ iki cādū o ğamzeler
Geh zülfüñi 'aşā düzedürler geh ejdehā
3. Devletlü baş ki anda vaıan ıtıta kākülüñ
'İzzetlü ser ki aña düşe sāye-i hüma
4. Āhumla gözlerüm şulayup pāk ider ıapuñ
Reşk eylese 'aceb mi baña ebr-ile şabā
5. Derd-ile cān virürse Şabūhī esirgemeñ
Hay uyma dir-iken niçün uymazdı ol baña

14

Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün

1. Cānā göster kaşlaruñ k'oldur hilāl-i 'ıd aña
Ķāmetüñ 'arz it ki budur 'ālem-i tevhīd aña
2. Kim ki terk-i tāc idüp bulmaz te'alluğdan ħalāş
Ol ıalender olımaz lāyık degil tecrīd aña
3. Zülfüñüñ küfrine her kim 'arz-ı imān eylemez
Lāzım olur eylemek imānını tecdīd aña
4. Bāde nüş itdükçe dil gülşende dildār olmasa
Ķoncalar peykān olur şemşir berg-i bīd aña
5. Yār elinden bu Şabūhī bir ıadeh nüş itdi kim
Cām-ı Cem kıldı ħased reşk eyledi Cemşid aña

13/G. 7^a M: 309^b F, 281 PBM, 304 MN.

2^a durur M: -PBM; ile PBM: -M, -F; cādū M: cāzū MN; 3^b düşe M: düşer PBM.

14/G. 7^a M: 304^b F.

4^a itdükçe M: olduğça F.

13

1. Ey padişah! İki âlemde padişah olsan da git aşk kapısında köle ol.
2. Ayva tüylerin Mûsâ, yan bakışların ise iki cadıdır. Saçlarını bir asa yaparlar bir ejderha!
3. Kâkülün yerleştiği baş uğurlu, hümanın gölgesinin düştüğü baş da saygıdeğerdir.
4. Gözlerim ahımla senin kapını sulayıp temizlediği için bulut ile saba rüzgârının bana haset etmesine şaşılmaz.
5. Sabûhî dertle can verirse ona merhamet etmeyin. Sataşma derken niçin dinlemezdi beni?

14

1. Ey sevgili! Âşığa onun bayramını başlatan hilal kaşlarını ve onun için âlemin birliği olan boyunu göster.
2. Kim tacını terk edip dünya ile bağından kurtulmazsa, o kalender-meşrep olamaz ve tecrid ona layık değildir.
3. Her kim senin saçının siyahına imân etmezse, onun kelime-i şهادet getirip imanını tazelemesi gerekir.
4. Gönül, sevgilisinin bulunmadığı bir gül bahçesinde şarap içerse, goncalar ona ok, söğüt yaprağı da kılıç olur
5. Sabûhî sevgilinin elinden öyle bir kadeh içti ki Cem'in kadehi ona haset etti, Cemşid onu kıskandı.

15

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Āsitān-ı yār olaldan mesken ü melcā baña
'Arş-ı 'āliden refi' olmuş durur me'vā baña
2. Sāye şalmazsa nola perr-i hümā-yı 'izz ü cāh
Sāye-i devlet yiter bu zülf-i miskāsā baña
3. Çok nifāk eyler egerçi kim iki yüzli raķīb
Yine bir yüzden görünür ol gül-i ra'nā baña
4. Bāde nüş itse şunar agyāra la'lin buseler
Kān yudup ölsem tekellüf eylemez ammā baña
5. Dāğlar şanmañ ten-i hüninüm üzre görinen
Pādişāh-ı 'ışk geydürdi benek dībā baña
6. Ey Şabūhī rüz-ı 'ıd oldı vü eyyām-ı bahār
Kāse-i pür-mey durur cām-ı cihān-ārā baña

16

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Ol elif kād ki dil ü cānum olupdur aña cā
Āh kim sīne-i pür-derdümi kılmaz me'vā
2. Gül-'izārında gören hāl-i siyahın dir kim
Al vālā ki olupdur aña 'anber tamğa
3. Mīve-i mihr ü vefā bitmedi mi bāguñda
Ey çeken serv gibi gülşen-i cānda bālā
4. Lebini la'l kılpudur zekānını billür
Gün yüzi mihr-i cihan-tāb mı anuñ āyā

15/G. 7^b M: 310^a F.

16/G. 7^b-8^a M: 309^b F.

3^a mihr ü vefā M: mihr-i vefā F; 6^a bākī M: şāfi F.

15

1. Sevgilinin eşiği bana mesken ve sığınak olduğundan beri; o yer bana göğün en yüksek katından daha yüce bir sığınak olmuştur.
2. İzzet ve makam hümasının kanadı gölge etmezse bundan ne çıkar? Bu misk kokulu saçın devlet gölgesi olarak bana yeter.
3. İki yüzlü rakip her ne kadar bozgunculuk çıkarsa da sevgili yine bir şekilde bana kendisinin güzelliğini gösterir.
4. Kırmızı dudağın şarap içse ağyara öpücükler sunar ama kan yutup ölsem bana merhamet etmez.
5. Kanlı tenim üzerinde görünenleri yara zannetmeyin, aşk padişahı bana benekli ipek elbise giydirdi.
6. Ey Sabûhî! Bayram oldu ve bahar günleri de geldi. Kâinatı süsleyen kadeh şimdi bana şarapla dolu bir kâse gibi gelir.

16

1. Benim gönlüm ve canım o elif boylu sevgiliye sığınacak yer olmuştur ama ne yazık ki o benim dertli yüreğimi mesken edinmez.
2. Gül renkli yanağında siyah benini gören, “Kırmızı renkli başörtüsüne siyah damga vurulmuştur.” der.
3. Ey ruhu gül bahçesinde servi gibi salınarak yürüyen sevgili! Senin bağında sevgi ve vefa meyvesi yetişmedi mi?
4. Onun güneş gibi parlayan yüzü cihanı aydınlatan güneş midir ki dudağını yakuta ve çene çukurunu da billura döndürmüştür.

5. Deheni çeşme-i hayvân u saçı zulmetdür
Hatı Hızır ü leb-i cân-bağşı Mesîhâ gūyâ
6. Ey Şabūhî seherî bâde-i bâkî nüş it
Ki seher hastay' olur dâr-ı şifâ içre devâ

17

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Şüretâ gerçi ki ey meh-rû habîb olduñ baña
Cevr-i bî-hadd birle ma'nîde raķîb olduñ baña
2. Mümkün olmamışdı vaşluñdan olaydum hişşedâr
Hamdulilâh dostum şimdi naşîb olduñ baña
3. Şerbet-i la'lüñle def' itdüñ şudâ'-ı hasreti
Haste-i hierân-idüm cânâ tabîb olduñ baña
4. Ol gül-i handân işidüp âh u nâlem didi kim
Gülsitân-ı hüsn-idüm sen 'andelîb olduñ baña
5. Câm içüp zühdi ba'id olmaya berbâd eyleseñ
Ey Şabūhî çünki 'ışk içre qarîb olduñ baña

18

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Gözlerüñden nice olsun bu dil-i maḥzûn cüdâ
Hîç olur mı âhû-yı miskînden Mecnûn cüdâ
2. Kevkeb-i baḥtum gözüm yaşı gibi düşdi yire
Sen güneşden ideli ben zerre-i gerdün cüdâ
3. Bağrı yanmış lâleveş nergis gibi bî-nürdur
Gül ruḥuñdan olalı bu dîde-i pür-ḥûn cüdâ

17/G. 8^a M: 310^a F.

2-3 M; takdim-tehirli F.

18/G. 8^{a-b} M: 310^{a-b} F.

5. Ağzı ölümsüzlük suyuna saçı ise karanlıklar ülkesine benzer. Ayva tüyleri Hızır'a, can bağışlayan dudağı da sanki İsa peygambere benzemektedir.
6. Ey Sâbûhî! Kalan içkiyi seher vakti iç. Çünkü seher vakti içilen içki hastaya şifa yurdu içinde deva olur.

17

1. Ey ay yüzlü güzel! Görünüşte sanki bana sevgili oldun ama hakikatte hudutsuz zulmünle rakip oldun.
2. Şimdiye kadar sana kavuşma nimetinden pay almamıştım. Hamdolsun ki dostum vuslat bana şimdi nasip oldu.
3. Ey sevgili! Ben ayrılık acısıyla perişan haldeyken sen, dudağının şerbetiyle hasret ızdırabını def edip tabibim oldun.
4. O taze açılmış gül benim feryadımı ve iniltimi işitip, "Ben güzellik bahçesiydim, sen benim bülbülüm oldun" dedi.
5. Ey Sabûhî! Sen bana aşk konusunda yakın olduğun için, şarap içip zühtü takvayı berbat eylemen bu uzak bir ihtimal değildir.

18

1. Mecnûn nasıl misk kokulu ceylandan uzak kalamıyorsa, bu kederli gönül de senin gözlerinden uzak kalamaz.
2. Sen feleğin bir zerresi mesabesinde olan beni güneşten ayrıralı, talih yıldızım gözyaşım gibi yere düştü.
3. Bu kanlı gözler gül renkli yanağından ayrı olduğundan beri, lale gibi bağı yanmış ve nergis gibi ferî sönmüş haldedir.

4. Gördiler Ferhād u Mecnūn'uñ belāsın çekdügüm
Bī-sütūn iñler cüdā aḥvālūme hāmūn cüdā
5. Cān virürse tañ mıdur miskīn Şabūḥī kaşuña
Ey hilāl-ebrū degil cāndan bilürsin nūn cüdā

19

Müfte‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün

1. Ey ki ruḥuñ mazḥar-ı nūr-ı Hudā
Ka‘be işigüñde bulur cān şafā
Bu ne cemāl ü bu ne ḥüsn ü behā
Şalli ‘alā seyyidinā Muştafā
2. Muşhaf-ı ḥüsnüñde görüp bāb-ı ‘ışk
Cān-ile ḥıfz eyledi erbāb-ı ‘ışk
Dir bu sözi cümle-i aşḥāb-ı ‘ışk
Şalli ‘alā seyyidinā Muştafā
3. Mıhr-ı cemālūñi ki kılduñ ‘ayān
Çarḥa girüp cān u gönül zerresān
Ḥayret ‘alup aqlumı didüm hemān
Şalli ‘alā seyyidinā Muştafā
4. Hey bu ne zībā ruḥ-ı rengīn olur
Hey bu ne ra‘nā gül-i nesrīn olur
Hey bu ne āfet leb-i şīrīn olur
Şalli ‘alā seyyidinā Muştafā
5. Cāme-i zer-baft giyüp ol nigār
Gün gibi kılduḡda özin āşikār
Didi Şabūḥī bunı bī-iḥtiyār
Şalli ‘alā seyyidinā Muştafā

19/Mr. 8^b M: 310^b F.

3^b zerresān: der-miyān F.

4. Ferhat ve Mecnûn'un belasını çektiğimi gördükleri için hem Bisütun hem de dağlar ovalar ayrılık halime inler.
5. Ey hilal kaşlı sevgili! Zavallı Sabûhî senin kaşın için can verse buna şaşılmaz. Zira, bilirsin ki nun harfi can kelimesinden ayrı değildir.

19

1. Ey yanağı Allah'ın nurunun tecelli ettiği yer olan sevgili! Bu ne güzellik ne hoşluk ve zarafettir. Can, senin Kabe'ye benzeyen eşiğinde safa bulur. "Salli ala seyyidina Mustafa."
2. Aşk erbâbı, mushafa benzeyen güzelliğinde aşk faslını görüp, canla ezberledi ve bütün âşıklar "Salli ala seyyidina Mustafa." dedi.
3. Gün yüzünü aşikâr ettiğinde, canım ve gönlüm zerre gibi feleğe girince, şaşkınlık aklımı aldı ve hemen "Salli ala seyyidina Mustafa." dedim.
4. Hey bu ne güzel, parlak yanak, bu ne güzel yaban gülü ve bu ne afet tatlı dudaktır. "Salli ala seyyidina Mustafa."
5. O sevgili, sırmalı kumaştan elbise giyip kendisini güneş gibi ortaya çıkardığında Sabûhî, iradesizce, "Salli ala seyyidina Mustafa." dedi.

20

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Āsitānuñ Ka'be-i ehl-i şafādur Muştafā
Kıble haqqı-çün ruhuñ nūr-ı Hudā'dur Muştafā
2. Tal'atuñ pür-nürdur cānā yed-i Mūsā gibi
Kākül-i pür-çinüñ anda ejdehādur Muştafā
3. Kāmetüñ bir şem'-i kāfūr u ruhuñdur şu'lesi
Rāstī 'uşşāka nūr-ı reh-nümādur Muştafā
4. Gamzeñüñ her birisi bir kätıl-i hün-rīzdür
Gözlerüñ hod 'aşıka 'ayn-ı 'anādur Muştafā
5. Qanlar ağlarsa Şabūhī dermendüñ nola kim
Nice demlerdür cemālünden cudādur Muştafā

21

Ġazel-i Necātī Tahmīs-i Şabūhī Mef'ülü Fā'ilātü Mef'ülü Fā'ilün

1

Bunca belā vü miñneti sensin iden baña
Ey baht-ı ser-nigün bu cefālar neden baña
Qābil midür kenār olan her gül-beden baña
Mümkin midür ki şarıla bir sım-ten baña
Ölem gidem meger ki şaralar kefen baña

2

Virdüm metā'-ı zülfüñe bu naqd-i cānı hep
Aldum belāyı başuma çekdüm nice ta'ab
Bunca fiğān u nāle vü āha budur sebab
El götürürdüm eyler idüm derdüñi taleb
Kendü elümle eyledüm ey dost ben baña

20/G 8^b-9^a M: 304^b-305^a F.

2^a Tal'atuñ M: Ruğlarıñ F.

21/Ta. 303^{a-b} F:-M, 16 ND.

1^d şala F: şarıla ND; 1^e şaralar F: şarıla ND; 2^e eyledüm F: itmişin ND; 4^e vü F: -ND.

20

1. Ey yüce peygamber Mustafa! Senin eşiğin safa sahiplerinin Kâbesi, yanağın ise kible hakkı için Allah'ın nurunun tecelli ettiği yerdir.
2. Ey sevgili! Kıvrımlı kaküllerin, Musa'nın eli gibi parlayan yüzünün üzerinde ejderhaya benzer.
3. Boyun bir kafur mumu ve yüzün de onun parıldayan ışığıdır. Doğrusu, peygamber âşıklara ışık saçan kılavuzdur.
4. Ey Mustafa! Yan bakışlarının her biri kan dökücü bir katildir ve gözlerin de aşığa zahmet gözü gibi gelir.
5. Ey peygamber! Uzun zamandan beri senin ışık saçan yüzünden ayrı olduğundan dolayı dertlenen Sabûhî gece gündüz kan ağlasa bundan ne çıkar?

21

1. Ey ters dönmüş talihim! Bana bunca bela ve eziyeti neden çektiriyorsun? Uzakta olan her gül bedenli benim için mümkün müdür? Bana bir gümüş tenlinin sarılması mümkün değildir. Zira, ölüp gittiğimde bana ancak kefen sarılabilir.
2. Ey sevgili! Bu hayat varlığını senin saçların için verip başıma bela aldım ve çok sıkıntı çektim. Feryadım, ahım ve inlemem bu yüzdendir. El açıp senin derdini istemekle aslında bütün eziyetleri ben kendim başıma sardım.

3

Yanup firāk odına gönülden ki çıkdı dūd
Oldı bu dūd-ile felegüñ çehresi kebūd
Milk-i cihāna sūz-ı derün şalmasun mı dūd
Cevr-ile sevdüğümden ayırdı beni hasūd
Sevdüklerinde bulsun efendi iden baña

4

Ger mübtelā-yı hasret iderseñ de rāzıyuz
Ya behremend-i vuşlat iderseñ de rāzıyuz
Geh luţf u gāh miñnet iderseñ de rāzıyuz
Cānā cihānı kısmet iderseñ de rāzıyuz
Dünyā bütün sa‘adet-ile saña sen baña

5

Bezmüñde bu Şabūhī kuluñı idüp nedīm
İhsāna mazhar eyle anı ey şeh-i kerīm
Oldur çü āsitāñda bir bende-i kadīm
Cānā Necātī-ile gel ağız bir eyle kim
Ki aña şeker-dehen dine şīrīn-suhan baña

22

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Biḥamdillāh ki devrān itdi bir tāze cüvān peydā
Cihān ḥalkımuñ oldı cismine bir tāze cān peydā
2. Ne la‘lūñ gibi bir gönca açılmışdur gülistānda
Ne kadūñ gibi bir serv eylemişdür būsitān peydā
3. Cihāna şāh-ı ‘ışkuñ ḥükmi nāfızdūr egerçi kim
Ne kātibden eşer zāhir ne tuğradan nişān peydā
4. Ne yüz-ile varursın kūy-ı yāra sen behey şūfī
Bilürsin kim degil ehl-i riyā-içün cinān peydā
5. Şabūhī sırr-ı ‘ışkı zāhir itme şakla düşmenden
Çün itdūñ yine derd-i bir şevk nihān peydā

3. Gönül ayrılık ateşiyle yanınca bir duman çıktı ve bu duman ile gökyüzü göğerti. Kıskancın biri beni eziyetle sevdiğimden ayırdı. Dünya mülküne yüreğim duman salmasın mı? Bana bu eziyeti edenler kendi sevdiklerinden eziyet bulsun.
4. Ey sevgili! Hasrete müptela etsen de vuslata ulaştırırsan da bazen lütuf gösterip bazen eziyet etsen de dünyayı nasip etsen de razıyız. Dünya bütün saadet ile senin olsun yeter ki sen benim ol.
5. Ey kerim şah! Meclisinde bu Sabûhî kulunu sohbet arkadaşı edip onu ihsana ulaştır. Çünkü o senin eşiğinde eski bir köledir. Ey sevgili! Gel de Necati ile ağız birliği yap ki sana tatlı dilli bana da tatlı sözlü densin.

22

1. Hamdolsun ki devran genç bir delikanlı ortaya çıkarmakla, dünya halkı için bir taze ruh meydana getirmiş oldu.
2. Ne gül bahçesinde senin kırmızı dudağın gibi bir gonca açılmıştır ne de boyun gibi bir servi bostan meydana getirmiştir.
3. Dünyada aşk şahının hükmü geçerli olsa da ne kâtipten bir iz ne de tuğradan bir nişan vardır.
4. Ey sûfi! Riyakâr insanlar için cennet olmadığını bildiğin halde sevgilinin semtine ne yüzle gidersin?
5. Ey Sabûhî! Aşk sırrını ifşa etme, düşmandan sakla.

23

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Lebūñ hayāli-ile içdüm ol kadar mey-i nāb
Humār gitdi başumdan gözüme geldi şarāb
2. Cihānda zāhid-ile 'āşık ola mı hem-reng
Kişiye şöhet-i nā-cins çünkü oldu 'azāb
3. Rumūz-ı 'ışkı ne bilsün faķīh 'āşıkā şor
Bu fenne 'ālim olanlar virür su'āle cevāb
4. Yaķardı sūz-i derūnum cihānı ser-tā-ser
Eger bu dīde-i giryān irişüp urmasa āb
5. Şabūhī her sözüm olursa nola mestāne
Gidüp humār başumdan gözüme geldi şarāb

24

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Rübūde-i ser-i zūlfūñ durur gönüller hep
Esīr-i silsile-i 'ışkuñ olsalar ne'aceb
2. O mihr-i tal'ata kılmadı zerrece te'sīr
Şu deñlü dökdi işiginde gözlerüm kevkeb
3. Dehānı sırrını şordukça mey şunar sākī
Cevāb-ı telh virür 'āşıkā o şīrīn-leb
4. Anuñ ki tēc-ı seridür gubār-ı hāk-i rehūñ
Gözine hāk-i siyāh-ile bir görine zeheb
5. Şarābı maşrabadan içer oldu rindāne
Şabūhī'ye diyebilmez kimesne bī-meşreb

23/G.9^a M: 311^a F, 399 MN.

1^a içdüm ol kadar mey-i nāb M: itdüm evvel kađrūmi nāb MN; 2^b 'azāb M: 'itāb MN; 3^a faķīh M: każiyyeyi MN.

24/G. 9^a M: 304^b-305^a F.

23

1. Dudağının hayaliyle o kadar şarap içtim ki sarhoşluk başımdan gitti, gözüme sadece geldi.
2. Kişiyi meşrebi aynı olmayanların sohbeti azap oldu. Hiç zahit ile âşık bir tutulur mu?
3. Aşkın gizli anlamını fakih nerden bilsin aşığa sor. Zira soruya cevabı ancak bu ilme vakıf olanlar verir.
4. Eğer bu ağlayan gözler yetişip su dökmeseydi, yüreğimin ateşi cihanı baştan başa yakardı.
5. Sabûhî her sözüm sarhoşça olsa ne olur? Sarhoşluk başımdan gitti gözüme sadece şarap geldi.

24

1. Hep saçlarının ucuna kapılan gönüller, aşkının zincirinin esiri olsalar buna şaşılır mı?
2. Gözlerim o güneş gibi parlak sevgilinin eşiğinde o kadar çok gözyaşı döktü de onu etkileyemedi.
3. Ağzının sırrını sordukça saki şarap ikram eder. O tatlı dudaklı, âşığa hep ters cevaplar verir.
4. Senin ayak bastığın toprağın tozu o kimsenin başının tacı olunca onun gözüne siyah toprak ile altın bir görünsün.
5. Sabûhî şarabı rintlere yakıştır bir şekilde maşrapadan içmeye başladığından beri kimse ona meşrepsiz diyemez.

25

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilün

1. Dermend ister beni çünkim habīb
Eydüñüz terk-i devā kılsun tabīb
2. İl vefāya şād olur ben cevruñe
Herkese qadrince irişür naşīb
3. Ağlasam yār açılır handān olur
Nite gülşende gül-ile 'andelīb
4. Hay kāfir setr-i imān eyleme
Zülfüñi gül ruqlaruñ üzre şalıp
5. Boynuma aldum belā-yı zülfüñi
Ey Şabūhī işde boğaz işde ip

26

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Haste-dil oldı derdüñ-ile harāb
Virmedi leblerüñ talebi cevāb
2. fi'l-hāl
Didi ol bī-vefā didüm yab yab
3. Dün gice vuşlata irişmiş idüm
Ne 'aceb 'ālem idi 'ālem-i h'āb
4. Hecr-ile cān virüp haṭā' eyler
Derd-i 'ışkuñı kim şanursa şavāb
5. idüp el üzre tutma igen
Başuña çıkmasun Şabūhī şarāb

25/G. 9^b M: 311^a F.

26/G.305^a F:-M.

25

1. Tabibe söyleyin beni tedavi etmesin. Zira sevgili, benim daima dertli olmamı istemektedir.
2. Başkaları vefaya sevinir ben ise senin zulmünle mutluyum. Herkes kendi değeri ölçüsünde nasiplenir.
3. Gül bahçesinde bülbül ağladığında gülün açıldığı gibi, ben ağladığımda da sevgilinin yüzü güler.
4. Hay kafir! Saçlarını gül yanaklarının üzerine salıp, imanını örtme!
5. Saçının belasını boynuma aldım. Ey Sabûhî! İşte boğaz, işte ip!

26

1. Ey sevgili! Dudakların talebe cevap vermediği için yorgun gönül derdin ile harap oldu.
2. (?)
3. Dün gece rüyada sevgilime kavuştuğumu gördüm. Rüya âlemi ne acayip bir âlem.
4. Ey sevgili! Aşkının derdini kim doğru zannederse ayrılık ile can verip hata eder.
5. Sabûhî! el üzerinde çok tutma ki sarhoş olma!

27

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Müyesser olsa 'aceb mi nigār-ile şöhet
Gehī gedāya düşer şehriyār-ile şöhet
2. Raķīb ile nola 'işret iderse ol gonca
Hemīşe şahid-i gül kıldı hār-ile şöhet
3. Benüm terāneme raķş idemezsin ey şūfī
Füsürde dil ide mi bāde-h'ār-ile şöhet
4. Ümīdvārem ayaguña yüz sürem cānā
Düşer ki tād-ı şeh eyler gubār-ile şöhet
5. Şabūhī adına lāyık iş işledi sākī
Müdām kıldı mey-i hoş-güvār-ile şöhet

28

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Ey zülfī muṭarrā ruḥı zībā gözi āfet
Olduñ leb-i cān-baḥşuñ-ile kān-ı melāḥat
2. Ğam gelse dile fikr-i lebüñ kırtarur ey dost
Zīrā ki olur bāde-ile def'-i melālet
3. Mānend-i perī tañ mı eger ğā'ib olursa
Ol rūḥ-ı muşavverde ki var bunca leṭāfet
4. Bir kūy iti 'addider-imiş kendüsin aġyār
Ol seg bu cihetden mi kıtur bize 'adāvet
5. Meyl itse Şabūhī ne 'aceb bādeye ol kim
Ṭab'ında leṭāfet ola zātında zarāfet

27/G. 9^b M; 311^b F.

2-3 M: takdim-tehirli F.

28/G 9^b M: 311^b F, 980 PBM.

1^b olduñ M: olduķ PBM; 2^a dost M: yār PBM; 4^a 'add ider M: 'add eyler PBM, bir M: -F; 4^b kıtur M: ider PBM; 5^a ol M: çün PBM.

27

1. Sevgiliyle sohbet etmenin bize nasip olmasında şaşılacak bir şey yoktur. Zira, bazen de hükümdar ile sohbet etmek köleye düşer.
2. Rakip ile o gonca dudaklı güzel işret ederse bundan ne çıkar? Zira güzel bir gül daima dikenle bir arada bulunur.
3. Ey sūfî! Boşuna uğraşma benim ezgimle sen raks edemezsin. Hiç hissiz bir kimse ile şarap içen sohbet eder mi?
4. Ey sevgili! Ayağına yüz sürmeyi ümit ediyorum. Zira şahın tacı düşerek toz toprağa bulaşır.
5. Ey saki! Sabûhî lezzetli şarapla dostluğu daim kılmakla ismine yakışır bir şekilde hareket etti.

28

1. Ey saçı parlak, yanağı güzel olan ve gözü musibet getiren sevgili! Can bağışlayan dudağınla güzelliğin kaynağı oldun.
2. Ey dost! Nasıl ki şarap içmekle sıkıntılar ortadan kalkıyorsa, dudağının düşüncesi de gönle düşen kederi öyle def eder.
3. O surete bürünmüş ruhta bunca letafet varken, peri gibi kaybolmasına şaşılır mı?
4. Rakip kendisini bir sokak köpeği sayarmış, o köpek bu yüzden mi bize düşmanlık yapar?
5. Yaratılışında letafet ve kişiliğinde zarafet olan Sabûhî şaraba meyletse buna şaşılır mı?

29

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Oldı çün bezm-i ezel 'uşşāk-ı bī-ārām mest
Oldılar zülf ü ruḥuñ şevk-ile şubḥ u şām mest
2. 'Āşıka şor bāde-i 'ışkı ne bilsün müdde'ī
Nüş idendür neş'edār olan olur mı cām mest
3. Puḥte tutmaz zāhidā lāzım gelür meyl-i şarāb
Kim olur bu neş'eden her puḥte vü her ḥām mest
4. Kan yudan 'āşıklara nuql-i lebin kılmaz dirīg
Her kaçan meclisde olsa ol gözi bādām mest
5. Zāhidā 'ayb itme 'āşıkdur Şabūḥī derdmend
Dost-kāmīler içüp olursalar nā-kām mest

30

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Göster dehān u la'lüñi şekker-nümālīg it
Çöz kākül-i müselselüñi dil-rübālīg it
2. Abdāl-ı pā-bürehne olup terk-i tāc kııl
'Ālem içinde başı açuḳ pādişālīg it
3. Şāh olmağ isteriseñ eger iki 'āleme
Terk eyle varı dost yolında gedālīg it
4. Girdāba düşdi baḥr-i ğam içinde fülk-i dil
Ey Hızr-ı peyḥuceste yitiş āşinālīg it
5. Sözde Şabūḥī vaşf-ı mey ü la'l-i yār kııl
Vir şı'rüñe selāset ü rengīn edālīg it

29/G. 10^a M: 311^{a-b} F.

30/G. 10^a M: 305^a F, 1020 PBM.

3-4 M: takdim-tehirli F; 3^a olmağ M: olmağ PBM; 4^b āşinālīg M: dil-rübālīg F-PBM; 5^a mey ü la'l-i yār M: mey-i la'l-i yād PBM; 5^b selāset M: leṭāfet F.

29

1. Ey sevgili! Huzuru olmayan âşıklar ezel meclisinde sarhoş oldukları için sabah akşam senin saçlarının ve yanağının şevkiyle kendinden geçmiş haldedirler.
2. Aşkın şarabını iddiacıya değil, âşığa sor. Zira, neşe bulan kadeh değil, şarabı içendir.
3. Ey zâhit! Boşa uğraşma, şaraba meyletmek gerekir. Bu neşeden olgun olan da olmayan da sarhoş olur.
4. O badem gözlü güzel her ne zaman mecliste sarhoş olsa, kan yutan âşıklara çerez gibi dudağını takdim etmekten sakınmaz.
5. Ey zâhit! Dost canlısı Sabûhî âşık olduğu için şarap içip sarhoş olursa onu ayıplama.

30

1. Ey sevgili! Ağzını ve kırmızı dudağını gösterip bir tebessüm et ve zincire benzeyen kakülünü çözüp gönülleri kendine bağla.
2. Yalın ayaklı derviş olup tâcını terk et, âlem içinde başı açık padişahlık et.
3. Eğer iki aleme şah olmak istersen, terk et varı yoğu dost yoluna kölelik et.
4. Gönül gemisi, keder denizi içinde girdaba düştü, ey ayağı uğurlu Hızır, yetiş ona kaptanlık et.
5. Ey Sabûhî! sözde şarabın ve sevgilinin kırmızı dudağının vasıflarını anlatarak şiirine akıcılık ver ve şiirinin kulağa hoş gelmesini sağla.

31

Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilün

1

Sen güneş tal‘at gibi olmaya bir meh-rū yigit
Serv-ḳadd ü lāle-ruḫsār u hilāl-ebrū yigit
Bī-terahḫumsın velī ey gözleri āhū yigit
Dād elüñden a yigit zālīm yigit bed-ḫū yigit

2

Nice bir künc-i belāda zār u sergerdān olam
Nice bir miḫnet şebinde şubḫa dek nālān olam
Nice bir düşmānlarum ḫandān u ben giryān olam
Dād elüñden a yigit zālīm yigit bed-ḫū yigit

3

Ey kemān-ebrūsına ḳurbānlar olduḡum ḫabīb
Ey dil-i ‘uşşāḳ derdine devā-sāz u ṭabīb
Ben gedāya ni‘met-i vaşluñdan olmadı naşīb
Dād elüñden a yigit zālīm yigit bed-ḫū yigit

4

Şu gibi yüz ḫāka sürdüm sen ḳadi bālā-içün
Gözlerüm ḳan ağladı ol nergis-i şehlā-içün
Kākülüñ zencīr olmadı dil-i şeydā-içün
Dād elüñden a yigit zālīm yigit bed-ḫū yigit

5

Ḳāmetüm döndi hilāle sen mehüñ ḳaşı gibi
Yire düşdi aḫter-i baḫtum gözüm yaşı gibi
Bu belālar ey Şabūḫī baḫtden nāşī gibi
Dād elüñden a yigit zālīm yigit bed-ḫū yigit

31/Mr. 10^b M: 312^a F.

1^a güneş M: ḳamer F; 3^c ni‘met M: ne‘aceb F.

1. Ey gözleri ahu yiğit! Sen güneş yüzlü gibi bir yiğit yoktur. Servi boylu, lale yanaklı ve hilal kaşlısın ancak acımasızsın. El aman senin elinden, a yiğit, zalim yiğit, kötü huylu yiğit.
2. Nice bela köşesinde ağlayıp perişan olayım. Mihnet gecesinde sabaha kadar inleyeyim. Düşmanlarım gülsün ben ağlayayım. El aman senin elinden a yiğit, zalim yiğit, kötü huylu yiğit.
3. Ey keman kaşlarına kurban olduğum, âşıkların gönül derdinin devası ve tabibi olan sevgili! Ben köleye sana kavuşma nimetinden pay almak nasip olmadı. El aman senin elinden a yiğit, zalim yiğit, kötü huylu yiğit.
4. Ey uzun boylu güzel! Senin için yerlere kapandım da gözlerim o şehla gözlerin için kan ağladı. Kakülün deli gönlüme için zincir olmadı. El aman senin elinden a yiğit, zalim yiğit, kötü huylu yiğit.
5. Boyum sen ay yüzlü sevgilinin kaşı gibi hilal şeklini aldı. Talihim gözyaşım gibi yere düştü. Ey Sabûhî, bu belalar kaderden kaynaklanmış görünüyor. El aman senin elinden a yiğit, zalim yiğit, kötü huylu yiğit.

32

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Na‘ra vü āhuma oldı ruḥ-ı cānān bā‘iṣ
Nāle-i bülbüle gūyā gül-i ḥandān bā‘iṣ
2. ‘Iṣkuñuñ dāğını sīnemde nihān itmiş-idüm
Oldı ifşāsına bu çāk-i girībān bā‘iṣ
3. Virdi yārāna figānum yine ‘iṣḡ içre ḥurūṣ
Ehl-i bezme nite kim şavt-ı ğazel-ḥān bā‘iṣ
4. Eṣḡ-i çeşmümden olupdur ḥaṭṭ-ı cānān peydā
Sebzeler neşv ü nemā bulmağa bārān bā‘iṣ
5. Bülbülüñ nālesi gül vaşlına çün oldı sebeb
Bu Şabūḫī’ye niçün olmaya efgān bā‘iṣ

33

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Vechi yoḡdur kim kılsa ḥaṭṭ-ı cānān-ile baḡṣ
Kimsenüñ ḥaddi midür kim ide Ḳur’ān ile-baḡṣ
2. ‘Aḡl māni’dür dil-i dīvānenüñ ef’āline
Pīr-i dānāya düşer mi tıfl-i nādān-ile baḡṣ
3. Nergisi mest ü güli ḥandān u gūyā ḡoncası
Ḳaṅkı gülşendür iden ruḡsār-ı cānān-ile baḡṣ
4. İñleyüp yanup yaqılmaḡ da revādur eylesem
Nāy-i Usta Ḳāsım u ‘ūd-ı Ḥasan Cān-ile baḡṣ
5. Ey Şabūḫī şī’ri irgürdüm Kemāl’e şöyle kim
Eylerem şimdi zārāfet içre Selmān-ile baḡṣ

32/G. 10^b-11^a M: 305^a F.

2^b ifşāsına M: izhārına F; 5^a çün M: -F.

33/G 11^a M: 312^{a-b} F, 1144 PBM, 631 MN.

1^b ḥaddi midür kim M: ne kadri vardur PBM, ne ḥaddidür kim MN.

32

1. Bülbülün inlemesine açılmış bir gln sebep olması gibi benim haykırmama ve ah etmeme de sanki sevgilinin yanağı sebep olmuştur.
2. Aşkının yarasını göğsümde gizlemiştim ancak bu yırtılmış yaka yaranın ortaya çıkmasına sebep oldu.
3. Meclis ehlinin coşmasına gazel okuyanın sesinin sebep olması gibi benim feryadım da dostları aşk içinde öyle coşturdu.
4. Sebzelerin gelişip büyümesine yağmurun sebep olması gibi sevgilinin ayva tüylerinin ortaya çıkmasına da gzyaşlarımla sebep olmuştur.
5. Bülbülün inlemesinin gle kavuşmasına sebep olması gibi Sabh'nin kavuşmasına niçin feryadı vesile olmasın.

33

1. Sevgilinin ayva tüyleriyle bahse girmeye kalkan için izah yoktur. Zira, Kur'an ile bahse girmek kimsenin haddi midir?
2. Akıl, deli gönlün işlerine engel olmak ister. Hiç yaşlı bir bilginin hiçbir şeyden haberi olmayan bir çocuk ile bahse tutuşması doğru olur mu?
3. Sarhoş gibi duran nergis çiçeği, tam açılmış gl ve açılmaya yüz tutmuş goncasıyla böyle bir gl bahçesinin sevgilinin yüzüyle bahse girmesi mümkün müdür?
4. Usta Kasım'ın neyi ve Hasan Can'ın uduyla bahse girsem, bana inleyip yanıp yakılmak yakışır.
5. Ey Sabh! Şiiri öyle bir mertebeye çıkardım ki şimdi Selman-ı Saveci ile zarafet konusunda bahse girişsem yeridir.

34

Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilün

1. Furkatuñ bīmārına ey dost vaşluñdur ‘ilāc
Hikmet-i Loqmān-ile kılmaz tabī‘at imtizāc
2. Varlıguñ şehrin hārāb idüp var ābād ol yūri
Şehr-i vīrān olsa andan kimsene almaz hārāc
3. ‘Ārızuñ ve’ş-Şems oğur nūr-ı cebīnūñ ve’đ-Duḥā
Ey saçuñ ve’l-Leyl ü ol leyle ‘izāruñdur sirāc
4. Bülbül-i gülzār-ı ma‘nā ol ki anuñ nālesi
Nice nice şehlere terk itdürüpdür taht u tāc
5. Cevr ider dilber diyü kalbūñi kıлма münkesir
Ey Şabūhī cām içüp olma iğen nāzük mizāc

35

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Dilā rāh-ı maḥabbetde kabā vü pīrehenden geç
Şehīd-i ‘ışk-ı ‘ālī-şān olup kayd-ı kefenden geç
2. Ma‘ārif hāşıl it ‘ālemde yārā olma ten-perver
Ko vīrān olsun ol hışn-ı haşīn burc u bedenden geç
3. Nigāruñ dürr-i dendānı gibi olmazsın ey lü‘lü
Gerekse Baḥr-i Kūlzüm'den güzer kıl ger ‘Aden'den geç
4. Geçürdi halka-i zülfi nigāruñ nice çenberden
Daḥı uşlanmaduñ mı ey gönül ol pür-fitenden geç
5. Zer ü zīverle pür-zīynet görüp dünyāya meyl itme
Şabūhī merd iseñ ‘ālemde gel bu pīre-zenden geç

34/G 11^a M: 312^b F, 1218 PBM, 641 MN.

1^a vaşluñdur M: vaşluñdan MN; 1^b kılmaz M: itmez F; 3^b ve’l-Leyl ü ol leyle M: ve’l-leyli ol leyli PBM; 5^a kıлма M: itme PBM; münkesir M: mün‘akis MN.

35/G. 11^{a-b}M: 312^b F.

34

1. Ey dost! Ayrılığından hasta olanın ilacı sana kavuşmaktır. Zira tabiat, Lokman'ın hikmetiyle uyum içerisinde değildir.
2. Varlığının ülkesini yıkarak huzur içerisinde hayatına devam et. Zira harap olmuş ülkeden kimse haraç almaz.
3. Yanağın Şems suresini, parlak alnın da Duha suresini mırıldanır. Ey saçı Leyl suresini andıran karanlıkta olan sevgili, yanağın o karanlıkta ışıktır.
4. Mana gülzarının bülbülü olmaya gayret eyle. Çünkü onun iniltisi nice şahlara tahtını ve tacını bıraktırmıştır.
5. Ey Sabûhî! Şarap içince nazik mizaçlı olup sevgilinin zulmüne canını sıkma.

35

1. Ey gönül! Muhabbet yolunda giyim kuşamdan vazgeç. Şanı yüce aşkın şehidi olup kefen endişesinden vazgeç.
2. Ey sevgili! Âlemde bilgi elde etmeye bak, rahatına düşkün olma! Bırak o çok sağlam kule viran olsun bedenden vazgeç.
3. Ey inci! Kızıldeniz'den de geçsen Aden'den de geçsen, sevgilinin dişleri gibi olamazsın.
4. Ey gönül! Sen daha uslanmadın mı? Kıvrım kıvrım saçlarını feleğin nice çemberinden geçirerek karışıklıklara sebep olan o sevgiliden vazgeç!
5. Ey Sabûhî! Altın ve mücevherle süslü görüp dünyaya meyletme. Mertsen âlemde bu yaşlı kadından vazgeç.

36

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. 'Uşşāka mihr gösterüp ey meh niķābuñ aç
Dünyā'yı zulmet içre kıoma āfitabuñ aç
2. 'Uşşāka cām-ı la'lüñi dirler metā' itmiş
Ey h'āce mes'ele nicedür gör kitābuñ aç
3. Mümkün degil ki fetħ ola bu müşkilāt-ı 'ışķ
Sen ey faķīh her ne kıadar faşl u bābuñ aç
4. Ey bī-başīret aç gözünü ğaflet almasun
Eşķ-ile her gice seher olunca h'ābuñ aç
5. Bekler Şabūhī her gice meyħāne kıapusın
Ey mey-fürüş sen de seherden ħarābuñ aç

37

Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün

1. Hāk-i pāsını idü[ñ] başuña tād
Ey ğöñül eyleme ğaflet gözün aç
2. Hün-ı vaşlı var iken lāyık mı
Ramazān öldüre ğāfilleri aç
3. Şeb-i hecründe lebuñ ağzuma vir
Tatlı olur Ramazān olsa ğülāc
4. İmtilā-yı şeb-i hicrān oldum
Ramazāndan olur olursa 'ilāc
5. Tīğüne teşne ğöñül yine ki ħalk
Ramazānda şuya olur muħtād
6. Baydaķ-ı ħāmı seni māt eyler
Ey Şabūhī ger olursañ Leclāc

36/G 305^a F:-M.

37/G. 305^{a-b} F:-M.

36

1. Ey ay gibi güzel sevgili! Dünyayı karanlık içinde bırakma. Örtünü aç da âşıklara güneş gibi parlak yüzünü göster.
2. Ey efendi! Sevgili, âşıklara kırmızı dudaklarını mal etmiş derler. Meselenin nasıl olduğunu anlamak için kitabını aç.
3. Ey fakih! Sen her ne kadar kitabında fasıl ve bölüm açsan da bu aşk müşkülünün çözülmesi mümkün değildir.
4. Ey basiretsiz âşık! Gaflete kapılma, gözünü aç. Gözyaşlarıyla her gece sabaha kadar uykusuz kal.
5. Ey meyhaneci! Sabûhî her gece meyhane kapısını bekler. Sen de meyhaneyi seher vaktinden aç.

37

1. Ey gönül! Gafleti bir kenara bırakıp gözünü aç da sevgilinin ayağının tozunu başına taç edin.
2. Sevgiliye kavuşma imkânı varken ramazanın gafilleri aç öldürmesi layık değildir.
3. Ayrılık gecesinde dudaklarını sun, zira ramazanda güllaç pek tatlı olur.
4. Ayrılık gecesi beni yorgun bıraktı. Bana ilaç olursa ancak ramazandan olur.
5. Halkın ramazanda suya muhtaç olması gibi benim gönlüm de senin keskin yan bakışlarına susamıştır.
6. Ey Sabûhî! Satranç mucidi de olsan ham bir piyon seni mat eder.

38

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Meclise virsün feraḥ bāde gidersün ğam ḳadeḥ
Devr-i güldür olmasun sāḳī elüñden kem ḳadeḥ
2. Ben şarāb-ı 'ıŝḳ-ı 'ālem-süz-ile ser-mest iken
Almamışdı destine bezm içre daḡı Cem ḳadeḥ
3. Nüş-ı cān olsun leb-i cān-baḡşuñ içdi ḳanımı
Ḳande var bunuñ gibi rengīn mey ü hürrem ḳadeḥ
4. Bezm-i 'uŝşāḳa niçün gelmezsin ey cān-pāresi
Ḳasret-i la'l-i lebüñle ḳan yudar her dem ḳadeḥ
5. Bu Şabūḫī dā'imā ŝoḡbetsüz olmaz sāḳiyā
Ġam müŝāḫib eşḳ-i hūñnüm mey ü dīdem ḳadeḥ

39

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Bu fenā dünyede ger ister-iseñ rāḡat-ı rūḡ
Şubḡ-dem yār-ı şafā-baḡş ile nüş eyle şabūḡ
2. Sāḳiyā şun mey-i gül-reng olalum mestāne
Tevbenüñ añma adın olmasa mānend-i Naşūḡ
3. Dāmenüñ dest-i ecelden alımsızın ey dil
Ḳadr ile Ādem olup 'ömr ile olursañ Nūḡ
4. Ey göñül var der-i meyhāneyi daḳḳ it seḡerī
Ki nice baḡlu işe andan irer fetḡ ü fütūḡ
5. Dürr-i dendānımı nazm eyle Şabūḫī yāruñ
Tā ola her ğazelüñ hūb u kelāmuñ memdūḡ

38/G. 11^b M: 312^b-313^a F.

3^a Nüş-ı cān M: Nüş-ı cām F; 5^a-4^b takdim-tehirli F.

39/G 11^b-12^a M:-F, 1258 PBM.

1^a dünyede ger M: evde eger PBM; 3^a dest-i ecelden M: dest açaldan PBM; 4^b işe M: ise PBM.

38

1. Şarap meclise neşe versin, kadeh de kederi gidersin. Ey saki! Şimdi gül devridir, elinden kadeh eksik olmasın.
2. Ben âlem yakan aşk şarabıyla sarhoşken, Cem meclis içinde eline kadeh dahi almamıştı.
3. Ey sevgili! Can bağışlayan dudağın kanımı içti, afiyet olsun! Bunun gibi güzel şarap ve gönül açıcı kadeh nerede var?
4. Ey can parçası! Âşıklar meclisine niçin gelmezsin? Kadeh, kırmızı dudağının hasretiyle her an kan yutmaktadır.
5. Ey saki! Bu Sabûhî daima birisiyle bir arada bulunmak ister. Gam arkadaşım, kanlı gözyaşlarım şarap ve gözlerim kadehtir.

39

1. Bu gelip geçici dünyada gönül rahatlığı istersen, sabah vakti huzur veren sevgili ile sabah şarabı iç.
2. Ey saki! Gül renkli şarabı sun da sarhoş olalım. Nasuh'un tövbesi gibi olmadığı müddetçe de tövbenin adını anma.
3. Ey gönül! İster değer itibariyle Hz. Âdem gibi ol, istersen Nuh gibi uzun ömürlü ol yine de eteğini ecelin elinden alamazsın.
4. Ey gönül! Var, seher vakti meyhanenin kapısını çal. Çünkü nice kapalı işler oradan açıklığa kavuşur.
5. Ey Sabûhî! Şiirini sevgilinin inci dişleri gibi sıraya diz ki her gazelin güzel ve kelamın övgüye değer olsun.

40

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Mihr-i cemāl-i yārdan urmasa dem şabāh
Kizb-ile böyle olmaz idi müttehim şabāh
2. Ey mäh-ı hüsn ruḡlaruña nisbet itdiler
Mest ü şafā-ile nola olsa 'alem şabāh
3. Her gün cihāna eşref-i mihr ider 'atā
Tañ mı olursa şāhib-i luḡ u kerem şabāh
4. Zülfüñ ğamına çāre ruḡuñdur ki ḡastenüñ
Meşhūr durur gice derd olur kem şabāh
5. Mihr-i münirdür yine cām-ı cihān-nümā
Olmış Şabūhī 'izz ü şeref birle Cem şabāh

41

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Hecrüñle oldı 'işretüm ey āfitāb telḡ
Sākī şakīl ü meykede teng ü şarāb telḡ
2. Yandı yakıldı döne döne ḡāl-i zāruma
Süz-i derünümü görüp oldı kebāb telḡ
3. Bu derd-ile dost cemālinden oldı dūr
Gül oda yakdı kendüsin oldı gül-āb telḡ
4. La'lüñ meyın şorana ḡadeḡ şunma sākīyā
Şīrīn-dehen nigāra yaraşmaz cevāb-ı telḡ
5. Olmasa bir kişide Şabūhī ḡuzūr-ı ḡalb
Her 'işret aña miḡnet olur her ḡoş-āb telḡ

40/G. 305^b F:-M.

4^b vezin aksıyor.

41/G. 12^a M: 305^b-306^a F, 1316 PBM, 721 MN.

2^b oldı M: itdi PBM; 3^a dost M: nigār PBM.

40

1. Sabah, sevgilinin güneş gibi güzel yüzünü anmasa böyle yalancılıkla suçlu olmazdı.
2. Ey ay gibi güzel sevgili! Senin yanaklarına benzetildiği için sarhoşluk ve neşe sabahın işareti olsa buna şaşılmaz.
3. Sabah her gün dünyaya güneşi ihsan ettiğinden lütuf ve kerem sahibi olmasına şaşılmaz.
4. Ey sevgili! Bu hasta âşık için senin saçlarının kederine çare yanaklarıdır. Zira sabah vakti hastaların ıstırabı azalır.
5. Ey Sabûhî! Cihanı gösteren kadeh yine parlak bir güneş gibi olduğu için Cem, izzet ve şerefle sabaha ulaşmıştır.

41

1. Ey güneş gibi güzel yüzlü sevgili! Ayrılığınla iştetim acı, saki çekilmez, meyhane dar ve şarap acı oldu.
2. Kebap perişan halimi ve gönül yarımı görünce döne döne yanıp yakıldı ve yenmez oldu.
3. Bu dertle dost yüzünden uzak kalınca gül kendini ateşe attı gül suyu özelliğini kaybetti.
4. Ey saki! Kırmızı dudağının şarabını sorana kadeh sunma. Zira tatlı dilli sevgiliye ters cevap vermek yakışmaz.
5. Ey Sabûhî! Eğer bir kişide kalp huzuru yoksa ona her iştret eziyet ve her hoşaf ise acı olur.

42

Mef'ülü Fā'ilatü Mef'ülü Fā'ilün

1. 'Älemde her kimüñ ki ola himmeti bülend
Bir serv-ğadd nigāra şalar āh-ile kemend
2. Cānān yolında varuñı ħarc eyle bī-ħisāb
Olmaz tarīķ-i 'ıřķ u maħabbetde çün u çend
3. Geç ħ'ān-ı dehrden göñül ehl-i ķanā'at ol
Ger imtilā-ise nola şūfī-i zelle-bend
4. Raħm eyle 'aql u şabr u dile ey tabīb-i cān
Cem' oldı āsitānuña bir nice derdmend
5. Şi'ri eger Kemāl'e iriře Şabūħī'nüñ
Memlū ola zārāfet ile milket-i Ħucend

43

Mef'ülün Mef'ülün Fe'ülün

1

Geleden bu cihāna olmadum şād
Dil-i vīrānumı görmedüm ābād
Ne Mecnūn çekdi bu derdi ne Ferhād
Dil-i meyyāl elinden dād u feryād

2

Çaçan kim görse bir tāzī cüvānı
Cihān bāğında bir serv-i revānı
Tekellüfsiz virür yolına cānı
Dil-i meyyāl elinden dād u feryād

42/G. 12^a M; 305^b F, 772 MN.

1^a ki M:-MN; 1^b nigāra şalar āh ile kemend M: nigāruñ şalar āhıyla kemend MN; 3 M:-F; 3b şūfī-i zelle-bend M: şūfī-i dile bend MN.

43/Mr. 12^{a-b} M: 313^a F, 799 MN.

2^a tāzī M: tāze F: nāzī MN; 3^c mey-ħ'āre M: bī-cān MN; 4^c müşkil M: müşkim MN.

42

1. Dünyada gayreti çok olan kişi, bir servi boylu sevgiliyi ah ile kendisine çeker.
2. Sevgili yolunda varını yoğunu hesapsızca harca. Zira aşk ve sevgi vadisinde neden niçin gibi sorular sorulmaz.
3. Ey gönül! Günahkâr sufi tıka basa doymuşsa ne çıkar? Sen dünya sofrasından geç, kanaat sahibi ol.
4. Ey can tabibi! Eşiğine toplanan bu dertli akla, sabra ve gönle merhamet et.
5. Eğer Sabûhî'nin şiiri Kemâl-i Hucendî'nin şiirinin güzelliğine ulaşırsa, Hucend ülkesi zarafet ile dolsun.

43

1. Bu dünyaya geldiğimden beri mutlu olmadım. Yıkık gönlümü hiç şen görmedim. Bu derdi ne Mecnûn ne Ferhat çekti. Hevesli gönül elinden eyvâh!
2. Ne zaman boyu bosu yerinde bir genç görse, dünya bahçesinde salınan bir güzel görse, onun yoluna çekinmeden hayatını feda eden hevesli gönül elinden eyvah!

3

Diyārumdan beni āvāre kıldı
Ġarīb ü ‘āşık u bī-çāre kıldı
Levend ü müflis ü mey-ḥāre kıldı
Dil-i meyyāl elinden dād u feryād

4

Ne derd-i ‘ışkuñ olurmış devāsı
Ne sengīn dillerüñ mihr ü vefāsı
Ne müşkil derd-imiş gönül belāsı
Dil-i meyyāl elinden dād u feryād

5

Sever görseydi bir zībā cemāli
Cihānda olmadı bir laḥza ḥāli
Şabūḥī’nüñ budur dā’im maḳāli
Dil-i meyyāl elinden dād u feryād

44

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

1. Belā köyinde kıldum ḥāne bünyād
Görenler didiler Ḥaḳ kılsun ābād
2. Leb-i şīrīnūñe ben cān virelden
Añılmaz oldu igen daḥı Ferhād
3. Ḳapusında beni ḳul eylemişdür
Bu berg-i nāz-ile ol serv-i āzād
4. Yüzüñ gören olur şād u ferahnāk
Nola ism-i şerīf olsa Feraḥ-şād
5. Şabūḥī ‘ışḳ-ı dilberden uşanmaz
Ki olmuşdur ğam u derd-ile mu‘tād

44/G. 13^b M: 313^b F.

2-4 M: takdim-tehirli F.

3. Beni memleketimden uzaklaştırıp avare, zavallı, âşık, çaresiz; tembel, züğürt ve sarhoş kılan hevesli gönül elinden eyvâh!
4. Ne aşk derdinin devası ne de taş kalplilerin sevgi ve vefası olurmuş. Gönül belası çok zor bir dertmiş. Hevesli gönül elinden eyvah!
5. Güzel yüzlü bir güzeli gördüğünde onu severdi. Dünya’da bir an dahi boş kalmadı. Sabûhî’nin devamlı sözü “Hevesli gönül elinden eyvah!” dır.

44

1. Bela köyünde bir ev inşa ettim. Görenler “Allah daim etsin!” dediler.
2. Ben senin tatlı dudağın için can verdiğimden beri Ferhad’ın adı dahi pek anılmaz oldu.
3. O servi gibi salınan güzel bu nazlı haliyle beni kapısında bekleyen bir kul haline getirmiştir.
4. Yüzünü gören şad ve mesud olduğu için o sevgilinin güzel isminin Ferahşad olmasına şaşılır mı?
5. Keder ve derde alışan Sabûhî, sevgilinin aşkından hiç usanmaz.

45

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Şāhdur çünki eyleyen bī-dād
İre mi kimseden göñül saña dād
2. Sihr ‘ilminde gözleri māhir
Hīle fenninde gamzeler üstād
3. Şatılur çārsū-yı miñnetde
Kimi dellāl-ı ‘ışk kılsa mezād
4. Nār-ı hecrüñe şabr ider ağıyār
Kāfir olur cehenneme mu‘tād
5. ‘İşkuñı muhkem eyledüñ dilde
Bek olur kāfir urduğı bünyād
6. Bu Şabūhī şarāba düşdi yine
Hırmen-i tevbeyi kılop berbād

46

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Mihr-i ruhuñla ölmek olur ey kamer lezīz
Zīrā bahār günleri olur sefer lezīz
2. Rihlet deminde h‘ān-ı gamuñdur ğidā-yı rūh
Zīrā olur müsāfire zād-ı sefer lezīz
3. Cān virmek isterem reh-i kūyuñda ħaddüñe
Olur tarīk-i Ka‘be‘de h‘āb-ı seher lezīz
4. La‘l-i nigārı zevk idemez zer-perest olan
Şafrāsı gālib olana gelmez şeker lezīz

45/G. 13^a M: 306^a F.

5^b urduğı M: itdügi F; 3-4-5 M: takdim-tehirli F.

46/G. 13^a M: 306^{a-b} F, 1471 PBM, 852 MN.

2-4 M: takdim-tehirli F; 2^b zād-ı sefer M: zād u sefer MN; 3^a kūyuñda M: ‘ışkuñda F; 3^b h‘āb-ı seher M: h‘āb-ı sefer F; h‘ān-ı seher MN; 4 M: -PBM; 4^b şafrāsı M: şuğrāsı MN; 5^b şoñına M: şoñında F.

45

1. Ey gönül! Sana kimseden adalet gelir mi? Zira adaletsizliği yapan şahın kendisidir.
2. Sihir ilminde gözleri maharetli ve hile ilminde ise yan bakışları ustadır.
3. Aşk pazarında mal satan kişi mihnet çarşısında kimi mezata çıkarsa satılır.
4. Başkaları senin ayrılığının ateşine sabreder. Kafir de cehenneme alışır.
5. Aşkını gönülde sağlamlaştırdın. Zira kafirin yaptığı yapı sağlam olur.
6. Bu Sabûhî tövbe harmanını savurup yine şaraba müptela oldu.

46

1. Ey ay yüzlü sevgili! Güneş gibi parlayan yanağının aşkıyla ölmek ne tatlı olur. Zira bahar günleri seyahat etmek zevklidir.
2. Gitme vakti geldiğinde kederinin sofrası ruha gıda olur. Zira yolcuya yolluk vermek hoş olur.
3. Ey sevgili! Senin muhitinde yanağın için can vermek isterim. Zira Kâbe yolunda seher vakti uykusu güzel olur.
4. Altına düşkün olan kişi sevgilinin kırmızı dudağından zevk alamaz. Zira safrası galip olana şeker lezzetli gelmez.

5. Öpseñ dehān-ı sākīyi la‘l-i lebin şunar
Zīrā kadeh şoñına olur nuql-i ter lezīz
6. Bezm içre sākī ‘āşıka şeftālüler şunar
Olur Şabūhī meclis-i meyde şemer lezīz

47

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. ‘Işka dil tıflını derd ü ğam ki bī-pervā şatar
Mālike kardeşleri şan Yūsuf-ı zībā şatar
2. Bāğubānā böyle tırmışdur bu bāzār-ı cihān
Kimisi elmada hayrāndur kimi ayva şatar
3. Naqd-i cānı la‘l-i kıymet-dārına virdüm behā
Gerçi ol şīrīn-dehen azırğanur ammā şatar
4. Reng ü būyından iki yüzlü cihānuñ kıl hāzer
Şanmağıl bu bāğubānı kim gül-i ra‘nā şatar
5. Hīle fenninde ser-āmeddür egerçi kākülün
Eñsesinden anı ammā zülf-i pür-sevdā şatar
6. Meykede şadrını virme taht-ı şāha yok mıdur
Ey Şabūhī bu harābāt içre bir şahbā şatar

48

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Rumūz-ı ‘ışk-ı cānānı ne bilsün şūfi benden şor
Me‘ānī bādesi keyfiyyet-i hālın içenden şor

47/G. 13^{a-b} M: 305^b-306^a F.

3 M:-F. 6^a yok mudur M: dünyede F.

48/G. 13^b M: 313^b F.

1^b içenden M: bilenden F.

5. Sâkî'nin ağızını öpsen kırmızı dudaklarını sunar. Zira kadehin sonuna taze çerez lezzetli olur.
6. Ey Sabûhî! Sâkî meclis içinde aşığa yanağını sunar. Zira içki meclisinde yemiş lezzetli olur.

47

1. Dert ve keder aşka gönül çocuğunu öyle pervasızca satar ki mâlike kardeşlerinin güzel yüzlü Yusuf'u sattığını zannedersin.
2. Ey bahçıvan! Bu dünya pazarı böyle kurulmuştur. Kimisi elmayı çok sever kimisi de ayva satar.
3. Can varlığını sevgilinin kıymetli kırmızı dudaklarına karşılık verdim. O tatlı dilli sevgili her ne kadar azımsasa da yine de satar.
4. İki yüzlü dünyanın renginden ve kokusundan sakın. Bu bahçıvanı gül-i rana satar zannetme.
5. Kâkülün her ne kadar hile ilminde önde gelse de onu da arkasından sevdalı saçlar ele verir.
6. Ey Sabûhî! Meyhanenin o en güzel yerini padişahın tahtına değişme. Bu harabat içinde şarap satan (bir kimse) yok mudur?

48

1. Sevgilinin aşkının gizli anlamını sufi nerden bilsin, bana sor. Anlamlar şarabının vasıflarının ne olduğu şarap içene sorulur.

2. Belā rezminde geçdüm baş u cāndan ey kemān-ebrū
Berü gel sergüzeşt-i ‘ışkı başından geçenden şor
3. Nigāruñ kākül-i miskīni ile hem-dem olunca
Ne kanlar yutduğın ey h̄āce āhū-yı H̄oten'den şor
4. Tolanup kūyuñı pervāne gibi bāl ü per yakmak
Niceymiş rüşen itsün saña şem‘-i encümenden şor
5. Şarāb-ı cān-fezānuñ keyf ü kemmin bilmek isterseñ
Şabūhī sāğarı ço ol leb-i şekker-şikenden şor

49

Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilün

1. ‘Ārızuñ kim sünbül-i miskīn-nikāb üstindedür
Neyyir-i a‘zam durur gūyā sehāb üstindedür
2. Āteş-i hecrüñle eşküm sīne-i pür-süzda
Kaatre-i hūn-āba beñzer kim kebāb üstindedür
3. Cām-ı la‘lūñ şevk-ile feryād idersem nola kim
‘Arz-ı hāli ‘āşıkuñ ekşer şarāb üstindedür
4. Ğamzeñ ü zülfüñ hayālinden ırağ olmaz gönül
Cān-bāz olan ya hancer ya tınāb üstindedür
5. Halka halka zülf-i miskīnūñ ruhuñ üzre sehā
Günde yatmış ejdehāveş pīç ü tāb üstindedür
6. Şol hilāldür kaşlaruñ kim mäh-ı bedr altındadır
Kāmetüñ ol servdür kim āfitāb üstindedür
7. Ey Şabūhī bāde-i nāb-ile eyle def‘-i ğam
Çün bilürsin hāl-i ‘ālem inkılab üstindedür

49/G. 13^b-14^a M: 306^a F, 2165 PBM; 1237 MN.

2-4 M: -F; 3^a Şevk-i cām-ı la‘lūñ ile nāleler kılsam nola F; 3^a şevk-ile M: şevkine PBM; 4^a ırağ M: ırağ MN; 5^a miskīnūñ M: müşgīnūñ F, PBM, MN; 6^a Kaşlaruñ ol mäh-ı nevdür kim kamer altındadır F; 7^b hāl M: halk F.

2. Ey keman kaşlı sevgili! Bela kavgasında başımdan ve canımdan vazgeçtim. Yanıma gel de aşk macerasını başından geçene sor.
3. Ey efendi! Sevgilinin misk kokulu kakülüyle dost olunca ne kanlar yuttuğunu Hutun ahusuna sor.
4. Ey sevgili! Senin semtini pervane gibi dolaşıp kanat yakmanın nasıl olduğunu meclisin mumuna sor da sana açıklasın.
5. Ey Sabûhî! Gönle ferahlık veren şarabın vasfını bilmek istersen, kadehi bırak bal dudaklı sevgiliye sor.

49

1. Ey sevgili! Üstünde misk kokulu örtü olan yanağın sanki üzerinde bulut olan güneş gibidir.
2. Gözyaşım, ayrılığının ateşiyle yanan gönlümde, kebab üstünde olan kanlı su damlasına benzer.
3. Kırmızı dudağının şarabının şevkiyle feryat edersem ne olur? Zira âşğın dileği genellikle şaraba dairdir.
4. Ey gönül! Sevgilinin yan bakışı ve saçları senin hayalinden uzak değildir. Zira cambaz ya hançer ya da ip üstünde olur.
5. Ey sevgili! Yanağın üzerinde kıvrım kıvrım olan misk kokulu saçların, güneşte yatmış ejderha gibi kıvrılmış vaziyettedir.
6. Ey sevgili! Kaşların dolunay altındaki hilal gibidir ve boyun üzerinde güneş olan bir servi gibidir.
7. Ey Sabûhî! Halis şarap ile kederini ortadan kaldır. Çünkü, bilirsin ki dünya hali daima dönüşüm ve değişim içindedir.

50

Mefā'ilün Fe'ilätün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Ğubār-ı hāk-i rehüñ tütüyā-yı dīdemdür
Hadeng-i ğamze-i mestüñ huzūr-ı sīnemdür
2. Hadüñde haţtuñı görsem ğamum olur efzün
Egerçi sebze vü aqarşu dāfi'-i ğamdur
3. Revān olursa 'aceb midür eşk-i hūñnüm
Ki pāy-ı servüñe yüz sürmedi nice demdür
4. Nesīm-i kākül-i miskīnūñ olmasa cānā
Çemende bād-ı şabādan eşer baña semdür
5. Geçerse 'ömr-i 'azizüñ figān u nāle-ile
Şabūhī ğam yime bu da bir özge 'ālemdür

51

Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün

1. Tāze yanmış dāğ kim bu sīne-i çāk üzredür
Ağger-i sūzān-ı miñnetdür ki hāşāk üzredür
2. Qande bārān-ı belā yağdurmağ ister ebr-i ğam
'Āşık-ı bī-çāre-i mehcūr-ı ğamnāk üzredür
3. Oqlaruñuñ nola ger sīnem olursa menzili
Tablaldur dāğlar kim bu ten-i hāk üzredür
4. Berg-i şive-ile bezenmiş serve beñzer rāstī
Bu kabā-yı sebz kim ol kadd-i çālāk üzredür
5. Eski derdüñden Şabūhī kırtarur āhır seni
Tāze yanmış dāğ kim bu sīne-i çāk üzredür

50/G. 14^a M: 313^b-314^a F.

51/G. 14^{a-b} M: 314^a F.

50

1. Ey sevgili! Senin yolunun toprağının tozu benim gözlerimin sürmesidir. Baştan çıkarıcı yan bakışlarının oku da gönlümün huzurudur.
2. Yeşillik ve akarsu her ne kadar kederi ortadan kaldırsa da yanağında ayva tüylerini görünce kederim artar.
3. Nice zamandır senin ayağına yüz sürmediğinden dolayı kanlı gözyaşlarım akarsa buna şaşılmaz.
4. Ey sevgili! Misk kokulu saçlarının latif rüzgârı olmasa, çemende esen bahar rüzgârı bana zehir gibi gelir.
5. Ey Sabûhî! Yüce ömrün feryat ve figanla geçerse kederlenme. Bu da böyle kendine özgü bir âlemdir.

51

1. Bu yaralı yüreğin üstünde olan yeni dağlanmış yanık, çer çöp üzerinde olan yakıcı mihnetin kuru gibidir.
2. Keder bulutu nerede bela yağmuru yağdırmak isterse, kederli, terkedilmiş ve çaresiz âşığın üzerine olur.
3. Ey sevgili! Ok gibi kirpiklerinin menzili göğsüm olursa ne çıkar? Yaralar bu toprak tenim üzerinde olan levhalardır.
4. Doğrusu, o zarif boylunun üzerindeki bu yeşil elbise, nazlı yapraklarla süslenmiş serviye benzer.
5. Sonunda Sabûhî seni eski derdinden kurtarır. Yeni dağlanmış yanık bu yaralı yüreğin üstündedir.

52

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Ey lebi ğonca yañağı gül-i ter
Ey ğadi serv-i müntehā dilber
2. Muşhaf-ı ğüsnuñe nazār idicek
Āyet-i ‘ışķı oķıdum ezber
3. İşigün toprağına yüz sür de
Ħased eyler ğamer güneş ğüniler
4. Eytügüm it raķıbi eyle cüdā
Ey ğazālum ğatuñda seg neyler
5. Alma ğözi yaşın ŞabūĦı’nunñ
Ħanlu şudur efendi eyle ğazer

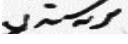
53

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Ol dil-rübā ki nām-ı şerīfi Ħalīl’dür
Ruĥsārı bāğ-ı ğuld u lebi selsebīldür
2. Ħacc eyleyüp şevāba girür ol kimesne kim
Küyuñda ğözleri yaşı her sū sebīldür
3. Luţf eyle alma sīneden ey ğaşları kemān
Mecrūĥ sīneme her oķuñ kim fetīldür

52/G. 14^b M:-F.

53/G. 14^b M: 306^b F.

1^b Ħān-ı cihānda ni‘met-i laţīfi sebīldür F; 2 Göñlümi hecri çıkarmāğa/Ruĥsārı şem‘i ğül ğibi rüşen-delīldür F; 3 Ādem nice milk dimeye ol perīye kim/Ruĥsārı bāğ-ı ğuld u lebi selsebīldür F; 4^a miyān M: miyānı F; 4^b ortasında M: arasında F; 5^b derd-i hecr M: derd ü hecr F.

53/G. 14^b M: 314^a F.

2^b Küyuñda M: Küyünda F; 3-4 takdim-tehirli F; 3^b kim M: bir F.

52

1. Ey gonca dudaklı, gül yanaklı ve servi boylu güzel!
2. Güzelliğinin kitabına bakınca, aşk ayetini ezberden okudum.
3. Eşiğinin toprağına yüz sürünce, ay haset eder güneş de kıskanır.
4. Ey ceylan gözlü sevgili! Dediğimi yap ve rakibi yanından ayır. Zira senin katında köpeğin ne işi olur?
5. Efendi! Sabûhî'nin kanlı su gibi olan gözyaşlarını akıtmaktan kaçın.

53

1. Mübarek ismi Halil olan o sevgilinin yanağı cennet bahçesi, dudağı ise onun içinde akan bir pınardır.
2. Senin semtinde gözyaşları her tarafa çeşme gibi akan kişi, hacca gitmiş gibi sevaba girer.
3. Ey keman kaşlı sevgili! Lutf et, her biri yaralı gönlüme bir fitil olan oklarını gönlümden alma.

4. ılca miyān u zerrece ağızı-çün ol mehūñ
Halk ortasında yok yire bir kāl u kıldür
5. Miskīn Şabūhī'ye nola raħm itseñ ey perī
Kūyuñda derd-i hecr-ile gāyet zelīldür

54

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. İrişdürürse 'aceb mi dil-i ħazīne sūrūr
Enīs ü mūnis-i 'uşşāk ya'nī kim ŧanbūr
2. Feraħ-fizā na'gamāt u teraħ-zedā āheng
Dil-i ħazīnūme andan irer irerse ħuzūr
3. Kişi Ħicāz u 'Irāķı ger ide seyr ü sülük
Anuñ gibi göñül eglencesini ħande bulur
4. 'Amelde şavtı degildür uşūlden ħāric
Meger ki çepçele devrān irişe aña fütür
5. Şadā-yı dilkeş ü efgān-ı cān-güdāz-ile
omaz ki ħātır-ı 'uşşāķa guşsa ide ħuťūr
6. Hezār naķş-ile taşnīfler ki ol eyler
Cemī'-i sāzlara pīş-rev olursa olur
7. Senūñle çep düşüp olmasa nāleñe āheng
Şabūhī al elūñe rāst dut ħulağını bur

54/G.14^b-15^a M: 314^b F.

7^b dut: ŧut

4. O ay yüzlü sevgilinin incecik beli ve minicik ağzı için halk ortasında yok yere dedikodu olmuştur.
5. Ey peri gibi güzel sevgili! Senin semtinde ayrılığının derdiyle son derece hakir durumda olan Sabûhî'ye merhamet etsen ne olur?

54

1. Âşıkların dostu ve yakını olan tambur, hüznü gönle sevinç getirse buna şaşılır mı?
2. Kederli gönlüme huzur gelirse, ferah-feza makamındaki nağmelerden ve keder artıran ahenkten gelir.
3. Eğer bir kimse Hicaz ve Irak makamlarını takip ederse bunun gibi gönül eğlencesini başka nerede bulur?
4. Tamburun sesi fiiliyatta usülden hariç değilse de bu bulanık devran içinde ona ancak yeis erişir.
5. Tambur, gönlü cezbedici sesler ve yürek yakan feryatlarla âşıkların gönlüne keder gelmesine izin vermez.
6. Tambur, bin nakış ile besteler yapar ve o besteler bütün çalgılara öncü olur.
7. Ey Sabûhî! Eğer tamburun seninle ters düşüp iniltiyle ahenkli olmazsa, al eline doğru tut ve akordunu yap.

55

Mefā‘ılün Mefā‘ılün Fe‘ülün

1. Cefāsı dilberüñ ‘ayn-ı vefādur
Belā vü derdi ‘uşşāka devādur
2. Benüm kıblem varup Ka‘be kapuñda
İşigüñe yüzüm sürmek şafādur
3. Vefā kıl ben faķır u müstemende
Zekāt genc-i hüsünüñe sezādur
4. Nola aḥvālüme acırsa deryā
Gözümüñ yaşıyla āşinādur
5. Şabūḥī ağlamazdı dilberinden
İgen bī-raḥm u igen bī-vefādur

56

Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün

1. Ḥayāl-i ḥāl ü ruḥsāruñla yanmış nice dāğum var
Gülinden lālesinden bāğ u şahrānuñ ferāğum var
2. Serīr-i ‘ışkda ol şāh-ı gerdün-iḳtidārem kim
Ḥabāb-ı eşk-i çeşmden kurulmuş bir otağum var
3. Şerār-ı nār-ı ‘ışkuñ ‘arş-ı dilde şābit olalıdan
Benüm hürşīd ü meh gibi nice yanar çerāğum var
4. Saña ey ḥāce bāzār-ı cihānuñ cümle esbābı
Benüm milk-i fenāda ne alup ne şatacağum var
5. Şabūḥī zülfi içre çehre-i yarı görüp dir kim
Şeb-i deycūr içinde meh gibi bir yüzi ağum var

55/G. 15^a M:-F.

56/G. 15^{a-b} M: 314^b F.

55

1. Sevgilinin cefası, vefanın ta kendisidir. Belası ve derdi ise âşıklara dermandır.
2. Ey sevgili! Kabe'ye benzeyen ve benim kıblem olan eşiğine yüzümü sürmem bana safadır.
3. Ben aciz ve bîçâreye vefa göster. Zira güzelliğinin hazinesine zekât vermek yaraşır.
4. Deniz benim hallerime acırsa ne çıkar? Zaten gözümün yaşıyla aşınadır.
5. Sevgili çok merhametsiz ve vefasız olmasaydı Sabûhî ağlamazdı.

56

1. Ey sevgili! Beninin ve yüzünün hayaliyle yanmış nice yanığim var. Bağın ve ovanın gülünden ve lalesinden bana ne!
2. Aşk tahtında felekler kadar kudretli bir şahım ki, gözyaşı tanelerinden kurulmuş bir çadırım var.
3. Aşkının ateşinin kıvılcımları gönül tahtına yerleştiğinden beri, benim güneş ve ay gibi nice yanan meşalem vardır.
4. Ey tâcir! Dünya pazarının bütün malları senin olsun. Benim bu fani alemde ne alacağım ne de satacağım var.
5. Sabûhî, saçları arasından sevgilinin yüzünü görüp, “Karanlık gece içinde ay gibi bir parlak yüzlüm var.” der.

57

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

1. Didüm dildāra tıguñ ıut-ı cāndur
Hemān aldı ele kim der-miyāndur
2. Kimüñle ceng ider bu çeşm u ebrū
Elinde dā'imā tır u kemāndur
3. Maħalleñde gice ħ'āb itmek olmaz
Seħer olunca feryād u figāndur
4. Diler çün ħancer u tıguñ dil ü cān
Ne minnetdür bular ħod der-miyāndur
5. Seg-i küyum dise bir kez Şabūħı
Eger ta'zım ise saña hemāndur

58

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Miskın şacıñ nesim iricek tartağan olur
İklım-i Çın'e her kılı bir armağan olur
2. Gitmez ħayāli kāmētüñüñ dīdeden şehā
Serv-i revāndur ol yiri āb-ı revān olur
3. Göñlüm gözümle ağızuñ-içün kıldılar nizā'
Ġamzeñ ki şulħ kılmıya yok yire kan olur
4. La'lüñ şafāsı-ile meye meyl ider göñül
Ebrūlaruñ firākına kıddüm kemān olur
5. Ağlar Şabūħı yār yüzinden cüdā düşüp
Bülbül ki gülden ayrıla işi figān olur

57/G 15^b M:-F.

58/G. 15^b M: 315^a F.

1^a tartağan M: tardağan F.

57

1. Sevgiliye kılıcın ruhun rızkıdır dedim. Ortadaydı hemen eline aldı.
2. Elinde daima ok ve yay olan bu göz ve kaş kiminle savaşmaktadır?
3. Semtinde gece uyumak olmaz. Zira sabah olunca feryat figan olur.
4. Hançerin gönlü ve kılıcı andıran bakışın da ruhu ister. Onların ortada olması benim için büyük lütuftur.
5. Sâbûhî için bir kez “Benim mahallemin köpeğidir.” dese bu, onun için şereftir.

58

1. Misk kokulu saçların rüzgâr değdiğiinde dağılır ve her kılı Çin diyarına bir armağan olur.
2. Ey sevgili! Senin boyunun hayali gözümün önünden gitmez. O salınan bir servidir, yeri akan suyun kenarındır.
3. Gönlümle gözüm senin ağzın için kavga ettiler. Eğer yan bakışların uzlaşmaya vesile olmazsa yok yere kan dökülür.
4. Gönül senin kırmızı dudağının zevki ile şaraba meyleder. Kaşlarının ayrılığına ise boyum yay gibi eğilir.
5. Gülден ayrılan bülbülün feryat figan etmesi gibi Sabûhî sevgilinin yüzünden ayrı düşünce ağlar.

59

Fa'ilatün Fa'ilatün Fa'ilün

1. Kıddüne öykündügi-çün ney-şeker
Bîd-i gülzâr içre hancerler çeker
2. Kıorqaram küyuñda feryâd itmege
İtlerüne virmeyem tâ derd-i ser
3. Görmedüm ağıyâr gelmiş yanıma
Bes izâ câ'e'l-kazâ 'amiye'l-başar
4. Şabr kııl cevır u cefâ-yı dilbere
Kı gönül Hâk'dan durur çün hayr u şer
5. Ortada saña Şabûhî nesne yok
Mey öper la'lin bilin kıoçar kemer

60

Mef'ülü Mefâ'ilün Fe'ülün

1. Dil âteş-i 'ışkadur semender
Deryâ-yı ğam u belâya lenger
2. La'lün çü virür hayâta va'de
Ğamzeñ ne tutar elinde hancer
3. Olsun o kimesne sâyeveş pest
Servi göre kıaddüne berâber
4. Ben bendesinüñ efendisidür
Oldıysa nola ğayra çâker
5. Ruhsâruña hať yazılmamışken
'İşk âyetini okurdum ezber
6. Meclisde şarâba şabr olur mı
Ağzuña söger Şabûhî sâğar

59/G. 16^a M: 315^a F.

4^b ki M: ey F; 5^b bilin kıoçar M: kıoçar bilin F.

60/G. 16^a M:-F.

59

1. Şeker kamışı sevgilinin boyuna özendiği için gül bahçesi söğüdünün içine hançerler çeker.
2. Köpeklerine baş ağrısı vermeyeyim diye semtinde feryat etmeye korkarım.
3. Yanıma yabancılar gelmiş görmedim. Kaderde olan başa geldiğinde göz kör olurmuş.
4. Ey gönül! Sevgilinin eziyetine ve verdiği sıkıntıya sabret! Çünkü hayır ve şer Allah'tandır.
5. Sabûhî boş yere heveslenme! Ortada sana bir nesne yok. Sevgilinin dudaklarını şarap öpmekte, belini ise kemer sarmaktadır.

60

1. Gönül, aşk ateşine semender, keder ve dert denizine ise lengerdir.
2. Kırmızı dudakların hayata müddet verirken yan bakışların niçin elinde hançer tutar?
3. O kimse gölge gibi alçakta dursun ki servi onu boyuna eşit görsün.
4. Sevgili ben kölesinin efendisidir. Başkasına hizmetkâr olduysa ne çıkar?
5. Ey sevgili! Senin ayva tüylerin çıkmamışken ben aşk ayetini ezberden okurdum.
6. Sabûhî mecliste şaraba sabredilir mi? Kadeh senin ağzına söver.

61

Mef'ülü Fā'ilatü Mefā'ilü Fā'ilün

1. 'İd oldı her kişi yine zevk u şafādatur
Mesrūr u şādumān gözi [anuñ] küşādedür
2. El vir[mişi]di devlet-i tālī'- musā'ide
Bir la'l-i bāde ile şu kim merhabā ider
3. Ey şehsüvār-ı hüsn ü melāhat rikāb-ile
Cümle semend-i nāz-ı süvārī piyādedür
4. Tölabā binse yār şalınsa rakīb-ile
Uşşākuñ āh u nālesi fevka'l-'ulādedür
5. Cümle cihān vişāl-ile mesrūr u bahtiyār
Miskīn Şabūhī miñnet ü derd ü belādatur

62

Mef'ülü Fā'ilatü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Öyküñdi haţtuña çemen ayağa şaldılar
Reyhān şaçuña beñzeyicek bāğa şaldılar
2. Haţtuñ hayāli ile gönül varsa küyuña
Nāmıyla şan kebūteri uçmağa şaldılar
3. Şalsa nazar rakīb-i siyeh-rūya hūblar
Şehler durur ki bāzların zāğa şaldılar
4. Gün yüzlü servi boylu güzellerden āh kim
Ben hāki sāyeveş katı alçağa şaldılar
5. Fikr-i Şabūhī'ye irmek olmadı
Peyk-i hayāli gerçi şola şağa şaldılar

61/G. 306^a F:-M.

62/G. 306^b F:-M.

61

1. Bayram olduğunda herkes zevk ve eğlencededir. Sevinçli, mutlu herkesin gözü açıktır.
2. Devlet kırmızı şarapla merhaba eden kısmetli talihe el vermişti.
3. Ey güzellik ve alımlılığın şehsüvarı! Sen geçerken bütün naz ordusu ayakta bekler.
4. Sevgili rakip ile dönme dolaba binip salınsa, âşıkların âhı ve inlemesi çok olur.
5. Zavallı Sabûhî mihnet, dert ve belâ çekerken dünya halkı sevgilisine kavuştuğu için mutlu ve sevinçlidir.

62

1. Çimen senin ayva tüyelerine benzeyince çiğnediler ve reyhan senin saçlarına benzeyince bağa yaydılar.
2. Gönül, ayva tüyelerinin hayali ile semtine gelse güvercini ayağındaki haber pusulasıyla cennete gönderdiler zannedersin.
3. İyi kişiler kara yüzlü rakibe baksalar doğanları kartallara salan şahlar görürler.
4. Güneş gibi parlak yüzlü, servi boylu güzellerden âh ki ben zavallıyı gölge gibi yere çaldılar.
5. Hayal güvercinini saça sola salmış olsalar da Sabûhî'nin fikrine erişmesi mümkün olmadı.

63

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Cenāb-ı dil-rubāda tā ki menzilgāhumız vardur
Sipihri-i kibriyā üstünde ‘izz ü cāhumuz vardur
2. Reh-i ‘ışkuñda cān virmek ‘aceb mi ey Mesīhā-dem
Bizüm de bu tarīk-i ğamda resm-i rāhumuz vardur
3. Nişān itseñ nola mihr üzre mihrüñ halkası ey meh
Çazā kavısından atılmış ħadeng-i āhumuz vardur
4. Piyāde at öñünce ruĥ sürer ferzāneler dā’im
Süvār-ı esb-i nāz olmuş bizüm bir şāhumuz vardur
5. Büyük a‘mālūñ olsa nola zāhid rüz-ı maĥşerde
Bizüm eşk ü nedāmetden sa‘ādet-ĥānumuz vardur
6. Nola şūfī eger sen gözi açuqlardan olursañ
Bizüm de çeşm-i bīdār u dil-i āgāhumuz vardur
7. Şabūhī neyleye bir güşe-i gülzār u şahrāyı
Bizüm meyĥāne künci gibi ‘işretgāhumuz vardur

64

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Nola āşufte vü şūrīde olursa dilümüz
Çün ezel ‘ışk-ile taĥmīr olınupdur gilümüz
2. Biz sipāhī olalı ‘ışk-ile tīmār-ı ğama
Āhumuz bād-ı hevā derd ü belā ħāşilumuz
3. Mihr-i ruĥsāruña irerdi gönül zerre-mişāl
Olmasa zülf-i perīşānuñ eger ħā’ilümüz

63/G. 306^b-307^a F:-M.

64/G. 16^{a-b} M: 315^{a-b} F, 3188 PBM.

4^a şoralum M: şoraram PBM; 5^a Āh u efgānumı gül gibi eger güş ide yār PBM.

63

1. Sevgilinin bulunduğu yerde mevkiimiz ve itibarımız olduğundan dolayı kâinatta yüceliğimiz en üst noktadadır.
2. Ey nefesi ölüleri dirilten sevgili! Aşkının yolunda can vermeme şaşılır mı? Zira bizim de bu keder yolunda kendimize has bir yürüyüş tarzımız vardır.
3. Ey ay yüzlü sevgili! Güneş üzerinde güneşin halkasını nişan etsen ne olur? Bizim kaza yayından atılmış âh okumuz vardır.
4. Vezirler piyade at önüne daima kaleyi sürer. Bizim de naz atına binmiş bir şâhımız vardır.
5. Ey zâhit! Mahşer gününde çok iyi amelin olsa ne olur? Bizim gözyaşı ve pişmanlıkla doldurulmuş mutluluk soframız vardır.
6. Ey sûfi! Sen gözü açıklardan olsan ne olur? Merak etme, bizim de ferasetimiz ce olup bitenden haberimiz vardır.
7. Sabûhî bir gül bahçesi ve sahra köşesini ne yapsın? Bizim meyhane köşesi gibi iştret yerimiz bize yeter.

64

1. Ezelden çamurumuz aşk ile yoğrulduğundan dolayı gönlümüz aşktan dağılmış ve perişan olursa buna şaşılmaz.
2. Biz, aşk ile keder toprağına sipahi olduğumuzdan beri âhımız karşılıksızdır ve mahsulümüz dert ve beladır.
3. Eğer dağınık saçların engelimiz olmasaydı, gönül zerre gibi senin güneşe benzeyen yüzüne erişirdi.

4. Şoralum la' lüñe Kānūn [u] Şifā mes'elesin
Olmadı hikmet-i Loqmān-ile hāll müşkilümüz
5. Cānib-i şāh-ı cihāndan ger ola hūsn-i semā'
Ey Şabūhī ola bir bülbül-i gūyā dilümüz

65

Mef'ülü Fā'ilatü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Biz kim cihānda tekye-i 'iṣṣuñ gedāsıyuz
Derd ü belā 'asākirinüñ pādişāsıyuz
2. Çarḥuñ bu dürlü dürlü dönüşinden almazuz
Devrānda biz ki rūd-ı şarāb āsiyāsıyuz
3. Seyl-i havādiş-i felek ile yıkılmazuz
Biz kaşr-ı 'iṣretüñ bek urulmuş bināsıyuz
4. Raqş urma sen terānemüze zāhidā bizüm
Biz lā-ubālī rind u cihan bī-nevāsıyuz
5. Dil bir re'īs-zādeye düşse 'aceb degil
Zīrā ezelde baḥr-i ğamuñ āşināsıyuz
6. Her kande kim açılsa gül-i gülsitān-ı bezm
Anuñ Şabūhī bülbül-i rengīn edāsıyuz

66

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Sen olmayıcağ milk-i dile ḥan gerekmez
Cānān var-iken cismümüzüze cān gerekmez

65/G. 16b M: 307a F.

1^a Biz kim M: Bezm-i cihānda F; 2 M: -F; 3^a urma sen M: urmasun F.

66/G. 16^b-17^a M: 315^b F.

1^b Cānān M: Cān F.

4. *Kanun* ve *Şifa* meselesini senin kırmızı dudağına soralım. Zira derdimiz Lokman'ın hikmetiyle çözüme kavuşmadı.
5. Ey Sabûhî! Eğer şiirimiz âlemin şahının tarafından iyi duyulursa, gönlümüz devamlı konuşan bir bülbül gibi olur.

65

1. Biz dünyada aşk tekkesinin dilencisi, dert ve bela askerlerinin kumandanıyız.
2. Feleğin bu türlü türlü dönüşünden etkilenmeyiz. Ancak şarap ırmağı bizim değirmenimizi döndürür.
3. Feleğin olaylarının seliyle yıkılmayız. Çünkü biz, işret köşkünün sağlam yapılmış binasıyız.
4. Ey zâhit! Sen bizim nağmemizle dans etme. Zira biz, laubali rindiz ve dünyanın nasipsizleriyiz.
5. Gönül bir kaptan oğluna kapılsa buna şaşılmaz? Zira biz ezelden keder denizinin kaptanıyız.
6. Ey Sabûhî! Meclisin gül bahçesinin gülü her nerede açılrsa, biz onun renkli üsluba sahip bir bülbülü oluruz.

66

1. Sevgili varken bedene ruhun gerekmediği gibi sen olmayınca gönül mülküne han da gerekli değildir.

2. Bir bāğda kim ‘ārız u ƣaddūñ ola cānā
Gül zā’id olur serv-i ƣirāmān gerekmez
3. Her kime ki kūyuñda vaṭan ola müyesser
Gülşenden uşanur aña bostān gerekmez
4. Zülfüñle ruḡuñ gice vü gündüz yiter ey dost
Meclisde daḡı şem‘-i şebistān gerekmez
5. Maḡbūb u meye ƣünkü Şabūḡī ola ƣādir
Min ba‘d aña defter ü dīvān gerekmez

67

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Her kişi dilber sevüp cām içmege ƣıldı heves
Vā‘izā gūş eylemez kimse naşīḡat sözi kes
2. Cām-ı ‘ışƣı nūş idüp ‘ālemde bī-bāk ol yūri
Bāde-i şevƣ-ile mest olana daḡl itmez ‘ases
3. Sāye şalsañ ey hümā-yı ‘izz ü devlet üstüme
Himmetüm pervāzına olmazdı ‘anƣā bir meges
4. Fehm iderdüñ ney gibi baḡrum delüp zār olduḡum
Gūş ideydüñ nāle vü feryād u āhum bir nefes
5. Ey Şabūḡī zülf ü la‘linden perīşān oldu dil
Ṭaḡıdurlar ‘aƣlı cem‘ olsa hevā-ile heves

67/G. 17^a M: 316^a F, 3327 PBM, 2027 MN.

2^b Bāde-i şevƣ M: Bāde-i ‘ışƣ PBM; 4 Ḥaste ‘āşık ƣekdi raḡtı bir nefes kaldı hemān/Ey ṭabībüm gel yitiş görsün seni cān bir nefes PBM; 5^a zülf ü la‘linden perīşān oldu dil M: la‘l ü zülf-i yārdan zinhār kim PBM; 5^b ‘aƣlı M: ‘aƣlümü MN; olsa M: olmaz PBM.

67/G. 17^a M: 307^a F.

1 M: -F; Ni‘met-i la‘lüñe ger bulmasa idi dest-res/ Ellerüni şükr idüp yüzine sürmezdi meges: -M; 2^b şevƣ-ile: ‘ışƣ-ile F; Ḥaste ‘āşık ƣekdi raḡtı bir nefes ƣaldı hemān/ Ey ṭabībüm gel yitiş görsün seni cān bir nefes: -M; 5^a zülf ü la‘linden perīşān oldu dil M: luṭf-ı la‘l-i yārdan zinhār kim F.

2. Ey sevgili! Bir bahçede eğer senin parlak yanağın ve servi boyun varsa o bahçede gül de salınan servi de lüzumsuz olur.
3. Her kime senin semtini vatan edinmek nasip olsa o, gül bahçesinden bıkar ve ona bağ bahçe gerekmez.
4. Ey dost! Saçların ve yüzün gece ve gündüz için yeterlidir. Sen olunca mecliste de gece mumu gerekli değildir.
5. Sabûhî, sevgiliye ve şaraba sahip olduğu için bundan sonra onun başka şeye ihtiyacı yoktur.

67

1. Ey vaiz! Herkes güzel sevip şarap içmeye heves etmiştir. Nasihat etmei bırak, zira kimse dinlemez.
2. Aşk şarabını içip, âlemde korkusuzca yürü. Şarap keyfiyle sarhoş olana gece bekçisi müdahale etmez.
3. Ey izzet ve nimet hüması! Üstüme gölgeni salsan, himmetimin uçup kanatlandığı gökte anka bir sinek dahi olmazdı.
4. İniltime, feryadıma ve âhıma bir an kulak verseydin, ney gibi bağırimi delip ağladığımı fark ederdin.
5. Ey Sabûhî! Gönül sevgilinin saçlarından ve kırmızı dudağından perişan olmuştur. Zira arzu ve heves bir araya geldiğinde aklı dağıtır.

68

Mefā'ilün Fe'ilätün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Ayağũñ öpmege düşdi bu hüksāra heves
Ġübārdur ki ider tād-ı şehriyāra heves
2. Gel inme cife-i dehre belend-pervāz ol
Hümā-yı evc-i şeref eylegil şikāra heves
3. Ayağı tozını sa'y it getür ele ey dil
Gel oñmadıklığı ço eyle kesb ü kāra heves
4. Cihān-ı bükalemün gibi ber-ķarār degil
Göñül gel eyleme bu zülf-i bī-ķarāra heves
5. Bu sīnem üzre görüp tāze tāze dāğlarum
İder o serv-i revān seyr-i lālezāra heves
6. Şabūhī mest-i mey-i 'ışķ olmasa sākī
'Aceb ider midi ol çeşm-i zü'l-ħumāra heves

69

Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün

1. Gül şüküfte goncalar ħandān u bülbül zār-imiş
Kūy-ı dilber bāğ-ı cennet gibi bir gülzār-imiş
2. Pest ü a'lā her kişinüñ himmeti ķadrinedür
Zāhidüñ maķşüdü cennet 'aşıķuñ dīdār-imiş
3. Ćarsū-yı 'ışķda kim dir ki bulunmaz metā'
Derd alup cānlar şatarlar bir 'aceb bāzār-imiş

68/G. 17^a M: 315^b F.

2-3 M: takdim-tehirli F.

69/G. 17^b M: 307^{a-b} F, 3443 PBM, 2075 MN.

1^a Kūy-ı dilber M: Gördi dilber PBM; 2^b maķşüdü M: fikrinde PBM; bulunmaz metā' M: bulunmaz çün metā' MN; 3^b şatarlar M: şat[ılı]r MN; 4^a kimi M: kimisi PBM, kimisi M; 4^a Kimi cān oynar kimi serbāzlıklar gösterür F; 5^b İçmez M: Açmaz MN; 5^b yārān M: sākī F.

68

1. Ey sevgili! Bu zavallı heves, hükümdarın tacına heves eden bir toz zerresi gibi senin ayağını öpmek için yerlerde sürünmektedir.
2. Gel, bu kokuşmuş dünyaya inme. Şeref burcunda uçan hüma gibi ol da avlanmaya heves eyle.
3. Ey gönül! Gayret et de sevgilinin ayağının tozunu elde et. Uğursuzluğu bir kenara bırakıp kazanç elde etmeye heveslen.
4. Gönül gel, sevgilinin bu rengarenk dünya gibi değişken olan kararsız siyah saçına heves etme.
5. O servi gibi salınarak yürüyen sevgili benim yüreğimin üzerindeki taze yanıkları görünce, lale bahçesini dolaşmaya heves eder.
6. Ey saki! Eğer Sabûhî aşk şarabının sarhoşu olmasaydı, o baygın gözlü sevgiliye heves eder miydi?

69

1. Güller açılmış, goncalar gülerek kendini göstermiş, bülbül ağlamaktaymış. Sevgilinin semti cennet bahçesi gibi bir gül bahçesiymiş.
2. İster avam ister havas olsun her kişinin gayreti kudreti kadardır. Zahidin maksadı cennete, aşığına ise sevgiliye kavuşmaktır.
3. Kim der aşk pazarında eşya bulunmaz diye? Orası dert alınıp canlar satılan görülmedik bir pazar yeriymiş.

4. Kimi ağlar kimi iñler kimisi feryād ider
Kūy-ı dilberde behey ‘āşık temāşā var-imiş
5. Bāde-i la‘line cān virür Şabūhī dilberüñ
İçmez oldum didügi yārān ‘abeş inkār imiş

70

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1

Ey göñül geç bu cihāndan ki vefā gelmezmiş
Terk-i esbāb-ı tarab kııl ki şafā gelmezmiş
Cehd idüp bākīye sa‘y it ki fenā gelmezmiş
Cān kulağına dirīgā bu nidā gelmezmiş
Kimseden kimseye ‘ālemde vefā gelmezmiş

2

Nola ger her ħaruñ olursa libāsı ħārā
Her denīnün ne‘aceb pāyesi olsa bālā
Kılma sen ‘ākııl-isen bunlara meyli aşlā
Çün bilürsin ki cihān içre meşeldür cānā
Kimseden kimseye ‘ālemde vefā gelmezmiş

3

Nice ādemler ile gerçi geçürdük nice dem
Dem-i şādī vü feraĥda yile olduğ hem-dem
‘Ākıbet kimesneden görmedüm illā ki elem
Kūşe-i cām-ı cihān-bīnene yazmış bunu Cem
Kimseden kimseye ‘ālemde vefā gelmezmiş

4

Secdegāhuñ ola lāyıķ mı senüñ bir nice dūn
Eyleme ħāne-i imānuñı zālīm mađbūn
Ĥabbe yokdur saña ger ‘ālem olursa ħārūn
Fehm ider ‘ākııl olan bu sözi bil kim mecnūn
Kimseden kimseye ‘ālemde vefā gelmezmiş

4. Behey âşık! Sevgilinin semtinde, kiminin ağladığı, kiminin inlediği, kiminin ise feryat ettiği bir tiyatro oyunu oynanmaktadır.
5. Sabûhî sevgilinin kırmızı dudağının şarabı için can verir. Dostların içmez oldum dediği inkardan başka bir şey değildir.

70

1. Ey gönül! Vefa gelmeyen bu dünyadan vazgeç, huzur getirmeyen şenlik vasıtalarını terk et. Kendisinden fenalık gelmeyecek olan ebedi âlem için çalış. Ne yazık ki can kulağına bu sesleniş gelmezmiş: Dünyada kimseden kimseye vefa gelmezmiş.
2. Her eşeğin semeri ipekten olsa ne olur? Her soysuzun mertebesi yüksek olsa buna şaşılır mı? Sen âkıl isen bunlara asla yönelme. Ey sevgili! Dünyada kimseye bir başkasından vefa gelmeyeceği bilinen bir hakikattir.
3. (Her ne kadar) pek çok insanlar nice zamanlar geçirdiysek de neşeli ve şen zamanlarda rüzgarla dost olduk. Sonuçta kimseden keder dışında (bir şey) görmedim. Cem, dünyada olan biteni aksettiren kadehinin köşesine, “Dünyada kimseden kimseye vefa gelmezmiş.” yazmıştır.
4. Birçok alçak kimselere temenna etmen sana layık mıdır? İman evini zalimle aldatılmış eyleme. Âlem Karun gibi zengin olsa da senin payına zerresi düşmez. Ey divane! Bil ki, âkıl olan bu sözü anlar: Dünyada kimseden kimseye vefa gelmezmiş.

Ey Şabūhī saña el virmedi çünkim maṭlūb
 Gūşe-i ‘uzleti elden kıoma budur üslūb
 Bī-vefādur bu cihān kendüñe kıılma maḥbūb
 Tāķ-ı Keyḥūsrev'e bu nükte olupdur mektūb
 Kimseden kimseye ‘ālemde vefā gelmezmiş

71

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Sırışk baħrini göz merdümi olup ğavvāş
 Getürdi nazma dişüñ gibi nice gevher-i ḥāş
2. ‘Avām yanını terk itmez ol cefā-pīşe
 Bu niyyet-içün okudum egerçi niçe ḥavāş
3. Raķīb-i rū-siyeh e yirde gökde yir yokdur
 Yuķarı kıorsam is olur aşığa kıorsam paş
4. Göñül ‘alem gibi serkeş olupdur evvelden
 Hevā-yı ‘işkuñ-ile gird-bādveş rakķāş
5. Kūdūreti giderüp şāf olursa kıalbūñ eger
 Şabūhī āyīne gibi nigāri bağruña baş

72

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Virdi dil naķd-i ḥayātı leb-i cānāna ‘ivaz
 Cān olur çünki cihān içre yite cāna ‘ivaz

71/G. 18^a M: 307^a-307^b F.

1^a göz merdümi M: cān-ile dil F; 2^b Bu niyyet için M: Bu niyyete F; 2^b niçe ḥavāş M: nice nice
 iḥlāş F; 3 Ḥadeng-i **شادتم** ey kemān-eburū/ Bu cism-i ḥākiyi bir kez dil ile yarı ḥalāş F; 4^b
 ‘işkuñ ile M: ‘işķ-ile F; 4^b gird-bādveş M: çün gird-bād olup F; 5^a eger M: ger F.

72/G. 18^{a-b} M: 307^b F.

1^b yite M: leb F; 4^b ol M: bu F.

5. Ey Sâbûhî! Arzu ettiklerini elde edemediğinden dolayı uzlet köşesini elden bırakma. Vefasız olan bu dünyayı kendine yâr eyleme. Bu nükte, Tâk-ı Hüsrev'e yazılmıştır: Dünyada kimseden kimseye vefa gelmezmiş.

71

1. Gözbebeği, gözyaşı denizinde dalgıç olup, dışın gibi birçok inciye ipe dizdi.
2. Her ne kadar, bunun için birçok havası çağırıysam da o cefa etmeyi huy edinen sevgili avam yanını terk etmez.
3. Yüzü kara rakibe yerde de gökte de yer yoktur. Yukarı koyarsam is olur, aşağı koyarsam pas.
4. Gönül evvelden beri sancak gibi dik başlı olmuştur ancak senin aşkının arzusuyla rüzgâra kapılmış toz toprak gibi dans eder.
5. Sabûhî! Eğer kalbini bütün günahlardan temizleyip saf hale getirirsen sevgiliyi ayna gibi bağrına bas.

72

1. Gönül, sevgilinin dudaklarına karşılık hayatını verdi. Çünkü, dünya içinde cana karşılık ancak can yeterli olur.

2. Dördüni yanmağ-ile kılma vefā ümmīdin
Hīç olur mı ki ola āteş-i sūzāna ‘ivaz
3. Sīm-i eşki döke şaça yoluña harc itdüm
Görmedüm habbece ol genc-i firāvāna ‘ivaz
4. Her ʔolu başına bir būse gerekdür sākī
Cān virür her kişi ol la‘l-i Bedaḥşān'a ‘ivaz
5. Ey Şabūhī gözümüñ yaşına raḥm itmedi yār
Kimesne virmedi bu dünyede bārāna ‘ivaz

73

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Ruḥsār-ı yārda olalı āşikār ḥaṭ
Her gūşe sebzēār durur her kenār ḥaṭ
2. ‘Uşşāka gāh mu‘ciz-i Mūsā kılur ‘ayān
Neml āyetini gāh yazar ber-kenār ḥaṭ
3. Berg-i gül üzre ḥaṭṭ-ı müşennā şanur gören
Ruḥsār-ı dil-rübāda kılaldan qarār ḥaṭ
4. Her kişi māyil oldı benefşe şarābına
Çün tutdı la‘li dā’iresin müşkbār ḥaṭ
5. Nuql-i leb-ile bāde-i la‘lini ‘arz ider
Bir dem Şabūhī komadı hūşyār ḥaṭ

73/G. 18^b M: 307^b F.

1^b sebzēār durur M: sebzēār u F; 5^b hūşyār M: bir hūşyār F.

2. Yanıp yakılmakla kimseden vefa bekleme. Yakıcı ateşin karşılığı ne olabilir ki?
3. Gümüş gibi olan gözyaşlarımı dökme saça sevgilinin yolunda harcadıysam da bu büyük hazineye zerrece karşılık görmedim.
4. Ey saki! Her kadeh başına bir öpücük gereklidir. Zira herkes o Bedahşan yakutuna benzer dudağa sahip olan sevgili için can verir.
5. Ey Sabûhî! Bu dünyada kimsenin yağmurun karşılığını vermemesi gibi sevgili de gözümün yaşına merhamet etmedi.

73

1. Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri görünür olduğundan beri her köşe yeşillik her kenar da hat olmuştur.
2. Âşıklara Neml ayetini bazen Hz. Musa'nın mucizeleri açıklar bazen de hattın kenarı üzerinde yazar.
3. Ayva tüyleri, sevgilinin yüzünde belirmediğinde gören gül yaprağının üzerinde müsenna yazı var zanneder.
4. Sevgilinin kırmızı dudaklarının çevresindeki ayva tüylerini misk kokusu sardığı için herkes menekşe şarabını arzuladı.
5. Sevgili, dudağının mezesiyle şarap gibi olan kırmızı dudaklarını sunarak, Sabûhî'nin aklını başından aldı.

74

Mef'ülü Mefā'ilün Mef'ülü Mefā'ilün

1. Depret elüñi sākī al devr-i zamāndan haz
Rağmına cihānuñ sür yāķūt-ı revāndan haz
2. Bu bağı katı çarhuñ çekdüm nice kez derdin
Olmadı naşīb almaķ bir ķaşı kemāndan haz
3. La'l-i lebüñe göñlüm gitdükçe harīş oldu
Pīr olsa kişi lābūd artar aña cāndan haz
4. 'Aksine durur çarhuñ ekşer harekātın gör
Geh devr-i ķadehden ğam geh devr-i zamāndan haz
5. 'Işķına Şabūhī'nüñ nüş eyle meyi sākī
Çün 'ömr geçer tırmaz al bu güzerāndan haz

75

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Teşbīh olalı haddüñe ey gül-'izār şem'
Baş çekdi başķa oldu şeh-i tācdār şem'
2. Āhumdan ıztırāb çeker-imiş 'izār-ı dost
Zirā şabā yilinden olur bī-ķarār şem'
3. Başına od yaķup nola yaş dökse gözleri
Ķomaz murādı üzre yana rüzgār şem'
4. Örtür 'izār-ı dilberi zülfiyle ğamzesi
Bir düzddür ğice idemez āşikār şem'
5. Dil uzadursa māha Şabūhī 'aceb degil
Her şeb 'izār-ı dilbere ķarşu yanar şem'

74/G. 18^b M: 307^b F.

2^b bir ķaşı kemāndan M: yāķūt-ı revāndan F; 5^b tırmaz M: ķalmaz F.

75/G. 19^a M: 308^a F.

5^a uzadursa M: uzadur F; 5^b 'izār M: ħüsn F.

74

1. Ey sâkî! Harekete geç, içinde bulunduğun dönemin imkanlarından yararlan. Bu dünyanın inadına kırmızı şarabın zevkini sür.
2. Bu taş yürekli feleğin derdini çok çektim ama bir keman kaşlı sevgiliden haz almak nasip olmadı.
3. Gönlüm giderek sevgilinin kırmızı dudaklarını daha fazla arzuladı. Zira kişi ihtiyar dahi olsa ona hazzın gönülden artması gerekir.
4. Feleğin hareketleri ekseriya tersinedir. Bazen şaraptan kederlenmeye bazen de zamandan haz almaya sebebiyet verir.
5. Ey saki! Sabûhî'nin aşkına şarabı iç. Çünkü ömür geçiyor, bu dünyanın geçici nimetlerinden haz almaya bak.

75

1. Ey gül yanaklı sevgili! Mum, senin yanapına benzetildiğinden beri taç sahibi bir şah olan mum karşı geldi ve değişti.
2. Mumun sabah rüzgarından savrulurken yanması gibi sevgilinin yanağı da benim ahımdan ızdırap çekermiş.
3. Başına ateş yakıp gözleri yaş dökse ne olur? Rüzgâr, mumun dilediği gibi yanmasına izin vermez.
4. Sevgilinin saçlarıyla yan bakışı, tıpkı mum tarafından aydınlatılamayan hırsız bir gece gibi onun yanağını örter.
5. Ay, her gece sevgilinin gül renkli yanağına karşı parlayan bir mum gibi olduğu için Sabûhî aya karşı kötü bir söz söylese buna şaşılmaz.

76

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Gün yüzünden aldı beñzer kim şu'ā'
Añun-içün buldı böyle irtifā'
2. Cān u dilden sırr-ı la'lüñ şaklaram
Küllü sırrın cāveze'l-işneyni şā'
3. Ruħlaruñdan zülfüñi ref' it şehā
Rüz u şeb bir yirde kılmaz ictimā'
4. Xana ğarķ olur kenār-ı āsumān
Gün ruħuñla gice itdükde vedā'
5. Ey Şabühî şatma 'aşıklık baña
Şehr-i dilde çok bunuñ gibi metā'

77

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Göñül ki la'l-i lebüñden kıılır piyāle tama'
Şu teşnedür ki ider çeşme-i zülāle tama'
2. Biliyle zülf-i-içün kııldum anca ince hayāl
Bili kıılır şu ki şā'ir ola hayāle tama'
3. Dehān-ı dilbere cān virmek-ile şulħ itdüm
Daħı o ğamze-i hün-riz ider kıtāle tama'
4. Hayāl-i hālüñ-ile dilde toħm-ı mihr ekdüm
Lebüñ şafāsına kııldum şarāb-ı ala tama'
5. 'Arūs-ı dehre göñül virme bakma ziyetine
Şabühî merd iseñ itme bu per-i zāla tama'

76/G. 19^a M; 308^b F, 3781 PMB, 2265 MN.

3^a ref' it M: 'arz it PBM; 5^b Şehr-i dilde M: Şi'r-i dilde MN.

77/G. 19^{a-b} M: 308^b F.

76

1. Güneş ışığını sevgilinin yüzünden aldığı için değeri arttı.
2. Yüreğimden ve gönlümden sevgilinin kırmızı dudaklarının sırrını saklarım. Zira iki dudaktan çıkan her sır yayılır.
3. Ey sevgili! Saçlarını yanaklarının üzerinden kaldır. Zira gece ve gündüz aynı yerde olmaz.
4. Gece, sevgilinin güneşe benzeyen yüzüyle veda ettiğinde gökyüzünün kenarları kan rengini alır.
5. Ey Sabûhî! Bana âşıklık satma. Zira gönül ülkesinde bunun gibi mal çoktur.

77

1. Gönül, susamış bir kimsenin saf ve tatlı su çeşmesine yönelmesi gibi sevgilinin kırmızı dudağının kadehine tama eder.
2. Sevgilinin beliyle saçları için o kadar çok hayal kurdum ki, beli, şaire hayal kurmakta aç gözlülük yaptırır.
3. Sevgilinin ağzı için can vermekle barış sağladım ama o, zalim yan bakışlı sevgili savaşa devam etmek ister.
4. Sevgilinin yanağındaki beninin hayaliyle gönülde sevgi tohumu ekdim. Dudaklarının safasına da kırmızı şaraba doyamadım.
5. Sabûhî! Yiğitsen bu yaşlı ve süslü kadına gönül verme, dünya denilen gelinin süsüne de bakma.

78

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Olımaz bir laḫza göñlüm la'l-i dilberden ırāğ
Tūṭī-i şīrīn-keḷām olur mı şekkerden ırāğ
2. Ey göñül dünyā eger senden kaçarsa itme 'ayb
Köhne zendür lā-cerem olmağ gerek erden ırāğ
3. Sāye şalsañ nola ben ḫāk-i za'īfün üstine
Sāye-i serv olmadı çünkim şehā yerden ırāğ
4. Göreli serv-i ser-efrāzı kenār-ı ābda
Olmadı ḫaddün ḫayāli dīde-i terden ırāğ
5. Bu Şabūḫī men' olınmaz bādeden maḫmūr-ile
Teşne-dil olur mı hergiz āb-ı kevşerden ırāğ

79

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Gülşen-i dehr içre isterseñ göñül gamdan ferāğ
Ġonca-leb bir serv-ḫāmetle ḫoma elden ayağ
2. Seyr-i gülzār eylesem zülf ü ruḫuñsuz dostum
Dāğ olur her berg-i gül her tār-ı sünbül bend ü bağ
3. Bī-sütün-i ğam tenüm bu tāze dāğum lāledür
Oldı ben Ferḫād'a ey şīrīn-dehen tağ üsti bāğ
4. Ka'be-i kūyuña ey mısr-ı melāḫat gitdi dil
Bu meşeldür kim degıldür 'āşıḫa Bağdād ırāğ
5. Bu Şabūḫī ḫastenün cānā şorarsañ ḫālını
Çeşm-i maḫmūruñ mişāli gāḫ şayru gāḫ şağ

78/G. 19^b M: 307^b-308^a F, 2314 MN.

3^b yerden M: benden MN; 5^a maḫmūr-ile M: maḫmürdur F.

79/G. 19^b M: 309^a F, 3849 PBM, 2315 MN.

2^b olur M:-F, berg-i gül M; berg-i sünbül PBM, her tār-ı sünbül M: tāze güldür PBM, tār-ı sünbül M: tār u sünbül MN; 3^a tenüm M: benem PBM; 3^b tağ M: dağ F.

78

1. Tatlı sözler söyleyen papağanın şekerden uzak olamaması gibi gönlüm de bir an dahi sevgilinin kırmızı dudaklarından uzak olamaz.
2. Ey gönül! Eğer dünya senden kaçarsa ayıplama. Zira o, yaşlı bir kadına benzer ve şüphesiz erden uzak olması gerekir.
3. Ey sevgili! Ben zavallı ve değersiz toprağın üzerine gölgeni salsan ne olur? Çünkü servinin gölgesi daima yer üzerindedir.
4. Suyun kenarında servi gibi boyu endamlı güzeli görünce, senin boyunun hayali yaşlı gözlerden uzak olmadı.
5. Ey Sabûhî! Sarhoş olmakta şaraptan uzak olunmaz. Susamış gönül hiç sudan uzak olur mu?

79

1. Ey gönül! Dünya denilen gül bahçesinde kederden kurtulmak istersen, gonca dudaklı, servi boylu bir güzelle birlikte şarap içmekten vazgeçme.
2. Ey sevgili! Saçların ve güzel yüzün olmadan gül bahçesini dolaşsam, bana her gül yaprağı yara, her sümbülün kıvrımlı telleri de ayak bağı olur.
3. Ey tatlı dudaklı sevgili! Vücudum kederden Bîsütun dağı gibi oldu ve lale gibi olan bu taze yaram ben Ferhad'a dağ üstü bağ oldu.
4. Ey güzellik ülkesi! Gönül, senin Kâbe'ye benzeyen semtine gitti. "Âşığa Bağdat uzak değildir." derler.
5. Ey sevgili! Bu hasta Sabûhî'nin halini sorarsan, senin mahmur gözlerin gibi bazen hasta bazen de sıhhatlidir.

80

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Oldı āvāre göñül kākül-i dildāra ḥarīf
Başdan çıkdı olup bir nice ‘ayyāra ḥarīf
2. Oynadur naqd-i ḥayātını bu nerrād-ı felek
Kimseler olmadı bu çarḥ-ı sitemkāra ḥarīf
3. Şeşder-i ğamda ferīdi geçinürdüm çarḥuñ
Çapu geçdi baña olmadı dil-i zāra ḥarīf
4. Rüz-ı hicrānda göñül ruḥlaruña meyl eyler
İrse kış günleri dīvāne olur nāra ḥarīf
5. Bu Şabūḥı’ye şurāḥı ile sāgar besdür
Ġuşsa vü ğam ne revādur ki ola mey-ḥ̣āra ḥarīf

81

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Çemende bülbüle ezhār kıldılar teklif
Ki her seḥer şeh-i gül vaşfin eyleye ta‘rīf
2. Dehān-ı ğoncadan aldı ḥaber nezāket-ile
Hezār luḥf u şafā-ile eyledi tavşīf
3. Hevāsı sünbülüñüñ mürdeler kılar ihyā
Nesīm-i sīne-küşā-ile beñzer oldı ḥarīf
4. Ne saltanat hevesi ne hevā-yı bāĝ-ı behişt
Bu künc-i miḥneti bir kerre eyleseñ teşrīf

80/G. 20^a M: 308^{a-b} F.

1^a oldı M: oldı oldı F; 1^b ‘ayyāra M: dildāra F; 5^b mey-ḥ̣āra M: ğam-ḥ̣āra F.

81/G. 20^a M: 308^a F.

1^b vaşfin eyleye M: vaşfını ide F; 5^a ‘ışkum M: şevkim F; 6^a yigitlere kul oldı bādeye bende M: efendilerün kılı bāde bendesidür F; 6^b ‘Abd-i Zārīf M: ‘arīf F.

80

1. Perişan gönöl birçok hilekara olduğu gibi, sevgilinin kakölüne de dost olup baştan çıktı.
2. Kimselerin kendisine dost olmadığı bu zalim felek, tavla ustası gibi hayat varlığını parmağında oynatmaktadır.
3. Feleğin keder aleminde ben eşsiz geinirdim. Felek beni baştan savdı ve perişan gönlüme dost olmadı.
4. Kış günleri geldiğinde divanenin ateşe meyletmesi gibi, ayrılık gününde gönöl sevgilinin güzel yüzüne meyleder.
5. Bu Sabûhî'ye sürahiyle kadeh kâfidir. şarap içen kimseye keder ve gamın dost olması yakışmaz.

81

1. Çiçekler çemende bülbüle seher vakti güllerin şahının vasfını tarif etmesini teklif ettiler.
2. Gonca dudaklı sevgiliden nezaketle haberi aldı ve pek çok lütuf ve neşeyle nitelendirdi.
3. Sümbüle benzeyen saçlarının havası, yürek ferahlatan latif rüzgarla dost olup ölüleri diriltmişe benzer.
4. Ey sevgili! Bu mihnet köşesini bir kere şerefleldirsen ne saltanat hevesi ne de cennet bahçesinin arzusu kalır.

5. Hisābsuzdur efendi benüm saña ‘ışķum
Cefā vü cevruñi taşķif kıl gerek taz‘if
6. Güzel yigitlere ķul oldı bādeye bende
Şabūhī’ye bu sebebden dinildi ‘Abd-i Zārif

82

Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefa‘ilü Fā‘ilün

1. ‘İşķuñ risālesini okurken sebaķ sebaķ
Āh eyledüm ki yandı risālem varaķ varaķ
2. Ebrūlaruñ hayālüme geldükçe şanuram
Güyā ki bir hilāldür olmuşdur iki şaķ
3. İster ziyāfet eyleye cānā seni bahār
Gülşende güller olduğı budur tabaķ tabaķ
4. Hün-ı cigerle ‘ālemi tıldurdu gözlerüm
Etrāf-ı āsumānı şehā şanmağıl şafaķ
5. Geçdi Şabūhī meykede şadrına şāhvār
Terk itdi cāh u manşıbını oldı oturaķ

83

Fā‘ilätün Fā‘ilätün Fā‘ilätün Fā‘ilün

1. Haţtı üzre gerçi yāruñ zülf-i miskāsası yok
Hükmi nāfizdür dimez kimse anuñ tuğrası yok
2. Kaldı zulmet içre İskender gibi hırmān-ile
Her kimüñ dünyāda bir mihr-i cihān-ārāsı yok

82/G. 20^{a-b} M: 309^a F.

2-3 M: takdim-tehirli F.

83/G. 20^b M: 309^{a-b} F.

5. Ey sevgili! Cefanı ve eziyetini ister az artır ister çok benim sana olan aşkım hesapsızdır.
6. O sevgili yiğitlere kul, şaraba köle olduğu için Sabûhî'ye bundan dolayı Abd-i Zarif denildi.

82

1. Aşkım kitabını ders ders devamlı okurken âh eyleyince kitabım yaprak yaprak yandı.
2. Kaşların hayalime geldikçe ortadan ikiye ayrılmış bir hilal zannederim.
3. Ey sevgili! Güllerin gül bahçesinde tabak tabak olmasının sebebi baharın sana ziyafet çekmek istemesindedir.
4. Ey sevgili! Gökyüzünün kenarlarının kırmızılığını şafaktan zannetme. Bu hal gözlerimin ciğer kanıyla yeryüzünü doldurmasından dolayıdır.
5. Şahlara yakışır bir şekilde meyhanenin baş köşesine geçen Sabûhî, makam ve mevkiini terk ederek emekli oldu.

83

1. Her ne kadar sevgilinin ayva tüylerinin üzerinde misk kokulu saçları yoksa da hükmü geçerli olduğundan kimse onun tuğrası yok demez.
2. Kimin dünyada evreni süsleyen güneş gibi parlak bir sevgilisi yoksa, İskender gibi karanlıkta mahrumiyet içerisinde kalmıştır.

3. Leblerüñ-çün cān-ı şīrīnin şu kim kılmaz fedā
Meyyite beñzer kim anuñ cān-içün helvāsı yok
4. Gülşen-i dehr içre tūbā gibi kaldı ser-nigūn
Serv mānendi kimüñ bir kāmēt-i bālāsı yok
5. Nāle kılsun ney gibi yansun yağılsun ‘udveş
Ey Şabūhī her kimüñ kim cām-ı rūh-efzāsı yok

84

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Dest-i üstād-ı ezelden oldı çün bünyād ‘ışk
Evvelā vīrāne göñlüm eyledi ābād ‘ışk
2. Bir mu‘allim-ḥāne olmışdur binā-yı kā’ināt
Diller etfāli aña şākirddür üstād ‘ışk
3. Sālik-i rāh-ı ḥaḳīkat olup irer maḳşada
Kimi kılsa ḥanḳāh-ı dehrde irşād ‘ışk
4. ‘Āḳıbet vuşlat şarābın içürüp mesrūr ider
Her kimi kim derd ü miḥnetle kıılır nā-şād ‘ışk
5. Boyını bağılu ḳul idinmişdi beni hırş u hevā
Ḥamdu li’llāh devletüñde eyledi āzād ‘ışk
6. Bādeye düşdüm Şabūhī şevḳ-i la‘l-i yār-ile
Eyledi ḥayfā ki tevbem ḥırmanın berbād ‘ışk

84/G. 20^b-21^a M: 308^a F.

3^a irer M: ire F; 4 M: -F.

3. Ey sevgili! Senin dudakların için canını feda etmeyen kişi, ruhu için helvası pişirilip dağıtılmayan ölüye benzer.
4. Kimin servi gibi uzun boylu sevgilisi yoksa, dünya bahçesinde tuba ağacı gibi baş aşağı kalmıştır.
5. Ey Sabûhî! Her kimin cana ferahlık veren kadehi yoksa, ney gibi inlesin ud gibi yanıp yakılsın.

84

1. Aşk ezel üstadının elinden inşa edildiği için, evvela yıkık gönlümü bayındır hale getirdi.
2. Kâinat binası, gönül çocuklarının talebe aşkın ise üstad olduğu bir öğretmen okulu olmuştur.
3. Aşk, dünya tekkesinde kime doğru yolu gösterse, o hakikat yolunun takipçisi olup maksadına ulaşır.
4. Aşk, her kimi dert ve eziyetle mutsuz etse, neticede vuslat şarabını içirip sevindirir.
5. Hırs ve arzu beni boynu bağlı bir köle edinmişti. Allah'a hamdolsun ki aşk beni senin devletinde serbest bıraktı.
6. Ey Sabûhî! Sevgilinin kırmızı dudağının şevkiyle şaraba düştüm. Ne yazık ki aşk tövbe harmanımı havaya savurdu.

85

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Gözlerüñdür yine eglencesi ben maḥzūnuñ
Mūnis ü hem-demi āhū yaraşur Mecnūn'uß
2. ‘Udveş āteş-i hicrāna yakup ‘uşşākı
Ney gibi nāleler itdürmek-imiş ḳānūnuñ
3. Çihre-i zerdümi hecrüñde ‘ayār eyleseler
Şüretini bozar ey sīm-beden altunuñ
4. Nice ferzāneyi bu naṭ‘-ı felekde ide māt
Şeh-süvārum ḥaṭ‘-ı şebdīz u ruḥ-ı gülgūnuñ
5. Nehr idelden beni dilber gözümüñ ırmağı
Yüzi şuyın yire dökdi Aras u Ceyḥūn'uß
6. Ruḥlaruñ şevḳ-ile gül çāk-i girībān olmış
Serv aşüftesi [olmuş] o ḳadd-i mevzūnuñ
7. Baḥtı açılmadı zülfüñ gibi sevdā-zededür
Bu Şabūḥī şanemā olalıdan meftūnuñ

86

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Zülfi ḳatında ḥāl-i siyāhını şanma beñ
Bir şāhbāzdur iledür āşiyāna beñ
2. La‘lūñ diler ki cān ile bey‘ u şirā ide
Bir yok behāya şatmaz efendi anı köleñ
3. ‘Ayb eylemeñ bu gözlerümüñ yaşı telḥ ise
Zīrā ki āb-ı çāh olur ekşeri kereñ

85/G. 21^a M: 316^a F.

86/G.21^{a-b} M:-F.

85

1. Ey sevgili! Ben kederli âşığın hoşça vakit geçirmesine sebep olan yine senin gözlerindir. Zira Mecnûn'un dostu ve yakını olmaya ancak ceylan yakışır.
2. Ey sevgili! Usulün âşıkları ud gibi ayrılık ateşine yakıp ney gibi inletmekmiş.
3. Ey gümüş bedenli sevgili! Senin ayrılığında sararmış yüzümün değerini tayin etseler, altının değerini düşürür.
4. Ey güzeller şahı olan sevgili! Senin siyah ayva tüylerin ve kırmızı yanağın kâinatta birçok veziri mat etmiştir.
5. Ey sevgili! Irmak gibi akan gözyaşlarım beni nehir ettiğinden beri, Aras ve Ceyhun utancından ne yapacağını şaşırды.
6. Ey sevgili! Gül, senin yanaklarının arzusuyla açılmış, servi ise o ölçülü boyunun meftunu olmuştur.
7. Ey sevgili! Bu Sabûhî sana meftun olduğundan beri saçların gibi bahtı açılmamış bir âşık olmuştur.

86

1. Siyah benini saçlarının yanında ben zannetme. O yuvasına yem götüren bir doğandır.
2. Efendi! Kırmızı dudağın can ile alışveriş etmeyi diler. Kölen de onu yok pahasına satmaz.
3. Eğer bu gözyaşlarım acıysa beni ayıplamayın. Zira ki kuyu suyu çoğu kez bulanık ve tatsız olur.

4. Bir dāne daḥı ḥāline beñdeş bulunmıya
Fevt itmeyüp daḳıka gerek ‘ālemi eleñ
5. Vā‘iz diler ki tevbe vire cümle ‘āleme
Ġayrıyı bilmezem mey ü maḥbūba eylemeñ
6. Ebrū vü çeşm ü ḥāl ü ḥaṭuñ yokdur ey güneş
Ruḥsār-ı dil-rübāya ‘aceb beñzeyen nereñ
7. Bu zāl-i çarḥ u pīr-i cihāndan ḳıl iḥtirāz
Biri ebeñ olursa Şabūḫī biri dedeñ

87

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1

‘Işḳ-ı yār artuḳda dükkānına girdüm göñlümüñ
Muḳtezāsınca olup cānına girdüm göñlümüñ
Bir hevāya yeltenüp bābına girdüm göñlümüñ
Bī-vefā dilber sevüp ḳanına girdüm göñlümüñ

2

Serv gibi bāḡ u rāḡ-ı dehrde āzād iken
Gül gibi ḥandān-iken bülbül gibi dilşād iken
Şimdi vīrān oldı ḥayfā bir zamān ābād iken
Bī-vefā dilber sevüp ḳanına girdüm göñlümüñ

3

‘Işḳa düşelden enīs ü yārüm oldı derd ü ḡam
Rūzigārüm nā-muvāfiḳ ṭālī‘üm ber-geşte hem
‘Ādeti cevr ü cefā vü pīşesi zūlm ü sitem
Bī-vefā dilber sevüp ḳanına girdüm göñlümüñ

4

Nüş idenler bāde-i la‘lini olmaz la‘l ḥāl
Teşne-i ‘işḳa leb-i cān-baḥşdur āb-ı zülāl
‘Āşıḳuñ ḥūnı ḳatında şīr-i māderdür ḥelāl
Bī-vefā dilber sevüp ḳanına girdüm göñlümüñ

4. Vakit kaybetmeyip âlemi ince ince eleyince bir tane benine dahi benine eş bulunmasın.
5. Vaiz, cümle âleme tövbe vermeyi diler. Başkalarını bilmem de şaraba ve sevgiliye dokunmayın.
6. Ey güneş! Kaşın, gözün, benin, ayva tüylerin yoktur. Acaba hangi vasfınla sevgilinin yüzüne benzersin?
7. Ey Sabûhî! Bu ihtiyar felekten ve yaşlı dünyadan sakın. Biri eben olursa öbürü de dedendir.

87

1. Yârin aşkı arttıkça bir arzuya heves edip gereğini yaptım ve gönlümün dükkanına, canına ve kapısına girdim. Vefasız bir güzel sevip gönlümün kanına girdim.
2. Gönlüm servi gibi feleğin bağında bahçesinde özgür iken, gül gibi açmışken bülbül gibi neşeliyken ve bir zaman abad iken vefasız bir güzel sevip kanına girmemle viran oldu.
3. Aşka düştüğümden beri dostum ve yarım dert ve keder oldu. Günlerim uygunsuz, talihim baş aşağı döndü. Âdeti cefa ve eziyet, işi zulüm ve sitem olan vefasız bir güzel sevip gönlümün kanına girdim.
4. O sevgilinin şaraba benzeyen kırmızı dudaklarına sahip olanların yüzleri kızarmaz. Aşka susamış kişiye can bağıslayan dudak içimi tatlı hoş bir su gibidir. Âşığın kanı anne sütü gibi sevgilinin yanında helaldir. Vefasız bir güzel sevip gönlümün kanına girdim.

Ey Şabūhī bār-ı ‘ışk-ı yāra olaldan maḥal
 Dostlar giryān olup düşmenler iderler maḥal
 Yoluma geldi dilā her ne ki kıldum mā-ḥaşal
 Bī-vefā dilber sevüp ḳanına girdüm gönümün

88

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Şol görinen ol āfet olsa gerek
 Şalınan serv ü ḳāmet olsa gerek
2. Pend işitmez selāmet ehlinden
 Delü gönüm melāmet olsa gerek
3. Māh u mihre irerdi naḳş u zevāl
 Bu ne ḥüsn ü leṭāfet olsa gerek
4. Her ḳaçan şādlık olursa gönül
 ‘Aḳabınca melālet olsa gerek
5. Elin öper Şabūhī ḳor lebini
 Ya‘ni ḳorsañ zarāfet olsa gerek

89

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Ellerüni öpmeğe diller kebāb olmaḳ gerek
 La‘lüñe irişmege cām-ı şarāb olmaḳ gerek
2. Yüzine bir nūr-ile öykünmek olmaz ey güneş
 Gül-beden gonca-dehen müşkīn-niḳāb olmaḳ gerek
3. Ger dilerseñ öpesin sümm-i semendin dilberün
 Yollar üstine düşüp dā’im türāb olmaḳ gerek

88/G.21^b M:-F.

89/G. 21^b M: 316^b F.

5. Ey Sabûhî! Sevgilinin aşk yükünü sırtladığından beri dostların halini görüp ağlar, düşmanların güler. Ey gönül! Her ne iş yaptıysam neticede hepsi karşıma çıktı. Vefasız bir güzel sevip gönlümün kanına girdim.

88

1. Şu görünen o güzel sevgili, salınan da onun servi boyu olsa gerektir.
2. Yaşlı ve tecrübe sahibi kimselerden öğüt dinlemeyen deli gönlüm melamet ehli olsa gerektir.
3. Ayın ve güneşin sevgiliyi görmesi durumunda zeval bulması sevgilinin güzelliği sebebiyledir.
4. Gönül her ne zaman sevinçli olursa ardından keder olsa gerektir.
5. Sabûhî dudaklarını koyup elini öper. Yani müsaade edersen zarafet olsa gerektir.

89

1. Ellerini öpmek için gönüllerin yanmış olması ve dudaklarına erişmek için şarap kadehi olmak gerekir.
2. Ey güneş! Sevgilinin yüzüne bir ışıkla özenmek olmaz. Gül bedenli, gonca ağızlı olmak ve misk kokulu örtüye sahip olmak gerekir.
3. Eğer sevgilinin çevik atının tırnağını öpmek istersen, yollara düşüp daima toz toprak olmak gerekir.

4. Āsitān-ı yārda derbān olam dirseñ dilā
Bir refī'ü'l-kādrim-içün āfitāb olmağ gerek
5. Görse dīdāruñ Şabūhī vaşluñ eyler ārzū
Şubh vaktinde du'ālar müstecāb olmağ gerek

90

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Ārāmı benden aldı şehā kara kākülün
Bu nā-murādı eyledi āvāre kākülün
2. Vardı Hıttā diyārına evşāf-ı sünbülün
Virdi şikest nāfe-i Tatar'a kākülün
3. Güller varağ varağ dökülür şāhdan yire
Geldikçe luţf u bŷy-ile gŷlzāra kākülün
4. Hālüm müşevveş eyledi gāyetde ey perī
Zŷlfün gibi kararum alup kara kākülün
5. İrdükçe gün yüzüne neden halka halk' olur
Çün beñzemez güneşde yatan māra kākülün
6. Zŷlfüne baş kıomazdı eger kāfir olmasa
Meyl eylemezdi cānib-i zŷnnāra kākülün
7. Aldı karar u şabrını virdi belā vü gam
Bahtı siyeh Şabūhī'ye bu kara kākülün

90/G. 22^a M: 316^{a-b} F.

4^b-5^b-6^b-7^b kākülün M: pŷr-çŷnün F.

4. Ey gönül! Sevgilinin kapısının eşiğinde kapıcı olayım dersen, bir şanı yüce için güneş olmak gerekir.
5. Sabûhî güzel yüzünü görse sana kavuşmayı arzu eder. Zira sabah vaktinde edilen dualar kabul olur.

90

1. Ey sevgili! Kara kâkülün benden huzur ve sükûnu alıp götürdü ve bu muradına erememiş âşığı ne yapacağını bilmez hale getirdi.
2. Sümbül kokan saçlarının vasıfları Hoten diyarına ulaştı. Kakülünün kokusu Tatar miskininin kokusunun önüne geçti.
3. Kakülün lütfu ve güzel kokusuyla gül bahçesine geldikçe güller daldan yere yaprak yaprak dökülür.
4. Ey peri gibi güzel sevgili! Kara kakülün, saçların gibi huzurumu alıp halimi karmakarışık etti.
5. Senin kakülün güneşte yatan bir yılanı benzemediğine göre yüzüne güneş vurdukça neden halka halka olur?
6. Eğer kakülün kafir olmasaydı saçlarına baş eğmezdi ve zünnara meyletmezdi.
7. Ey sevgili! Bu kara kakülün huzurumu ve sabrımı alarak kara bahtlı Sabûhî'ye bela ve keder verdi.

91

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Gel gözüm yaşına rahm eyle benüm ey yüzi gül
Sen de ‘ömrüm gibi bir nice zamān yüzüme gül
2. Leb-i cān-baḥşuñı her kim göre bu luṭf-ile dir
La‘l-i pākīze midür yā ‘acabā şāfī mül
3. H̄āba varmış gibi gülşende şehā gamzelerün
Ya neden oldı efendi ruḥ-ı aluñ gül gül
4. Zülfüñi ‘arızuñ üstinde görenler didiler
Gül-i ter üzre ne zībā yaraşupdur sünbül
5. Yāri gördükçe rakīb-ile Şabūhī yime gam
H̄ārsız kande bitüpdür bize göster bir gül

92

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Mürde cisme gele ey rūḥ-ı revānum cān ol
H̄üsrev-iseñ nola dervīş evine mihmān ol
2. Cürm ü ‘iṣyān-ile taḥşīl olınan yüz karasın
Āb-ı rahmetle yumak ister-iseñ giryān ol
3. Teng ü tār oldu firākuñla bu çetr-i eflāk
Berü gel pādişehüm taht-ı gönülde ḥan ol
4. Koma ol Yūsuf-ı gül-çehre işigin elden
Ey gönül ‘izzet-ile var Mışır'a Sultān ol
5. ‘İd-i vaşlına irişmek diler-iseñ yāruñ
Ey gönül Ka‘be-i kūyına varup kurbān ol

91/G. 22^a M: 316^b-317^a F.

92/G. 22^{a-b} M: 317^a F.

7^b ey M: -F.

91

1. Ey gül yüzlü sevgili! Gel, benim gözümün yaşına merhamet edip ömrüm gibi bir müddet yüzüme gül.
2. Can bağışlayan dudağını her kim görse bu lütufla, “Acaba latif bir kırmızı dudak mıdır ya da halis şarap mı?” der.
3. Ey sevgili! Yan bakışların gül bahçesinde uykuya dalmış gibi al yanağın neden gül gül oldu.
4. Saçlarını yanağın üzerinde görenler taze gül üzerine sümbül ne güzel yaraşmıştır dediler.
5. Ey Sabûhî! Sevgiliyi rakiple gördükçe üzülme. Göster bize dikensiz gül nerede bitmiştir ki?

92

1. Ey sevgili! Ölü cismime gelip can bağışla. Padişah olsan dahi derviş evine misafir olmandan ne çıkar?
2. Günah ve isyan ile hasıl olan yüz karasını rahmet suyuyla yıkamak istersen devamlı gözyaşı dök.
3. Ey sevgili! Ayrılığınla bu feleğin şemsiyesi küçük ve dar bir çadır oldu. Beri gel, gönül ülkemin tahtında han ol.
4. Ey gönül! O güzel yüzlü Yusuf'un eşiğini elden bırakmayıp git yücelikle Mısır'a sultan ol.
5. Ey gönül! Sevgiliye vuslat bayramına erişmek istersen, onun semtine gidip orada kurban ol.

6. Şubha dek her gice bülbüllerüñ efgān itsün
Dā'imā gül gibi ey gonca-dehen ḥandān ol
7. Mümkin olmadı nigār-ile Şabūḥī ide 'ıyş
Görem ey iki ayak bāde seni kim ḳan ol

93

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1

Ey dehānı çeşme-i ḥayvān u la'li selsebīl
Serv ü 'ar'ar mu'tedil ḳaddüñe olmazlar 'adīl
Cennet-i kūyuñı terk itmeme ölürsem şöyle bil
Ni'met-i vaşlına miḥmān olduğum dilber ḥalīl

2

Ey cemālūñ ḳible-i 'uşşāk-ı zār u müstemend
Ḳāmetüñdür serv-i ḥoş-reftār u la'lūñ nūş-ḥand
Zülf-i miskīnūñ gönül boynına şalmışdur kemend
Ka'be-i kūyuñda ḳurbān olduğum dilber ḥalīl

3

Ḳāmetüñsüz serv ü tūbā gerekmez bitmesün
'Ārızūñ olmasa bāğ içre şu aḳup gitmesün
Goncalar la'lüñe öykünürse öñüp bitmesün
Ey ser-i kūyında nālān olduğum dilber ḥalīl

4

Ḳāmetüñ gülzār-ı dehrüñ bir nihāl-i nāzıdur
Gözlerüñ iḳlīm-i ḥüsnüñ fitne vü ḡammāzıdur
Zülf-i miskīn-i ḥümā-sāyeñ gönül şahbāzıdur
Ey saçı gibi perīşān olduğum dilber ḥalīl

5

Derd ile öldi Şabūḥī'ye devā ḳılmaz mısın
Dāmen-i raḥm ile gözi yaşını silmez misin
Kūyuñ içre her gice tā şubha dek bilmez misin
Āḥ idüp çāk-ı girībān olduğum dilber ḥalīl

6. Ey gonca dudaklı sevgili! Bülbüllerin her gece sabaha kadar feryat etsin. Sen ise gül gibi daima gülümse.
7. Sabûhî'nin sevgiliyle zevk ve sefa sürmesi mümkün olmadı. Ey iki kadeh şarap göreyim seni kan ol.

93

1. Ey vuslat nimetinin misafiri olduğum, ağzı ölümsüzlük suyu ve kırmızı dudağı ise latif, hoş su gibi olan sevgili! Servi ve ardıcın boyu senin ölçülü boyuna denk olamaz. Bil ki ölsem de senin cennete benzeyen semtinden ayrılmam.
2. Ey Kabe'ye benzeyen muhitinde kurban olduğum sadık sevgili! Senin güzel yüzün, ağlayan kederli âşıkların kıblesidir. Boyun güzel yürüyüşlü servi ve kırmızı dudağın tatlı gülüşlüdür. Misk kokulu saçların gönül boynuna kement salmıştır.
3. Ey sokağının başında inlediğim sadık sevgili! Senin boyun olmadan servi ve tuba ağaçlarının yetişmesin. Yanağın olmasa bağ içinde su akıp gitmesin. Goncalar senin kırmızı dudaklarını kıskanırlarsa bekleyip de açılıp gül haline gelmesin.
4. Ey saçı gibi perişan olduğum sadık sevgili! Senin boyun dünya bahçesinde nazlı bir fidandır. Gözlerin güzellik ikliminin fitnessi ve gammazıdır. Hümanın gölgesine benzeyen misk kokulu saçların gönül avlayan şahindir.
5. Ey sadık sevgili! Sabûhî dertten öldü deva kılmaz mısın? Merhamet eteğiyle gözyaşını silmez misin? Senin muhitinde her gece sabaha kadar ah edip yakamı yırttığımı bilmez misin?

94

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Her kim ki sen 'Alī-şıfatuñ Kanber'i degil
Yok gerdeninde tavk-ı rızā Haydarī degil
2. Bir baħr-i 'ışka fülk-i dil olmuşdur āşınā
Keştī-i Nūh'ı ğarķ ider İskender'i degil
3. Elmās-ı eşkümi ideli la'l-i ābdār
Kim dir bu dūr-feşānlaruma cevherī degil
4. Didüm vaţan idindi maħallüñde müdde'ı
Hıŝm eyleyüp didi kıoya anuñ yeri degil
5. Kimüñ gerek irmez eli çın-i zülfüñe
Şayd-ı hümā-yı 'izz ü şeref serserī degil
6. La'lüñ katında şehdi nice çeksün iştiħā
Helvādur ol egerçi velī sükkerī degil
7. Virür talāk pīre-zen-i dehre 'ākıbet
Şanmañ Şabūhī'yi ki sözinüñ eri degil

95

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Şol 'āşıkuñ ki Hızır-ħaţuñ rehberi degil
İskender ise zülmet-i ğamdan berī degil
2. Ey sālİK aç gözüñ taleb-i çeşme-i ħayāt
Hızır'ı düşürdi zülmete İskender'i degil
3. Virdi ğamuñla seyl-i fenāya bu 'ālemi
Kindür diyen ki merdüm-i eşküm cerī degil

94/G. 23^a M:-F.

95/G. 23^{a-b} M:-F.

94

1. Sen Ali sıfatın Kanber'i olmayan kişinin boynunda rıza halkası yoktur ve Haydarî değildir.
2. Bir aşk denizinde gönül kayığının kaptanı, İskender'in değil Nuh'un gemisini batırır.
3. Elması andıran gözyaşlarım parlak ve değerli bir taş gibi olduğundan beri, kim bu saçılan incilerime cevher değil der.
4. Sevgiliye, "İddiacı senin muhitini vatan edindi." dedim. Öfkelenip, "Bırak onun yeri değil." dedi.
5. Kimin senin kıvrım kıvrım saçına eli değerse izzet ve şeref hümasının avını yakalaması gibi rastgele değildir.
6. Kırmızı dudağının yanında can neden balı çeksin? O her ne kadar helva gibi olsa da şeker ihtiva etmez.
7. Sabûhî'nin sözünün eri olmadığını zannetmeyin. Sonunda dünyaya ait ne varsa bırakıp gider.

95

1. Sevgilinin yeşil ayva tüylerinin peşinden gitmeyen İskender dahi olsa keder karanlığından kurtulamaz.
2. Ey yolcu! Gözünü aç! Ölümsüzlük suyunu talep etmek İskender'i değil, Hızır'ı karanlık ülkesine düşürmüştür.
3. Senin kederinden dünyayı sele veren gözyaşlarımın akmadığını kim söyleyebilir?

4. Ağyārı sür cenāb-ı refi'ũnda tırmasun
Göge çıkan Mesīh'dür ey meh hārı degil
5. Teşbīh olındı la'lũne çünkim şarāb-ı nāb
Sākī Şabūhī bāde içer kevşeri degil

96

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Ger 'ıyādet eyler-iseñ hāsteñe rüz-ı ezel
El-'acel ey cān-ı bīmār-ı maħabbet el-'acel
2. Ben cüdā düşdüm maħalleñde vañan tıtdı hāsüd
Göklere peyveste oldu na'ra-i bi'se'l-bedel
3. Çarh bir nağş ile öz āhengine rakş itdürür
Sākıyā muṭrib benüm qavlümle eylerse 'amel
4. Bu revā mıdur ki ben şahrā-yı furqatde gezem
Vuşlata ire maħalleñde hāsüd-ı nā-maħal
5. Bu Şabūhī'nün nola mestāne olsa sözleri
La'lũñ evşāfında çün kim didi bir rengin ğazel

4. Ey ay yüzlü sevgili! Yabancıları gönder senin yüce makamında durmasınlar.
Zira göğe çıkan Mesih'tir, eşeği değil.
5. Saf şarap senin kırmızı dudacağına benzetildiği için, Sabûhî kevser suyu değil,
şarap içmeyi tercih eder.

96

1. Ey sevgi hastasının ruhu! Eğer ezel gününde bu hastana ziyaret eylersen acele et.
2. Ey sevgili! Ben senden ayrı düştüm, kıskanç rakip mahalleni, vatan edindi.
Karşılığı olmayan haykırışlarım göklere ulaştı.
3. Ey saki! Sazende benim sözümlle amel ederse, felek bir beste ile öz ahengine
dans ettirir.
4. Ey sevgili! Ben ayrılık çölünde gezerken münasebetsiz rakibin senin mahallende
vuslata ermesi reva mıdır?
5. Ey sevgili! Senin kırmızı dudaklarının vafında hoş bir gazel söylediği için bu
Sabûhî'nin sözleri sarhoşça olsa buna şaşılmaz.

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1

Tā gelüp milk-i kıdemden ‘āleme başdum қadem
 Cāy-ı āsāyiş bulunmadı meger kūy-ı ‘adem
 Bu göñül vīrānesin teşrīf iderler dem-be-dem
 Gāh derd ü gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ḡam

2

Ebr-i miḥnet her kaçan yağdursa bārān-ı belā
 Yā nişāne eylese bir menzili tīr-i қazā
 Reh-nümā olur gelüp vīrāne göñlümden yaña
 Gāh derd ü gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ḡam

3

Dil şikeste ḥātırım maḥzūn gözüm giryān ider
 Gird-bād-ı āh-ile ‘ālemde sergerdān ider
 Dā’imā bu göñlümüñ ma‘müresin vīrān ider
 Gāh derd ü gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ḡam

4

Ṭa‘na-ı a‘dā belā vü ḡayret-i akrān belā
 Ḥande-i düşmen muşībet girye-i yārān belā
 İrgürürler her tarafından baña bī-pāyān belā
 Gāh derd ü gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ḡam

5

Ey Şabūḫī çün degil bünyādı ‘ömrüñ pāyidār
 Ḥamdu li’llāh nīk u bed ‘ālemde olmaz ber-қarār
 Aḡladursa ḡam degil ben mübtelāyı zār zār
 Gāh derd ü gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ḡam

97/Mr. 23^b M: 317^{a-b} F.

1^a kıdemden M: ‘ademden F; 2^c gelüp M: gelür F.

97/Mr. 23^b M: 303^b-304^a F.

1^a milk-i kıdemden M: kūy-ı ‘ademden F; 1^d-2^d-3^d-4^d-5^d: derd M: furқat F; 2^c olur M: olup F; 3^a Dil şikeste M: Derd ü ḡamdān F; 3^c ma‘müresin M: vīrānesin F; 5^a pāyidār M: ber-қarār F; 5^b ‘ālemde ber-қarār M: dünyāda pāyidār F.

1. Tâ ezel bezminden gelip dünyaya ayak bastığımdan beri hiçlik semti güvenli bir yer olarak görülmedi. Bazen dert bazen hasret bazen mihnet bazen de keder bu yıkık gönlümü daima şerefliendirdi.
2. Mihnet bulutu her ne zaman bela yağmuru yağdırsa veya kaza oku bir menzili hedef alsa, bazen dert bazen hasret bazen mihnet ve bazen de keder gelip yıkık gönlümden yana kılavuz olur.
3. Gönlüm kırık, kalbim mahzun, gözüm yaşlıdır. Bazen dert, bazen hasret, bazen mihnet ve bazen keder, âh rüzgarının tozuyla dünyada perişan olur ve daima bu gönlümün şehrini yıkar.
4. Düşmanların kötülükleri ve akranların gayretleri beladır. Düşmanın neşesi musibet dostların ağlaması beladır. Bazen dert bazen hasret bazen mihnet ve bazen de keder bana her bir yandan sayısız bela getirirler.
5. Ey Sabûhî! Ömrün kalıcı değildir ve hamdolsun ki iyi ve kötü dünyada aynı şekilde devam etmez. Ben müptelayı bazen dert bazen hasret bazen mihnet ve bazen de keder bağıra bağıra ağlatırsa buna üzülmem.

98

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Eşk elmāsi-ile dīde sevādın ezelüm
Derd-ile ol şaneme ‘arz-ı maḥabbet yazalum
2. Bār u büngāhı götürüp tatalum rāh-ı fenā
Maḥmili Ka‘be-i maḫşūda iricek çözelüm
3. Olalum ol şacı Leylā ser-i kūyına qarīb
Nice Mecnūn gibi şahrā-yı belāda gezelüm
4. Gül gibi başlar üstinde yir idinmişdür
Vaşf-ı ḫüsnüñde olalı şanemā her ğazelüm
5. Okıdı pīr-i muġān bezm-i meye çünki bizi
Gel Şabūḫī varalum biz de ḫumārı yazalum

99

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Bir gice tā şubḫ olunca yārı añdum aġladum
‘Āşıkın terk eyleyen dildārı añdum aġladum
2. Gülşen-i kūyında bülbül gibi feryād itdügüm
Ol boyı serv ü yüzi gülzārı añdum aġladum
3. Bir dem-idi nāz eylerdi niġārum ben niyāz
Yār ile ol itdügüm bāzārı añdum aġladum
4. ‘Aql u şabrum ḫānumānın tārūmār idüp giden
Zülfi serkeş gözleri Tatar’ı añdum aġladum
5. Ey Şabūḫī furkat-i dilberde her gün her gice
Kılduġum derd ile āh u zārı añdum aġladum

98/G. 23^b-24^a M: 317^b F, 5174 PBM, 1860 MN.

1^b yazalum: idelüm MN; 2^a götürüp: getürüp MN; 4^b ḫüsnüñde: ḫüsnüñden MN; 5^b varalum: virelüm MN.

99/G. 24^a M:-F.

98

1. Elmasa benzeyen gözyaşıyla kara gözünü ezelim. O güzele de sevgimizi dert ile bildirelim.
2. Yükü ve çadırı götürüp gelip geçici dünyanın yolunu tutalım. Kâbe menziline ulaşınca yükü çözelim.
3. O siyah saçlı sevgilinin sokağının başına yakın olalım ve Mecnûn gibi bela çöllerinde gezip duralım.
4. Ey sevgili! Her gazelim senin güzelliğinin vafında olduğundan beri gül gibi başlar üzerinde taşınmaktadır.
5. Ey Sabûhî! Meyhaneci bizi şarap meclisine çağırdığı için gel gidelim biz de sarhoşluğu dağıtalım.

99

1. Bir gece sabah oluncaya dek aşığını terk eden sevgiliyi anarak ağladım.
2. Gül bahçesine benzeyen semtinde bülbül gibi feryat ettiğim o servi boylu, gül yüzlü sevgiliyi andım ağladım.
3. Biz zaman sevgilim naz ederdi ben de niyaz ederdim. Sevgiliyle geçirdiğim o günleri hatırlayıp ağladım.
4. Akıl ve sabır yuvamı darmadağın eden, saçları serkeş, gözleri Tatar olan sevgiliyi andım ağladım.
5. Ey Sabûhî! Sevgilinin ayrılığında her gün ve her gece dertle ah çekip ağlamalarımı andım ağladım.

100

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1

Şafâ vü Merve haqqı-çün benüm maqşûdum İbrâhîm
Dilümden çıkdı 'ışkuñ od ile dūdum İbrâhîm
Hâbîbüm tâq-ı ebrûsı benüm mescūdum İbrâhîm
Hâlîlüm âsitân-ı Ka'be-i maqşûdum İbrâhîm

2

Leb-i cân-bağş-ile ey 'âşık-ı dil-ğaste cāmını
Hacîl kılduñ ruğ-ı rengînuñ ile verd-i ħandānı
Bu tûbâ kad-ile pest eyledüñ serv-i ħıramānı
Hâlîlüm âsitân-ı Ka'be-i maqşûdum İbrâhîm

3

Cemâlüñ mihr-i 'âlem-tâb gibi tıtdı âfâkı
Dehānuñ çeşme-i kevşer olupdur leblerüñ şâfî
Nola mihmān iderseñ ni'met-i vaşluña uşşâkı
Hâlîlüm âsitân-ı Ka'be-i maqşûdum İbrâhîm

4

Benüm cân-ı 'azîzüm mâlik-i milk-i dil ü cānsın
Benüm Yūsuf cemâlüm Mışr-ı ħüsn içinde sultānsın
Leb-i cân-bağş-ile âb-ı ħayât u derde dermānsın
Hâlîlüm âsitân-ı Ka'be-i maqşûdum İbrâhîm

5

Şabūhî'yi ħam-ı hecr-ile [seyr eyler iseñ] melûl
Şafâlar ħâşıl itsün eşigüñden ey ħul
Vişâlüñ 'îdine cānın ider ħurbān ħabûl
Hâlîlüm âsitân-ı Ka'be-i maqşûdum İbrâhîm

100/Mr. 300^b F:-M.

5 vezin aksıyor.

1. Safa ve Merve hakkı için maksudum İbrahim'dir. Ey ateşim ve dumanım olan İbrahim! Gönlümden senin aşkın çıktı. Sevdiğimin kemer biçimindeki kaşı benim secdegâhımdır. Sadık ve gerçek dostum maksudum olan Kâbe eşiğidir.
2. Ey gönlü yorgun âşık! Can bağışlayan dudağınla parlak yanağını ve açılmış gülleri utandırdın. Şu tuba gibi boyunla salınan servinin değerini düşürdün. Sadık ve gerçek dostum maksudum olan Kâbe eşiğidir.
3. Güzel yüzün cihanı aydınlatan güneş misali göğü kapladı. Ağzın kevser suyu dudakların da şifa oldu. Âşıkları sana kavuşma nimetinin misafiri etsen ne çıkar? Sadık ve gerçek dostum maksudum olan Kâbe eşiğidir.
4. Ey benim aziz sevgilim! Sen gönül ve can mülkünün malikisin. Ey benim Yusuf yüzlüm! Sen güzellik ülkesi içinde sultansın. Can bağışlayan dudağın ile ölümsüzlük suyusun ve derde dermansın. Sadık ve gerçek dostum maksudum olan Kâbe eşiğidir.
5. Ey kul! Sabûhî'yi ayrılık kederiyle mahzun olarak seyr eylesen senin eşiğinden safalar elde etsin. Sana kavuşmanın bayramına can kurbanı kabul eder. Sadık ve gerçek dostum maksudum olan Kâbe eşiğidir.

101

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Ne haddümdür diyem cānā yoluñda ḥāk-i rāham ben
Ġubāra nā-sezādur ol ki eyde tāk-ı şāham ben
2. Beni geh Mevlevī gāhī Kālander şanma ey şūfi
Diyār-ı ‘ışk şāhı başka bir şāhib-külāham ben
3. Nola zerd ü nizār-ısem veķārur kühdan yegdür
Beni şanma hevāya yeltenür bir berg-i kāham ben
4. Elifler levḥ-i sīnem üzre yer yer dāğlar birle
Fırāk-ı kadd ü ruḥsāruñla memlū şekl-i āham ben
5. Şarāb içmek güzel sevmek günehdür dir-imiş vā‘iz
Şabūḥī nice disün bir kişi kim bī-günāham ben

102

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Nār-ı ‘ıškuñ çıkmaya hergiz derün-ı sīneden
Şerḥa şerḥa rīze rīze çāk çāk olursa ten
2. Gitdi egnümden kabā başdan külāh abdālveş
Sīnem üzre penbe-i dāğum olupdur pīrehen
3. Darb-ı tūb-ı āhdan ey ḥüsrev-i çābük-süvār
Kalmadı bu kal‘a-yı dilde yıķılmadıķ beden
4. Sensüzün seyr eylesem gülşende ey tūbā-ḥırām
Gözlerüme gonca peykān görünür ḥancer tiken
5. Ey Şabūḥī dilde cānānuñ ḥayāl-i kāküli
Ejdehādur kim bu vīrān şehri kılmışdur vaṭan

101/G. 24^a M:-F.

102/G. 24^b M: 317^b-318^a F, 5869 PMB, 3344 MN.

3^a Darb M: Zaḥm PBM.

101

1. Ey sevgili! Senin yolunda toprağım demek haddime değildir. Zira toz toprağın şahın tacıym demesi uygun olmaz.
2. Ey sūfî! Beni bazen Mevlevî bazen de Kalender zannetme. Ben aşk ülkesinin şahıym başka bir tarikatin mensubuyum.
3. Beni havada savrulup giden bir saman çöpü zannetme. Sararmış solmuşsam da vakarım dağdan daha yücedir.
4. Göğsümdeki elif şeklindeki yaralarla birlikte, sevgilinin boyundan ve yüzünden ayrı kalmakla dolu bir ah şekliyim.
5. Ey Sabûhî! Vaiz, şarap içmek ve güzel sevmek günah dermiş. Bu durumda bir kişi nasıl ben günahsızım desin?

102

1. Bedenim dilim dilim, parça parça olsa da senin aşkının ateşi yüreğimin derininden asla çıkmasın.
2. Abdal gibi üzerimden kıyafetim, başımdan külahım gitmiş. Bağrım üzerindeki yaramın pamuğu da gömleğim olmuştur.
3. Ey ata iyi binen padişah! Âh topunun darbesinden bu gönül kalesinde yıkılmayan beden kalmadı.
4. Ey tuba gibi salınarak yürüyen sevgili! Gül bahçesinde sensiz gezip dolaşsam gonca gözlerime ok temreni, diken de hançer gibi görünür.
5. Ey Sâbûhî! Gönülde sevgilinin kâkülünün hayali, bu yıkık şehri vatan edinmiş yılan gibidir.

103

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Seyl-i eşkünden ey nigār şaşın
 Çanlu şudur bu cūybār şaşın
2. ‘Āşıkā h̄ār bakma h̄āk görüp
 Hem-ser-i şāh olur ğubār şaşın
3. Çoma elden ayağı meclisde
 Başuña çıkmasun humār şaşın
4. Baħr-i eşk-i rakıbe aldanma
 Nāgehān etmesün kenār şaşın
5. Sür Şabūhī sefine-i kadehi
 Ele girmez bu rūzigār şaşın

104

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Çaplan-ı ‘ışk çünki ura cānā pençesin
 Key şır-i dil gerek çeke anuñ şikencesin
2. Düşürdi yüzüm üstine bir puşt-ı pāyuñ
 Ben deñlü kimse yimedi ‘ışkuñ tabancasın
3. Yağmalamış-idi milk-i dili gerçi ğamzeler
 Şeb-rev şaçuñ uğurladı geldi kalancasın
4. Gördi egerçi çeşm-i felek nice māh-rū
 Ey āfitāb görmedi ammā ki sencesin
5. Cevr ü cefādan incine şanma Şabūhī’yi
 Ey bī-vefā çeküp durur ol anuñ ancasın

103/G. 24^b M:-F.

104/G. 24^b-25^a M:-F.

103

1. Ey sevgili! Kanlı bir akarsu gibi olan gözyaşlarımın selindn sakın.
2. Toprakla bir görüp âşığı küçümsemekten sakın. Zira toz toprak da şah ile bulunabilir.
3. Mecliste elden kadehi bırakma! Dikkat et de hiçbir zaman sarhoşluğun dengeni sarsmasın.
4. Rakibin denize benzeyen gözyaşına aldanma. Dikkat et, seni âniden kenara itmesin.
5. Ey Sâbûhî! Kadeh gemisini sür, zira bu günler bir daha ele geçmez.

104

1. Ey sevgili! Aşk kaplanı ruha pençesini vurduğunda gönül aslanının onun işkencesini hakkıyla çekmesi gerekir.
2. Yüzümün üzerine öyle bir tekme savurdu ki kimse benim kadar aşkın darbesini yememiştir.
3. Yan bakışlar gönül mülkünü yağmalamışsa da siyah saçın geri kalanını da çalıp geldi.
4. Ey güneş gibi güzel sevgili! Feleğin gözleri her ne kadar parlak güzel yüzler görmüş olsa da senin gibisini görmedi.
5. Ey vefasız sevgili! Sabûhî'nin eziyet ve cefadan incindiğini zannetme. O da kendisi kadarını çekmiştir.

105

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Ben āh iderem halka dil-i zāruñ elinden
Ağlar o dağı dīde-i hūnbāruñ elinden
2. Bir yaña gönül bir yaña göz girye vü gamda
Yandum bu iki derde giriftāruñ elinden
3. İki tolu peymāne gözüm kanlar akıtdı
Bir cür'a naşīb olmadı ol yāruñ elinden
4. Ağyāra vefālar idüben handeler eyler
Nic'ağlamıyam ben o sitemkāruñ elinden
5. Terk eyle Şabūhī o gül-i gonca-lebi kim
Dāmānı anuñ çāk ola her hāruñ elinden

106

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Sāye-i ebrūlaruñda gözleruñ tutmuş mekān
Şan yaturlar sāyebān altında iki nā-tüvān
2. Sürmeden hāk-i rehine gözlerüm toldı gubār
Dir görenler tūtiyā-ile pür olmuş sürmedān
3. Āsitānuña nazar kılsun ço cānā gözlerüm
Bir iki merdüm ne var kapuñda olsa dīde-bān
4. Ey hilāl-ebrū görenler kaşlaruñı didi kim
Çal'e-i hüsnüñ kapusunda aşılmışdur kemān
5. Ey Şabūhī lā-ubālīsin katı şūrīdesin
Göñlüñi almış gibi bir pīr olası nev-cüvān

105/G. 25^a M: 318^a F.

1^a iderem M: iderin F.

106/G. 25^a M: 318^a F.

3^b olsa M: olsun F.

105

1. Ey sevgili! Ben inleyen gönlün elinden halka âh ederim. O da kan saçan gözünün elinden ağlar.
2. Bir yanda gönül kederlenmekte bir yanda gözyaş dökmektedir. Bu iki derde tutulmuş elinden yandım.
3. Gözüm iki dolu kadehe kanlar akıttı da yârin elinden bir yudum içmek nasip olmadı.
4. Başkalarına vefa gösterip gülücükler saçar. Ben o sitemkarın elinden daha ne kadar ağlayayım?
5. Ey Sâbûhî! Eteği her dikenin elinden parçalanası o gonca dudaklı sevgiliyi terk et.

106

1. Ey sevgili! Kaşlarının gölgesinde mekân edinen gözlerini, gölgelik altında yatan iki zavallı zannedersin.
2. Gözlerim yolunun toprağına sürmeden toz ile doldu. Görenler, sürme kabı sürme tozu ile dolmuş derler.
3. Ey sevgili! Bırak gözlerim eşiğine baksın. Bir iki kişi kapıda bekçi olursa ne olur?
4. Ey hilal kaşlı sevgili! Senin kaşlarını görenler, “Güzellik kalesinin kapısına yay asılmıştır.” dediler.
5. Ey Sâbûhî! Bir yaşlanası genç gönlünü almış gibi gayriciddisin ve çok perişansın.

107

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Göñül çü 'ışk ıarıkınde yār-ı şadıksın
Yüzüñ çevürme cefādan eger muvāfıksın
2. Figān ki bir meh-i nā-mihrübāna dil virdüñ
Dirīg ü derd ki bir bī-vefāya 'āşıksın
3. ıarık-i 'ışkda Ferhād u Vāmık u Mecnün
Öñüñce gāşiyedāruñ olursa lāyıksın
4. Şarāb-ı ışk ile mest ol göñül ki meclisde
Yüzüñe urmıya sākī ki niçün ayıksın
5. Şabūhī 'ışk ile 'āşıklar içredür mümtāz
Nite ki hüsñ ile dilberler içre fā'ıksın

108

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Tāze gül olalı gülzār içre sen
Bülbül inler bir yaña bir yaña ben
2. Gitmeye başdan hevā-yı kākülüñ
Kellem içre tıtsa 'akrebler vaıan
3. Bāga ruhsāruñ durur ziyet viren
Dikmesidür kıaddüñüñ serv-i çemen
4. Sür kapuñdan der-be-der olsun raķīb
Sen perī yanında neyler Ehrimen
5. Ğālib olmasun Şabūhī erlik it
Āhır-i 'ömrüñde çarķ-ı pīre-zen

107/G. 25^b M:-F.

108/G. 25^b M: 5749 PBM, 3672 MN.

107

1. Ey gönül! Aşk yolunda sadık ve samimi bir sevgili isen yüzünü cefadan çevirme.
2. Eyvah ki şefkatsiz bir ay yüzlü sevgiliye gönül verdin. Yazıklar olsun ki vefasız bir sevgiliye âşık oldun.
3. Aşk yolunda Ferhat, Vamık ve Mecnûn önünde atını gütseler buna layıksın.
4. Ey gönül! Mecliste aşk şarabıyla sarhoş ol ki saki, “Niçin ayıksın?” diye sormasın.
5. Ey sevgili! Sen nasıl güzelliğinle güzeller içinde üstün bir yere sahipsen, Sabûhî de aşkıyla âşıklar içinde seçkindir.

108

1. Ey sevgili! Sen gül bahçesi içinde taze bir güle benzetildiğinden beri bir yanda bülbül inler bir yanda ben inlerim.
2. Kellem içinde akrepler vatan tutsa da senin kâkülünün arzusu başımdan gitmesin.
3. Ey sevgili! Bağa süs veren senin güzel yüzündür. Çemendeki servi de boyunun fidanıdır.
4. Ey sevgili! Rakibi kapından kov da perişan olsun. Zira senin gibi bir perinin yanında Ehrimen’in ne işi var?
5. Ey Sâbûhî! Erlik et de ömrünün sonunda bu kocakarı dünya sana hükmetmesin.

109

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Kimsenüñ göñli şu gibi hadd-i yāra aqmasun
Kimseler cān-ı 'azīzin nār-ı hecre yaqmasun
2. Servveş āzāde olmaq isteyen bu bāğda
Gerdenine bir gülün sünbül saçını taqmasun
3. Sāyebān it zūlf-i miskīnün 'izāruñ üstine
Āteş-i ruhsāruñ ey meh-rū cihānı yaqmasun
4. Rūze-i hecrün çeküp ister vişālün 'ıdini
Bu Şabūhī sen hilāl-ebrūya nice baqmasun

110

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün

1. Çün şitā irdi bürüdet tutdı dünyānuñ için
Belürdi ol şaḡşa kim ṭola derūnı kibr u kīn
2. Mā'-ı cārī seng-i saḡt olduḡını gören didi
Bārekallāh ey kemāl-i şun'-ı Rabbü'l-'ālemīn
3. Yazmaḡa faşl-ı şitāyı şafḡa-i enhārda
Levhalar peydā olupdur gūşe gūşe birbirin
4. İşidüpdür Rūm'da ḡālib şitā serd olduḡın
Post-puş olup gelür milk-i Hıṭā'dan misk-i Çīn
5. Bir ṭabanca urdı dünyānuñ yüzine dest-i dey
Beñzi gögerdi hevānuñ saḡt-rū oldı zemīn
6. Çün zarūret cümle maḡṭūrātı eylermiş mübāḡ
Nola ger āteş-perest olursa cümle ehl-i dīn
7. Cünd-i İslām-ı bahārı sürmek-içün dehrden
'Asker-i dey benī-Aşfar ṭurupdur der-kemīn

109/G. 25^b-26^a M:-F.

110/Nz. 301^b F:-M.

109

1. Kimsenin gönlü su gibi sevgilinin yanağına kaymasın. Kimseler değerli canlarını ayrılık ateşinde yakmasın.
2. Bu dünyada servi gibi hür olmak isteyen, boynuna bir gül yüzlünün sümbül saçını takmasın.
3. Ey ay yüzlü sevgili! Misk kokulu saçlarını yanağının üzerine gölgelik yap da ateşi dünyayı yakmasın.
4. Ey sevgili! Ayrılığının orucunu tutup kavuşmanın bayramını isteyen Sabûhî, sen hilal kaşlıya nasıl gönül vermesin.

110

1. Kış gelince dünyanın içini soğuk tuttu ve bazı şahısların içini kibir ve kin bürüdü.
2. Akan suyun donduğunu gören “Alemlerin Rabbi’nin yarattığı her şeye maşallah” dedi.
3. Nehirlerin yüzeyinde kış mevsimini resmetmeye birbirini köşe köşe takip eden buz parçaları meydana gelmiştir.
4. Çin miski Anadolu’da kışın genellikle sert geçtiğini işitmiş ve postuna sarınarak Hutun’dan gelmiştir.
5. Kışın eli dünyanın yüzüne bir şamar atınca havanın benzi göğherdi ve zemin dondu.
6. Zaruret mekruh olan nesnelere mübah kıldığından, dindar kişiler ateşe tapanlardan olsalar buna şaşılmaz.
7. Kış askeri, bahar mevsiminin müslüman askerini yeryüzünden silmek için benî Asfar gibi pusuda beklemektedir.

111

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Egerçi pāy-māl-i halk bir nā-çiz hākem ben
Velikin ‘ayn-ı ‘ibretle bakarsañ kühl-i pākem ben
2. ‘Aceb midür hazān bergi gibi zār u nizār olsam
Fenā bāğında gözyaşın revān idici tākem ben
3. Leb-i cān-baḥşı birle mürdeler ihyā kıılır her dem
Beni cevr ü sitemle öldürür aña helākem ben
4. Bugün ser pā-bürehne rāh-ı ‘ışkuñ peyk-i püyānı
Levend ü lā-ubālī rind-i ‘ālem sīne-çākem ben
5. Ne baş ağrısıdur def it humārı cām-ı mey birle
Şabūhī nice bir dirsün ki dā’im derdnākem ben

112

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Yüz yumazdı geldügince dā’imā gülzāra şu
Öykünelden çok şafā kesb itdi hadd-i yāra şu
2. Mihr-ile māhı tutulmuş şanmañuz inmiş durur
Hasret-i yār-ile çarḥuñ gözlerine kara şu
3. Tāc-ı şāh u bārgāh-ı hüsrevīdendür nişān
Bu ḥabāb-ı eşk-i çeşmi şanmañuz bir pāre şu
4. Eşk-i çeşm ü āh-ı sūzānum görüp Ferhādveş
Başladılar nāleye kūh u figān u zāra şu

111/G. 5769 PBM: -M, -F.

112/G. 26^a M: 318^b F, 5925 PBM.

2^b Hasret-i yār M: Hecr-i dildār PBM; 3: -PBM; 4^a çeşm M: çeşmem F; 5-3 M: takdim-tehirli PBM; 6^a iki ‘ālem milkini M: ‘ālemün raḥtını PBM.

111

1. Ey sevgili! Ben her ne kadar halkın ayaklar altına aldığı bir toprak olsam da ibret gözüyle bakarsan temiz bir sürme olduğumu görürsün.
2. Dünya bahçesinde gözyaşını döktüren bir asma kütüğü gibi olduğum için sonbahar yaprağı gibi sararıp salsam buna şaşılmaz.
3. Ben, can bağışlayan dudağıyla ölüleri diriltten ama beni eziyet ve sitemle öldüren sevgilinin yolunda perişanım.
4. Ben bugün aşk yolunun başı ve ayağı çıplak koşan habercisi, levent, laubali, âlemin rindi ve yüreği yaralıyım.
5. Ey Sabûhî! Bu ne baş ağrısıdır sarhoşluğu şarap kadehiyle def et gitsin. Nasıl daima ben dertliyim dersin?

112

1. Su gül bahçesine geldikçe yüz yıkamazdı. Sevgilinin yanağına özendiğinden beri çok saflık ve berraklık kazandı.
2. Güneş ile ayı tutulmuş zannetmeyin. Zira, sevgilinin hasretiyle feleğin gözlerine kara su inmiştir.
3. Bu gözyaşı kabarcığını bir parça su zannetmeyin. Zira şahın tacından ve çadırından bir işarettir.
4. Ferhat gibi gözyaşımı ve yakıcı ahımı görüp dağ inlemeye, su da feryat ve ağlayışa başladı.

5. Sāḳiyā mecrūḥdur göñlüm gider mey şunmağıl
Bilme misin anı ey meh-rū ki sevmez yara şu
6. Bir dem içinde yaḳardı iki ‘ālem milkini
Urmasaydı gözlerüm bu āh-ı āteşbāra şu
7. Teşne-dildür bu Şabūḫī-ḥaste tīg-i dilbere
Bilür-iken sūdmend olmaduğın bīmāra şu

113

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Bu dil-i dīvāne kim ruḥsāruñ eyler ārzū
Bülbül-i şūrīdedür gülzāruñ eyler ārzū
2. Merdüm-i eşküm reh-i ‘ışkuñda yüzi üstine
Sürinüp şular gibi dīdāruñ eyler ārzū
3. Kūh-ı ‘ışka ḥüsrevā Ferhād olupdur bu göñül
La‘l-i şīrīn-i şeker-güftāruñ eyler ārzū
4. Būse alup yārdan cānuña kaşd eyler raḳīb
Ey göñül şanma leb-i dildāruñ eyler ārzū
5. Leblerüñ cāmın dirīg itme Şabūḫī bendeden
Sāḳiyā çün la‘l-i şekkerbāruñ eyler ārzū

114

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1. Dīvāneñ olursam nola ey yār-ı perī-rū
Bir siḫr idici ğamzeñ ü zülfüñ iki cādū

113/G. 26^a M: 318^b F.

5^b çün M: ol F.

114/G. 26^b M: 318^b-319^a F.

3^a aḳıtdum M: aḳıtdı F; 5^b seni ol gözleri M: yine bir gözi F.

5. Ey saki! Gönlüm yaralanmış gönlüme şarap sunma. Ey ay yüzlü sevgili yaranın suyu sevmediğini bilmez misin?
6. Gözlerim bu ateş yağdıran âhım ile yaş akıtmasaydı, bir anda iki alemi de yakardı.
7. Bu Sabûhî, hastaya suyun faydalı olmadığını bildiği halde sevgilinin kılıca benzeyen yan bakışına susamıştır.

113

1. Ey sevgili! Senin yanağını arzulayan bu deli gönül, gül bahçeni arzulayan perişan bir bülbüle benzer.
2. Ey sevgili! Gözyaşlarım aşkının yolunda sular gibi yüz üstü sürünüp senin güzel yüzünü arzular.
3. Ey padişah! Aşk dağına Ferhat olan bu gönül, sevgilinin tatlı dudaklarını ve güzel sözlerini arzular.
4. Ey gönül! Rakibi sevgilinin dudağını arzular zannetme. Yardan öpücük almakla senin canına kasteder.
5. Ey saki! Senin şekerli kırmızı dudaklarını arzulayan Sabûhî'den dudağının dokunduğu kadehi esirgeme.

114

1. Ey peri gibi güzel yüzlü sevgili! Yan bakışların büyüleyici ve saçların iki büyücüyken divanen olursam ne çıkar?

2. Dil şehrini ‘asker çeküp aldı ğamuñ ey dost
Milk-i ‘Acem’i aldı şanasın ki Hülāgū
3. Kūyuñda şehā bir iki göz çeşme aqıtdum
Şu yollarına dīdelerüm oldu terāzū
4. ‘Ayb eylemeñüz kış günü düşdümse şarāba
Semmūr u vaşakdan dahı yegdür mey-i hoş-bū
5. Düşürdi Şabūhī yine bir dām-ı belāya
Şīrāne baqışlarla seni ol gözleri ahū

115

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Kühl idinür her ki kūyuñda türābuñ ‘aynına
Çeşmek-i mīnā dimez ol āfitābuñ ‘aynına
2. Mihr ü māhı tutilur şanmañ ki iner kara şu
Hāset-i dildār-ile bu nüh kıbābuñ ‘aynına
3. Hīçdür āhīr dimāguñ ger tola bād-ı ğurūr
Gel nazār kııl ‘ayn-ı ‘ibretle habābuñ ‘aynına
4. Ol kadar cürm işledüm kim rüz-ı maşşer şıǵmaya
Nāme-i a‘māl mīzān-ı hīsābuñ ‘aynına
5. Gözlerüñ hecrine tuş oldu dil-i miñnet-zede
Düşdi ol bī-çāreyi gör kim ‘azābuñ ‘aynına
6. Āsitānuñ gözlese aǵyār-ı bed-gū tañ degil
Dürbīn olmağ çü lāzımdur ğurābuñ ‘aynına
7. Bāde-i la‘lūñ Şabūhī bendeñe oldu mübāh
Gerçi naşş vārid durur sākī şarābuñ ‘aynına

115/G. 26^b M: 318^b F.

3 M: -F; 5-6 M: takdim-tehirli F.

2. Ey sevgili! Hülâgü'nün Acem mülkünü ele geçirmesi gibi senin kederin de asker çıkarıp gönül ülkesini aldı.
3. Ey sevgili! Semtinde bir iki göz çeşme akıttım. Gözlerim su yollarına terazi oldu.
4. Kış günü şaraba müptela olduysam ayıplamayın. Hoş kokulu şarap samur ve vaşak kürkünden daha iyidir.
5. Ey Sabûhî! O âhu gözlü sevgili aslanca bakışlarıyla yine seni bir bela tuzağına düşürdü.

115

1. Senin semtinde toprağını gözüne sürme edinen, o güneşin gözüne şarap şişesinin gözü demez.
2. Güneş ve ayın tutulduğunu zannetmeyin. Sevgilinin hasretiyle bu dokuz kubbenin gözüne kara su inmiştir.
3. Eğer zihnin gurur havasıyla dolarsa hiçbir değeri yoktur. Gel, ibret nazarıyla su kabarcıklarına bak.
4. O kadar çok günah işledim ki amel defteri mahşer günü hesap terazisinin kefesine sığmaz.
5. Ey sevgili! Çaresiz ve mihnet çeken gönül gözlerinin ayrılığına tutulup azap içine düştü.
6. Kötü söz söyleyen rakipler senin eşiğini gözlese buna şaşılmaz. Çünkü karganın gözünün uzağı görmesi lazım gelir.
7. Ey saki! Her ne kadar şarap için hüküm verilmiş olsa da kırmızı dudağının şarabının kendisi Sabûhî kölene mübah oldu.

116

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Gözi gibi o mehüñ nice olmayam h̄aste
Beni görüp ider ebrūlarını peyveste
2. Şu'ā'-ı mihr-i cemāli bu h̄ake şalmanı nūr
Düşerdi pertev-i h̄ürşid gerçi kim peste
3. O serv-i hoş-h̄arekātı ki gördi gülşende
Şabā ayagına gül saçdı bir nice deste
4. Hezār derd ile feryādumı işitdügi dem
Kemāl-i hayret ile bülbül oldu dem-beste
5. Şabūhī hasret-i la'l-i hayāt-bahşuñ-ile
'Adem diyārına tıtdı yüzini āheste

117

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Baş koşanlar o zülf-i āfet ile
Geçürür 'ömrünü melālet ile
2. Şu gibi kendüden gider cānā
Seni kim görse bu leṭāfet ile
3. Hızrveş zindedür kıyāmete dek
Haşrolanlar o serv-i kām̄et-ile
4. Mümkün olmaz ki ola miyānı kenār
Kıl yararsañ hezār diḳḳat-ile
5. Güzer itdi nigār u ben gāfil
Geçdi 'ömrüm dirīg gāflet-ile
6. Bāde nūş it Şabūhī rindāne
Çünki meşhürsın zarāfet-ile

116/G. 26^b-27^a M:-F.

117/G. 27^a M:-F.

116

1. Beni görünce kaşlarını çatan o ay yüzlü sevgilinin gözü gibi nasıl yorgun olmayayım?
2. Güneşin ışığı her ne kadar aşağı düşse de güneş gibi güzel yüzlü sevgilinin ışığı bu toprağı aydınlatmadı.
3. Sabah rüzgârı o tatlı yürüyüşlü sevgiliyi gül bahçesinde görünce ayağına birçok deste gül saçtı.
4. Bülbül bin bir dertle feryat ettiğimi işitince, tam bir şaşkınlıkla nefesi kesildi.
5. Ey sevgili! Sabûhî hayat bağışlayan kırmızı dudağının hasretiyle usulca hiçlik diyarına yaklaştı.

117

1. Güzel sevgilinin saçının peşinden koşanlar ömrünü melâlet ile geçirir.
2. Ey sevgili! Seni bu letafetle kim görse su gibi kendisinden geçer.
3. O servi boylu sevgiliyle bir arada olanlar Hızır gibi kıyamete dek hayatta kalırlar.
4. Bin bir dikkatle kıl yarsan da sevgilinin belini kucaklamak mümkün olmaz.
5. Sevgili gitti ve ne yazık ki ben gafilin ömrü gafletle geçti.
6. Ey Sabûhî! Zarafetle meşhur olduğun için rindane bir şekilde şarap iç.

118

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Ey dil ruħında dāne-i ħālını sev dime
Cennetde olmuş-idi bu ta'līm Ādem'e
2. Ruħsār-ı yāra t̄alib-iken düşdi zülfine
İrmedi menziline gōñül kaldı aħşama
3. 'İşkuñ yolında dōke saçā ħarc olunmasa
Bu naqd-i eşk ya neme yarar benüm neme
4. Biz cennet-i maħalle-i yāra müsāfirüz
Zāhid bizümle gelmez isen hā cehenneme
5. Hecr-i nigāra şabr ide mi cism-i nā-tüvān
Tağlar daħı tayanmıya dostlar ğama
6. Ben çekdügüm cefā yükini çekmiye cibāl
Alsam 'aceb mi bār-ı belāsını arķama
7. Terk eylemez Şabūhī meyi dil-rübā-ile
Güş eylemez naşihatüñ ey vā'iz epseme

119

Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün

1. Tāķat olmazdı şehā t̄irüñde peykān olmasa
Hızr'a irmezdi beķā ger āb-ı ħayvān olmasa
2. Şöyle me'nūs oldı dil derdüñle cānā kim diler
Kāşki cümle cihān derd olsa dermān olmasa
3. Gökde bulmazdı şeref gün yire virmezdi ziyā
Yollaruñ üzre düşüp ħāk ile yeksān olmasa

118/G. 27^{a-b} M:-F.

119/G. 27^b M:-F.

118

1. Ey gönül! Âdem'e cennette öğretildiği gibi sen de sevgilinin yanağındaki beni sev deme.
2. Gönül, sevgilinin güzel yüzüne talipken saçlarının tuzağına düştüğü için menziline ulaşamayıp akşama kaldı.
3. Ey sevgili! Senin aşkının yolunda döke saça harcanmayan gözyaşı benim neyime yarar?
4. Ey zâhit! Biz sevgilinin cennet semtine yolcuyuz. Bizimle gelmezsen cehenneme git.
5. Ey dostlar! Dağlar dahi kedere dayanmazken güçsüz bedenim sevgiliden ayrı kalmaya sabredebilir mi?
6. Benim çektiğim cefa yükünü dağlar dahi çekemez. Bela yükünü sırtıma alsam buna şaşılır mı?
7. Ey vaiz! Sabûhî güzelle birlikte şarap içmeyi terk etmez. Zira dilsiz senin öğüdün tesir etmez.

119

1. Ey sevgili! Eğer ok gibi tesir eden yan bakışların olmasaydı kirpiklerinde takat olmazdı. Ölümsüzlük suyu olmasaydı Hızır'a ebedilik ulaşmazdı.
2. Ey sevgili! Gönül deryeyle öyle dost oldu ki cümle âlem dert olsa da derman olmasa diye diler.
3. Ey sevgili! Güneş senin yolların üzerine düşüp yerle bir olmasaydı gökte şeref bulmazdı ve yere ışık vermezdi.

4. Mesken idindi hayālūñ göñlümi ammā ki hayf
Bu harāb odlara yanup böyle vīrān olmasa
5. Bu Şabūhī şöyle olmışdur za'if ü nā-tüvān
Kimse görmezdi eger feryād u efgān olmasa

120

Mef'ulü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Cānā pür itdi kāse-i bağrūmı hūn-ile
Budur mu'āmele-i felek ser-nigūn-ile
2. İsterseñ intikām alasin dehr-i dūndan
Elden koma ayağı mey-i lālegūn-ile
3. Fāni cihānda çünki bu 'ömrūñ beķası yok
Sa'y eyle 'ıyş u nūşa mey ü ergānūn-ile
4. Senden 'ināyet olmasa cānā vişālūñe
Mümkin degil ki ayrıla yüz biñ fūnūn-ile
5. Sevdā-yı çīn-i zūlfūñe olalı mübtelā
Meşhūr oldı şimdi Şabūhī cūnūn-ile

121

Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün

1. Çün ezel teşbīh olındı rüy-ı dilber Ka'be'ye
Yüzi üstine varurlar ehl-i diller Ka'be'ye
2. Kimsenüñ göñline toķunmuş olursam dünyede
Taş atanlardan olayın ey bürader Ka'be'ye

120/G. 27^b-28^a M: 318^b F.

121/G. 28^a M: 318^b F.

3 M: -F; 4-5 M: takdim-tehirli F.

4. Bu harap olmuş, yakılmış yıkılmış olan gönlüm ateşlere yanıp viran olmasaydı hayalin gönlümü mesken edinirdi.
5. Bu Sabûhî öyle güçsüz kuvvetsiz olmuştu ki feryat figan etmese kimse varlığının farkına kimse varmazdı.

120

1. Ey sevgili! Feleğin ters dönmüş talihime muamelesi yüreğimin kasesini kanla doldurmaktır?
2. Eğer bu alçak felekten intikam almak istersen kırmızı renkli şarap ile dolu kadehi elden bırakma.
3. Fani dünyada ömrün ebediyeti olmadığından yeme içme şarap ve mûsikî ile meşgul ol.
4. Ey sevgili! Senden sana kavuşmaya inayet olmasa sayısız fenle ayrılması mümkün değildir. (?)
5. Sabûhî siyah saçlarının kıvrımının müptela olduğundan beri delilikle meşhur oldu.

121

1. Ezelden beri sevgilinin yüzü Kâbe'ye benzetildiği için gönül sahipleri yerlerde sürünerek Kâbe'ye giderler.
2. Ey birader! Dünyada herhangi bir insanın kalbini kırmış olursam Kabe'ye taş atanlardan olayım.

3. Kākülün gelmez dile dil varamaz ruhsāruña
Kim hümā inmez yere konmaz kebüter Ka‘be'ye
4. Kūyuña varup revān itmek kişi gözyaşların
İki göz bir çeşme akıtmağa beñzer Ka‘be'ye
5. Zülf-i miskīnün ki gülzār-ı ‘izāruñ üzredür
Ol siyāh örtüye beñzer kim aşarlar Ka‘be'ye
6. Kūyuña varduğça gönüm t̄alib olur la‘lüne
Māyil-i hürmā olur varanlar ekşer Ka‘be'ye
7. Bu dil-i sūzān aşılmışdur cenāb-ı yārda
Şan Şabūhī zeyn üçün kandil aşarlar Ka‘be'ye

122

Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Nağş eyleyen bu şemseyi sağf-ı zebercede
Ruhsār u cebheñ eylemiş evvel müsevvede
2. Rūzī ne ise irişür elbette her gice
Ya rızık üçün nedür gice gündüz bu ‘arbede
3. Miske irişdi silsile-i zülf ü kākülün
‘İsā-lebün hadīsi nüfūs-ı mücerrede
4. Urdı gönül vilāyetini leşker-i gamuñ
Gelmiş degil cihāna benüm gibi gam-zede
5. Pīri cüvān u müflisi h̄‘āce ider müdām
Bir gizlü gencdür be Şabūhī bu meykede

122/G. 28^a M:-F; 6396 PBM; 4661 MN.

1^a sağf M: t̄āk PBM; zebercede M: bī-zebercede PBM; 1^b cebheñ M: vechün PBM, vechün MN;
2^a Rūzī M: Rūzī PBM, Rūzī MN; 4^b benüm M: yaşum PBM; 5^a Pīri cüvān u müflisi h̄‘āce ider
M: Pīr ü cüvān u müflis ü h̄‘āce için PBM.

3. Ey sevgili! Hüma kuşunun yere inmeyeceği ve güvercinin Kabe'ye konmayacağı gibi kâkülün gönle gelmez, gönül de yüzüne erişemez.
4. Ey sevgili! Bir kişinin senin semtine gelip gözyaşı akıtması, Kabe'ye iki kurnalı bir çeşmeden su akıtmasına benzer.
5. Ey sevgili! Gül bahçesine benzeyen yanağının üzerindeki misk kokulu saçların, Kabe'ye asılan siyah örtüye benzer.
6. Ey sevgili! Kabe'ye gidenlerin çoğunlukla hurmaya meyletmesi gibi gönlüm senin semtine geldikçe kırmızı dudaklarını arzular.
7. Ey Sabûhî! Süs için Kabe'ye kandil asmaları gibi bu yanan gönül de sevgilinin kapısına asılmıştır.

122

1. Ey sevgili! Bu şemseyi zebercetin üzerine resmeden senin yüzünü ve alnını müsvedde eylemiştir.
2. İnsanın nasibi ne ise elbette her gece ulaşır. Rızık için gece gündüz bu kavga gürültü niye?
3. Ey sevgili! Saçının ve kakülünün kıvrımları misk gibi kokmaya başladı. İsa gibi (can bağışlayan) dudağının haberi ise tecrid edilmiş (mahrum canlara) ulaştı.
4. Ey sevgili! Senin aşkından keder çekenlerin askeri gönül ülkesini istila etti. Dünyaya benim gibi üzüntülü kimse gelmemiştir.
5. Ey Sabûhî! Daima yaşlıyı genç, züğürdü tüccar eden bu meyhane gizli bir hazinedir.

123

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Yine ‘āşıklara ey dost sitemkârsın a
Yine ağyâr ile ey hür-şifat yârsın a
2. Yâr cevri bes-iken ‘āşık-ı dil-dâdelere
Nedür ey çarh bize sen de cefākârsın a
3. Dâne-i hâl-i ruh-ı yâra mı sevdâ-zedesin
Nedür ey dil yine bir dâma giriftârsın a
4. Yüri bir serv-i revân ayağına yüz süre gör
Ey gönül şu gibi çün ‘āşık-ı dîdârsın a
5. Sîm-i eşk-ile Şabûhî gele bâzâr-ı gama
Sen de ol Yûsuf-ı gül-çehre harîdârsın a

124

Fe‘ilātün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Bir şeh-i ‘ışk-bâz olaydı bize
Yâr-ı ‘āşık-nüvâz olaydı bize
2. Serve gülşende dik geleydi müdâm
Bir kad-i serv-i nâz olaydı bize
3. Bir gönül murğını şikâr idici
Bir saçı şâhbâz olaydı bize
4. Gönümüzden giderdi guşşa vü gam
Sâkiyâ söz ü sâz olaydı bize
5. Ey Şabûhî bu deyr-i dünyâda
Bir büt-ı bî-niyâz olaydı bize

123/G. 28^b M:-F.

124/G. 28^b M:-F.

123

1. Ey dost! Yine âşıklara zulmetmektesin ve ey huri gibi olan sevgili yine rakiplerle dostluk peşindesin.
2. Ey felek! Gönül vermiş âşıklara yârin eziyeti yetiyorken sen neden bize cefa çektirmektesin?
3. Ey gönül! Nedir bu yine bir tuzağa yakalanmış gibisin. Yoksa sevgilinin yanağındaki bene mi tutuldun?
4. Ey gönül! Güzel yüzüne âşık olduğun için yürü de servi gibi salınan bir sevgilinin ayağına su gibi yüz sür.
5. Ey sevgili! Sen gül yüzlü Yusuf'un alıcısıyken Sabûhî gümüş değerinde olan gözyaşlarıyla keder pazarına gelsin.

124

1. Aşkım çeşitli oyunlarını oynayan ve âşığının gönlünü okşayan bir sevgilimiz olsaydı.
2. Bize nazlı bir sevgili olsaydı da gül bahçesinde serviye daima kafa tutsaydı.
3. Gönül kuşunu avlayan, saçı şahin olan gibi sevgilimiz olsaydı.
4. Ey saki! Söz ve saz olsaydı gönlümüzden keder ve gam giderdi.
5. Ey Sabûhî! Bu dünya manastırında bize kendisine yakarılmasına ihtiyacı olmayan bir put olsaydı.

125

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Ey çeküp tabl u ‘alem dehre olan sultān dede
V’ey kudūmindan cihān halkın kılan handān dede
2. Gird-bād-ı rāh-ı ‘ışk olup semā‘ vü rakş ider
Pā-bürehne Kerbelā deştinde ser-gerdān dede
3. Penbe-i dāğı kabā vü pīrehen besdür aña
Şanmañuz kim tekye-i dehr içredür ‘üryān dede
4. Sīnesinde çüfte çüfte dāğlar şanman anuñ
Kim kudūmin gögsine alup urur cevlān dede
5. Her kaçan esrār-ı hikmetden dem ursa cüş-ile
Her semā‘ eyleyen abdālı kıılır hayrān dede
6. Gāh Selmā vü gehī Buğrā-içün hayrān olur
Bu kalender-ḥāne-i dehre olan mihmān dede
7. Ey Şabūḥī pādişāh-ı āleme baş egmeye
Seyyid Ğāzī āsitānında olan derbān dede

126

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Giceyle nice çekem şubḥ olunca derd ile āh
Terahḥum eyle eyā zülfī şeb yañağı māh
2. Ḥusūf-ı māh-ı neve kâ’il olmayan berü gel
Hilāl kaşını gör dilberüñ nic’oldı siyāh

125/G. 28^b-29^a M:-F, 7042 PBM.

⁴b kudūmin gögsine alup M: kudūminden gögis alup PBM; 5-6 M: -PBM; 3-4 M: takdim-tehirli PBM.

126/G. 29^a M:-F.

125

1. Ey davul çalarak ve bayrak açarak zamaneye sultan olan ve ey ayağının kudümüyle dünya halkını mutlu kılan dede!
2. Kerbela çölünde yalın ayak bir şekilde perişan olan dede, aşk yolunda hortum gibi sema ve raks eder.
3. Dedeyi dünya tekkesi içinde çıplak zannetmeyin, yüreğinin yarasının pamuğu ona elbise ve gömlek olarak yeterlidir.
4. Dedenin yüreğinde çift çift yaralar var zannetmeyin, kudüm aletini göğsüne alıp dönüp durmadadır.
5. Dede her ne zaman coşkununla hikmetin sırlarından söz etse, sema eden her dervişi şaşkına çevirir.
6. Bu dünya denilen kalender-haneyeye misafir olan dede bazen Selma ve bazen de Buğra için şaşkın hale gelir.
7. Ey Sabûhî! Seyyid Gazi eşiğinde kapıcı olan dede âlemin padişahına asla baş eğmesin.

126

1. Ey saçları gece ve yüzü ay gibi parlak olan sevgili! Daha ne kadar sabahlara dek ızdırıp içinde kıvranacağım, merhamet et.
2. Yeni ayın tutulmasına inanmayan kişi beri gel de sevgilinin hilal kaşının nasıl siyah olduğunu gör.

3. Şacı şebinde zenehdân-ı yâra kaçd itdüñ
Şakın ki çâha düşersin eyâ dil-i güm-râh
4. Tenüm naḥîf ü yüzüm zerd oldı kâh gibi
Fiğân u âh elüñden eyâ ğam-ı cāngâh
5. Yolına ḥarc olınan naḡd-i cân u sîm-i sirişk
Şabûḥî geçmedi bir pûla cümle oldı tebâh

127

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Bu kuştîġir-i felek gelsün ortaya er-ise
Tutuşsun âteş-i âhumla ger dilâver-ise
2. Esîri boynuna zencîr olmayan kâkül
Baña gerekmez eger ḥüsn iline server-ise
3. Cefâ-yı dilbere şabr eylemek gerek ‘âşık
Vefâ gerek güzele her ne deñlü dilber-ise
4. İrüp irişmeyin ey dost müntehâlîkda
Çemende kâmetüñe serv eger ber-â-ber-ise
5. Şu cām-ı la‘li ki nüş ide ‘âşıkun ġayrı
Gerekmez anı Şabûḥî şarâb-ı kevşer-ise

128

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Dil-i sūzâna olaldan ğam-ı dildâr eglence
Hemân ol tıfla dönmişdür ki idinür bar eglence
2. Şeb-i zülfünde gözler gül-‘izâruñ çeşm-i fettânuñ
Giceyle şem‘-i rüşen idinür bîmâr eglence

127/G. 29^{a-b} M:-F.

128/G. 29^b M:-F.

3. Ey yolunu kaybetmiş gönül! Saçının karanlığında sevgilinin çene çukuruna girmeye niyet ettin. Dikkat et kuyuya düşersin.
4. Ey ızdırap veren keder! Figan ve ah yüzünden tenim zayıf, yüzüm ise saman çöpü gibi sapsarı oldu.
5. Ey Sabûhî! Sevgilinin yoluna sarf edilen hayat ve onca gözyaşı bir para değeri bile kazanmadan yok olup gitti.

127

1. Bu feleğin pehlivanı yürekliyse ortaya gelsin de âhımın ateşiyle güreş tutsun.
2. Esirinin boynuna zincir olmayan kakül güzellik ülkesinin hükümdarı da olsa bana gerekli değildir.
3. Ey âşık! Güzelin cefasına sabretmek gerekir. Güzele işvesi ölçüsünde vefa etmek gerekir.
4. Ey sevgili! Çemende servinin boyu senin boyuna eşit olsa da son noktada sana erişemesin.
5. Sevgilinin kırmızı dudaklarının şarabını bir başkası içse, kevser şarabı da olsa Sabûhî'nin içmesi yakışmaz.

128

1. Sevgilinin kederi yanmış gönle eğlence olduğundan beri gönül, kiri pası kendine oyuncak edinen bir çocuğa dönmüştür.
2. Ey sevgili! Hasta bir kişinin gece olunca mumu kendine eğlence edinmesi gibi fettan gözlerin de saçlarının karanlığında gül renkli yanağını bekler.

3. Cemālũñ gülşeninde haṭṭ-ı sebzũñ zāhir olaldan
Olupdur bu gũñũl abdālına esrār eglence
4. Nigāruñ ḳadd-i mevzũnın temāşā mũmkin olduḳça
Yeter murġ-ı dile bir serv-i hoş-reftār eglence
5. Şabũhĩ mey-fürũşı ġam-gũsār idinse ‘ayb itmeñ
Gerekdür ādeme ‘ālemde bir ġam-h’ār eglence

129

Mef’ũlü Fā’ilātũn Mef’ũlü Fā’ilātũn

1. Mecnũn gibi dũşelden ‘ıŝḳuña ben fũtāde
Leylā ŝaçuñ hevāsı ‘aḳlumı virdi bāda
2. Gũz gũrdi rũy-ı yārı dil dũşdi derd-i ‘ıŝḳa
Taḳdĩr bũyle imiş nem var benũm arada
3. Ferzānelik dilerseñ şeh ḳapusına ruḡ sũr
Ferzĩn olur bilũrsin sũre sũre piyāde
4. Baġruma nola çeksem ol ḳaşları kemānı
Yā miḡnet-ile ḳaddũm nice olur kepāde
5. Cām-ı cihān-nũmādan yeg gũsterũrdi dehri
Bir zerre ḡāk-i pāyuñ olsaydı tũtiyāda
6. Nũŝ eyle ey Şabũhĩ ‘ıŝḳuñ ŝarāb-ı ŝāfın
Zinhār ḳoma bāḳĩ sũrilmedũk ŝafāda

129/G. 29^b M: 318^b F, 6964 PBM.

1^a fũtāde M: piyāde F; 2^b var M: -F; 4^b Yā miḡnet ile M: Yā ḳaşı miḡnetiyle PBM, niçe M: -PBM; 6^b sũrilmedik M: kesr olmasun PBM.

3. Ey sevgili! Güzelliğinin gül bahçesinde çimen renkli ayva tüylerin ortaya çıktığından beri bu gönül abdalına esrarlı bir eğlence olmuştur.
4. Ey sevgili! Senin ölçülü boyunu seyretmek mümkün oldukça, gönül kuşuna eğlence olarak servi gibi güzel yürüyüşlü bir sevgili yeterlidir.
5. Sabûhî meyhaneciyle dert ortağı olursa ayıplamayın. Çünkü insana dünyada kederini azaltan bir dost gereklidir.

129

1. Ey sevgili! Ben bîçâre, Mecnûn gibi senin aşkına düştüğümünden beri siyah ve uzun saçlarının arzusu aklımı başımdan aldı.
2. Göz yârin yüzünü gördü gönül aşkın derdine düştü. Takdir böyleymiş benim günahım ne?
3. Vezir olmayı dilersen, şah kapısına yüz sür. Bilirsin ki piyon ilerleyerek vezir olur.
4. O keman kaşlı sevgiliyi kucaklasam ne olur? Zorlukla boyum talim yayı gibi eğilir.
5. Ey sevgili! Sürmede bir zerre ayağının tozu olsaydı, dünyayı cihanı gösteren kadehten daha iyi gösterirdi.
6. Ey Sabûhî! Aşkın saf şarabını iç. Sakın eğlencede geriye bir şey bırakma.

130

Mef'ülü Fä'ilätü Mefa'ilü Fä'ilün

1. Ol kıadd-i müntehāya kaçankim kıyām ola
Āzāde-iken aña şanavber gulām ola
2. Nic'eylese gerek bize çarḥ-ı zümürürdīn
Sākī elinde çünki mey-i la'l-fām ola
3. La'lüñ meyi anası südi gibidür ḥelāl
'Uşşāka nola duḥter-i rez ger ḥarām ola
4. Cān vire her ki ḥasret-i ruḥsār-ı yār-ile
Gülđen kefen olup aña cennet maḳām ola
5. Tolu içüp Şabūḥī ile merḥabā ider
Dildār müstedām ola 'ıyşı müdām ola

131

Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün

1. Ey göñül yār eger sīm ü zere māyıl ola
Umaram çehre vü eşküm göricek ḥāşıl ola
2. Ḥaṭ-ı ruḥsāruñı kim görse oḳur nāme-i 'ışḳ
Meger ol kimse sevād añlamayup cāhil ola
3. 'Ālemi oda yaḳar āteş-i ruḥsār-ı ḥabīb
Arada zülf-i hümā-sāye meger ḥā'il ola
4. Zāhidā pend-pezīr ola mı nic'eglersin
Bir kişi bāde-i 'ışḳ ile ki lā-ya'kııl ola
5. Nāleler eyleyürek gülşen-i kūyuña gider
Bu Şabūḥī mey-i la'lüñle kaçan ḳanzil ola

130/G. 30^a M: 318^b F.

131/G. 30^a M: 318^b F.

5^b ḳanzil M: ḳanzil F.

130

1. O uzun boylu sevgiliye ne zaman saygı ve sevgi gösterilse, sanavber ağacı hür olarak yaşarken onun kölesi olsun.
2. Sakinin elinde kırmızı renkli şarap oldukça bu zümrüt renkli felek bize ne yapabilir?
3. Ey sevgili! Âşıklara senin dudağının şarabı anne sütü gibi helalken kırmızı şarap haram olsa ne olur?
4. Her kim sevgilinin yüzünün hasretiyle can verirse kefeninin gülden olması ve makamının cennet olması ona layıktır.
5. Şarap içip Sabûhî ile işaretleşir. Allah sevgilinin ömrünü uzun, eğlencesini de daim eylesin.

131

1. Ey gönül! Eğer sevgili gümüş ve altına meylederse bu umarım benim yüzümü ve gözyaşlarımı görünce olur.
2. Ey sevgili! Okuma yazma bilmeyip cahil olan kişi bile senin yüzünün çizgilerini görünce aşk mektubunu okur.
3. Arada hüma gölgeli saçları engel olsa da sevgilinin güzel yüzünün ateşi âlemi yakardı.
4. Ey zâhit! Ne diye uğraşıp durursun? Aşk şarabıyla sarhoş olan kişi hiç öğüt kabul eder mi?
5. Ey sevgili! Bu Sabûhî ne zaman senin kırmızı dudaklarının şarabıyla sarhoş olsa inleyerek semtinin gül bahçesine gider.

132

Mef'ulü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Cevrini çekmeyince irilmez vefāsına
Bal isteyen taḥammül ider çün belāsına
2. La'lüñ metā'-ı cānı alup virdi nār-ı gam
Şordukda kıymetini didi od bahāsına
3. Pīr-i muğāna muğ-beçe pür itdi virdi kim
Toluda ḥürmet eylemez oğul atasına
4. Şebdīz-i ḥaṭṭ-ı yār ecelden serī'dür
Gülgün-ı eşk anuñ irişmez қarasına
5. Pervāz uralı sāye-i luṭfuñda murğ-ı dil
Yok ihtiyācumuz bu cihānuñ ḥümāsına
6. Cām-ı Cem'üñ ḥikāyetin eyler Şabūḥī'ye
Her bir қadeḥ ki nūş ide la'lüñ şafāsına

133

Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün

1. Ben ḥarābātiyem ey şüfī sen ol 'ār ehli
Bu cihāndur bilürüz her bir işüñ var ehli
2. Bāğ-ı ruḥsāra ayak başmasun ey cān zülfüñ
Ne revādur ki gire cennete zünnār ehli
3. Miske ṭartarlardı Yūsuf-ı Ken'ān gibi
Seni bu ḥüsn-ile görse şatu bāzār ehli
4. Bülbülüñ şıklığını nālelerüm diñdürdi
Қaldı dem-beste göricek beni güftār ehli
5. Ser-i mü deñlü şaқın yok dime la'l-i yāra
Ey Şabūḥī şaқın ol olmağıl inkār ehli

132/G. 7104 PBM:-M, -F.

133/G. 30^{a-b} M: 318^b F.

132

1. Sevgilinin zahmetini ve eziyetini çekmeyince vefasına erişilmez. Çünkü bal yemek isteyen cefasına tahammül etmelidir.
2. Ey sevgili! Can varlığını alıp keder ateşini veren kırmızı dudağına kıymetini sorduğumuzda “Ateş değerine” dedi.
3. Kadehte oğul atasına hürmet eylemezse de meyhanecilere, çırakları şarap doldurdu verdi.
4. Sevgilinin gül renkli gözyaşlarının karasına erişemediğı ayva tüyleri, ölümden hızlı hareket etmektedir.
5. Ey sevgili! Gönül kuşu lütfunun gölgesinde kanat ırpalı, bu dünyada hümayaya ihtiyacımız kalmamıştır.
6. Sevgili kırmızı dudaklarının safasına her bir kadeh içişinde Sabûhî’ye Cem’in kadehinin hikayesini anlatır.

133

1. Ey sûfi! Ben meyhanenin müdavimiyim sen haya ehli ol. Biliriz ki bu dünyada her işin bir ehli vardır.
2. Ey sevgili! Saçların yanağının bağına değmesin. Zira zünnar ehlinin cennete girmesi reva değildir.
3. Pazar sahipleri seni bu güzellikle görseydi, Kenanlı Yûsuf gibi seni de miskle tartıp satarlardı.
4. İnleyişlerim bülbülün şakırdamasını dindirdi. Şairler beni görünce sesleri solukları kesildi.
5. Ey Sabûhî! Sakın, sevgilinin dudağı için “Saç ucu kadar yok” diyerek inkâr ehli olma.

134

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Zülf-i dildāra gönül viren nihāyet bulmadı
Bir şeb-i hicrāna tüş oldu ki gāyet bulmadı
2. addüñe teşbīh olunmayınca serv-i hoş-ırām
Gülsitān-ı dehr içinde istikāmet bulmadı
3. Bir mehüñ mihrinde 'āşık dökmeyince gözyaşın
Kevkeb-i bahtı anuñ hergiz sa'ādet bulmadı
4. ılmayan 'ankā gibi halk-ı cihāndan iftirāk
Mesken-içün kulle-i āf-ı kanā'at bulmadı
5. Bu Şabūhī ılmayınca hidmet-i pīr-i muğān
Şöhre-i halk-ı cihān olup zarāfet bulmadı

135

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1. Şafha-i hüsne ki tesvīd olına hatt-ı celī
'Āşık-ı haste-dilüñ ol gün irişür eceli
2. Hāşılum yok yaşımuñ dānelerinden gayrı
Tohm-ı mihrüñi gönül mezra'asında ekeli
3. Bu gönül tıflıne hemşire geçer duhter-i rez
Varup ol ümm-i habā'ışden iki cām emeli
4. Didüm ey yār elüñ öpsem sürsem gözüme
Didi ey 'āşık-ı şürīde seversin güzeli
5. Dilberüñ tab'-ı laţifine gubār irişmüş
Ey Şabūhī haţı vaşfında mı didüñ gāzeli

134/G. 30^b M: 319^a F.

1^b tüş M: düş F; 5^b cihān M: -F.

135/G. 30^b M: 319^a F.

4^a gözüme M: yüzüme F.

134

1. Sevgilinin saçlarına gönül veren kişi öyle bir ayrılık gecesine müptela oldu ki nihayete ulaşmadı.
2. O tatlı tatlı salınan servi, sevgilinin boyuna benzetilmeyince dünyabahçesi içinde yönünü şaşırıldı.
3. Âşık, ay gibi güzel bir sevgilinin aşkı için gözyaşı dökmeyince onun talih yıldızı asla saadet (burcuna) ulaşamadı.
4. Anka kuşu gibi insanlardan uzaklaşmayan kişi kanaat Kafi'nin zirvesinde kendisine yer edinemez.
5. Sabûhî meyhaneciye hizmet etmediği için dünyada şöhret olup, zarafet bulmadı

135

1. Sevgilinin yüzüne belirgin hatlar yazıldığı gün hasta âşığın eceli gelir.
2. Gönül mezrasında sevgi tohumu ektiğimden beri gözyaşı tanelerinden başka mahsulüm olmadı.
3. Şarap o kötülüklerin anasından gidip iki kadeh içeli bu gönül çocuğuna kız kardeş yerine geçer.
4. Ey sevgili! “Elini öpsem ve gözüme sürsem.” dedim. Buna karşılık “Ey perişan âşık! Güzeli seversin.” dedi.
5. Ey Sabûhî! Sevgilinin latif yaratılışına toz bulaşmış. Gazeli ayva tüylerinin vafında mı söyledin?

136

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilün

1. Çekmeye 'ālemde hergiz rüz-ı hecr ālāmını
Seyr idenler Bursa şehriniñ bugün bayramını
2. Her nihāl-i nāz zeyn olup libās-ı sebz-ile
Serv gibi rāst gösterdi yine endāmını
3. Bir dil-ārām u semen-sīmā perī-peyker bulup
Nola bulursa Bıñarbaşı'nda dil-ārāmını
4. Bu siyeh bahtum hayāl-i kākül-i cānān ile
Kara günlerle geçürdi yine 'īd eyyāmını
5. Bir lebi şekker gözi bādām dilberdür baña
Ey Şabūhī içüren bezm-i maḥabbet cāmını

137

Mef'ülü Fā'ilatü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Göñlümde mesken idineli ğam didükleri
Biñ yıl görindi gözüme bir dem didükleri
2. Dökdükçe gözyaşını maḥalleñde sevdüğüm
Gören dir uşde Ka'be vü zezem didükleri
3. Sen lāle ḥaddi gülşene seyr eyledi diyü
Güldi açıldı gonca-i ebkem didükleri
4. Her dem lebüñ hayāli-ile kanlar ağlayup
Derd ü ğam oldı mūnis ü hem-dem didükleri
5. Em semm olursa daḥı şarāb-ı mūdām kim
Budur Şabūhī dünyede emsem didükleri

136/G. 31^a M:-F.

137/G. 31^a M:-F.

136

1. Bugün Bursa şehrinin bayramını seyredenler dünyada hiç ayrılık gününün acısını çekmesin.
2. Her nazlı fidan yeşil elbiseyle süslenince servi gibi boyunu bosunu tam gösterdi.
3. Gönül okşayan yasemin yüzlü ve peri gibi güzel bir sevgili bulup Pınarbaşı'nda gönül, rahatlığını bulursa ne çıkar?
4. Bu kara bahtım sevgilinin kakülünün hayaliyle bayram günlerini yine kara günlerle geçirdi.
5. Ey Sabûhî! Bana sohbet meclisinin şarabını içiren, şeker dudaklı ve badem gözlü bir sevgilidir.

137

1. Keder dedikleri gönlümde yer edindiğinden beri, bir an, gözüme bin yıl gibi göründü.
2. Ey sevgilim! Senin semtinde gözyaşımı döktükçe, görenler, “İşte! Kâbe ve zemzem dedikleri budur.” der.
3. Sen lale yanaklı sevgili gül bahçesini gezindi diye açılmamış dedikleri gonca gülüp açıldı.
4. Ey sevgili! Her an dudağının hayaliyle kan ağlayınca dost ve yakın arkadaş dedikleri bana dert ve gam oldu.
5. Ey Sabûhî! İlaç da olsa zehir de olsa dünyada deva dedikleri şey şaraptır.

138

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. ‘İşkdan ölmek ile kırtarımadum cânı
Bu belānuñ şanemā olmaz-imiş dermānı
2. Ni‘met-i ‘āleme göz dikme gedā gibi şaķın
Bu ‘imāret dahı ıoyurmadı bir mihmānı
3. Taķt-ı şāhīye geķüp tāc-ı muraşsa‘ geyeni
Bir gedā yirine kıomaz o şehüñ derbānı
4. Eşķ-i hūnīnūme baķ şalma nazardan cānā
Didüm ol yār-ı perī-ķehre didi kim kıanı
5. Kıoma ol Yūsuf-ı gül-ķehre işigin elden
Ey Şabūhī olagör Mışr-ı cihān sultānı

139

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Āh kim göñlüñde feryādum benüm yir itmedi
Taşlara kār itdi āhum saña te’sİR itmedi
2. Dostlar dīvāne olduğum benüm ‘ayb eylemeñ
Yār pür-ķīn kākülün boynuma zencİR itmedi
3. Göñlümi bir yār-ı bİ-rahme giriftār eyledi
Katlüme bu ķarķ-ı zālīm yahşi tedbİR itmedi
4. Kāfir olsun ol ki zünnār-ı maķabbet baķlanup
Sen büt-i sīmīn-beri göñlünde taşvİR itmedi
5. Ey Şabūhī göñlüñi kırtarımazsın ‘ışķdan
Kimsene ‘ālemde ķün taķdİRi taġyİR itmedi

138/G. 31^{a-b} M:-F.

139/G. 31^b M:-F.

138

1. Ey sevgili! Aşktan ölmekle canımı kurtaramadım. Zira, bu hastalığın dermânı olmazmış.
2. Dünya nimetlerine bir köle gibi göz dikmekten sakın. Zira bu imaret dahi bir misafiri doyuramadı.
3. O sevgilinin kapıcısı hükümdarlık tahtına geçip mücevherli bir taç takanı köle yerine dahi koymaz.
4. Ey sevgili! “Kanlı gözyaşlarıma bak, gözünden kaçırma!” dedim. O peri yüzlü sevgili, “Hani, nerede?” dedi.
5. Ey Sabûhî! Dünya ülkesinin sultanı olsan bile o gül yüzlü Yusuf’un eşiğinden uzaklaşma.

139

1. Ey sevgili! Yazık ki benim feryadım senin kalbini yumuşatmadı. Âhım taşlara işledi de sana tesir etmedi.
2. Dostlar! Sevgili, büklüm büklüm saçlarını benim boynuma zincir yapmadığı için aşk yüzünden deli divane oluşumu ayıplamayın.
3. Bu zalim felek gönlümü merhametsiz bir yâra kaptırdı da katlime gerekli tedbiri almadı.
4. Muhabbet zünnarı bağlanıp gönlünde sen put gibi güzel sevgiliyi gönlüne yerleştirmeyen kâfir olsun.
5. Ey Sabûhî! Dünyada kimsenin kaderi değiştiremediği gibi sen de gönlünü aşktan kurtaramazsın.

140

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Pāre pāre ideyin dir-imiş ol yār beni
Pāreye çekmeye yā Rabb o sitemkār beni
2. Ten-i mecrūhuma ol demde irişür rāhat
Ki ide hancer-i hūn-rīzi dil-fikār beni
3. Baña ‘ālemde hayāt-ı ebedī oldur kim
Āsitānında şehīd eyleye ol yār beni
4. Ölmege cān virürem hancer-i bürrānında
Korqum oldur ide öldürmeyüben zār beni
5. Ey Şabūhī komazam dāmen-i yāri elden
Öldüre gāyeti bu ol gözi bīmār beni

141

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Eyā sipihr-i sa‘ādetde mihr-i rahşende
Veyā menāzil-i devletde mäh-ı tābende
2. Bugün ki sūdde-i ‘ālī merātıbuñda senüñ
Cihān vazī‘ vü şerīfī olup durur bende
3. Kāpuñ ki cümle cihān halkınuñ penāhıdur
Yüzümi süriyü geldüm cenābuña ben de
4. Sa‘ādetüñde cihān halkı cümle ola ferah
Revā mıdur ki bu ben bendeñ itmeyem hānde

140/G. 31^b M: 319^a F.

1^b o M: bu F.

141/Nz. 32^a M: 303^b-304^a F.

3^b cenābuña M: işigine F; 4^b ben bendeñ itmeyem hānde M:bu bendeñ itmeyem hiç hānde F; 6^a sa‘ādetimüñ M: sa‘ādetim F; 6^b akrān M: akrānum F.

140

1. Ya Rabb! Beni parça parça edeceğini söyleyen zalim sevgili beni parçaya ayıramasın.
2. Sevgilinin kan döken hançeri gönlümü yaraladığı vakit vücudum huzura kavuşur.
3. Yârin beni eşiğinde şehit etmesi benim için bu alemde ebedi hayata ulaşmak demektir.
4. Sevgilinin keskin kılıcında ölmek için can atarken beni öldürmeyip inletmesinden korkarım.
5. Ey Sabûhî! Yârin eteğini elimden bırakmam. O gözü dönmüş sevgilinin maksadı beni öldürmektir.

141

1. Ey saadet göğünde parlayan güneş ve ey devlet menzillerinde parlayan ay!
2. Bugün senin yüce kapının basamaklarında tüm kâinat hem sana kulluk etmiş hem de yücelik kazanmıştır.
3. Ey sevgili! Senin kapın bütün dünya halkının sığınağıdır. Ben de senin kapına yüzümü sürüp geldim.
4. Ey sevgili! Senin saadetinde dünya halkı feraha kavuşunca ben köleye gülümsememek reva mıdır?

5. agıldı faqr u fenādan qarār u şabr u şafā
Sezā ki cem‘ ola lufuñla bu perākende
6. oęup sa‘ādetimūñ mihri burc-1 lufuñdan
Umaram olmayam akrān içinde Őermende

142

Mef‘ulū Fā‘ilātū Mefa‘ilū Fā‘ilūn

1. Ben destmāli nice el ũstinde utmayam
Kim eylemiŐ Hūdā anı ‘izzetle mũstedām
2. an ağladuça dāde-i ‘uŐŐākı pāk ider
İdũke bāde la‘-i nigārı Öper mũdām

143

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilūn

1. Rũh-ı Őānı getir ey sākı bize
Ki gŐñũl mũŐkilini ĥall idelũm
2. Eksilũpdũr dil ũ cān miĥnetden
Bedel-i mā yetaĥallel idelũm

144

Mũfte‘ilūn Mũfte‘ilūn Fā‘ilūn

1. Seyyid ‘Alı menba‘-i lu u kerem
Yāft zi-lufeŐ yed-i Hātem Şikest
2. Yād-ı me-rā der-pes-i ez-pādiŐāĥ
ũn Őode cān u dil-i o ĥa-perest

142/Kt. 32^a M: 319^a F.

143/Kt. 32^a M: 304^a F.

144/Kt. 304^a F:-M.

5. Karar, sabır ve huzur, fakr ve fenadan dağıldı. Bu dağılmışların senin lütfunla bir araya gelmesi layıktır.
6. Saadetimin güneşi lütfunun burcunun doğmasıyla akran içinde mahçup olmamayı umarım.

142

- 1-2. Ben âşıkların gözü kan ağladıkça onu temizleyen ve sevgili şarap içtikçe onun dudağını silen Allah'ın şerefle bâki kıldığı bu mendili nasıl el üstünde tutmayayım.

143

- 1-2. Ey sâkî! Bize ikinci bir can ver ki gönül müşkülünü çözelim. Sıkıntıdan ve eziyetten eksilmiş olan gönül ve canın yerine yenisini koyalım.

144

- 1-2. Lütuf ve kerem kaynağı Seyyid Ali'nin lütfundan Hâtem utandı. O samimiyetle hak-perest olduğu için padişahın ardından bizim adımız anılmalıdır.

145

Ahreb

Ol menba‘-ı leṭāfet u melāz-ı ‘ulemā
Yümn-ile sefer kılmış idi nice dem
Çün geldi sa‘ādet-ile didi hātif-i ğayb
Şād oldı mübārek kademiyile ‘ālem

146

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Ey ki bostān-ı dehr[e] ziynet irüp
Ni‘met-i luṭfuñ-ile buldı vücūd
2. Kadrüñ ekvānı içre bostāndur
Encüm-ile bu üstühān-ı vücūd
3. Umaruz kim bugün ola vāşıl
Mire kim oldı [ol bugün] mevcūd

147

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Kim umardı o ṭab‘-ı nāzükden
Hüsrevā böyle bī- ḥaḳīkat ola
2. Ḥaḳ-ı nānı unutmaz ol ki anuñ
Siret-i hūb u pāk-ṭinet ola
3. Tāze ‘aşıḳ ola meger [ādem]
Terk-i bārgēhi zarūrī ola
4. Mā’il ola cefāya pādişehüm
Bir zamān ola ki nedāmet ola

145/R. 304^a F:-M.

146/Kt. 304^a F:-M.

147/Kt. 304^{a-b} F:-M.

145

Letafet kaynağı ve âlimlerin sığınağı çok zaman bereket ile sefer kılmıştı. Gayb onun saadet ile geldiğini söyleği için mübarek adımıyla alem şad oldu.

146

1. Ey feleğin bahçesine süs verip lütfunun nimetiyle vücud bulan!
2. Senin kadrinin ekvanı içinde yaradılışın kemikleri bostan hükmündedir.
3. Bugün hayatta olan emire vasıl olmayı ümit ederiz.

147

1. Ey padişah! O nazik tabiatlıdan böyle hakikatsiz olmasını kim beklerdi?
2. Huyu ve karakteri iyi, yaradılışı temiz olan kimse kendine yapılan iyiliği unutmaz.
3. İnsan taze âşık olduğunda yüce makamı terk etmek zaruri olur.
4. Padişahım cefa çektirmeye meyilli olduğunda pişmanlık duyduğu bir zaman olsun.

148

Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ül

1. Selāmī ki çün bād-bān-ı murād
Pür-ez-rūzigār-ı muvāfiq-nihād
2. Peyāmī ki şod hem-çü keştī-i cān
Be-deryā-yı mihr ü maḥabbet revān
3. Dürūdī ki mānend-i baḥr -i ‘amīk
Dil-i ‘āşīkān geşte ancā ğarīk
4. Du‘āyī ki çün zevrak-ı cān-ı zār
Koned seyr-i baḥr-i cihān bī-ķarār

149

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Görmeyen kimsene deryā seferin
İlden işidür o tūfān ḥaberin
2. Kılmayan baḥr yüzünde ḥarekāt
Bilmez ol berr idügün kūy-ı necāt
3. Gitme zinhār şaķın deryāya
Pāya düşme tama‘ idüp pāya
4. Gerçi deryāda menāfi‘ bisyār
Līk şıḥḥat dileseñ koma kenār
5. Kişi deryāda olunca kapudān
Cerr-i nān eylese yeg her ķapudan
6. Eyleyüp tevbe-i dilde tekrār
Baḥrden kıldı Şabūḥī istiġfār

148/Ms. 32^{a-b} M:-F.

149/Ms. 32^b M:-F.

148

1. Murat yelkeni gibi olan selâm, pek çok zamana güzellik getirdi.
2. Can gemisi gibi olan haber, sevgi ve muhabbet denizine açıldı.
3. Derin bir deniz gibi olan selam, âşıkların gönlünün battığı yer olmuştur.
4. Ağlayan gönüllerin kayığı gibi olan duâ, dünyanın denizlerini dolaşanı şaşırtır.

149

1. Deniz yolculuğunu bilmeyen kimse tufan haberini de başkasından işitir.
2. Denizde yolculuk yapmamış olan kişi karanın kurtuluş semti olduğunu bilmez.
3. Aman ha! Sakın denizde sefere niyet gitme. Paya tamah edip ayağa düşme.
4. Denizde birçok fayda olsa da sen sıhhat dilersen kenarı elden bırakma.
5. Kişi denizde kaptan olunca her kapıdan ekmeğini istese iyidir.
6. Sabûhî tövbeyi gönülden tekrar edip denize açılmaktan vazgeçti.

150

Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün

1. Bu keştî-i miḥnetüñ celîsi
Hem fülk-i felâketüñ re'îsi
2. Girdâb-ı belâya pây-beste
Ya'ni ki Şabūḫî-i şikeste

151

Fe'ilâtün Mefā'ilün Fe'ilün

1. Terk idüp 'âlemüñ şafâlarını
İhtiyâr eyledüñ belâlarını
2. Geçdüñ andan ki geçdi pençe nice
Çünkü gördüñ soñ ucı vardı hîçe

152

Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ül

1. Getür sâķî ol cām-ı gītî münîr
Ki olam şalâbetde garrende şîr
2. Suḫan bîşesinde qarâr eyleyem
Me'ânî gâzâlin şikâr eyleyem

150/Ms. 32^b M: 304^a F.

151/Ms. 32^b-33^a M:-F.

152/Ms. 33^a M: 319^a F.

150

- 1-2. Mihnnet gemisinin aydınlığı, felaket kayığının kaptanı ve bela girdâbına ayağı bağı olan Sabûhî mağluptur.

151

1. Âlemin eğlencelerini terk edip belalarını kabul ettin.
2. Sonunun hiçe vardığını gördüğün için nice zorluktan vazgeçtin.

152

1. Ey sâkî! O cihanı aydınlatan şarabı getir ki kuvvette kükreyen aslan gibi olayım.
2. Söz ormanında durup anlam ceylanını avlayayım.

153

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

Zülfüñe kaçan irür-idi serv ü şanavber

Görem ki eli tutmaz ola şâne-tirāşuñ

154

Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün

Muhtesib kimsenüñ eksikligine kıalmazmış

Қadehi tolu tolu ićecek eyyām oldı

155

Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün

Haķıķat budur kim cihānda haķıķat

Hümā gibidür ki adı var kendü yoķ

156

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

Gözüm yaşı benüm dürr-i Necef'den bir nümüneydi

'Acāyib kīmiyādur 'ıřķ kim la'l-i hoşāb itdi

157

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

Terk eyle hānumānuñı ey dil müsāfir ol

Var Ka'be-i maħalle-i yāra mücāvır ol

153/Mü. 33^a M: 319^a F.

154/Mü. 33^a M:-F.

155/Mü. 33^a M:-F.

156/Mü. 33^a M: 319^a F.

la'l M: dürr F.

157/Ma. 33a M: 319^a F.

153

Servi ve sanavber ağacı senin saçlarına ne zaman ulaşsa tarak yapanın eli tutmaz olsun.

154

Şarap dolu kadehi içecek günler olduğunda zabıta memurunun münasebetsizliğine bakılmamış.

155

Dünyada hakikat hüma kuşu gibi adı olan ama kendisi olmayan bir varlıktır.

156

Aşk öyle acayip bir kimyaya sahiptir ki benim Necef incisinden bir parça olan gözyaşımı parlak kırmızı lal taşına çevirdi.

157

Ey gönül! Evini barkını terk edip yolcu ol da sevgilinin Kâbe'ye benzeyen semtine yerleşmeye bak.

158

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

Bir ayağ-ile al elüm ey sākī luṭf idüp
Devründe ğam beni nice bir pāy-māl ider

159

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

Maḥmürlig itmişdi be-gāyet bizi çirkin
Gözümüze geldi yine güzel yigit olduĝ

160

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Yolında ol ğadar tırdı nigāruñ
Ayağına şular indi çenāruñ

161

Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün

O cefākārı baña yār ola şandum ey dil
Ḥasret ü derd ile cānumdan uşandum ey dil

162

Fe'ilätün Mefā'ilün Fe'ilün

Sāht mā-rā be-luṭf saht-ı hacil
Yār-ı āhen fūrūş-ı sengīn dil

158/Mü. 33^b M:-F.

159/Mü. 33^b M:-F.

160/Ma. 33^b M:-F.

161/Ma. 33^b M:-F.

161/Ma. 33^b M:-F.

162/Ma. 33^b M:-F.

158

Ey saki! Lutf edip bir kadehle elimi al. Senin hüküm sürdüğün dönemlerde keder beni perişan etmektedir.

159

Sarhoşluk bizi son derece çirkinleştirmişti. Sevgili gözümüzüm önüne gelince yine yiğit olduk.

160

Çınar, sevgilinin yolunda o kadar bekledi ki ayağına sular indi.

161

Ey gönül! O eziyet veren sevgiliyi bana yar olur sanıp hasret ve dertle canımdan usandım.

162

Demir satıcısı taş kalpli yar bizi lütfuyla çok utandırdı.

163

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

Gün giceli vü 'ömr serī' vü zamāne teng
Ey mäh-çehre vaşl-ı şebın kıoma irteye

164

Mefā'ilün Fe'ilätün Mefā'ilün Fe'ilün

'İyādetüme gelür didiler habīb benüm
Diñiz 'ilācuma sa'y itmesün tabīb benüm

165

Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün

Tiğveş yanuñca şalınmağ olurdı ey habīb
Korkaram kim hancerüñ gibi dil uzadur raķīb

166

Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün

Yok yire naķd-i hayātumı çürütdüm hayfā
Güç olurmış keşide olmayıcak 'aql-ı ma'āş

167

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

Haţı-ı nigārı görse gönül şād-mān olur
Abdāl gibi kim ola esrārdan ferağ

163/Mü. 33^b M:-F.

164/Ma. 33^b M:-F.

165/Ma. 33^b M: 319^a F.

166/Mü. 34^a M: 319^a F.

167/Mü. 34^a M:-F.

163

Ey ay yüzlü sevgili! Kavuşma gecesini erteleme. Gün geceli, ömür hızlı ve zaman dardır.

164

Sevgilinin ziyaretime geleceğini söylediler. Doktora söyleyin de ilacım için uğraşmasın.

165

Ey sevgili! Rakibin hançere benzeyen dilini uzatıp beni yaralamasından korkmasam kılıç gibi yanında salınmak güzel olurdu.

166

Yazık ki yok yere hayatımı harcadım, elde edecek gelir olmadığı zaman akl-ı maaş ile idare etmek güç olurmuş.

167

Gönül sevgilinin ayva tüylerini görse sırlardan ferah olan derviş gibi mutlu olur.

168

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Küh küh oldı gelür qarşuma emvâc-ı elem
Sâkıyâ bâde getür yoḥsa helâk eyledi gam

169

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

Gelelden ‘âleme odlara yandum
Göreyin oda yansun böyle ‘âlem

170

Mef‘ülü Fâ‘ilätü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

Göñlüm çün aqđı Şu gibi sen serv-kâmete
Cânâ revâ degil qala ḥasret kıyâmete

171

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Ḥancer-i yâra qatı teşne idüm ‘âlemde
Ḥamdu li’llâh ki Őabūḥî gibi qandum ey dil

172

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

Der-i meyḥânedede buldı fütūḥı
Qade[h]-peymâ quluñ ya‘nî Őabūḥî

168/Ma. 34^a M:-F.

169/Ma. 34^a M:-F.

170/Ma. 34^a M:-F.

171/Mü. 34^a M:-F.

172/Ma. 304^a F:-M.

168

Ey saki! Keder dalgaları dağ gibi olup karşıma geldi. Şarap getir yoksa keder helak edecek.

169

Dünyaya geldiğimden beri kıvranıp duruyorum ateşlere yandım. Varsın böyle âlem olmayıversin.

170

Ey sevgili! Gönüm su gibi senin servi boyunun yoluna aktı. Kıyamete kadar senin özlemine çekmek bana reva mıdır?

171

Ey gönül! Dünyada Sabûhî gibi sevgilinin hançerine öyle susamıştım ki Allah'a hamd olsun kandım.

172

Kadeh tokuşturan kulun Sabûhî meyhane kapısında gönül ferahlığını buldu.

173

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

Yüzüñden dāmen-i zülfüñi ref‘ it
Bu hicrān derdine tiryāk irişdür

174

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Düşde görsem yüzüni ey şanem-i sīmīn-ber
Uyanup eylemeyem mihr-i cihān-tāba nazar

175

Be ism-i Mesīh

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

Dehān u zülf-i to-rā kerde em zi-ħāl āgāh
Zi-yek resīd perīřānī v’ez-yekī tengī

176

Be ism-i Seyyid ‘Alī

Müfte‘ilün Fā‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün

Ey şode zülf-i to dāl ħāl-i perīřān-rā
Ez-elem-i hecr-i to suħte em ‘ālemī

173/Mü. 304^b F:-M.

174/Ma. 304^b F:-M.

175/Mu. 34^a M: 304^b F, 319^a F.

Dehān u zülf-i torā kerde em M: Dehān-ı zülf-i torā kerdem 304^b F.

176/Mu. 34^b M: 319^a F.

173

Yüzünden saçların eteğini kaldırıp bu ayrılık derdine deva eriştir.

174

Ey gümüş gibi beyaz tenli sevgili! Rüyamda senin yüzünü görsem uyanıp da cihanı aydınlatan güneşe bakmam.

175

Mesih adına

Ağzını ve saçlarını halden haberdar eyledim. Birinden perişanlık diğerinden sıkıntı hasıl oldu.

176

Seyyid Ali adına

Ey saçları halimi perişan eden sevgili! Senin ayrılığının kederinden alemi yakmışım.

177

Be ism-i Şādık

Mef'ülü Mefā'ilü Fe'ülün

Şad nāle vü āh ber-keşidem

Āhır çe konem ki ne-şenūd yār

178

Be ism-i Dervīş

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Ger nümāyed be-dil-i gül-rūyeş

Ġoncasān sīne-i çāk h'āhem kerd

179

Behmān İsm

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Zi-evc-i mihr güzer kerd nāle-i zārem

Be-hecr-i vech-i to derdī keşide em ki me-pors

180

Be İsm-i Muḥammed

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Be-bāğ gerçi besī mīve-i ter est lezīz

Leb-i to ber-dehenem hem-çü şekker est lezīz

177/Mu. 34^b M: 304^b F, 319^a F.

178/Mu. 34^b M: 319^a F.

179/Mu. 34^b M: 319^a F.

Behmān M: Dervīş F; zārem M: rāz F; Behecr-i vech M: Behecr ü vech F.

180/Mu. 34^b M: 319^a F.

177

Sadık adına

Yüzlerce kez inledim ve ah çektim. Daha ne yapayım ki sevgili işitmedi.

178

Derviş adına

Eğer gönül sevgilinin gül yüzünü görmezse gonca gibi sinemi parçalayıp açacağım.

179

Behman adına

Feryâdım güneşin zirvesini aştı. Senin güzel yüzünden ayrı kalmaktan dolayı ne dertler çektiğimi sorma.

180

Muhammed adına

Her ne kadar bağda lezzetli taze meyveler olsa da senin dudakların benim ağzıma tıpkı şeker gibi onlardan daha lezzetli gelir.

181

Be İsm-i Mîr

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Ġamuñ evvelden öldürürdi ey yâr

Eger mey içmeseydüm âhir-i kâr

182

Be İsm-i Murād

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Nā-murādem ki nā-murād me-bād

Zi-leb-i la'l-i kām-bahşet kes

183

Be-İsm-i Zeynî

Ĥāl-i Mecnûn-râ ۲۲۵

Hem ez-ĥāl u dil-i ĥıř geştend

184

Be-İsmi Mūsā

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Mu'ammāyî be-güyem ger tamāmî

Ser-i mūyî güşâyem bende bâşem

181/Mu. 34^b M: 319^a F.

182/Mu. 34^b M: 319^a F.

183/Mu. 319^a F:-M.

184/Mu. 319^a F:-M.

181

Mir adına

Ey sevgili! Eğer sonunda şarap içmeseydım kederin beni çoktan öldürürdü.

182

Murad adına

Ben muradıma ulaşamadım ama sevgilinin kırmızı dudağından kimse nâ-murat olmasın.

183

Zeynî adına

Kalplerinden ve ruhlarından geçtiler.

184

Musa adına

Eğer tam bir muamma söylersem kul olarak ancak bir tel çözebilirim.

185

Be İsm-i Muḥammed

Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün

Der-rāh-ı fenā-yı 'ışk geŝtem

Muhtāc-ı dem-i dil-i 'azīzān

185

Muhammed adına

Aşk yolunda sevgililerin candan bir nefeslerine muhtaç bir şekilde dolaşım.

EK1: KARAMANLI SABÛHÎ DİVANI MEDİNE NÜSHASI

المملكة العربية السعودية
وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد

مكتبة الملك عبدالعزيز
المدينة المنورة

مجموعة مكتبة : الشيخ عارف حكمت

١٥٧

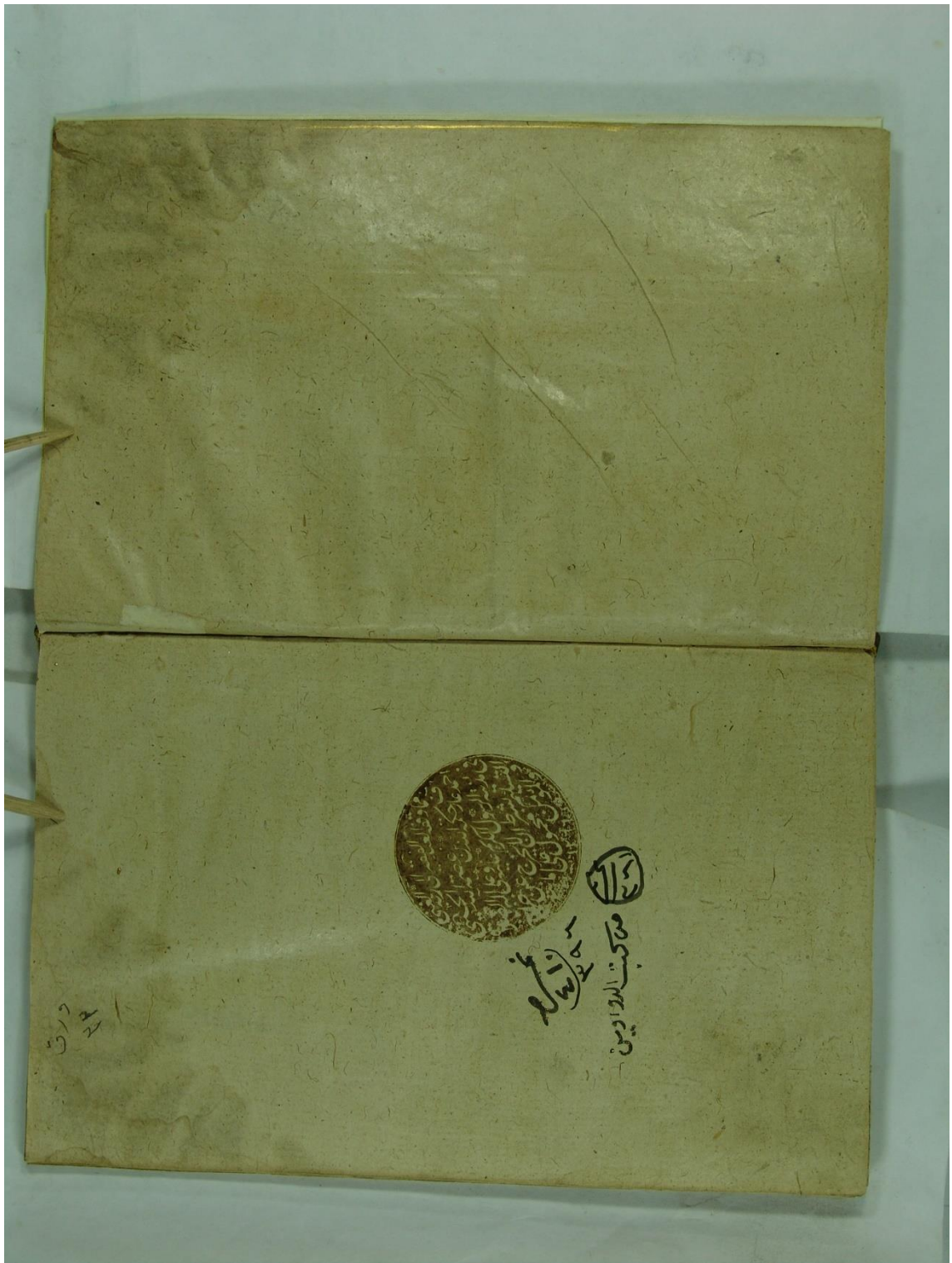
ديوان صبحي .
تأليف الشيخ صبحي عمدي الظريف القرطبي - ن سته مذ هبه مشكوله احتيانا
خط فارس (١٥) ص (٦٦) ص (١٣٠٢٠) .

٨١١٨٥٧

٣٦٣٦

مستحق قلدی مسلم و کتیب	پس آندن قلدی ارادنی بملحق
و اذ فکرت اللطائف اجملا و اذ لم تسجد لها و تسجد لهما کر ذمهم انسان	
اکثرین مویجات و اذ لطف مخلوقات ایدوب علم کفافی بدیسه	
و بیان قلدی لطیف اذ ذابت کوزوب و عظم آدم الاعماء علی	
جله سبک علماء و فضلک علی کثیر من کتیبک تقصیبا ضلایا	
سجدها علی المصالح	کم ای کای عینی بحری بالمالک
اسکالی حاکمه قلدی عیون	کم کون کون ال پیری تم و درضا
رهن قائم که بانفت قوتنا بسکت خزر زرد اسواد اذ خاکدن دونه و بسکت	
اوسان روزی قلوب کلسکان لظلم و ازکا و غلستان نیر صفحا	
نقش و یکاد یادی و فصاحت بویرستانک ببلبل بزاد و سندان	
لرینا بوی کل کمالا اب کایا و در دلج اذ کارد کالات برده بره بره	
ایلی	کلام تمیز کون کون سندان
کامینک قوتیه خلقک	نه سعد و روز کبر کون کون
تعمیرکم کسک خانه جرح بوکل کده استاد و دوفون خلق طوسل	
بکسد فون ایدوب بسکای علم و کتیبک بوکان و کون کون و کتیبک	

محمدا و سپاس اولاده و لطال دلیله و کون نایله ام تقسیر و بیان +	
اولی حقیقته حاجزه و مغالی عالم خیر سنج مشهوره قاصره و قبال	
و اذ کون در وصفه اذ کاک	چون وصف ایدر کای برامج
و شکرت پیغمبر اول خان کونک و کلا نیر ذوق فصاحتی بی آدم	نگر
عجایب کابا عوایف حکیمان و طبع علماء عالم نامل کاپره عظمتیه	
سکر کون در عشق کاک	ایذات تواد بصنات پاک
کبیر فی برون و کبر اذ کاک	سکر کون کون کون کون
خطای نیکس حاجج افکار ز غنیه فرصت خیر تحصیل قاصره و کون	
الین کون کون کون کون	کون کون کون کون کون
شمانی نامسلده عالم کسرت واجب الوجود لانم الحیوه که	
مباح لیکسام و اعتقاد کون کون کون کون کون کون کون کون کون کون	
بر کون کون کون کون کون کون کون کون کون کون کون کون کون	

سختی که بود و برای هر کس که در این طریق مستطوف بود و فی مقام اول بدیع
 و در مع کز کذب و جمل و خراج و سخن با دشمنان معذرت پناه و مسامحه
 در سنجایی و کسب اشکار است سلطان طلائع ایلسکرا از آن وقت
 اعتبار و اول الامر مستکم بر ما مشرف و عثمان را بدوب خلق عالم
 سزاوار نماید که زنده است و در میان و غلبه جایست که زنده زمره احوال
 اول شد در بیست
 خاندان سلطان اعظم
 تا که رقاب الامم مکه از سلطان العرب و الحیم حافظ ایلکاد
 نایب ایلکاد و رفیع مشارک سر بقدر نبویه و ناصب رایات العلوم
 الی زینیه که کف اانام ملاذ الخلق و قسطل آله جلال الحق
 است سلطان بن السلطان بن السلطان سلطان سلیمان خان ابن
 السلطان سلیمان خان ابن السلطان که زنده خان خلدانه سدری
 عظیم الی قایت الدنور و قنایب الکرمان که ایلک سکاوه و
 سلطان دولت قزنده اهل کار و کجست نام و صاحب فضیل
 عزت نام اولوب شعر و انشاء و نظم و کتبه به اعتبار

سکر کرده آن ایادی بیست
 قسم کرده که کما کن بود راه
 که کوفت آن بی بسا جهات اولان نشانه در خطای چون چاک سواران
 سندان و سالت ارسال ایدوب نقیبه و قوش و سینگ و سینه و جل
 و حرکت ایادی خصوصاً خواجه مروی سکر و مفتی لای اولاد امم
 به سبب کلسان کا کتبه عن الهوی و نذره غلستان ابن من الاصل
 خاندان و معروض است و زنده کتبه است و سر کتبه خلق قات و رفیع
 بیست قصیده کایکات ملت
 جرجی او زو زینیه ایلکیش
 طراز کارگاه آفرینش لعل محله مصطفی صلوات الله علیه و علی
 آرد و حجاب با کتبه الاثر و المشا توری ایام سکاوه بی حضرت پاک
 نو کتبه تا خلفت الافاک
 بر بر کتبه ابدی با چو کتبه شی
 زینت الی عالم وجود کتبه
 او سکاوه بوق و کتبه غایت
 بو خیر بود و فی مثل شفا کتبه

سوره که ارباب کلاه و احباب قیل و قال بر محبوب صاحب جام کوشید چشمه نازل و بیخ خشک برین دامع نمود	
ساز او را لر مشوی و ناز بچیده اند سوز را کند	بماند بیخ او روی فراخ است
بمور کفتار ایچون بومال	چنگ دروازه ام ایلاک کج
مک و ارفقعی هر که در آرزو	کمانا کند که یک نام ایلاک
طیوی بر یک کذب و دور	آهی بر زمین با رعصیان
اگر او بر شمش نیسک بود	چو زین رحمت قدیم شریف
او یوب نفس چیش اولدی که	بصواب رحمت اوله کس را
دو کوب کوز شیری با کج	
شکایع ایله علم سفقرا	

دانشگاهت کوشکری ای بوچسکدن اسباب غلغله و احباب قیل و احباب قیل	الفتات شایه بورد بورد بورد
بحر کوه عرق اوبوت غان ادا کاندن دزک شامار و بورد بورد	چونم غاب و اراقب اولدر
کوت احباب کف روزی بیل	بی نیکان کزوت و بورد شد
کدوی بولنه بی و عجب ارجه تک وده ایدوب طیبم	ریشو نظیم اید شطرم اولد
دکزندن چینه و نظم لولور	همینه بورد لطف کز لولور
آهی بولک باغ کلافت	ماشاسرانه اوسون قیل کز
عینت کله قی آرخلا	قل کف شور تیغی نیش بیز
معا نسیغا یلیخت آسینز	کوز ادر بیز کف اوسون
اوب مانشکر بار قی	
موجود که بو غلغله تک کوز شامان و غلغله شام بجز	
شیم سینه کشتا و معنای روح انکلی فرج نزا و فرج کوز اولمیل	
کافه نام خاص و عام فاکرنده شکره و اعیان بورد	
کوزم کوز شام بورد بورد بورد	بصاحب ایدوب مجلس اویجا بیل

شوقی غلام آبرار در ذوق وصفای کسور	مؤذوب اولو رینیا در جیش وصله کمر
همه که در رسم عالم فایده آن آگاه	غلسون ایشیکلی او شنگ شنگ کمر
سلطان بر تو بجز سلطان مشرق و	طغی نسیمیا اولو خوش سوا کمر
مکرم کجا در در کجی شیک تو بیجا	کوزینه مهر کیمی کوزینه سیم کمر
هر صبح ایشیک که نور پوز نور ستار	قرآ طوطی کیش جو پوچ طعلا کمر
وقت صبح ششصد و صد که آفتاب	در دانی اولف اوله ایشیک عساکر
طوبوس نکلده گانه مهری اولی ال	استر نوزال عشقک چون کلد کمر
بر طوطی حرف بگفته شاه و پیر	الکسک او که خال غنچه غا کمر
بر شمشال طلع سکه بر زنده	بخت سبب اسم غلله کم اونچ ناکمر
قلدی طابع کونکی بو طلع طلیع	بوچ طبع غلله ایا مملوک کمر
اول چوبین کونکی ناک طوطا کمر	
آهون نوله جهان بوری کسک چنگر	
کرکس چیده غمی رنگدن اولو غلیل	بر غلظه عمن اولادی کم کوز و ما کمر
دلکک سوا سیم سیم پوزند کجک	کلیدی زنگ کوم کرسک عین غیا کمر

بکر که تو کوی کیمت زلفک شیا شکر
 شعلیل ایدو چنده اکاسد و سوز
 کوسنوی بینه بونوسنی سیم بیج
 بوی خجیل بر اولدی شام جان
 زکر ایدی شای بکت نوم ایدی آرد
 غنقا در بر ایند آکس بوصله
 خندا اولشیدی زلف و نکله کی روز
 حنک علی اصبح کوزین شوق و زور
 شیم و کلدر کوزن کلر ساند
 زلف کونک فوش بر اثر چاکل
 لکان کاکل ادرغ غزل رسا
 تنبلی ایدر که فصل یار و در خوش
 غلظه اولدی بوچ برور و جغت زوا
 بریم ایلان چمن خوب خوش او
 زرداکه بر کجیه اولور منها حشر
 کوزما بی و کله بیغ زرم سر کمر
 صحرای کالی کوزوب ایدی چاکر
 ویدی کلام کوزوب اولو سیا
 هر صبح ایدوب اردن اچم غلدر
 زلف و نوح اولدی کدر شیا کمر
 طردی کدر صبا یه راه سبک کمر
 شادی روان مژده خاکه عساکر
 خوش کاک ایدو ایدوب اولدی دور
 غلظه اولدی سلیل اولو کمر

اینچنین سکه‌های کلان جانانه بالا	بیت برزور غار تاجی با شش گاه
کون بونی بر سر جانانی کس آید	کینی لمن قولی در خفتنی بلور
خج خضر و سب با پیشی سبک کویا	دهجی خسته جوان و سبج خلک در
کری خسته سینه اولور دار شفا این	ای بیخ خجی باوه کایق نوبت
چور بیکد بره معینه ره بیله	صورتا کویا ای هر صیبا اولک
جگه دست دوشم غولدی نصیبه جانک	کلن اولد شایه و کلان اولدیم
خسته بچ اولدم جاننا علیله اولر کارک	شربت لعلک دفع اولک علاج حقی
کلسان خسته نام من علیله لیب اولک	اول کل خندان ایشیلوب آوار اولدی
ای بیخوی جو کوشش این قویله	جام نجیب زعیب علیله اولد بریاد
میج اولور ای آسوی مسیله در حیران	کوزکلدن میج اولسون بورا حیران
من کلندان ایلی بن دوز کوزون	کوک بیخ کوزم بائی کوی و شندی
کلن کلندان اولی بودین بر حون	نوی ایلیش لادوش کرک کینی خجی خور
بوسنون اکلط احوال نامون	کوزور زغاد و خجی کیم بوسن کلکم

چا کوز شوقتا کرک اولد جلا علیله	فانکده سخن است کوزور کلام حیل
یک کرک کویا ایوب بوزا نکلند	اول کلند را اولور لایق کلن حورید
زلفک کوزیم هر کوزم یان اینر	لامه اولور ایلیک ایلی خجید
باده خوش ایلیک در کاشنده اولد	خجی رنیکان اولور شمشیر کوزیم
بار اولدک بویلیخ بر فایق خوش ایلیک	جام حیم قلبی کسک زنگ ایلیک
استان بار اولدک سن کلک و کلن ای	عزیز غایب نفع اولد اولد
سبک بر کلنسه نولا بر کلنای بر کلن	سایه دولت بوز اولد مسک
چوق بیخ ایلی کوزیم ایلی بوزو وقت	بینه بر بوزون کوزیم بوز اولر کلن
باده خوش ایلیه صوز ایلیه طلیه	فان بودوب اولدیم کلن ایلیک
دانه کلک فین غولیم اوزور کوزون	باده کلک عشق کوزدی بک دنیا
ای بیخوی زوفیل اولدی ایام کار	ای بیخوی زوفیل اولدی ایام کار
کاشه بوی در جام آرا بکا	کاشه بوی در جام آرا بکا
اول ایلیکلک دره جانم اولور ایلیک	آه کسینه بره دوزی کلن اوی
کلند رانک کوزون خیال سینه دین	آل واک کوز اولور ایلیک

فونک مہر مہر بی بقیاتل خوشتر زور	کوڑا کر خود کا شہد عین شہادہ مصطفیٰ
فانکر انکر صوبہ دودھ سنگ	بچہ دلا در جاکل جلا در مصطفیٰ
بک خیا ایسا کہ اہم اوقاف بی تہ	خاک کدی بشلدن کوڑو کالی بی تہ
جگان راہد عارضی اونی نکر	کریبہ بچت بچن بھک ادا بی تہ
نوشی نپلورن قیہما شہد صور	بوفن نام اولن لر بوزر سارا جلا
نوزی سوزو روفجانی سنا کر	اکر بوزن کرمان ایزینوی اورسہ
صہبہ ہ سوزم اورورسہ نواسنا	کیندوب خا رشلدن کوڑو کالی بی تہ
نوزو کسر زنگل روکلر بپ	اسیر سلسلہ عشق اولر شیب
اورہ طاعت خرابی فرہہ تا پیر	شوکلہ و کالی شکران کوڑو کالی
دانی ترینی جودتی بی سوز سنا	جواب تلخ و بز عارضہ اولر شین
انکر تاج سوری در عشا جاک اکر	کوڑو بچاک سیکاہیل کر بوزر بچا
شرابی شکر بون اچرا وادی رانی	
صہبہ دیو بوزر سنا بی شکر ب	

جان ویزر سنگی در سکر بی بچہ	ای حال ابرو کالی اندام بہورن اولر
یا رنگ مکار نور خدا	کعبہ رنگارہ بوزر کان صفا
بوز جمال و بو دمن و بیا	صل علی سیدنا مصطفیٰ
مخنی حشک کوڑو بچہ شین	جانا حلقہ ایلی ارباب شین
دیر بوسوزی جملہ اصحاب شین	صل علی سیدنا مصطفیٰ
ہر جا کوڑو کالی عیادہ	چوخ کر بوزر جان روکلر بچہ
حیرت آویشتلے دوسہ جان	صل سیدنا مصطفیٰ
می بوزر نیا نغ زکین اولر	مخانی بوزر کمال شکرین اولر
بچہ بوزر آت کب شیرین اولر	صل علی سیدنا مصطفیٰ
جانہ زرفیت کوڑو اورا جاک	کون کی خیرال قدر اورینا شکر
حیدی صہبہ بونی اشیار	صل علی سیدنا مصطفیٰ
آرتنا کک کوا اصل صفہ در مصطفیٰ	شیل چہ چون رنگ بوزر خدا در مصطفیٰ
فانک بوزر نور دجا تا لیکہ می	کامل بچیک آتہ اڈو کادر مصطفیٰ
فانک بوش کافور و کلالر شکر	راسی بوش کافور و کلالر مصطفیٰ

اول آنکه بجهت ملتی قیود بپوشید	برگوشی بدید ای درین کلد کوزن نهاد
طبله هفت از دانه طبله هفت	سپید است صبیح نجیب باوه اوله
اولد که زلف و کف شمشیر و شام	اوله چون بزم از عشاق بی آرام
نوش ای که در نثار دارون الهوتی	عاشق صورتی و عشقی کلبون مد
کم او در یوشه کن عاقلجه و ختام	بخت طمتر زانها لادم کلوزن کل
به چرخ طیاره او مسه اوله و ختام	فان بون عاشقانه مثل این کلوزن
دوست کای لایح اولور مسه نکام	زاعا لیکه عاقلجه صبیح دود
چون که کل سلسله در داغ ایست	کوتله و کان و کلکی شکر فالج
عالم بچنده باغی چمن باه صالح	ایمان با بزمند اولوب کونج کل
تک ایله و اری دوست تولده کالغ	شاه الملق اسر کیم اگر کی عالم
ای خضر بیخسته تیش آستانه	کر کاره در شایه کیم کل کل
	سوزده صبیح وضعیا فی معلایا
	هر شوکر سلسله و تکین داغ

درد و غمدا اسر کیم بچیم کیم کیم	ایله نور تک و اولور کیم
ایمل و قاری شاد اولورین چوک	هر کسه قاری ریشور نصیب
آنکس بار کیم خوشگدان اولور	نقد عاشقانه کیم کلید لبیب
نای کافر ستر یانه ایله	زنگ کل آنکس از ره صیب
بویزه ادم باغی زینغ	ای صیحه اینه بیانا شانه
میسر اوسه عجبی بخار و صیحه	کیمی کما یه دوش سر شاد کیم صیحه
رقیب ایله نوز عشق ایدرسه اولغ	عینکده شاد کیم کلایه عاقلجه
نیم نرانی رقص ایدرسن ای صیحه	فخر و دل ایدری باه و خوار صیحه
ایله و ادم ایله کیم بوز سوزم کمالا	دوش کونج کیم ایدر عاقلجه
صیحه آره لایق ایمل شاد ای صیحه	لدام شاد ایلی فی خوش کماله صیحه
ای زلف مقلد نفی زین کونج کیم	اول کل لب کیم بچیم کیم کان کالت
عینکده در کونج کیم بوز رایی صیحه	زیر کار اولور باوه بد دفع کالت
کالت کیم کل کیم غایب اولور	اول روح حضوره کیم وار بچیم

بیکد ناومی کل صلیب چون اناکلیب	بوسه صلیب چون او ایضا عکس آن
دهی یوقد کرم قور سخطه خا نا عیش	کسکه که عکس عید کرم که قرآین عیش
عقل باغ در در جویان تک امهان کرم	پزوه نا پزه و سحر عیال ناوا عیش
کرمی مست و کلک نشان و کویا عیش	شغلی کلکشن در ایدن رضایا نا پزه
اکلیوب یا توپ لعلخانه روزاد امسان	نالی استنایا نا پزه و عو صلیب جا عیش
ایضا صلیب مشوی برور دم کا کا مشویا	ایلام مشوی طرفین صلیب سکا عیش
فونک چار ری و دست و صلکان و صلکان	صحت قمان قور صلیب ایتزاج
وار رنگ مشین خوب ایدوب و ارازاد	شهر ویران اولسه آدن کسکه ایتزاج
غاصک دانش فونک و صلیب که عیش	ایچک والیل و اولیا عکس عید کرم
بیل کلار صخ اولک اکف نارسی	پنج پشه سنوره کرکا آدن پزوه عیش
عورا اید برور قور قور قور قور قور	ایضا صلیب جام عیش اولک آدن کرم
دنا راه محبت ده قمان و صلکان کج	شهر عشق خا عیش ان اولوب قور قور

سور قور دار رخسار و ملا ایزد	سور قور دار رخسار و ملا ایزد
داد اکلان آکیت غا ایت کیت کیت	داد اکلان آکیت غا ایت کیت کیت
پنج بر حرمت سبین صلیب کرم	پنج بر حرمت سبین صلیب کرم
داد اکلان آکیت غا ایت کیت کیت	داد اکلان آکیت غا ایت کیت کیت
ایدر و عشق کرم و دست و صلیب	ایدر و عشق کرم و دست و صلیب
داد اکلان آکیت غا ایت کیت کیت	داد اکلان آکیت غا ایت کیت کیت
کوزارم فان غله ی و ازر کس نهان	کوزارم فان غله ی و ازر کس نهان
داد اکلان آکیت غا ایت کیت کیت	داد اکلان آکیت غا ایت کیت کیت
پین و قور عیش صلیب کرم کرم	پین و قور عیش صلیب کرم کرم
داد اکلان آکیت غا ایت کیت کیت	داد اکلان آکیت غا ایت کیت کیت
تار و صلیب کرم کل خندان کرم	تار و صلیب کرم کل خندان کرم
اولی ایش کرم و صلیب کرم کرم	اولی ایش کرم و صلیب کرم کرم
اعل زرم و دست صلیب کرم کرم	اعل زرم و دست صلیب کرم کرم
سینه زرم و دست صلیب کرم کرم	سینه زرم و دست صلیب کرم کرم
شروع و آسم اولی ایش خندان کرم	شروع و آسم اولی ایش خندان کرم
عشق کرم و دست صلیب کرم کرم	عشق کرم و دست صلیب کرم کرم
ویریدی یازاد عشق کرم کرم	ویریدی یازاد عشق کرم کرم
انک چشم کرم اولوب صلیب کرم کرم	انک چشم کرم اولوب صلیب کرم کرم

تارا اوله برنگه گونج و گلنگه مانده	دره دره افق نظم بر شیبی با کشت
ساقی نشیل و سیکار و ننگ و شراب	بجمله اولدی غنچه ای آفتاب تلخ
سوزور و نخی کوروب اولدی باک	یادی یا قالی دوده در حال زار که
کل اووه بقیدی کنگه سون اولدی باک	بودر در دوست جالان اولدی بودر
سبوزین دهن نگاره بر کفن عورت	نگه سبزه سوزا د قاج صونه شایقا
عاشق زبست آرخنت اولور خوشه	اولاسه بر کشته صبهوی صورت قلب
برگه قند نگاره صلا بر کسکد	غانده هر کسکه اوله بقی بسکد
اول طبرین عشق و محبت و چون و	جانان بونده وار کشف ایله چوسا
کر استا بسه نوره صولونه دره نبد	کج عزان دهر دن کول بل قنای اول
سج اولدی آرسنگه بر نچه در کسکد	رسم ای غل و صبر و در له ای طیب
علمو و اول طبرین ابد ملک محمد	شوی اگر کفاد ابرین صبهوی کنگ
در و برانی کور نام آباد	کلان بوجا نه اولام شاد

سوار و قاصدت غانده آرا اولور	فوزیران اولسون اولوص صحنه
نگاک دره کنگه ای او سون ای نو	کر کسک غنچه کنگه کجی کنگه کنگدن
کوز دی غنچه زلفی نگاک نچه خنجر	نخی اولصحنه کجی کنگه کجی نقرنگدن
دره زور بره بر زینت کورب دنا سبیل	صبهوی نود اسک غانده کلن پرده
جلسه و بر سون نوح با کده کنگه کنگ	دور کنگه در اولسون ساقی کلنگه کنگ
بن سزار عشق عالم سوز در سوز کنگ	انگش ای دکنه سوز بریم نخی نغم کنگ
نوش جان اولسون بر کجنگه چای قن	قلده وار بوک کجی کنگه کجی نغم
بر کجنگه نخی کنگه ای جان باره	صبرت اصل نیکو فان بودر بر زوم
بو صبهوی دنا محبت سوز و نوسا	شم صاحب انگه غنچه بی دوسیم
نوشا دینه کرا ستر سیکه رات	صحنه ای ارضنا غنچه نوز ایلیج
ساقی قاصون بی کنگه اولام سنان	نوبک کجی آدین اوله مانده نصح
دانسک دست اجلون ای کنگه ایال	نگه در آتم اولور عمر اولور کج
ای کول دار دره بیجا بی وقایع	کج نغلو ایشا آدن ابرین نغ و شوح

شاه در چو کز اینک بیداد	ایرانی که دن کوکل سگداد
بمخاطبه کوزاری تا حصر	چند خنده سخن راستاد
شاه تو جزا سوسوی محبت ده	کی خلافتش قلعه مژاد
تا بر چو که مستبدان اختیار	کافر او را چه جز مژاد
عشق حکم ایلاک در راه	بک او را کافر او در ده بیاد
بوسوی شکار و دزدی بی	خون تو بی توب بر باد
هر خطه از کس او را می قز کند	زیرا نماز کوه گوی او را سفر کند
بصفت خنده جان کله غلیبی رح	زیرا او را سگاف از داد سفر کند
جان و بر کس سمران کو کبابه خله که	او را طریق کبه در حجاب محراب کند
علل کجاری در حق او جز در پرست او	صوابی غایب از کله غلشت کرد کند
او یک دهان ساقی نخل این صوفی	زیرا قلع صوفی او را فضل کرد کند
بهر این ساقی نخل کله از کوه	او را صوفی چله سبیل عمر کند
عشقه در طایفه در دو چشم بوی کوه	کاک فرود ساقی چمن بوست زین کند

بکاز بیده خنده شاه در بنیاد	کوزنده در بر سخن قاصد بنیاد
کبر شش پویند که بن جان در پند	اکثر اولدی کین دانی فریاد
قبور سندان قول ایلاک	بویک نارز او را سگ و آزاد
بویک کوز او را سگ و آزاد	نوا ایتم شریف اولدی خداد
صلح عشق و ایله ن او صفر	که اولد شایسته در دوی خداد
بمخون بکلدی بوددی در	در سیمان اندن داد و فریاد
بچکم کورس بر تالی بچاری	جهان باینده بر سر و کوفی
کلف سوز و پوز پوز چای	در سیمان اندن داد و فریاد
ویار لندانی آواره غلای	شرب و عایش و چاره غلای
زنده و مجلس و بچو آره خراب	در سیمان اندن داد و فریاد
زنده و شنگ و پوز و شرف	زینکین دالک هر دو قاس
بمشکل در دوش ککل بکل	در سیمان اندن داد و فریاد
سوز کور سیدی برینجا بجا	جهانده اولدی بر خطه خای
صوفی کشت بود دایم قاس	در سیمان اندن داد و فریاد

جانان از اون بچهر با طاب استند
 کوه با نقش آرزو و فرج و زاب استند
 قاسم آرزو سود کم آفتاب استند
 چون بپوشد حال عالم انقلاب استند

خلک فرج سینه حضور چشم در
 اگر چه سینه و آرزو و دفع چشم در
 کو بائی سود که بوز سوز بدهی چشم در
 چشمه باه صفا دادن آرزو چشم در
 صبوح چشم بود بر او که عالم در

اگر سوزان غمخ در که خفاشک آرزو در
 عاشق بچاره ظهور غمخک آرزو در
 طلب زرد رنگم بوی خوشک آرزو در
 بوی پای سینه که اول قبا شاک آرزو در

فکره زلفک جانان ابرو او که کوه
 خلد خلقه زلف سینه که آرزو در
 شول طالع زلف کوه که آرزو در
 ایام بوی باه نا نهد اید دفع چشم

غما شک یک توتیای دایم در
 خلک در چنگی که رسم چشم او نور
 روان او در سینه در آنکه چشم
 شرم کلک سیک اول جانان
 چکر سحر عریک در خفاش و ناله بد

تا که بپوشد خفاش بوسه چاک آرزو در
 خنده با کان لا جلد زلف امش آرزو در
 افران کوه نو که رسم او در سینه
 برک شید بوی خوش عری کوه آرزو در

کسی لاله آینه در آنکه آینه صبر
 کرم اول سینه سخن آرزو در
 صغیر باغبانی کل رنگ صبر
 آنکه سینه آن آرزو در سوز

ای صبحی بجز آن است این صبحها
 غایب بودی کینه جان بجز در
 بزوک سینه کینه باغی باغی کینه
 نه قائل بودی سخن این سوز خندان
 فرج آتش زلف آرزو در سینه
 صبوحی سالیقه خوار بر سینه کینه

بجز اعظم در که با کتاب و سنده
 قطع خوان به بکر که با سینه
 غرض جان عاشق که کوه آرزو در

بلیا و بوی سوز شد بوی جانان
 نقد جانان لعل تیر دارد و پرده بیا
 رنگ و بوی بدن که بوز چاک کل
 جیل فتنه که آرزو در کرم کلک
 نیکه صد بوی بوز و شفت شایه بوز

نور سوز جانانی در سینه صغیر
 بلا زنده حکام باش جانان بیکان
 زکار کلک سینه علم او چشم
 طوالب کوکی بوز بوی بال بوی
 سزار خفاشک کینه کلک بوی

غما شک سینه کینه نقاب استند
 آتش بجز کوه است سینه بوز
 جام شک شوق فریاد بوسه نوکم

فوج فنا لغات و شرح کذا استک	در اعراف آنگاه ایوان ایوان مستور
کشی چا ز غرقا کر ایله سیر سکا	آنگهی کول اکلجی برستی شان بولر
غله صوفی کلدر انموله ن خارج	کلرکچم چله دوران ایریندک شور
صلا یکنش و افغان جا کلا زید	فوزکر کلوشا و فضا این خطور
عزاد شرا قضیت کر اولر اکلر	جمع سازد و چشرد اولور بور
سنگلچپ و شوب و اسار اکلر	صوبی آل اکل راست دوت قواغی
بناعی و اکره عین وفا در	بلا و دردی شایه دوا در
هم قیلم واروب کیم قلمه	ایشکله یونم سور کوصفا
وفا قرین طبره و شنگله	کونج کوصوک سکلر
نوا احوال آجوس دریا	کوزونک ایشید آرشاد
صوبی غلوی دایر زیدان	اکین تی دهم و اکین ایزنا در
خیا حال در خا کلا ییش چیم و لغ	کلندن اکلندن لغ و کورک و لغ
سور عشق اولر شاه که کورون اولدکم	خیا کلا کچم کلدن قورن کرا کلام

ایله و دکدر صوبی نور ز آجوس	ایله کلا کلا کلا کلا کلا کلا
ایلی غلجی اکلجی کلر	ای قلی کلا کلا کلا کلا کلا
محصن کلا کلا کلا کلا کلا	ایست غنی اولدکم اکلر
ایشکله طوبیله یوز سور	کلا اکلر کلا کلا کلا کلا
ایتمک ایت ز قلی ایشلا	ای غلام کلا کلا کلا کلا
اکوزی ییشین صوبی کلا	کلا کلا کلا کلا کلا کلا
اولدر اکلر کلا کلا کلا کلا	کلا کلا کلا کلا کلا کلا
سج ایللیب فراب کوز اولر کلا	کلا کلا کلا کلا کلا کلا
لطف اید اکلر کلا کلا کلا کلا	کلا کلا کلا کلا کلا کلا
قلجی کلان و ذره کلا کلا کلا	کلا کلا کلا کلا کلا کلا
سکین صوبی نو کلا کلا کلا کلا	کلا کلا کلا کلا کلا کلا
ایریندک کلا کلا کلا کلا کلا	کلا کلا کلا کلا کلا کلا

بیله کلزار بیس خنجر بر چکر	بیلکه که اوینکه کچون بیس کشر
الندره که ویزیم ترازه کسر	قوروم کویان مشرا دیار انگر
بیس آدانه الهی علی البصر	کورددم اینار گلش یا نه
که کویک کلان در درون چرخ	صبر شرد چو در رضای دیاره
یجا اوپر هاکلین بدین چرخ	افنده سا که صبوی شده تو
در آری غم و بیا به مسکر	در آتق عشقه در مسکر
خونک دظنوز الله خنجر	لکله چو ویر حیات و عدله
سکروی که کورده که بر ابله	اولسون او کسبه شکار دوش
والدینیه نو که عین چاکر	بیکه بنده سنگ اندی در
عشق آتقی او قوروم از کبر	رضاکر خط یا نه مشرک
اغزدر که سکر صبوی سکر	مجلان شراره صبر او کور
چون از عشق تخیل او نوید کلن	نور آشفته و شوریده او نور سبز
آغز راه سواد دوز و با حاکمین	چرخ کوی لایق عشق شیار کنگ

بهر خورشید و کوی نه یار خیر لقمه دار	سنا از ناره عشق کیش دانه ناله دار
بم کله فاده آتاروب آهنا چشم	سکایا غمزه بازا که جاک جلا شمش
شبه دیوار چرخ کوی بر یوز غم	صبوی لقی اینج جهان باری او ز کرم
نمان آدی از کمر در جیان	دیده دالاره ننگ قورجا
ایسه دایا پیر و کان در	لکله کیمک ایدر یوزم وارده
مخرا دینچه فریاده و فغان در	کلان کچی خواب انگ او کور
نوست در یوز غم و در می	در چون خنجر صبویک در لقمه
اگر غم کیم ایسه سا که فغان	سبک کوی دینسه بر کز صبوی
اقی چیمیه حرطی بر ارغمان اولو	سکین چکن بزم بر یک طوطان اولو
سکرو روان در اولو پاریان اولو	کوی خانی فاشک دینه دن شما
خونک که خط غلبه یوف بر فغان اولو	کوکم کورده کوی چون غله بر ترغ
ایرورک و افاده قلمه کام اولو	لکله صفا سینه سینه ایلد کل
بیلکه کلان کوی اینی فغان اولو	لکله صبوی بار یوز زدن جمله و غم

محبوب و بیخود صبیح او را قور	من بعد آنجا دفتر و دیوان کریز
هر کس در این سوختن جام خمر خورده چشمش روشن آید و عالم خفته آید سایه صافش ای صافی عرو و درون آید فهم آید و کس کی بنویسند آنرا آید ای صبیح زنده و لعنند برینان آید	و اعطای او را از کس نیست سوزی باده شوقیست آناه و خفا کز همم پروران از او زدی و عینا بر کس کوش آید کس تا که و فریاد و نام بر کافران و عطف جمع اولسه سواست سوسا
ای کس که از یک دوری برخاسته کل اینچنینه صفا که برود آید ای صبیح تو زنی سعادت کنوز آید چنان بوغیون کیمی بر شکر آید بوسه غار و کور تازه آید	خبر دور که آید تلخ شکر آید مطایح شکر آید کل آنکه فنی فریاد کس آید کوکل کل بو زلف بیقرار آید ایدر او کس و روان سیر آید
صبیحیست بر عشق اولست ساقی محب آید و روی او از چشم و دل آید	

هر کس که از یک دوری کور زده صورتش همگن قانون شفاست جانفش و جانده کرا و چشمش بیکجا آید کینه عشقش آید چو کس بود در دلو و نوشند تا کز سیر خوارت نکند چشمش رقص او ز سحر تو زنگ زلف آید دل بر زنی زاده بود و شمعش کل هر چند که آید کل کستان آید سن ایچین کور و خان کور بیکجا آید کور و شک او را آید هر کس که آید کیه وطن او آید زلفش کس کور و کور زنی آید	اولسه زلف پریشاک او را آید اولسه کس تا ز کس شکر ای صبیح او بر بیل کویا آید دوره و باغ کس یک یادش آید دوره زلف کور و زلف آید بزه عشق کس یک او را آید بیرا آید آید و جهان آید بیرا آید آید و جهان آید کس صبیح بیل کس آید جانان دارن کس کس آید کل زلف او کور و کور آید کس کس او کور و کور آید مجلسه و شیخ شکر آید
--	--

مجله کاهک اوو لایقی مشک درخیزون	ایضا ذی انکسک طلم مشکون	کس دن کسپه عاکله و فاکلوش
چند بو قدره مشکا کرام اوورسه قارون	فتم ایله عارقل اوون بو سواری بکون	
ایضیجه شکال بریندایه کرم مخلطه	کوشه غزالی آدن فنا بودرالمک	
بوفاده روهجان کله کوه قو مجرب	طافا کجکسک بو کینه اوولدر کتوب	
کس دن کسپه عاکله و فاکلوش		
سوشک بجز کوه روهزی اوور عاکس	کوه روهزی نظیر دشت کیم کیم کوه بجز	
عینا کیم ترک ایز اوور اچا بدشم	بو بونچون اووم کوه کیم بجز عاکس	
ایقبه روسیه بیه کوله بیه بو قدر	بو قاری قوشم ایس اولور شانه قوشم	
کولک کیم کس کوش اوولدر اولان	سوی غشنگله کوه و کوش قاشم	
کله و قی بیکه و صاف اوورسه کنگله	صهی آینه کیم کجاری بیه کوه	
مروهی دریندایه کجانه عوش	خان اولور کجکجهان بیه شانه کجکوش	
دکوهی باغون قو و فاکسیدین	سیج اولور کج اولور آتش سوزا بیه	

کوی دله بلایه شمت کیم برکلاوش	کس دن کسپه عاکله و فاکلوش
زاملک مقصود بیه شمت عارقل کوه کیم	
درد اوور کجک لایق بیه لر بجه بازار	
کوهی دایره بجه شانه نانا و کوش	
ایضا اولام دیله کیم یاران کیم کجک کجار	
ترک سبب کیم قیل صفا کوش	
خان قزاقیه در بجه بو اول کوش	
کس دن کسپه عاکله و فاکلوش	
نور کوه بر کوه اوورسه لایق خارا	
قوشم عاقلیک بونه صیلا اصلا	
کس دن کسپه عاکله و فاکلوش	
چا آملره کوه چور کوه چور دم	
عاقبت کس کون کولرم اکر اکر کم	
کس دن کسپه عاکله و فاکلوش	

باشان چندی اولوب برنجی یا تو که لر اولادی برنج ستمکاره قا بویگی بگا اولادی دل زاره اوست قوش کونلی دیوانه اولور غصه وشم نه زورده که او چیزاره	اولدی آرد که کل کل اولور اوندن قلد چاتیق بو کورد کلک کشدن دهن فزایدی خوردنم کلک روزو بچان کل کل خضر کوسیل بر بوسه چید صرچید سلو کوسر چنان بلورانه ضلار تکلیف دوان خچردن الی خردن کاشکر سوی سنبلک موده قلد ایا کسلکت سوی نه سوی باغ ایش جسک سدر اشدی بوم کاشتم کوزکیت که قور اولدی بویکان عظمت رسایینی او کورک سینی ایرور کجا کلک صا نورم
--	--

کلیک صفت قدام شتاب آرد صلوحی وقت ایکنک اتم برزدار طیخ شیرین کلام اولوبی کون کهنه دهن لایم اولی کون اردن سایسرو اولادی صیلم شایرین اولادی قلد چال دینه نردن دشمن اولوبی هر کلب کوزون تخنجک پرستوه ناکشد قیا الدن راغ اولور کا کون کل کون ویا والی بن کوباده ای شیرین صیلم بوشلر کم دکا در عا شعله عیلا بوشلی شمشه کجا کور کس کج چشم بخوردک شالی کاهید و کافکا	کجا کجا کلک اولدی ختم هر کدم اولور برسطق کل کل دهن اولور ای کل دنیا اگر کشدن بچست ایتیک کجا کجا کلک اولور بکا صیلم کون کوره لیسو سوز اولدی کجا کجا بوشلی کسج اولور دهن خورل کلاص دهر کون ایستونک کل کل کل بیکر کلار ایست دهن کون کل کل بوستون ختم کون کون کل کل کل کل کل کون ای صر کلا کت کل کل کل بوشلی شمشه کجا کور کس کج چشم بخوردک شالی کاهید و کافکا
--	--

المادی جسمی که در کمترین برآیندش	باده و در تمام جسمی متوق عمل برآید
مغز و عصبی استوار استوار استوار	کرکلی ریکه اکلینجیست بن حوریک
کلی نادر استوار استوار استوار	عود و شمشیر استوار استوار استوار
صورتی استوار استوار استوار استوار	چمن زردی استوار استوار استوار استوار
شکل استوار استوار استوار استوار	چرخه استوار استوار استوار استوار
یونی استوار استوار استوار استوار	تور استوار استوار استوار استوار
سکه استوار استوار استوار استوار	مخارک استوار استوار استوار استوار
بوسه استوار استوار استوار استوار	بسی استوار استوار استوار استوار
برش استوار استوار استوار استوار	لونی استوار استوار استوار استوار
برلوف استوار استوار استوار استوار	تک استوار استوار استوار استوار
نیک استوار استوار استوار استوار	سبب استوار استوار استوار استوار
کوت استوار استوار استوار استوار	برک استوار استوار استوار استوار
عربی استوار استوار استوار استوار	مغز استوار استوار استوار استوار

استوار استوار استوار استوار	کاشکده کلار اولاد استوار استوار
خون استوار استوار استوار استوار	اطراف استوار استوار استوار استوار
کلی استوار استوار استوار استوار	تور استوار استوار استوار استوار
خطی استوار استوار استوار استوار	کلی استوار استوار استوار استوار
فالی استوار استوار استوار استوار	هنگام استوار استوار استوار استوار
برک استوار استوار استوار استوار	سینه استوار استوار استوار استوار
کاشکده استوار استوار استوار استوار	سکه استوار استوار استوار استوار
تا استوار استوار استوار استوار	ای استوار استوار استوار استوار
در استوار استوار استوار استوار	اتوار استوار استوار استوار استوار
بر استوار استوار استوار استوار	دلا استوار استوار استوار استوار
سک استوار استوار استوار استوار	کلی استوار استوار استوار استوار
عاقبت استوار استوار استوار استوار	کلی استوار استوار استوار استوار
بوی استوار استوار استوار استوار	کلی استوار استوار استوار استوار

بوکمرادی ایلدی آواره کاکلک	آرادی نیندن آریق نمان ره کاکلک	رضاء در ارباب کین کزک	ایرو چشم و حال و تکلیف یوقدای کین
وردی شکست نایف آواره کاکلک	واردی خفا دیارده و صفا کینک	پیری اوب اورده صیبه پیری کک	بوذا بجه و پیرچاندن فن اجدر
کلک کک لطف ووفو ککزاره کاکلک	کلک ورت ورت و ککوز شادان	کنا ان کسرفاوت وارکک	غول کوزین اولان وارکک
زکک کی قزاق کوب قار کاکلک	کاکلک شوش لایق نایف کده ای پی	دو کک ملامت اوسر کک	پکدا ایشیز سلامت ایلان
جوان ککوز کککده یان ماره کاکلک	ایر کک کون بوروک ککدن حلقه و	بوروشن و لطافت اولدکک	ماه و کوره ابردی نقش و زلف
سکال ایلری جانب زناره کاکلک	زکک کک کب قوزوی اککوز اولد	عقیقه مالک و لسه کک	هاتق کک کک ان اولور کک کول
مخفی سیه صیبه یوقاره کاکلک	آلیق قزاق رصبر پی وردی باقم	یعنی قورسک خاوش اولد	این او پر صیبه قور سینه
ککله کک کک پی برجه نان بور کک	کک ورم با شینه رص ایلدی پی بور کک	لعلک ابر کک کک جام کک ایلدی کک	الک کک اوجک در الک کک اولدی کک
کک کک کک کک کک کک کک کک	کک کک کک کک کک کک کک کک کک	کک بلن کک کک کک کک کک کک	یوزنه بر نور کک و کک کک اولدی کک
یاندن اولدی اقلدی رخ کک	کک کک کک کک کک کک کک کک کک	یورالار کک کک کک کک کک کک	کک کک کک او کک کک کک کک کک
کک کک کک کک کک کک کک کک	کک کک کک کک کک کک کک کک کک	بر رفیع القدر کک کک کک کک	آستان یازده دایان اولور کک کک
خسرو کک کک کک کک کک کک کک	کک کک کک کک کک کک کک کک کک	کک کک کک کک کک کک کک کک	کک کک کک کک کک کک کک کک

دایم در حیل کوری یا شکی سوزن
 آه آید ب چاک زینان اولدغم
 بوق کرد نیند ملوق رضایکدی
 کینتی نوج عرق ایدر اسکندر
 که بر بود قشاندن چو در کحل
 خشم ایوب دوی قوی کاک بر کحل
 حیلد عای تر سوزف سکری
 خلواد اول اهرج وی سگری
 خلک صلیحی کسور یک اوی
 اسکندر رید طغ غن اری
 خضری د دور دینا کس
 کله دین که مردم اسک خری
 کوز جن سیخ دیایه خری

دایم اولدایه یه یه دوا قوسن
 کویک جه کجک تاجیه ک بوش
 هلم که سن طغ شک فیزی
 بر کوشق قله دار اولد آسین
 نامس شکله ایدیل اصل آیدر
 دایم وطن ایددی عکله
 کجک ک کس ارمولین جن زامس
 لک قشند کله یی چکسور
 دیر لطاق پیرن و حوره عاقبت
 سوال عاشق بخت شک ریزی
 ای ساک آج کوزک ملک خنده
 دیر بی غل کسل قایو عای
 لغاری سوز جاب رفیکل ملور

کیب رختله یوق سوزیک اربان
 بر کحل باه شیم کجک کولده خان اول
 ایما کول بر کول ارجوع سلطان
 ایما کول کین کوبند داروب زول
 دایما کول ای پیخه و من خندان اول
 کوزم ای اکی این باه و من کول
 سکه و عرق کسل قله ارمولین
 نعت و صلیبه همان اولد و من
 قاشقل کس و خوش کفا ر لک زین
 کجک کوزنده قریان اولد و من
 عار شک اولد کس کول ارج و صواب
 ای سکر کوزنده نالان اولد و من
 کوز کول اقلیم قند قاری
 ای کجکی بر زینان اولد و من

زلم و عیسا اولد تحصیل اربان
 ننگ و ناز اولدی و افکار و چنگ
 قولا اولد چو کله ایشین اربان
 عید و صلیبه اربنگ و در سیک
 صیحه کله کیک بیل کرا خان
 حکم و دایم کلا یا صلیبه ایدیه
 ایما کول خنجه یوان و لعل سلیک
 جنت کویک ترک ارم و لوشم
 ایچا کس کجک زار و سخیل
 زلم کیک کول بونید صلیک
 فاشک سوز کس و وطنی کوز
 خنجه کرامت کوز کوز
 قاشقل کلا و دایم بر نال اربان
 زلف کیک عیسا کول کس

اولم را در هیچ کس سر بودند فریب کلی که با شلار و شسته پیران اولی پی پرخان بزم بود چون بزمی بر کجی تا صبح او بخور باوی آله اتمام کلفن کوئیده لبلی کبی فریاد انکم برده صدی زار لیدی کلام برین زیار عقل و ضمیر معنائین تا را را لیدی ب ای صبحی زوت دهره آه کون تار	ساقی صیغی با دایه بجز کوزی دکل خجای آسایش بوفانی کز کوی علم کاهه ده و کاه حسرت کاه حسرت انکم باز نشاند الله بر مغزین بر حرف کاهه ده و کاه حسرت کاه حسرت کاه کرد با دایه عاقله سسر کرد ان لید کاهه ده و کاه حسرت کاه حسرت کاه خلفه و ضمیر ضمیمت کز کوی باران کاهه ده و کاه حسرت کاه حسرت کاه	شقیه ای لیدی انگار چون سکر را با کاکلوب کبر قلمدان عاقله عاقله بر ککل ویران سن تشقیق ای لیدی بر حشمت با حقین با قدر کز باران با مسخا اول و کلوب ویران کز کوی باران در لیکت خالیم مخزون کوز کوی باران دایا بر کوی کت مورسون ویران لیدی طیقه و عاقل کاه عزیزت اقزان کما ای کوه در راه طرفه دن با کوی باران ای کوه چو چون ککل بیانی کز کوی باران انکار سخم ککل بن بستای از آزار انگک ایا سید دیده سعادین آرم بارد بنکای کوز بطلونم راه فنا
بچه چون کی همگسرای با ده کزده لم وصف حشمت کاه اولی ایضا با و تمام کل صیغی زده لم بزده خاری کزده لم عاشقین کز کایین دایا کوی علم اول بوی سرود و پروزی کز لای کیم باز را اول آدکم با داری کلام زلفی سکر کوشن کوزی تا کوی علم قلد و غم زده آه و زاری کلام	ساقی صیغی با دایه بجز کوزی دکل خجای آسایش بوفانی کز کوی علم کاهه ده و کاه حسرت کاه حسرت انکم باز نشاند الله بر مغزین بر حرف کاهه ده و کاه حسرت کاه حسرت کاه کرد با دایه عاقله سسر کرد ان لید کاهه ده و کاه حسرت کاه حسرت کاه خلفه و ضمیر ضمیمت کز کوی باران کاهه ده و کاه حسرت کاه حسرت کاه	شقیه ای لیدی انگار چون سکر را با کاکلوب کبر قلمدان عاقله عاقله بر ککل ویران سن تشقیق ای لیدی بر حشمت با حقین با قدر کز باران با مسخا اول و کلوب ویران کز کوی باران در لیکت خالیم مخزون کوز کوی باران دایا بر کوی کت مورسون ویران لیدی طیقه و عاقل کاه عزیزت اقزان کما ای کوه در راه طرفه دن با کوی باران ای کوه چو چون ککل بیانی کز کوی باران انکار سخم ککل بن بستای از آزار انگک ایا سید دیده سعادین آرم بارد بنکای کوز بطلونم راه فنا
انگک ایا سید دیده سعادین آرم بارد بنکای کوز بطلونم راه فنا	دوبول اولی کز کوی علم مجلسی کوی مقصود ابریک جوزیم	انگک ایا سید دیده سعادین آرم بارد بنکای کوز بطلونم راه فنا

بوسه بوی سخن عالیا بروی نغمه بسوزان
 از کیکان جوق صفا کسب آینه صحران
 حسرت یاری چه چنگ کوزارینه فار
 بوجاب انگل چشمتی تنگد بریاره
 کشاید یار یای که و نشان و لاله
 بلای سب آئی ایوه سرو که سوزیاریه
 او که سیکدی کوزرم تو آه آشفاره
 بیلور کین سو و سلاله اولاده خون

دوزه بجز کچک بر سوزونه انکساید
 بوز بوزدی کلای کجه دارا کله دره صو
 مهر نامی طولش شکله نور انیشد ار
 تلج شاه و با کاک خستدی دلاله
 انکساجیم آه سوزانم کورب تو باد
 ستاقی چیر و صد کول کیدر فی غنمل
 بروقم اجنده بوزدی ایکی عام کینک
 رنگه دار دره به بهیج شست تیغ دایر

کسکه که کوی سوزنی ضایه آتشون
 سوزنی آتاده اولقا استین بونا
 سبکیان این زلف میکنک عتاکر

کسی که کوی سوزنی ضایه آتشون
 سوزنی آتاده اولقا استین بونا
 سبکیان این زلف میکنک عتاکر

دو بیخ و دوز که بر سوزی با بر صفا سخن
 او که کجه غایب کارک اور که لایین
 یورو که اور که ساسانی چون کین
 تنه کسند دایر لایین نایین سخن

تاز کل از لای کلزار اجمل کن
 کینه نشدن سوا بی کا کمالک
 هله رضا کد در زینت بیرون
 سوزنی کلان دیرد او استین
 غایب و اما سوزنی سبکیان کت

کوی بوسه بوی سخن عالیا بروی نغمه بسوزان
 از کیکان جوق صفا کسب آینه صحران
 حسرت یاری چه چنگ کوزارینه فار
 بوجاب انگل چشمتی تنگد بریاره
 کشاید یار یای که و نشان و لاله
 بلای سب آئی ایوه سرو که سوزیاریه
 او که سیکدی کوزرم تو آه آشفاره
 بیلور کین سو و سلاله اولاده خون

شعاع بر عکس بونا صلا دی نور	دوشدهی پر تو خورشید که جسم است
اوسه و موعود کلان که دردی کند	صبا یا ایند کل صلیبی بر چه دست
هزار در در دست که بر بی نشاند	کمال خیرت بیس اولدی که دست
صیحه حسرت کل کلمات بخشند	علمم دیار طولدی بوزی است
بش تو شندل اوزن آفتاب	چو در عرفی مالت ایل
صلوبی کند و من کند کلمات	سخی کم کورسه بوشا قلم
خضرویش زنده در قیامت	سکه اولندا او سک و قلم
عکس انور که اولد کلماتی کنار	قل بر سک هزاره دست
الدر ابدی نظار و من غافل	چکلیج غرم فرغ عشق
باه و خوشی است صیبه اولد	جو کلک مشهورین طلق قلم
ایزدن از غلغله خانه خلیجی بودید	چشمدله اولشیدی بر طبعم دم
رفشاران کایک که در شادی زنده	ایرادی منو لوبیله کول قالدی
عشق و ولده و کج خورشید اولد	بوشد لشک یا کایک بار بغم

دروغک اولونم نور ای بار پوری	دو سوره ی صیبه بی برام سلا بی
درام شرفی که کیوب آدی بی بی دوست	مشکاید بقره سنی اولور ای
کوکله شفا بر کی کوچه ختم اقدام	سختی و دشمنان دخی کله یی
عیب ایکنوز قش کونی در شمشیر	مشکاید بقره سنی اولور ای
دو سوره ی صیبه بی برام سلا بی	مشکاید بقره سنی اولور ای
کل ایله پیوزر ناکه کوکله نرا بکشد	چکلیج پشنا در نرا اولد کایک
هر و ما یی طوبی و صفتک ایله یقاره	سکرت و دلایل بود چابک
بیج در آتیر ناکه کطلار با غرور	کل نظر قل عین بر طبعنا بکشد
اولد حرم اسلام کم روز خشم	تانه ایال بیوزان حسنا بکشد
کورد که بجزین طوش اولدیج خوش	دو غلغله اولدیج کور کله عکس
استناک که در کس قیام کله کطل	دو در بین اولدیج لادم در غرور
باهه ملک صیبه بند که اولدیج	کریج نص زار و در سلفی سلا بی
کوردی که اهلک خیر اولیم خشم	ایلی کوروت ایله اوزون پیوسته

سودا چون رنگ او را بی رنگ است	سودا چون رنگ او را بی رنگ است
چون ازل تیره اندی روی و پیر کوه	چون ازل تیره اندی روی و پیر کوه
کسی که کله طعن او کوه شده	کسی که کله طعن او کوه شده
کاکل کله در راه نر خندان	کاکل کله در راه نر خندان
کوه کوه دراب روان رنگی کوه	کوه کوه دراب روان رنگی کوه
رنگ سبک کله در عکاز ازه	رنگ سبک کله در عکاز ازه
کوه کوه در و کله طالب او کوه	کوه کوه در و کله طالب او کوه
بوزان سوزان تهنه در خراب باره	بوزان سوزان تهنه در خراب باره
کله این بوشی شقی رطبه	کله این بوشی شقی رطبه
رؤی در ایست او بر شوره ایست	رؤی در ایست او بر شوره ایست
سکارا رنی سلسله زله و کله	سکارا رنی سلسله زله و کله
اوردی کله و اریق رنگ کله	اوردی کله و اریق رنگ کله
پیری جان و طلسی خرابه ایدر	پیری جان و طلسی خرابه ایدر
رخا رو چنگ این اول سوده	رخا رو چنگ این اول سوده
بارزق اوجون دله کله کوله	بارزق اوجون دله کله کوله
عسبی کله حلیقی نموس مجزوه	عسبی کله حلیقی نموس مجزوه
کله و کله کله نموس مجزوه	کله و کله کله نموس مجزوه
بر کوه کله در بوشی بوسکانه	بر کوه کله در بوشی بوسکانه

زاهد بزرگ کلز سنگ باجه	زاهد بزرگ کلز سنگ باجه
طک اریغی طلا نیر و دستار	طک اریغی طلا نیر و دستار
اسم چیمه با راسخی اوز	اسم چیمه با راسخی اوز
کوشی ایلو صحت ای و اخطار	کوشی ایلو صحت ای و اخطار
خنده ایزدی بقا کرات جوان	خنده ایزدی بقا کرات جوان
کاشکی چیمه جهان دوه اولیده	کاشکی چیمه جهان دوه اولیده
بولرک ازه دوشوب کلک کله	بولرک ازه دوشوب کلک کله
بوغراب اولاره کاتوب بوی	بوغراب اولاره کاتوب بوی
کله کوه ایزدی اگر فریاد افغان	کله کوه ایزدی اگر فریاد افغان
بودر شکر کله کله کله	بودر شکر کله کله کله
الدن قنایانی می انا کوله	الدن قنایانی می انا کوله
سعی یاتیش و نیشی و اشمول	سعی یاتیش و نیشی و اشمول
کله کله ایزدی بوسکانه	کله کله ایزدی بوسکانه
سنگان عایت اول جان و ساکر	سنگان عایت اول جان و ساکر
جانا بزا ایدی کانه نوزی خون	جانا بزا ایدی کانه نوزی خون
ایسترک ایشام اسر و هارو	ایسترک ایشام اسر و هارو
نالی جانده چو ک بوشی بوسکانه	نالی جانده چو ک بوشی بوسکانه
سنگان عایت اول جان و ساکر	سنگان عایت اول جان و ساکر
سنگ ایدر ایدی چاک کله کله	سنگ ایدر ایدی چاک کله کله
بوشی سوزان ایشام ایشام	بوشی سوزان ایشام ایشام
عاقف ایزدی شها بیکله بیکان	عاقف ایزدی شها بیکله بیکان
شورایان ایزدی ایزدی دوه کله	شورایان ایزدی ایزدی دوه کله
کله کله ایزدی شرف کون بوشی	کله کله ایزدی شرف کون بوشی

بینه شعله ای دوست ستمکاره	بیدار خوار ای صوفی صفت یکس
باز جوی بس که عاشق دلداره کوه	ندار هیچ بزه سگله جفا کاره
و از حال رخ باز می سوزد زبون	نگد از جلال بی بر که کرفا زبون
یو روی بر سر دور که آینه بوز سوز	ای کوه شوکی چون عاشق دیدار
سبح اشکها صبیح کلا با زار غم	سندله اول پوست کلچون خور کاره
بر شد عشق با زار دیدی بزم	یا عاشق ناز اول دیدی بزم
سکن کاشانه و کلا کلا دیدی	بر قندی سوز ناز اول دیدی
بر کوهل موعنی شکا را دیدی	بر چرخ شایمان اول دیدی
کو کوزون کیده دی غمت غم	ساقا سوز سکا ز اول دیدی
ای صبیح بودی ز یک ده	بر بیت می سکا ز اول دیدی
ای کجوب کجوب علم ناکه اول سلطان	وی علم و نمان جهان خلق نایب سلطان
کرد باد را عشق ابوب کجوب و نصیب	باز طربم که بلا و ششک سوزان
بینه و بی قی و بدین بس در کما	صنکوزم که کینه و لاجم و نمان

بینه شعله ای دوست ستمکاره	بیدار خوار ای صوفی صفت یکس
باز جوی بس که عاشق دلداره کوه	ندار هیچ بزه سگله جفا کاره
و از حال رخ باز می سوزد زبون	نگد از جلال بی بر که کرفا زبون
یو روی بر سر دور که آینه بوز سوز	ای کوه شوکی چون عاشق دیدار
سبح اشکها صبیح کلا با زار غم	سندله اول پوست کلچون خور کاره
بر شد عشق با زار دیدی بزم	یا عاشق ناز اول دیدی بزم
سکن کاشانه و کلا کلا دیدی	بر قندی سوز ناز اول دیدی
بر کوهل موعنی شکا را دیدی	بر چرخ شایمان اول دیدی
کو کوزون کیده دی غمت غم	ساقا سوز سکا ز اول دیدی
ای صبیح بودی ز یک ده	بر بیت می سکا ز اول دیدی
ای کجوب کجوب علم ناکه اول سلطان	وی علم و نمان جهان خلق نایب سلطان
کرد باد را عشق ابوب کجوب و نصیب	باز طربم که بلا و ششک سوزان
بینه و بی قی و بدین بس در کما	صنکوزم که کینه و لاجم و نمان

شوطام الحكي فوش ايد عايشك عايش	شوطام صبحي سحر لب کو نوسه	اولاد منشا به چنگم قيام اولاد	آزاده بين آکر صنوبر عام اولاد
دل سوزا دا اولاد شم جالار اکلنج	خان اولاطور ووشلدر که ايد بوزار	مکلب نبي اناهي سايه کيو في سخال	ساقا ايلده جوجه کوي گل قام اولاد
سنب زنگله کوزر گله کوزر جينم کوزر	کچيک شمع روشن ايد نوز بيار اکلنج	جان پوزه گل که حسرت رخسار يار اولاد	عشقا تو نوزده خنوزر کوزر کوزر قام اولاد
جاکک گانگشند خطه سکر که غاوار اولاد	اولوبدر بوکل ايد ايد اسکر اکلنج	عولو نجوب صبحي ايد متجا ايد اولاد	کلان کون اولوب اناجنت عام اولاد
نفاک غله سوزون تا کتا کلن اولاد	پير مرغ در بر سرک و خوش رفتار اولاد	اينا کوکل يارا کوسيم وزره عار اولاد	دلا دلا سلامت اولاد عيشي عام اولاد
صبحي في فوش غل ايد شيب اولاد	کرکه آره عاقله بر غلار اکلنج	خطه رضا کی کم کوزر اولاد اولاد	اولوم چوره واشکم کوزر کوزر کوزر اولاد
مجنون کي دوشلدين صفتو کين غاوار	بله صبح سواغي گلوي بوزي ياره اولاد	علي اولده يوقاش رضا حبيب اولاد	کلار اولاد سواد اکلنيب جا عام اولاد
کوز کوزي دوي ياري داره و شايه	تقد بر بولديش تم واريم اولاد	زاکا بکله بدير اوقه اکلر سن اولاد	ارهده لالت معا سايه کوزر کوزر اولاد
فرزادک درنگ شفا پوسيد ج سوز	فرزون اولور بوسون سوز پوز اولاد	تا کر ليدورک کاشن کوزر کوزر اولاد	برکشي يازده شيند که لا سوز اولاد
بوزوم نوز چکم اولشاي کوزر	ياخشيد قاتم بوز اولور کوزر اولاد	بني کوزر ايدم ايد صوف سوز اولاد	بوز صبحي في کاشن کوزر کوزر اولاد
جا جهان نادن بک کوزر دوي اولاد	بروزه گل باک اولر کوزر اولاد	لغ اخصاره آخي بصلسون ايجان اولاد	بوز کالدر ليدور کوزر کوزر اولاد
نوش ايد ايد صبحي عشق سنار سار	نوش ايد ايد صبحي عشق سنار سار	سکر کوزر دوي بوز صوف کوزر اولاد	نوز اولاد که کوزر جينه ناز اولاد
زنگله رقوم باق سوز لکک عاقله	زنگله رقوم باق سوز لکک عاقله		سخي بوز صبحي کوزر کوزر اولاد

سینه آید اندر بر سر شهر بیک کوهان الذی	چکله عالم ده که روز زنجیر آلاست بهر خال ناز زین اولوب آلاست
سکر و کبکی راست کوسکوی بی آلاست	بر دل نام و سخن سیکاری بهر کوی بویک پیغمبرشیا کاهل جا نشکر
قاره کولرله کجوردی بدعتی آلاست	بهری شکر کردی بام و دیو بهری شکر کردی بام و دیو
بویلیجی بخورن بریم حجت جانی	کوهله مسکن آید غم بیک دکله کج کوشی حمله سؤکم
بیک بیل کوزنج کوزنده بریم کای	سن لا ایشی کاشنه سیرالیدی هر دم لک خیا بید کاتله اعلیت
کولری آبدی غم بکم و بیکلری	ام سلم اولور سرده شی شریلی نام
دره و غم اولدی موزن و حلام	عشقران اولمیکه قور بام جانی
بود صلیحی دینک اسکم و کوی	نعت عالم کوز کک آلاکوی صیبن
بویلاک صفا اولوش و درما بویلاک	صحنه شایسته کوی تاج موعج کبکی
بویلاک و غم بویلاک بویلاک	

بیک صلیحی نام لرم و کوزدی سیرت و کوی صحنه بون و کوی	قالدی و کوشه کویک بکی کتار ای صلیحی صحنه اول و مغل انکایلی
راهن دلا ره کوی بون نایب بونا قندو که شیبیا غم کوزدی بریم کس هر نده عاشق و کوی کوش	بر کوش بجز اعرش اولدی عایب بونا کله سن و کوی کوش استقامت بونا
فلکین عشق کوی حلق جان اولوق بویلیحی قلیح حلق بیدر معان	کویک بختی آنک کوز سماعت مسکینچون فلان قناعت بو
صحنه صده کوشوید اولد شکی خاص بون سمنک و از کوزدن غیری	عاشق کوشه و کک اول کوزدن تخم هر کک کویک بزه سنده
بویلاک صحنه کوشوید کوشوید دیدیم ای یاد لاک اولیم کوشوید	واروب اولام کوشا نیندن کوی نام دوی ای عاشق سنوریده سوز کوش
دیرک کویک لطیفه شیار ایش ای صلیحی غم و صحنه بی در کوش	

ایا سر چه رسا شده بهر خشنایه	وای سکا زاده و شکره ماهه تا بیکه
بوی که رسا شده مایل خراشیده	جمان وضع و کشی او پندار
چنگ که جمان خلق تک بنایه	یوروی سوربو کلام چنگ بیکه
سکا تکه جمان خلق جدا و فرخ	رو ابد که بوین بندک اتم خنده
کشای نف و فشان قرار و صبر و صفا	سکا کسج بود اطفاله بو کانه
طوب سکا تک موی بیخ	وامام اولم قران بچس کانه
بنا و سجال چرخ آرا و سینه و طوم	کم ایلیش خدا آن عزت ارسلام
قان نظایه دید و عشاق باک ایله	اجلیک باده اصل کفاری اویلم
روح نای کوزای ساقی برده	که کوکل مستغنی کسل ایلم
اکبر پلدر در و جان محنت دن	کدن با محکله ایلم
سلاهی کجون با دیان مرله	برازد و زکار موافق غاد

ایستغفر الله ربنا انک انت علام الغیوب	دیلم اول بار پوی چه در کیم
قوله اول یوسف یحیی ایسکن اذن	ایضی اول کور مصراعان
آه که ککله فریادم بوم پیر ایلی	کله کاره کار ایلی تم سکا تا پیل
دوست ارموزا اولدیم خیم خیم کک	بار بوجون کاکون بویم و زجه
کوکلی براریق زهر کرفارا بالک	کتم بوج طام جینی نیکه
کار اولسون او که زنا بچس بکلی	سین بنت سبعم بری ککله
ایضی ککلی خوزا ترس عشق	کند عاله جهنم لندی اعیلی
بار باره ایلمین و مرسل ایلی	بار بچیک یارب او سکا رینه
بیم جوی اولدیم اریسور است	که ایله بچس خوزیری و کفاز
ککله و صحت ایلی اولدیم	استانده شهید ایلی اولدیم
اولدیم خوزا بچس برانده	خوزم اولدیم اولدیم
ایضی خوزم دامن ایلی	
اولدیم عافی بول کوزی خیم	

چو که کرد که صورت او بی واری و بی	چو که آند که جلوی بچه چرخه
که اولم کلا بکانه غمگین شیز	کو ترسانی او را جام بیتی شیز
مکانی غمگینان شکار ایکم	سخن بدیده ستمه شکار ایکم
کو کم که این طوطی زانو نشاند	زلف و چینی ابروی سوسو و مستور
فانجی طوطی و طوطی ایچک	عجب کسک که سکلده فلز شیز
منای که در کادی و ارکند و	حقیقت بود که جهالت حقیقت
عجیب کویا در عشق که کمال غمگین	کو کم کانی غم در عشق نه بر نوبت کوی
وار کعبه عطار یاره مجاور اول	حرکت آید تا ناکه ای در مسافر اول

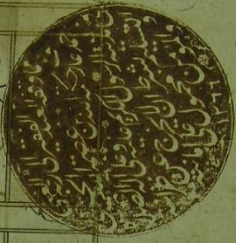
بدیاری مهر و محبت روان	پایه که شد محبت کجایان
دل عاشقان کسبه آغا غریق	درد روی که ماند بحر غریق
کند سیه بچرخان بیقرار	دلیلی که چون زورق جان آرد
ایدهن ایشلد او طوفان چرخ	کو رین کسکه در یا سوزین
بنا اول بر آید که کون کون	ظلمین بحر یوزنده حركات
پایه دو غم طبع ایدوب پایه	کند زینهار صفین در آیه
یک صحت و آنکس تو که ناز	کو چه در کایه مشایخ بسیار
بحر کاه ایلسه یک ماه چو در	کشتی در آید او بچه چو در
بحرون قله روی صوفی استغفار	الیوب نوبه در کله ککرار
هم غلغ غلغ کت زین	بو کشتی محضک جلیبی
یعنی که صوفی شکسته	کو راب بلا پای بسته
خضار ایدکف کلا ایشینه	گرنگ ایدوب عاکل صفای ایشینه

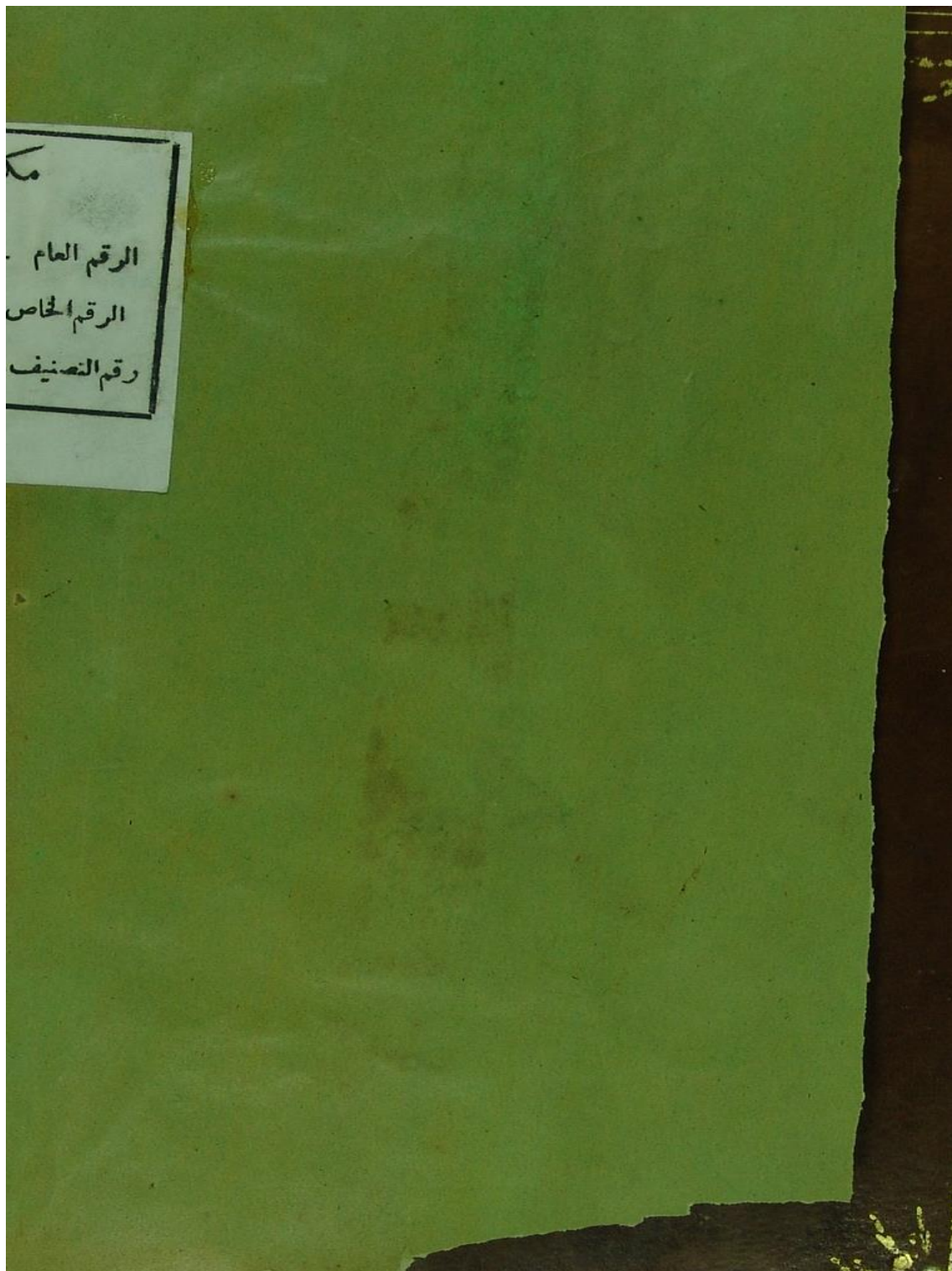
کعبه آموزش کشیده اوجی عقل	بوق بره نقد جانوی جورته همیشا
ابدال کی کم اول اسکرا درون حج	خط نظاری کورس کول شامه
سابقا پاده کور پورس کمال لایق	کوی کوی اولی کاور قشونه امیج
کوره بن اوده یا سون بون علم	کلان عالی اوده اوده بالدم
جانا رواد کل قاصدت قیاسه	کوکل چون آندی صوبی سن سوسه قیاسه
حله نه که صوبی کی فاند نام اول	خجی کوره نه فی تشادیم عالمه
	باسم سبح
	دنان در زلف تر که دام زغال کما
	زیک رسید بر زانی و زکی تنگ
	باسم سید علی

بر آن فیک آرا لم ای سانی لطف ایله	دو کله بکم بخی بخر با کمال ایله
مخولج ارتشده ی غایت بوی کورن	کوز بوی کلادی بند کوز لایت اولد
لو تیلان اولقد رطوردیج کار	ایلیله صور لایلی چاکر
ایچن کافای یکار اولد صاکنه ام اول	حسرت و دوزخ فاندن اوصالده
ساخت ما را بظلف بخت بخل	بار آسن فرخس بیکور بل
کون چینی و عمر سر کج و زاننگ	ایناه بکن وصل شین قون بیزیه
عیاده قومه کاور دیر تنیب بنگ	زیکیز عراج سع نشو طیبیج
فغ و ش با کیک صا لایق اولوردی	قور قوم کیم خجک کیم اول و زاز

ای شکره زعفران و کمال پوریا زارا	ازالم حصر تو سونوخته آرم عالی
باسلم صادق	
صد ناره آه بکرشیدم	آخوچ کونکر نشکودار
باسم درویش	
کرغاید بدل کل رویش	عینشکان سینه چکل خورم کرد
همان اسم	
تراوج بهر کد کرد تا زان	بجووچه تو دردی کشیده ام که بوس
باسم محمد	
بلاغ کرم یعنی مویز ترست	لب تو درونم بچو کد کست الله
باسم بهیر	
تغلیف آوندن اولده زوقی	اکریچی چسیدم آخوکار
باسم مراد	
هموادم کرنا خواد سباد	زب نعل کابنجفت کس

EK2: KARAMANLI SABÛHÎ DİVANI FRANSA NÜSHASI

مغان بجزال الغنم ادر باغ طلعت سپهر جلال اسما کور کجک بیکر خون صددم که خوش که زراف
کینه نغمه سراه اولو اجم بر استن ست مکرده داعون تقوم اکابر طراغ صیوم بر مهر لوسر نه سحر لوز کاک
کینه نغمه سراه اولو اجم بر استن ست مکرده داعون تقوم اکابر طراغ صیوم بر مهر لوسر نه سحر لوز کاک
کینه نغمه سراه اولو اجم بر استن ست مکرده داعون تقوم اکابر طراغ صیوم بر مهر لوسر نه سحر لوز کاک

کوتر دی نینه موش علی بی صبح قلدی روان زده حاکم عکک
بوی میانه بر اولدی شام جان قویه کمر صبا بل ماه سحر
نوک اندری س و ملک روم ای زلف و روه که اولدی کمر شنگ
عقنادر بر سر به المش بو عالمی صیاح بدینوب ازنی اجم عکک
ضد و مش این زلف روه که کور و بود کمال نهی کور و زینک
ضمک علمی الصباح کورین شغند نه حالکی کور ساقی جیا سحر
شبنم دکله کورین کلستانه کور باشی و کدی مرغ ترم ام
راغز که شش زرش ابر جو جا کله ردا که سر سحر اولور سحر
ای جان کداز نه مرغ غزل مرغ امانه حننه بکو خوش
تیه ادر که فصل چهارم صبح اولور کد مرغ پرور و حننه
توق عکک مار له دو و سحر کور مرعوب اولور کد مرغ عین صفا
سر کم و کور عالم فابند المم قلسون سنگلی او سنک مکان
سلطان بحر و عمان شرق و غرب خلق سملله اولور حوکم
سر کم عار در کتلی اید توستا کور نه مهر کس کور نه سحر
دقت صیاح صغنه صمکه که آقا دیرلی اولونه الم الم سحر

کوت سحسی سو برید دل او عجمان
عده و بر نوزد و یوسف شوق کور
ممنوع ترس کور تقوا السته سنان
صلی علی صلی الله علیه و آله و سلم
ممنوع ترس کور تقوا السته سنان
صلی علی صلی الله علیه و آله و سلم
ممنوع ترس کور تقوا السته سنان
صلی علی صلی الله علیه و آله و سلم

لا بدیر لطیف است لایق است در وصل او و زان است سحر کتفا ادر اولور جلد و طبع و عرق
سکینه (افخاد کن دکله سکینه) کبریا نینه تا شکر اولور طبع بر صفت کور سحر اهرن زان اولور سحر کتفا
سکینه در بار کتک صوف با و اولور کتک سحر سحر اولور طبع بر صفت کور سحر اهرن زان اولور سحر کتفا
سکینه در بار کتک صوف با و اولور کتک سحر سحر اولور طبع بر صفت کور سحر اهرن زان اولور سحر کتفا

شک جاس فلند بر بند که حال در بود اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین
 و نویسی برین در خطی که بر صحتی حراج ابو یوسف هر چه در علم الودا المین عاضی در سنته اول بود کل
 ابو صلیب حال که منصف و عاقل در دنیا و دنیا در آن بود و در آن
 جمع عالمه اولاد که اولاد است و عاقل در دنیا و دنیا در آن
 و عاقل در دنیا و دنیا در آن بود و در آن
 و عاقل در دنیا و دنیا در آن بود و در آن

بصحت است که اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین
 طورش فیکه گانه می اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین
 برت حال کامل غیر فاشانه و عاقل در دنیا و دنیا در آن
 فله طلوع کوه مطیع لطیف و عاقل در دنیا و دنیا در آن
 اول به حسن که کوئی که طوعا و عاقل در دنیا و دنیا در آن
 نوکر حمله غمزه کر که اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین
 فلفک مو سید سید سید و عاقل در دنیا و دنیا در آن
 که رسم جابلی ملو و صحت از و عاقل در دنیا و دنیا در آن
 وقت سینه دید که حکم کن و عاقل در دنیا و دنیا در آن
 رفته و عذار بار که کل اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین
 ایم شهر با حاشی که در ملک و عاقل در دنیا و دنیا در آن
 سالی عجمی که در عجم او که سعید و عاقل در دنیا و دنیا در آن
 قل عاقل شکلی که تیا سیم و عاقل در دنیا و دنیا در آن
 دور المدی که بوفک المدی که و عاقل در دنیا و دنیا در آن
 چشم خشم صحر که اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین

کفر نون که کهنش که در که اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین
 کبره در عاقل که در که اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین
 کفر نون که کهنش که در که اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین
 کبره در عاقل که در که اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین
 کفر نون که کهنش که در که اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین
 کبره در عاقل که در که اولاد که جانی بکند شک من ع ف اولاد که حال در بود عاقلین

اردو بر عاشق کوزه در دهن رضا که کلان **بگر فانیله** بکش دستک فضا کجا البق **ما صوبه** دلان قوتی تو غنی
 نخل اندلی سینه الوار جمال حق **جان** امر کوری رومده کماله فنک **خدا** عدلگن سر تاب ایدر سلاله **بگ**
 قلم از تو ای او دماوی و طالع اولی **ع** انانان دردن و درن **ع** انانان دردن و درن **ع** انانان دردن و درن
 قلم از تو ای او دماوی و طالع اولی **ع** انانان دردن و درن **ع** انانان دردن و درن **ع** انانان دردن و درن
 قلم از تو ای او دماوی و طالع اولی **ع** انانان دردن و درن **ع** انانان دردن و درن **ع** انانان دردن و درن

وله نصف
 ای شمه شیخه بار ملک جهان **را** امد احر که زمان **زمان**
 اسکله سنده سنک اوما **مص** سلطان و شه تو را **توران**
 مطحک کالیسی اوشدر **شه** معمور کچه فان من جان **جان**
 محمدر سر سلطنته **قور** لدن نوسا سا جان **جان**
 برنه داخوش در جود **جود** و منقیله کله باران **باران**
 دات پاکه کی در شهور **طل** جان سیه بردان **بردان**
 حال اری من کل کی کسرت **بعل** بد فک این ناگه سرت **سرت**
 بر غیریم دبار که کلله **فرق** نش عید ای بره و **بره و**
 طفل اکل بر لوب ار هون **او** قدم بوخه اجد و مران **مران**
 حاصل اتدیم که علوم و سر **وس** و نشو تر و خطی بحال **بحال**
 برچه شعر می اولشدری **در** فهو که خط علی سلطان **سلطان**
 عاقبت در قلدی اکنشد **یوز** بو بر یم مولدیم **مولدیم**
 ما اربلسان مرخوم **یعنی** نم خواجه شه دوران **دوران**

ای شمه شیخه بار ملک جهان **را** امد احر که زمان **زمان**
 اسکله سنده سنک اوما **مص** سلطان و شه تو را **توران**
 مطحک کالیسی اوشدر **شه** معمور کچه فان من جان **جان**
 محمدر سر سلطنته **قور** لدن نوسا سا جان **جان**
 برنه داخوش در جود **جود** و منقیله کله باران **باران**
 دات پاکه کی در شهور **طل** جان سیه بردان **بردان**
 حال اری من کل کی کسرت **بعل** بد فک این ناگه سرت **سرت**
 بر غیریم دبار که کلله **فرق** نش عید ای بره و **بره و**
 طفل اکل بر لوب ار هون **او** قدم بوخه اجد و مران **مران**
 حاصل اتدیم که علوم و سر **وس** و نشو تر و خطی بحال **بحال**
 برچه شعر می اولشدری **در** فهو که خط علی سلطان **سلطان**
 عاقبت در قلدی اکنشد **یوز** بو بر یم مولدیم **مولدیم**
 ما اربلسان مرخوم **یعنی** نم خواجه شه دوران **دوران**

وله التی اهریز او ملک کا عذاب ہو رہے ہو نون فلک اول درجہ سرد در کھار انش
 سو اراکن از مزدای صفت ای نفس اجبرہ منصرف بود فی انون سہ نون ملک 300
 بیخ جسیکتار در نون صفت کجانی
 نونہ وضع منت ورتہ صفت کجانی
 کالجہ کمان لظیفہ سیر کجانی
 عقیب اولو حاکم اول انجانی
 جامد مع ضلال کجانی
 جامع و کوی کجانی
 جامع و کوی کجانی

ام حسیلہ عاقبت مرحوم
 کی اولدی مدرس و صفت
 بو عزیز بلا کش کس
 فضلہ کر طراولہ ادم
 علم اولہ کننی سوالدن
 جو کہ بو قدر معین و ای کما
 ما دستا بیاور و برتر جسد
 لطیف بید بو عزیز جرم اولد
 بو صبح و لو کہ احسانت

وله النفس

ای کو کمال عفتی نوید کوزکاج
 قوتله خراجه عبا کسا
 بوخ فقریله کوشه و صبر
 باشکة قوتلانی کسکی
 نفع بو قدر بو قورس عنو کلا
 چه نوز کایله او عول کوزکاج
 سکه مار برع و دیباج
 قیل قبول اولمہ عیب جماع
 در کس در کجا وضع
 سکا کس برات اکل دولاج

ای کو کمال عفتی نوید کوزکاج
 قوتله خراجه عبا کسا
 بوخ فقریله کوشه و صبر
 باشکة قوتلانی کسکی
 نفع بو قدر بو قورس عنو کلا
 چه نوز کایله او عول کوزکاج
 سکه مار برع و دیباج
 قیل قبول اولمہ عیب جماع
 در کس در کجا وضع
 سکا کس برات اکل دولاج
 ای کو کمال عفتی نوید کوزکاج
 قوتله خراجه عبا کسا
 بوخ فقریله کوشه و صبر
 باشکة قوتلانی کسکی
 نفع بو قدر بو قورس عنو کلا
 چه نوز کایله او عول کوزکاج
 سکه مار برع و دیباج
 قیل قبول اولمہ عیب جماع
 در کس در کجا وضع
 سکا کس برات اکل دولاج

کم سنج صومعه در صافی در روی کنگ - زن زانیه ای دل طلا و مطبق و بر - از ننگ که در بحر او از نون لنگ
ادامد بر سنی ادمه عام کرد و نون کور ننی چونکه صحرای غمگونی آنک - مکنه عصفه و محض صافن
از ننگ که در بحر او از نون لنگ

از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ

تقی خطا که از تجوی در یک یکس که اولدر استدیج
قد کف کمال عبادله اهل اذقیه اولدن اویج
روزگار مکر خمار صمد بحر عشقنا اولورسه کرمواج
بر کخانه اولد کبیج می توبه نوش دار و دل مبتلا به علاج
فل قناعت بخارتن ایله اهل فقره نه باج وار حجاج
اج کومه کفایت اولد بولا کر کیمک ما حضره لوتواج
منبتله سوکله بیچکدن کش ننگه رنگ یوا ایواج
خنده روز زور و برکش ایله نرش صورتی بولردن اهل کلاج
منضمه قله منضمه مات ایدر دیر کیر اوله طلاج
فکر تمار له اولوب بیمار اولد در رک عمیده نوره
قاصی عسکر کوش او ش ایله ایت یی نکه بر کوش ایج
طالب مصیبت اولد در لور وار کوش نون یی دوک صفا
امرای زمانه خود سمد فن عا دل اولد حجاج
مهر بنی اکری اعتقاد و آ میرش ظلم و عا کما راج
انده مار صیوحی خرسک استا مکنه اولد کیه حجاج

از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ

از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ

از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ

از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ

از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ
از ننگ که در بحر او از نون لنگ

سلسله اشکله چنان صحیح بود اولاً سول بود که سدا که عنده دور نه تولاد و اول جناب هم که اوله عنقه الی امام سید
اوله که ز ادراک من سوانی مادر را در این **فصل** آورده ام و در این مکتب غنیه کلدل ادرم من و کثرن

فصل در بیان اوله با بذر
ز غنیه غم و کل غنیه الی الی الی
از کجا منبغی و طعم کجا
فرد که کجا کجا کجا کجا
فرد که کجا کجا کجا کجا

لوگو که سده عالی اسکند
فیک که چله جهان طغناک
ساد تکه جهان طله اوله
طندری فقره قنادی اویس و صفا
طندری سعادتم مری طغناک
جهان وضعی در دنیا اوله
روز و می سور بود کلام اسکند
رو امید که بود کلام اسکند
سر که جمع اوله طغناک بود
او مارم او غم افزان کلام اسکند

روح تانی که تری ساقونه
آله در دل و جان چندان
که کوکل مشکلی حل ایدم
بدل تا تحمل ایدم

ار که بستان سریش بر
مترک اوله احوه بستان
او زر کم لوگو اوله دل
میره کم اوله موجود

حروا بویه لی حقیقه
سرتد حوب و پاک طبیعت
کم او سر کرا و طبع ناکرد
حق تانی او تتر اول که اندک

ساده اوله بی مالک
هر که کجا کجا کجا کجا
اوله منک لطافت
ساده اوله بی مالک
هر که کجا کجا کجا کجا

بردم حاصل کجا کجا کجا کجا
بردم حاصل کجا کجا کجا کجا
بردم حاصل کجا کجا کجا کجا

فصل در بیان اوله با بذر
ز غنیه غم و کل غنیه الی الی
از کجا منبغی و طعم کجا
فرد که کجا کجا کجا کجا
فرد که کجا کجا کجا کجا

همه که در تری افراده اوله
مهر که در تری افراده اوله
مهر که در تری افراده اوله
مهر که در تری افراده اوله
مهر که در تری افراده اوله

بردم حاصل کجا کجا کجا کجا
بردم حاصل کجا کجا کجا کجا
بردم حاصل کجا کجا کجا کجا

بار به نخلوت اول مسکد چاک طومون حالتی حکایت مل باک طومون در دک بر عضوی بر عضوی با ایلله
دو ک طاک بیرون زخم خون منک طومون کرد هم ناوک او در سده او کان بر جنتین رحم نبرن کو برین مسکه قانک

اول در دزدی برین اول
دو در دزدی برین اول
سه در دزدی برین اول
چهار در دزدی برین اول

تاره عاشا اول مکدر
مائل اوله حصانه ما کاسهم
زرنگ سار کهر صبر و اوله
سر زمان اوله که ندامت اوله

مصلحت
دشان لطف ترا کردیم در حال
زیک رسد رشتانی در دستک

عراقیت
خاکه کوز و شکر اوله بیگانه
کلک زنگ لطف در بر بر اعلی
را لک کوزنه بر هم عرض اعمال
ماده نوش اوله در کله در لار

وله الصفا
ما را لودی صوفی بر قیاس اوله
هم جم ولد جسد زنگ ناکند

استانک کعبه اهل صفا مصطفی
رقه که بر نور در جا یزوتی
قامک بر نفع کاوره رکده شکر
عمر کله بر سر بر قائل جو زبده

وله الصفا
اصول برین در دزدی برین اول
اصول برین در دزدی برین اول

اصول برین در دزدی برین اول
اصول برین در دزدی برین اول

اصول برین در دزدی برین اول
اصول برین در دزدی برین اول

اصول برین در دزدی برین اول
اصول برین در دزدی برین اول

درد و کرم برین اول
درد و کرم برین اول
درد و کرم برین اول
درد و کرم برین اول

جان اولو رسد ل صد جا که او بود در صبح سر او در به شمشیر سپاه باد غلغله و در می باج کبریه دایم سخن
 به بود لوانه کلی این صبح هر صبح عاقبت اولی که عم بار دن لود و قیو نشتم ساد اولو نور کوز طبعی
 ای صفا اینده امر کرده است جان و در در خاکه دوزخ و سوزن سوزن کین که سکنند همه صحرای اولو بر عالم تو کون
 جان و در در خاکه دوزخ و سوزن سوزن کین که سکنند همه صحرای اولو بر عالم تو کون
 حاد است ایچون لمانگم در دنیا به کانه بودی که در نور صبح سر و چشم بمون اولو در کبریا عدل است که در هر طرف معرفت اندرز بود
 حاد است ایچون لمانگم در دنیا به کانه بودی که در نور صبح سر و چشم بمون اولو در کبریا عدل است که در هر طرف معرفت اندرز بود
 حاد است ایچون لمانگم در دنیا به کانه بودی که در نور صبح سر و چشم بمون اولو در کبریا عدل است که در هر طرف معرفت اندرز بود

کبریا که تاج کس برین عارف کسکه
 کس که نیکو است با بیکه که کرد زین صبح
 نیران نیران دل کجا او که زندان
 صوبه بید بید بید کس که نیران
 نیران نیران دل کجا او که زندان
 صوبه بید بید بید کس که نیران

فاند اغدره صبح در مود کس که
 نیمه در در جا که هر دو صطفی
 فاند اغدره صبح در مود کس که
 نیمه در در جا که هر دو صطفی

وله ایضا

خسته دل او که در دکنه چرا
 و برسد بیدرک طبعی جواب
 امر من بحر فالس فی الحال
 دو کارل میون فادم می یاب
 دو کوه و صله اشترن لرم
 نه عی عالم ایچو عالم چرا
 بجزله حال و بر جفا ایچو
 در در عین کس که صدور طبعی
 حقا به بسال او در بگو نمکن
 باش که صدور صبح سر است

وله ایضا

کونتره دل لعلک شکر مایه
 هر کافل سلسله دوزخ
 نساه طع اشترن کس که ایچو عالم
 ترک ابده سوید و دوزخ لعلک
 ابدال با بونه اولو تر کن خیل
 عالم محمد یاشن ایچو ماد سالیع
 کورابه دوزخ کس که ایچو عالم
 ای صحرای حمت من در مالیت
 سوره صبحی و صف لعلک
 و بر سوز که لطافه دوزخ لعلک

وله ایضا

حاجت سیر این باشد که تاج
 ای کوکل انده عقلت کونتره تاج

نیکو ایچو کس که ایچو عالم
 دوزخ لعلک کس که ایچو عالم
 دوزخ لعلک کس که ایچو عالم
 دوزخ لعلک کس که ایچو عالم

عاقبت ایچو کس که ایچو عالم
 دوزخ لعلک کس که ایچو عالم
 دوزخ لعلک کس که ایچو عالم
 دوزخ لعلک کس که ایچو عالم

ایچو کس که ایچو عالم
 دوزخ لعلک کس که ایچو عالم
 دوزخ لعلک کس که ایچو عالم
 دوزخ لعلک کس که ایچو عالم

حاد است ایچون لمانگم در دنیا به کانه بودی که در نور صبح سر و چشم بمون اولو در کبریا عدل است که در هر طرف معرفت اندرز بود
 حاد است ایچون لمانگم در دنیا به کانه بودی که در نور صبح سر و چشم بمون اولو در کبریا عدل است که در هر طرف معرفت اندرز بود
 حاد است ایچون لمانگم در دنیا به کانه بودی که در نور صبح سر و چشم بمون اولو در کبریا عدل است که در هر طرف معرفت اندرز بود

کوزی فلور لاوار کسکه مانز او رزه بلور صفا مطه نکه سر نکه سندن نشه محصل صفت صفا اخره ماده برار لوز
اعصاره اندیش او کلقدار فرسود او لوز صوق موالر اول چهاره فرسود تمامه ملاصحه که مره اشیدن

کوزی فلور لاوار کسکه مانز او رزه بلور صفا مطه نکه سر نکه سندن نشه محصل صفت صفا اخره ماده برار لوز
اعصاره اندیش او کلقدار فرسود او لوز صوق موالر اول چهاره فرسود تمامه ملاصحه که مره اشیدن

فوز وصلی وار ایک لایمی
تیب سحر که لکاء و بید
امثال شبحان اولوم
بیغیه نشه لکل سندن که فلق
سدر قالی سنی مات ایملر

مهر جان اردن او بازم
ای ماسن صکر که نشه ایملر
سر کون همانه افرجه کوز
رنگ عنقه جاره جلور که نشه

مهر غیر درینه جام جهان نما
سحر کله او کدر غم ای اشنگ
یا کسکه دونه دونه حال را
بود در دله که دست حاملدن که

ساق یقیل میسکه نکه دستر
سوز درونی کورب او کله کما
کل او دونه نکه کندن اولدی

کوزی فلور لاوار کسکه مانز او رزه بلور صفا مطه نکه سر نکه سندن نشه محصل صفت صفا اخره ماده برار لوز
اعصاره اندیش او کلقدار فرسود او لوز صوق موالر اول چهاره فرسود تمامه ملاصحه که مره اشیدن

فوز وصلی وار ایک لایمی
تیب سحر که لکاء و بید
امثال شبحان اولوم
بیغیه نشه لکل سندن که فلق
سدر قالی سنی مات ایملر

مهر جان اردن او بازم
ای ماسن صکر که نشه ایملر
سر کون همانه افرجه کوز
رنگ عنقه جاره جلور که نشه

مهر غیر درینه جام جهان نما
سحر کله او کدر غم ای اشنگ
یا کسکه دونه دونه حال را
بود در دله که دست حاملدن که

کوزی فلور لاوار کسکه مانز او رزه بلور صفا مطه نکه سر نکه سندن نشه محصل صفت صفا اخره ماده برار لوز
اعصاره اندیش او کلقدار فرسود او لوز صوق موالر اول چهاره فرسود تمامه ملاصحه که مره اشیدن

د حال حدیثه شیر شکر و دلدی غم کن
 خود مایه شمس جان شاد و کاشانه
 بزم نمانه عالمه در غم بوغز
 طلمه ی سر حوائط انزلیه
 کوه و بستان کانی لوله خاک
 فصل و انجا کمل غنا صفت
 کوه و صندلی بزم نشانی
 کوه و بوغز آب است که جویها
 عاصی که سبیل است که شکر
 تیر اعظم در کوه کجا
 شوق عام است که شکر
 در حال غنا شکلی که
 در کوه کجا است که شکر

لعلک منور واقع صوفیه سنا
 امانه بر کشیده صوفی حضور
 شرم من کجا بر شرم حوا و علی
 بر عزت که می آید لور در صفا
 غم طعمه زلف شکر
 کوه بستان از در ما شکر
 کوه بستان از در ما شکر
 کوه بستان از در ما شکر

وله الصفا

سنا هر چه که المین می آید
 سحر علفند کور در من ماهر
 آید که در کوه کل سکه و آید
 هیله منزه عمر بر کوه آید
 کافه اولور چشمه مقدار
 بک اولور کوا و تروکی نیل
 کمی دلال عشق منزه آید
 خمن لونه و قلوب بر آید
 سنا هر چه که المین می آید
 سحر علفند کور در من ماهر
 آید که در کوه کل سکه و آید
 هیله منزه عمر بر کوه آید
 کافه اولور چشمه مقدار
 بک اولور کوا و تروکی نیل
 کمی دلال عشق منزه آید
 خمن لونه و قلوب بر آید

وله الصفا

مهر چکه لعلک اولور ای سحر لیدر
 لعل نجاری و قی ادمه در کوه
 جان پر یک اتمه رشق کوه کوه
 ربا اولور مسافه در کوه
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر

عاشق اولور ای سحر لیدر
 جان پر یک اتمه رشق کوه کوه
 ربا اولور مسافه در کوه
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر

عاشق اولور ای سحر لیدر
 جان پر یک اتمه رشق کوه کوه
 ربا اولور مسافه در کوه
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر
 رزق صوفی کوه اولور فعل لیدر

کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر

کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر

کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر

کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر
 کوه کجا است که شکر

باره باره ایمن دیریش اولی باره باره چای باره لیکه بوی بر شو و جواد ل من ارسور او کمان خنجر نوری دلکامی
 کما عا کله جات ایدی اوله رکبه استانتند مشید اید اولی ایاد لکلکان و بیرون خنجر ناند ووزم اوله راه باله موبول
 ای صبور خنجر دامن یاری الدن اولاره غاسنج اول اول کوزی بیار سنه

دل شهن مشکر حکوب لای کل لای
 کو یکده شهابی کوز خنجره اقتدی
 عیب نایکوز قیش کوزی دوسر شانه
 دوشوردی صبور نیه بردام ملا

وله الضحی
 رف دلداره کو کل دین نهایت بودی
 قد که تشیه اولیایه سر خوش حرام
 بر بهک مریخ عاشق دیکجه کوزی ش
 حقیق عشاقی خلق جدا بذل فتنه اق
 بو صبور یعنی خدمت بهر مغنان
 برت بجز اوله دوستی اوله که عاشق
 کلستان دمر لیکه استغانه بودی
 کوکت خنجر لیکه بر کوسادت بودی
 مسخون فله فاف فاف فاف بودی
 ستره خنجر اولوب طرافت بودی

مقطعات
 من دستمالی حال دستند لوتیم کم انیش حدالنی عینه مسترام
 فان اعلد قبه دین عشاق پاک اید احد که یاده لعل نگاری او پر بردام
 کوز ساقی اول عام کبستی منیر
 سعی بنده سنده قرار ایسیم
 کد اوله صلا تبه خنجر من شیر
 معانی خنجر ان شکار ایسیم

در ایش
 در ایش هم کوز کوز کوز کوز کوز
 در ایش هم کوز کوز کوز کوز کوز
 در ایش هم کوز کوز کوز کوز کوز
 در ایش هم کوز کوز کوز کوز کوز

مرد
 سایان انت روع سنگند خدارک اونه و نشر رضا در ای مهر و جمال لبون و لهر عشق شادق اولور کوز کل
 عتیقه ملالت اولسه کوز کوز اوس او پر صبور خنجر سینه با معنی خور ساک طرافت اولسه کوز کل

... کوز اوله ... کوز اوله ... کوز اوله ... کوز اوله ... کوز اوله ... کوز اوله ... کوز اوله ... کوز اوله ... کوز اوله ... کوز اوله ...

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Esra		BAL
Doğum Yeri ve Yılı	Kadıköy		1993
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	Farsça		İngilizce
	C1		B2
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2008	2011	Ataşehir Mevlana Lisesi
Lisans	2011	2016	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Yüksek Lisans	2016	2019	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Doktora			
Çalıştığı Kurum/lar	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
1.			
2.			
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayımlar:			
Diğer:			
İletişim (e-posta):	s.esrabal@gamil.com		
	Tarih	18/06/2019	
	İmza		
	Adı Soyadı	Esra BAL	

